

T.C.
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İFTİRA SUÇU

Doktora Tezi

Erhan KOYUNCU

KAMU HUKUKU

Kasım 2024

T.C.
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İFTİRA SUÇU

Doktora Tezi

Erhan KOYUNCU

KAMU HUKUKU

Prof. Dr. Mustafa AVCI

Kasım 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
GENEL BİLGİLER, TARİHSEL SÜREÇTE VE MUKAYESELİ HUKUKTA İFTİRA SUÇU	5
1. Genel Bilgiler.....	5
2. İftira Suçunun Tarihi Gelişimi	6
2.1. Eski Kültürlerde İftira Suçunun Gelişimi.....	6
2.1.1. Kadim Uygarlıklarda Gelişimi.....	6
2.1.2. Roma Devleti ve Sonrası Dönem Hukukunda Gelişimi	9
2.2. Türk Hukukunda Gelişimi	10
2.2.1. İslamiyet Öncesi Dönem.....	10
2.2.2. İslami Dönemde İftira Suçu	13
2.2.3. Cumhuriyet Dönemindeki Gelişimi	17
3. Mukayeseli Hukukta Düzenleniş Şekli	19
3.1. Fransız Ceza Kanununda İftira Suçu.....	21
3.2. İsviçre Ceza Kanununda İftira Suçu.....	22
3.3. Alman Ceza Kanununda İftira Suçu.....	23
3.4. İtalyan Ceza Kanununda İftira Suçu	24
4. İslam Hukukunda İftira Suçu	24
4.1. Genel Olarak.....	24
4.2. Kazif	26
4.2.1. Genel Olarak.....	26
4.2.2. Kazif Suçunun Kanuni Unsuru.....	27

4.2.3. Kazif Suçunun Maddi Unsurları.....	27
4.2.4. Kazif Suçunun Manevi Unsuru	29
4.2.5. Kazif Suçunun Cezası.....	30
4.3. Kazif Haddi Dışında İslam Hukukunda İftira.....	31
4.4. Kazif Suçunun Meri Hukuk Açısından Değerlendirilmesi.....	34
İKİNCİ BÖLÜM.....	40
HUKUKİ DEĞER, SUÇUN UNSURLARI, ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ, AĞIRLAŞTIRICI HALLER İLE ETKİN PİŞMANLIK	40
1. İftira Suçu ile Korunan Hukuki Değer	40
1.1. Genel Olarak.....	40
1.2. Korunan Hukuki Değerin Kamunun Güveni Olduğu Görüşü	41
1.3. Korunan Hukuki Değerin Adliye İdaresi Olduğu Görüşü	42
1.4. Korunan Hukuki Değerin Birey Olduğu Görüşü.....	42
1.5. Korunan Hukuki Değerin Adil Yargılanma Hakkı Olduğu Görüşü.....	44
1.6. Korunan Hukuki Değerin Karma Nitelikte Olduğu Görüşü.....	45
2. Suçun Maddi Unsurları	48
2.1. Fail	48
2.2. Konusu ve Mağduru	50
2.3. Fiil.....	58
2.3.1. Genel Olarak	58
2.3.2. Şekli İftira	73
2.3.2.1. İhbar	74
2.3.2.2. Şikâyet.....	82
2.3.2.3. İhbar ve Şikâyetin Yapılacağı Makamlar	84
2.3.2.4. Basın ve Yayın Yoluyla İftira Suçunun İşlenmesi	91
2.3.2.5. İsnadın Objektif Olarak Gerçek Dışı Olması	98
2.3.3. Maddi İftira	101
2.3.4. Suçun Tamamlanması	107
3. Suçun Manevi Unsuru	109

4. Hukuka Aykırılık.....	117
4.1. Genel olarak.....	117
4.2. İhbar ve Şikâyet Hakkı	118
4.3. Haber Verme Hakkı.....	124
4.4. Savunma Dokunulmazlığı	129
5. Suçun Özel Görünüm Biçimleri.....	138
5.1. Teşebbüs	138
5.2. İştirak	140
5.3. İçtima	143
5.3.1. Genel Olarak	143
5.3.2. Bileşik Suç	144
5.3.3. Zincirleme Suç	144
5.3.4. Fikri İçtima.....	150
6. Kusurluluğa Etki Eden Haller ve Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebepler.....	159
7. Cezalandırmaya Etki Eden Sebepler	162
7.1. Cezayı Ağırлаştıran Haller	162
7.1.1. Genel	162
7.1.2. İsnat Edilen Fiili İşlemediğinden Dolayı Hakkında Beraat Kararı veya Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar Verilmiş Mağdurun Aleyhine Olarak Bu Fiil Nedeniyle Gözaltına Alma ve Tutuklama Dışında Başka Bir Koruma Tedbiri Uygulanması	162
7.1.3. Mağdurun Ağırлаştırılmış Müebbet Hapis veya Müebbet Hapis Cezasına Mahkûmiyeti	165
7.1.4. Mağdurun Mahkûm Olduğu Hapis Cezasının İnfazına Başlanması.....	168
7.1.5. İsnat Edilen Eylem Sonucunda Hapis Cezası Dışında Adli veya İdari Bir Yaptırım Uygulanması	169
7.2. Etkin Pişmanlık.....	170
7.2.1. Genel	170
7.2.2. Soruşturma Başlamadan Önceki Etkin Pişmanlık	174
7.2.3. Kovuşturma Başlamadan Önceki Etkin Pişmanlık	175

7.2.4. Hüküm Verilmeden Önceki Etkin Pişmanlık	177
7.2.5. Mağdurun Mahkûmiyetinden Sonra Etkin Pişmanlık.....	178
7.2.6. Cezanın İnfazı Aşamasında Etkin Pişmanlık.....	178
7.2.7. İftiraya Konu Fiilin İdari Yaptırım Gerektiren Fiil Olması Halinde Etkin Pişmanlık 179	
7.2.8. Basın ve Yayın Yolu İle İftirada Etkin Pişmanlık	180
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	182
HÜKMÜN İLANI, YAPTIRIM, ZAMANAŞIMI, GÖREV ve YETKİLİ MAHKEME, YARGILAMA İLE BENZER SUÇ TİPLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	182
1. Hükümün İlanı	182
2. Yaptırım	185
3. Rücu	189
4. Zamanaşımı.....	191
5. Yargılama.....	196
6. Mahkûmiyetin Etkisi.....	203
6.1. Genel	203
6.2. Belirli Hakları Kullanmaktan Yoksun Kalma	204
6.3. Tanıklığa Etkisi	208
7. İftira Suçunun Benzer Suç Tipleri İle Karşılaştırılması	211
7.1. Suç Uydurma Suçu	211
7.2. Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu.....	215
7.3. Suç Üstlenme Suçu.....	218
7.4. Yalan Tanıklık Suçu	219
7.5. Hakaret Suçu.....	223
7.6. Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu	225
SONUÇ	228
KAYNAKLAR.....	234

ÖZET

Çalışmamızın konusunu “iftira suçu” oluşturmaktadır. Bu suç tipi ile ilgili bilgiler tarihsel süreç ile birlikte ele alınarak nihayetinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu bağlamında izah edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda teorik tartışmalar ve Yüksek Mahkeme kararları dikkate alınarak suç tipinde karşılaşılan hususlara şahsi kanaatimizi de eklenerek ceza hukuku bilimine katkı yapmayı amaçlamaktayız. Çalışmamız özünde üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, bilhassa iftira suçunun tarihsel kökeni ve Türk hukukunun İslamiyet öncesi iftira suçunun varlığı ele alınmıştır. Ayrıca başka ülkelerin hukuk sistemleri incelenerek, suç tipinin evrensel olup olmadığı ve diğer hukuk sistemlerinde bir yaptırımla karşılanıp karşılanmadığı anlatılmıştır. Bunun yanında İslam hukuku mukayeseli hukuk olarak ele alınıp, kısaca İslam hukukun iftira suçunu ele alış değeri değerlendirilmiştir. Bölüm sonunda ise “zina isnadı ve nesebin reddi” durumuna yönelik suç tipi olan “kazif” suçunun, meri hukuk sistemi içinde bir karşılığının bulunup bulunmadığı gerekçeleri ile ortaya konularak izah edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümde, Türk ceza hukuku bağlamında iftira suçunun koruduğu hukuki değer tartışması yapılmış, suçun unsurları ve iftira suçu açısından önem atfeden hukuka uygunluk halleri ele alınmıştır. Ayrıca iftira suçunun cezasını ağırlaştıran sebepler ve sonuçları izah edilmeye çalışılmıştır. Suçun özel görünüm biçimleri kapsamında bilhassa içtima kurumu açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı bölüm içerisinde özellikle kanun koyucunun iftira eyleminden rücu etme halinde etkin pişmanlığın yapıldığı ana göre kademeli bir şekilde failin cezasının hafifletilme süreci ele alınarak izah edilmeye çalışılmıştır. Son bölümde, kanun koyucu tarafından basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçu için düzenlenen ve kanaatimizce infaz müessesesi olan “hükmün ilanı” hususu izah edilmeye çalışılmıştır. Aynı bölüm içerisinde iftira suçundan hüküm alan bireylerin üzerinde iftira mahkûmiyetinin doğrudan veya dolaylı etkisinin bulunup bulunmadığı incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca iftira suçu ile bir kısım suç tipleri karşılaştırılarak benzer yönleri ile farklılık arz eden yönleri izah edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İftira, Adliye, Hukuki Menfaat, İhbar, Şikâyet, Yetkili Makam Soruşturmayla Yer Olmadığı Kararı, Hükmün İlanı, Mahkûmiyetin Etkisi, Tanıklık, Tezkiye, Zina Isnadı, “Kazif Suçu”, Basın ve Yayın, İfade Özgürlüğü, Savunma Dokunulmazlığı,

ABSTRACT

The subject of our study is “the crime of slander.” Information regarding this type of crime has been addressed along with its historical process and ultimately explained in the context of the Turkish Penal Code No. 5237. In our study, by considering theoretical discussions and Supreme Court decisions, we aim to contribute to the science of criminal law by adding our personal opinions on issues encountered in this type of crime. Essentially, our study consists of three main sections. In the first section, the historical roots of the crime of slander, particularly its existence in Turkish law before Islam are discussed. Additionally, by examining the legal systems of other countries, it is explained whether this type of crime is universal and whether it is sanctioned in other legal systems. Furthermore, Islamic law is considered in a comparative legal context, and a brief evaluation of how Islamic law addresses the crime of slander is provided. At the end of the section, the crime type “kazif,” which pertains to “accusation of adultery and denial of lineage,” is examined to determine whether it has a counterpart in the current legal system, along with the reasons for this. In the second section of our study, the legal value protected by the crime of slander in the context of Turkish Criminal Law is discussed, and the elements of the crime and the situations of legal compliance that are important in terms of the crime of slander are addressed. Furthermore, the reasons and consequences that aggravate the penalty for the crime of slander and the institution of joinder, particularly within the scope of special forms of appearance of the crime. In the same section discusses the legislator’s approach to gradually rewarding the perpetrator with commutation of sentence in cases when the act of slander is recoured. In the last section, the issue of “announcement of the judgment,” which we consider to be an execution institution regulated by the legislator for the crime of slander committed through the press and publication is explained. The same section examines whether individuals convicted of the crime of slander experience any direct or indirect effects of their conviction. Also, the crime of slander is compared with some other types of crimes, explaining the similarities and differences.

Keywords: Defamation, Judiciary, Legal Interest, Denunciation, Complaint, Decision of No Jurisdiction the Initiate Proceedings, Publication of Judgment, Impact of Conviction, Testimony, Exoneration, Accusation of Adultery, “Kazif Crime”, Press and Media, Freedom of Expression, Defense Immunity.

KISALTMALAR

AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BİMER	: Başbakanlık İletişim Merkezi
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CİMER	: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CGTİHK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
Çev	: Çeviren
ÇÇK	: Çocuk Koruma Kanunu
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HSK	: Hakimler ve Savcılar Kurulu
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
SYOK	: Soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı

GİRİŞ

İnsanlar aile, kabile, aşiret gibi topluluklar halinde yaşadıkları ve henüz devlet teşkilatının kurulmadığı zamanlarda dahi sosyal düzeni sağlayan, toplum ile bireyin hakkını koruma altına alan cezalandırma sistemi var olmuştur. Devlet varlığının amacı ise, toplum ile bireyin, düzen, fazilet ve mutluluk içinde yaşamlarının devamını sağlamaktır. Bu sebeple hukukunda gerek toplumun gerekse bireyin hayatına aksettirilebilmesi için devlet varlığı zorunludur. Suç işlenmesini önlemek, suça yönelme ihtimali olan bireyleri caydırmak, suç işlemişlerse cezalandırmak ve bozulan toplum düzeni yeniden tesis etmek toplumu temsilen devletin uhdesindedir¹.

Ceza hukukunun temel gayesi, adaletin tesis edilmesidir. Ancak adaletin tesis edilmesinde bireylerin özgürlüklerine devletin müdahalede bulunması ağır neticelere sebep olmaktadır. Bu sebeple suç işleyen kişiler yüzünden bozulan toplum düzeni yeniden tesis edilmesi için adaletin tecellisinde çok hassas davranılması gerekmektedir². Suç işleyen kişilerin cezalandırılmasında toplumun da menfaati olduğu gözetilmekle işlenen bir suçunun yetkili makamlara bildirilmesi hukuken korunan bir haktır. Ancak temelini Anayasa'dan alan gerek dilekçe hakkının gerekse ifade özgürlüğü hakkının açıkça kötüye kullanılmasının kabulü mümkün değildir.

Tarihsel sürece bakıldığında da masum kimselere yöneltilen gerçek dışı isnatların müsebbipleri ekseriyetle cezalandırılmaya çalışılmıştır. Zira masum kimselere yöneltilen gerçek dışı isnatlara maruz kalan bireyin hakları zarar gördüğü gibi adli makamların gereksiz yere meşgul edilmesi sebebiyle adliye mekanizması da zarar görmektedir. Bilhassa gerçek dışı isnatlar, isnatlara maruz kalan bireyin sosyal ve ekonomik hayatına zarar vermekte ve onun onur ve şerefi üzerinde telafisi mümkün olmayan zararlara sebep olmaktadır. Bu sebeple sık karşılaşılan suç tiplerinden olan iftira suçu tarihi süreçte suç olarak kabul edildiği gibi modern toplumlarda da ekseriyetle müstakil suç şeklinde kabul edilmeye devam olunmuştur. Aynı şekilde 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun da olduğu gibi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da suç olarak düzenlenmiştir. İftira eyleminin adliye mekanizmasının işleyişine yönelik etkileri de nazara alınarak kanun koyucu tarafından Türk Ceza Kanunu'nun Dördüncü Kısmında düzenlenen "*Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler*" başlığının İkinci Bölümünde "*Adliye Karşı Suçlar*" başlığı altında 267. maddesinde iftira eylemi bağımsız bir tipi olarak

¹ Mustafa Avcı, *İslâm-Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2024), 19.

² Erdal Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 16.

kabul edilmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte, masum bir kimse hakkında yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunmak ya da basın ve yayın yoluyla soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hukuka aykırı bir fiil isnatta edilmesi yaptırım altına alınmıştır.

Çalışmamız iftira suçunun mümkün olduğu kadar bütün yönleriyle değerlendirilmesi esasına dayanmaktadır. Bu sebeple temelde üç ana bölüm şeklinde ele alınmıştır. Birinci bölümünde iftira suçunun tarihsel süreçte nasıl karşılandığı incelenmeye çalışıldığı gibi tarihi süreç içerisinde milletimizin kurduğu devletlerinde konu hakkındaki uygulamaları kısaca izah edilmeye çalışılmıştır. Aynı bölüm içerisinde mukayeseli hukukta iftira suçunun nasıl değerlendirildiği, iftira eyleminin müstakil suç şeklinde kabul olup olunmadığı, iftira eylemini suç tipi olarak kabul etmeyen Anglo-Amerikan hukuk sistemin iftira eylemine yönelik geliştirdiği çözüm sistemi incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca toplumumuzda uzun süre hukuk rejimi olarak benimsenmiş olan İslam hukuku da ele alınmış ve iftira suçuna bakış açısı incelenmiştir. Bölüm içerisinde temel olarak İslam hukuku kapsamında kazif haddinin unsurları, kazif haddi kapsamına girmeyen isnatlar hakkında nasıl bir yaptırım ile karşılandığı dönem uygulamaları da zikredilerek incelenmiştir. Nihayetinde kazif haddi ile meri hukukta var olan iftira suçunun birbirini karşılayıp karşılamadığı, temelinde zinaya yönelik isnat barındıran eylemlerin meri hukukta hangi suçu karşıladığı izah edilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümünde ise maddi hukuk kapsamında iftira suçunu değerlendirilmeye çalışılmıştır. 5237 sayılı TCK'nın uzun zamandır yürürlükte bulunması sebebiyle 765 sayılı TCK'nın konuyla ilgili kısımları değinilmekle yetinilmiştir. Bu bölüm kapsamında özellikle iftira suçunun koruduğu hukuki değer ne olduğu doktrindeki görüşler nazarında incelenmeye çalışılmıştır. Zira suçun korumayı amaçladığı değer tespiti diğer konu başlıklarına yaklaşımları da temelde etkilemektedir. Ayrıca iftira suçu kapsamlı bir şekilde ele alınarak maddi ve manevi unsurları tartışılmıştır. Bilhassa masum bireye gerçeğe aykırı isnatta bulunulmasının savunma dokunulmazlığı kapsamında ele alınıp alınamayacağı doktrindeki görüşlerde nazara alınarak izah edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde 5237 sayılı TCK'nın 765 sayılı TCK'ya göre en temel değişimi olan iftira suçunun alanının genişletilmesi hususu da ele alınmıştır. Çünkü kanun koyucu 765 sayılı TCK'da var olan “suç isnadı” kavramını “hukuka aykırı bir fiil isnadı” demek suretiyle idari yaptırım gerektirecek fiillerin isnadını da iftira suçunun kapsamına almıştır. Kanun koyucunun iradesi gereğince artık idari yaptırımı ve disiplin cezası gerektiren fiillerin isnat edilmesi de iftira suçunun konusu oluşturacaktır. Ayrıca bu bölüm içerisinde iftira suçu bağlamında cezayı ağırlaştıran sebepler ile kanun koyucunun

eylemenden dönme anına göre kademeli bir şekilde düzenlediği etkin pişmanlık sebepleri de kanun koyucunun düzenlemesine uyumlu bir şekilde ele alınıp izah edilmeye çalışılmıştır.

Son bölümde ise muhakeme süreci değerlendirilmiştir. Bu bölümde muhakeme süreci incelenirken bilhassa iftira mağdurunun karşılaştığı zarar süreci yanında mağdura yöneltilen isnadın iftira olduğunun ispatıyla ortaya çıkan sonuçlar da incelenmiştir. Çünkü iftira suçun sabit olmasıyla beraber ortaya çıkan mahkûmiyet hali kişi üzerinde önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu sonuçlar, belirli haklardan yoksun kalma durumunda olduğu gibi hapis mahkumiyetinin otomatik sonucu olarak ve infaz süreciyle bağlı kalınarak ortaya çıkmış gibi olabileceği gibi yüz kızartıcı suçlar arasında kabul edilerek bunun ortadan kaldırılması için belli bir prosedüründe gerçekleşmesi gerekebilir. Ayrıca bu bölüm kapsamında özellikle iftira suçundan mahkûm olmanın tanıklık üzerine etkisinin olması gerekip gerekmediği de değerlendirmiştir. Mahkumiyetin tanıklığa etkisi değerlendirilirken bilhassa mukayeseli hukuk olarak değerlendirdiğimiz İslam hukukun bu durumu nasıl karşıladığı, İslam hukukunun uygulanmaya başlaması ile birlikte ortaya çıkan ve daha sonraki dönemlerde kurumsallaşan tezkiye müessesinin nasıl uygulandığı, dönem itibariyle uygulayıcıların bu durumu gözetip gözetmediği ve tezkiye müessesinin tanıkların güvenilirlik soruşturmasında etkili olup olmadığı hususları anlatılmıştır.

Adliyeye karşı suçlar bölümde düzenlenen iftira suçu ile bir kısım suç tipi karıştırılmaktadır. Üçüncü bölüm bu kapsamda iftira suçunun benzer suç tipleri ile karşılaştırılması yapılmıştır. Bu sebeple iftira suçu ile adliyeye karşı suçlar bölümünde düzenlenen “başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçu”, “suç uydurma suçu”, “suç üstlenme suçu” ve “yalan tanıklık suçu” ile arasındaki benzer ve farklı yönler izah edilerek suç tipleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca uygulamada çok sık karşılaşılan suç tiplerinden olan iftira suçundan farklı olarak kişilere karşı suçlar bölümünde düzenlenen “hakaret suçu” ile birbirlerine benzeyen ve birbirinden farklı olan yönleri izah edilerek ortaya konulmuştur.

Çalışmamızın temel kısmını 5237 sayılı TCK’nın iftira suçunu ele alışı oluşturmaktadır. Kanun koyucunun suç tipini ele alışı ile birlikte yöntem olarak doktrindeki görüşlerde ele alınarak konular kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda teorik kısımlar detaylı bir şekilde incelendiği gibi konu bağlamında ilgili yüksek mahkeme kararları ve bölge adliye mahkeme kararları da derç edilemeye çalışılmıştır. Konu değerlendirmesinde ele alınan yüksek yargı kararlarına ise Ulusal Yargı Ağı Projesi kapsamında erişim sağlanmış olup konular ile bağlantılı en güncel içtihatların ele alınması amaçlanmıştır. Nihayetinde iftira

suçuna y6nelik çalışmamız ile iftira suçu değerlendirmeye çalışılmış, tartışmalı hususlar incelenmiş ve s6z konusu tartışmalara 6z6m 6nerileri sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER, TARİHSEL SÜREÇTE VE MUKAYESELİ HUKUKTA İFTİRA SUÇU

1. Genel Bilgiler

Arapça kökenli bir kelime olan iftira kelimesi lügatte “*yalan söylemek, uydurmak, asılsız isnatta bulunmak*” gibi anlamlara gelen iftira, terim olarak “*bir kimseye asılsız olarak suç, günah yahut kusur sayılan bir söz, davranış veya nitelik isnat etmek*” anlamındadır. Ancak gündelik lisanda iftira kavramı çok sık kullanılmakla beraber hukuk ve ahlâkta ekseriyetle ifk ve bühtan sözcükleri, zina isnadı yönünden de kazf sözcükleri kullanılmaktadır³.

“*Bir kimsenin suçsuz olduğunu bildiği bir şahsa suç atması*” olarak tanımlanan iftira suçunun teşekkülü için keyfiyetin kanuni takibi yapacak ya da yaptırabilecek bir makama bildirilmesi veya suçun maddi eser ve delillerinin uydurulması gerekir⁴. Tanımdan da anlaşılacağı üzere iftira eylemi bireylerin onur ve şerefini zedeleyen, toplum düzeninde var olan huzurlu yaşamı bozan bir davranış şeklidir. İftirada bulunan kişi, mağdurun toplum tarafından dışlanması, hakkında yasal süreç başlatılması ya da onur ve şerefının zedelenmesi amacıyla başkaları hakkında sarf etmedikleri sözleri, gerçekleştirmedikleri eylemleri, gerçek gibi bildirmesidir.

Kendilerine yöneltilen haksız isnatlar sebebiyle birçok birey mağdur olmuştur. Kendilerine yöneltilen haksız isnatlarla mağdur olan kişilere örnek olarak Yusuf suresinin 20-33. ayetlerinde zikredilen Mısır azizinin eşi Züleyha’nın masum olduğunu bildiği Hz. Yusuf’a yönelttiği iftira eylemi gösterilebilir. Hz. Yusuf kendisine yöneltilen bu asılsız itham sebebiyle zindanda kalmıştır⁵. Benzer şekilde kendilerine yöneltilen asılsız isnatlar sebebiyle iftiraya uğrayan kişilere örnek olarak Kur’ân-ı Kerîm’de zikredilen Hz. Muhammed (s.a.), Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. Şuayb, Hz. Mûsa ve Hz. Harun da gösterilebilir⁶.

³ Mustafa Çağrı, “İftira”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000), 21/522.

⁴ *Türk Hukuk Lügati* (Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1991), 149.

⁵ Zehra Öztürk, “Züleyha”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013), 44/552.

⁶ Detaylı bilgi için bakınız; Muhammed Emin Çatak, *Kur’ân-ı Kerîm’de İftira Kavramı* (Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 108 vd.

Aynı şekilde Hacı Bayram-ı Veli (1352-1429) hakkında Osmanlı Devleti padişahı II. Murad'a; "Sultanım, Ankara'da Hacı Bayram isminde biri, bir yol tutarak halkı başına toplamış. Aleyhinizde bazı sözler söyleyip saltanatınıza kastedermiş. Bir isyan çıkarmasından korkarız." şeklinde mektup gönderilmiştir. Padişah fermanı gereği iki müfettiş ile başkent Edirne'ye getirilen Hacı Bayram Veli'ye yöneltilen isnatların asılsız olduğu ve iftira niteliğinde olduğu anlaşılmıştır⁷.

Suçsuz olduğunu bildiği kişiye suç atma olarak tanımlanan iftira suçu kadim zamanlardan bu yana yaptırımlara konu olmuş bir suç tipidir⁸. 5237 sayılı TCK'nın 267. maddesinin kapsamı değerlendirildiğinde de yasal metinde suç tipinin maddi ve manevi unsurlarına işaret ederek masum bir kimseye hukuka aykırı fiil isnadının iftira suçunu oluşturacağını düzenlemiştir.

2. İftira Suçunun Tarihi Gelişimi

2.1. Eski Kültürlerde İftira Suçunun Gelişimi

2.1.1. Kadim Uygarlıklarda Gelişimi

İftira eylemi, insanlık tarihi kadar eski olup hemen hemen her dönemde belli bir yaptırıma tabi tutulmuştur. Sosyal ve kültürel alan başta olmak üzere çeşitli noktalarda etkileşim halinde olan Eski Mezopotamya uygarlıkları ile Anadolu var olan uygarlıkların ceza hukukunu ele alışları ve nihayetinde ceza müeyyideleri farklı olmuştur. Sami toplumların egemen olduğu Mezopotamya'da cezalandırma yöntemi genel manada kısasa kısas ilkesi iken Anadolu'da Hitit Devleti'nde ekseriyetle para cezası ile cezalandırma ilkesi benimsenmişti⁹. Farklı ceza yaptırımları benimsense de ortak payda, insan öldürmeye, yaralamaya, hırsızlığa, iftira atmaya, tecavüz etmeye ve zina isnadında bulunmaya yönelik eylemler ağır suç tipleri arasında kabul edilmiş ve bu fiillere yönelik ağır yaptırımların uygulanması prensibi kabul edilmişti. Bu durum da bu tür suçların yaygın olarak işlendiğini, hukuk kurallarının da bu ihtiyaçtan kaynaklı olarak düzenlendiğini göstermektedir¹⁰.

1901 yılında Irak'ın Sus kentinde yapılan kazı çalışmalarında bulunan, yerel töreler ile daha önceki kralların uygulamalarından esinlenerek ve birleştirici bir mantık ve adalet kaygısıyla hazırlanan Kral Hammurabi Yasaları'nda özel hukuk maddelerinin yanında ceza

⁷ Nihat Azamat, "Hacı Bayrâm-ı Veli", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996), 14/445.

⁸ Köksal Bayraktar, "İftira", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 15/1-4 (1974), 181.

⁹ Hande Duymuş Florioti - Gözde Demirci, "Çivi Yazılı Kanun Metinlerinde İlginç Bir Suç Tespiti ve Cezalandırma Yöntemi: Suya Atılma", *Tarih Araştırmaları Dergisi* 32/54 (2013), 27.

¹⁰ Duymuş Florioti - Demirci, "Çivi Yazılı Kanun Metinlerinde İlginç Bir Suç Tespiti ve Cezalandırma Yöntemi", 27.

hukukuna dair maddeler de bulunmaktadır¹¹. Babillere ait Hammurabi Yasaları'nda iftira suçu; “Eğer bir adam, bir adamı suçlayıp ona cinayet suçu atar ve bunu ispat edemezse, suçlayan kimse ölümle cezalandırılır.”¹² hükmü ve “Eğer bir adam, bir rahibeye veya bir adamın eşine parmak uzatmaya (suçlamaya) sebep olursa ve bunu ispat edemezse o adamı mahkeme huzuruna sürükleyecekler ve yarı başını tıraş edeceklerdir.”¹³ ifadeleriyle yer almıştır. Dolaylı olarak büyücülüğün yasaklandığı¹⁴ maddeye göre; “Eğer bir adam hakkında (onun) büyü (yaptığını) iddia ederse ve onu ispat etmezse (edemezse), üzerine büyücülük iftirası atılan adam, nehre gidecek (nehre dalecektir). Eğer nehir onu çekerse (zaptederse) iftira eden onun evini (mülkünü) alacak (sahiplenecek). Eğer o adamı nehir temize çıkarırsa ve selamete çıkarsa ona iftira eden adam öldürülecektir. Nehrin selamete çıkardığı (adam) iftiracının malına mülküne sahip olacaktır.”¹⁵ ifadesiyle büyücülük iftirası yaptırım altına alınmıştır¹⁶.

Asur hukukunda da iftira suçunun işlenmesi halinde ceza verileceği kabul edilmişti. Evli bir kadına zina isnat eden kimse, bu iddiasını tanıklarla ispatlayamazsa, bağlanarak nehre atılırdı. Nehre atılmakla birlikte artık kimin haklı olduğu hususunda nehrin hâkimliğine başvurulurdu. Kavga esnasında, bir kadının iffet ve namusuna karşı iftirada bulunan kişiye, elli sopa vurulur, bir ay kral angaryasında çalıştırılır, para cezasına çarptırılır ve hatta hadım etme cezası bile uygulanabilirdi¹⁷.

¹¹ Sami Selçuk, “Eski Çağlarda Suç Hukuku”, Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan, Ankara Üniversitesi Yayınları 2 (2015), 1029.

¹² Mebrure Tosun - Kadriye Yalvaç, Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1975), 185.

¹³ Tosun - Yalvaç, Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı, 185.

¹⁴ Elif Genca, Eski Mezopotamya'da Hukuk Hareketleri ve Düzenlemeleri (Sümer, Babil ve Eski İsrail Hukuku), (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 152.

¹⁵ Tosun-Yalvaç, “Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı”, 197.

¹⁶ Su ordalının (nehre dalmak) kısaca izah edilmesi gerekir. “Ordal” kelimesi aslında döneminde yargılama anlamında kullanılmıştır. Fakat su ordalindeki amaç bir kimsenin cezalandırılmasından öte üzerine yüklenilen suç eyleminin onu tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tanrısız irade ile ispatlanmasıdır. Bu uygulamada nehir tanrısı statüsünde olan kutsal ruh bir nevi hakimlik yapmakta ve üzerinde suç yüklenen kişinin gerçekten masum olup olmadığı noktasında son söz söyleyen makam konumundadır. Eski Mezopotamya uygarlıklarında var olan su ordali, daha sonraki toplumlarda “ateş ordali” olarak da uygulanmıştır. Örneğin ateş ordalini Moğollar uygulamıştır. (Hırsızlara uygulan ateş ordalinde, üst tarafları yere sokulmuş iki üzüngi üzerine kor haline gelmiş bir balta konulurdu. Sanık bu baltayı çıplak el ile tutmak ve iki adım kadar uzaktaki hendeğe atmak zorundaydı. Deneme iki kere tekrar edilebilirdi. Nihayet, merhem sürülmesini önlemek için sanığın kol kapakları dikilirdi. 3-4 gün geçtikten sonra sanığın eline mahkemece bakılırdı. Elde iyileşme alametleri görülmeğe başlamış ise sanık beraat eder, yoksa mahkûm olurdu). Curt Alinge, “Moğol Kanunları”, çev. Coşkun Üçok (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1967) 121, dipnot: 28: Su ordalinde; “Nehir tanrısının cevabı sadece biçimsel çerçevede kalan bir kanıt işlevi görmektedir.”; Erindiz Özbayoğlu, “Hitit ve Roma Yasalarında Adam Öldürme Suçlarına İlişkin Bir Karşılaştırma”, Anadolu Araştırmaları, 12 (1990), 158.

¹⁷ İbrahim Erol Kozak, Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi (Konya: Palet Yayınları, 2015), 125.

Antik Mısır döneminde, işlenen suçların bildirilmemesi dayak cezası, hırsızlık ve zimmet gibi suçlarda çalınan şeylerin iki misli ile tazmini, zina edenin cinsel organının kesilmesi gibi cezalar verilmekteydi. Öldürme, öldürmeye teşebbüs, totem hayvanlarının öldürülmesinin¹⁸, bir kişinin başka bir kişiye ağır suç isnat etmek suretiyle iftirada bulunması gibi suçların cezası ölümdü¹⁹.

Hint ceza hukuku ile ilgili en eski düzenlemeler Manus ve Yajnavalkiya kanunlarıdır. Bu kanunlarda, cezaların çeşitleri, hangi suçlara, kimlere, nasıl uygulanacağı ve kanunun Tanrı tarafından konulduğu, bunlara uyulmaması halinde tüm toplum düzeninin alt üst olacağı ifade edilmişti²⁰. Bu kanunlar kapsamında iftira suçu da şiddetle cezalandırılan suçlar arasında yer almıştı²¹. Pançanatra Masalların'da, kendisine karşı yaralama gerçekleştirdiğinden bahisle iftira eden bir kadına yargıçlar tarafından kulak kesme cezası verildiğinden bahsedilmektedir²².

Antik Yunan'da iftira, ileri sürdüğü ithamı deliller ile ispatlayamayan kimsenin işlediği suç anlamı gelirdi.²³ Antik Yunan'da savcılık müessesesi bulunmadığından, vatandaşlar suçu ve suçluyu itham hakkına sahiplerdi. Vatandaşların bu itham hakkı aynı zamanda itham eden için ispat yükünü de zorunlu kılıyordu. Eğer kişiye itham edilen suç kamu düzeniyle yakından ilgili (örneğin, devlet teşkilatına karşı suikast, başka bir devlet çıkarına casusluk, rüşvet, askerlikten kaçmak, devletin dinine karşı işlenen suçlar²⁴) ve itham edende bu suçun üzerinde atılı kişi tarafından işlendiğini ispatlayamazsa, itham eden bazı vatandaşlık haklarını hatta bir daha suç takibi yapamama gibi haklarını kaybediyordu. İtham edilen suç kamu düzeni değil de bireyi ilgilendiren bir suç ise (örneğin, hırsızlık, çocuk kaçırma, yaralama, evli olmayan bir kadını kaçırma suçları²⁵), itham edilen suç için öngörülen cezanın altıda biri oranında ceza verilmesi öngörülüyordu. İftira suçu ile öngörülen bu düzenleme, kanunların ihlali halinde bu suçun takibinin tüm vatandaşlara ait olduğunu ancak kasıtlı ve kötü niyetli ithamlarında önlenmesi gerektiği düşünülmüştü. Buna göre Antik Yunan'da, iftira suçu masumiyet karinesinin bir uzantısı olmasının yanında, iftiracının da sorumluluğunu gerektiriyordu²⁶.

¹⁸ Kozak, *Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi*, 225.

¹⁹ Recai Galip Okandan, *Umumi Hukuk Tarihi Dersleri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1951), 67; Ekrem Buğra Ekinci, *Hukukun Serüveni* (İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2017), 41.

²⁰ Kozak, *Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi*, 408.

²¹ Okandan, *Umumi Hukuk Tarihi Dersleri*, 67.

²² Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1962), 22.

²³ Bayraktar, "İftira", 181.

²⁴ Sadri Maksudi Arsal, *Umumi Hukuk Tarihi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1948), 120.

²⁵ Arsal, *Umumi Hukuk Tarihi*, 121.

²⁶ İbrahim Şahbaz, "İftira Suçu", *Yargıtay Dergisi*, 2/4 (1985), 486.

2.1.2. Roma Devleti ve Sonrası Dönem Hukukunda Gelişimi

Roma Hukuku'nda, iftira, gerçeğe uygun olmayan ihbarlar sebebiyle oluşan suçlardan sayılıyordu²⁷ ve gerçeğe uygun beyanda bulunmayan fail Lex Remnia ve Turpillianum kararı gereğince cezalandırılıyordu²⁸. Milattan önce 100 yılında Lex Remnia ile birlikte suç niteliği olarak kabul edilen iftira suçunun cezası, sanığın alınının “C” (Calumniator) harfi basılmak suretiyle dağlanması şeklindeydi. Ancak iftira suçuna somut ceza verilmesi milattan sonra 100 yıllarında karşılanabildi. Bu dönemden sonra iftira suçunda kısas kuralları uygulanmaya başladı. Bu sebeple masum bir kimseye kötü niyetli biçimde suç ithamında bulunan kimse, ithama maruz kalan masum kimsenin suçlu olduğunun kabulü halinde çarptırıldığı ceza ile cezalandırılmaya başlandı²⁹. Aynı zamanda, toplumda alt sınıfa mensup bir kimsenin iftira atması için kullanılması da kullanan kişi yönünden iftira suçuna sebebiyet vermekteydi³⁰.

Türkler gibi göçebe bir hayatı benimseyen Moğollarda, zina ve kadın kaçırma, ırza geçme, insan öldürme, yaralama, suyu kirletme, kımız hırsızlığı, yataklık, mala zarar verme, hakaret, iftira, kundakçılık, büyücülük, yorulmuş atı olan ya da geceleyin kalacak yeri olmayan kişiye yardım etmeme gibi eylemlere saymacı yöntemle cezalandırılmıştı³¹. Buna göre kanunda hırsızlık iftirası hali düzenlenmiş olup, ceza verilebilmesi için iftiraya uğrayanın mahkûm edilmiş olması ve sonradan da suçsuzluğunun ispat edilmiş olması şarttı. İftirayı atan, iftiraya uğrayana bu iftiradan dolayı ödemiş olduğu cezanın iki mislini verilmesine hükmedilmekteydi³².

Ortaçağ döneminde, gerçeğe uygun olmayan ihbar, hem iftira ve hem de şikâyetten ayrılması zor bir kavram olarak kabul ediliyordu³³. Bu dönemde ihbarın, mahkeme önünde gerçekleşmesi koşulu olmaksızın gerçeğe uygun olmaması durumunda, itham eden kişi iftira suçundan dolayı cezalandırılırdı. Ortaçağın son dönemlerinde, Alman hukukunda iftira suç olarak kabul edilmekteydi. Suçun oluşumuna bakılmadan açılan davanın sonucunda iftiranın gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti önemli değildi. Buna karşı bazı hukuk rejimleri, iftiranın gerçekleşmesini dava sonucunda isnadın aksinin doğru olması koşuluna bağlıyordu³⁴.

²⁷ Bayraktar, “İftira”, 181-182.

²⁸ Şahbaz, “İftira Suçu”, 487; Bayraktar, “İftira”, 181.

²⁹ Mehmet Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Turhan Kitapevi, 2007), 795-796.

³⁰ Halide Gökçe Türkoğlu, *Roma Hukukunda Suç ve Ceza* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 54.

³¹ Selçuk, “Antik Çağlarda Suç”, 1038-1039.

³² Alinge, “Moğol Kanunları”, 209.

³³ Bayraktar, “İftira”, 182.

³⁴ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 797.

Alman imparatoru V. Şarlken devrinde 1530 Augsburg ve 1532’de Regensburg meclislerince kabul edilen ve akabinde uygulamaya alınan 219 maddeden oluşan, üç yüz yıl boyunca Alman Ortak Hukuku’nun esasını oluşturan Constitutio Criminalis Carolina’nın 110. maddesinde “yazılı hakaret” suç olarak kabul edilmesine karşın iftira suçuna yönelik bir düzenlenme bulunmamaktaydı. Ancak sonraki dönemlerde bilhassa yargılama hukukundaki gelişme neticesinde 110. madde kapsamındaki düzenleme, bir yetkiliye yapılan asılsız ihbarı da kapsayacak şekilde uygulanmaya başlamıştı³⁵. Bu gelişim ile kısasa göre cezalandırmadan vazgeçilerek, itham eden kişiye yargılama sonucuna göre ceza verilmesine usulüne geçildi. Bu usulün kabulü ile birlikte, iftira failine ceza verilmesinde kamu gücü ortaya çıktı³⁶. İftira suçunun bağımsız bir suç tipi olarak kanun metnine girmesi 1851 yılında Prusya Ceza Kanunu’nda olmuştu³⁷.

İsviçre hukuk sistemi, Alman hukuk sisteminin aksine Bern Şehir Kanunu’nda (1539) düzenlenen 175. maddesinde herhangi birine suç işlemekle itham eden fakat bunu ispat edemeyen kimsenin cezalandırılacağı düzenlenmişti. Aynı şekilde Bern’in 1614-1615 tarihlerinde yenilenen kanunları Schwyz Kanunları (1701) da iftira suçunu benzer şekilde ele almıştı. Ancak yaptırım bakımından kısas kuraları benimsenmişti³⁸.

2.2. Türk Hukukunda Gelişimi

2.2.1. İslamiyet Öncesi Dönem

Türklerin İslamiyet öncesi dönemi, anayurtları olan Orta Asya’da İslamiyet’i kabul etmeden önceki devirler olup bilindiği kadarıyla 3500 yıldan beri Turan memleketi diye ifade edilmiştir³⁹. Bu dönemdeki başlıca büyük Türk Devletleri, Hun Devleti (M.Ö. 220-M.S. 216), Göktürk Devleti (M.S. 552–745) ve Uygur Devleti (M.S. 745-940) olup hukuk sistemi bu tarihi dönemi teşkil eder⁴⁰. Bilim dünyasındaki ortak kanaat Türklerin aslen göçebe bir kavim olduğudur⁴¹. Uygur Devleti’ne kadar ekseriyetle göçebe hayatı benimsemiş olan Türklerin İslamiyet’i kabul etmelerinden önce kendilerine özgü hukuki kurumlarının olmadığı ileri

³⁵ Franz Von Liszt, *Traite de Droit Penal Allemand*, çeviren. M. Renê Lobstein, Cilt: 2, Partie Speciale, Paris 1913, 464, Ahmet Caner Yenidünya, *İftira Suçu*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 16-17.

³⁶ Von Liszt, 1913, II/464.

³⁷ Von Liszt, 1913, II/464.

³⁸ Herman Menzel, *Die Falsche Anschuldigung Nanh Deutschem und Schweizerischem Strafrecht*, Münster (Westfalen), 1963, 10, aktaran: Yenidünya, *İftira Suçu*, 17.

³⁹ Halil Cin-Ahmet Akgündüz, *Türk-İslâm Hukuk Tarihi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 1990), 1/29-30.

⁴⁰ Aysun Dursun, *Türk Halk Hukuku* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2016), 37; Ali Altunbaş, “İslamiyet Öncesi Türklerde Hukuk”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/23 (2022), 19.

⁴¹ İbrahim Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1999), 32.

sürülmüştür. Ancak Türkler gibi kadim zamanlardan bu yana gelişmiş siyasi oluşumlar yapmış ulusun hukuki müesseseler oluşturmaması mümkün değildir. Hatta Türkler sadece özel hukuk değil kamu hukuku açısından da kendilerine özgü kurumlar oluşturması pek tabi doğaldır⁴². Farklı topluluklar ve devletler halinde yaşamış eski Türk toplumlarında kendilerine has hukuk varlığı şüphesiz olmakla birlikte bu hukuk sistemleri günümüzdeki yazılı kanunlar halinde tespit edilmemiş, hukuk kuralları din ve ahlak kuralları ile karışık olarak örf, adet ve teamüller şeklinde yer almıştı⁴³.

Hunlarda suç işleyen cezalandırılması devletin yetkisi altındaydı. Dönem itibariyle bilgi yetersiz olsa da Çin kaynaklarında, Hunların ceza hukukunu şiddetli şekilde uyguladığı yönündedir⁴⁴. Adam öldürmenin cezası idamdı. Hırsızlık yapmak, hayvan kaçırmak kesinlikle yasaktı. Hırsız suçüstü yakalanır ya da ele geçirilirse malları müsadere edilir, kendisi öldürülür ve ailesinin de hürriyeti kısıtlanırdı. Barış zamanında kılıç çeken kişinin cezası da ölümdü. Zina da ağır bir suç olarak kabul edilmiş ve cezası idam olarak belirlenmişti. Aynı şekilde tecavüz, vatana ihanet, ordudan kaçanlarında cezası idamdı⁴⁵. Eşkıyalık yapanın ailesi devlet memurları tarafından rehin olarak tutulurdu. Küçük suçlar araba tekerleği altında ezilmekle, büyük suçlar ise ölümle cezalandırılırdı⁴⁶.

Göktürklerde de özel intikam usulü terk edilmiş ve cezalandırma yetkisi devlete bırakılmıştı⁴⁷. Ceza işlemleri fark gözetmeksizin herkese uygulanırdı⁴⁸. Devlete ve orduya isyan, adam öldürme, evli kadına tecavüz ve at koşumunu çalma ölüm ile cezalandırılırdı. Yabancı bir kız kaçırma ve yaralama suçlarının cezası para cezası olarak belirlenirdi. Ancak kişi karşısındakinin bir yerini kırarsa, ceza olarak ona atını verirdi. Eğer karşısındaki kişiyi kör etmişse, o adamın kızı, yaralanana karşılık olarak verilirdi. Kızı yoksa karısını ya da para cezası vermek durumundaydı. Fahişeler ve ırza geçenler iğdiş edilir sonra da kalçasından ikiye ayrılırdı⁴⁹.

⁴² Fuat Köprülü, *Ortazaman Türk Hukuki Müesseseleri İslam Amme Hukukundan Ayrı Bir Türk Amme Hukuku Yok Mudur?* (İstanbul: Devlet Basımevi, 1937), 43-44.

⁴³ Esra Yakut, “Eski Türklerde Hukuk”, *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3 (2002), 402.

⁴⁴ Halil Cin – Ahmed Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi* (İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1995) 1/62.

⁴⁵ Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü*, 292.

⁴⁶ Coşkun Üçok, *Türk Hukuk Tarihi Dersleri* (Ankara: Sevinç Matbaası, 1972), 14.

⁴⁷ Üçok, *Türk Hukuk Tarihi Dersleri*, 21.

⁴⁸ Ahmet Taşağıl, *Bozkırın Kağanlıkları (Hunlar, Tabgaçlar, Göktürkler, Uygurlar)* (İstanbul: Kronik Kitap, 2022), 188.

⁴⁹ Bahaeddin Ögel, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları* (İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, 1988), 165.

Kısacası İslamiyet öncesi Türklerde; haksızlık, zulüm, yaralama, darp, insan organlarına zarar verme, katl, kız kaçırma, ırza tecavüz, görevden kaçınmak, yalancılık, koğuculuk, müfterilik, fuhuş gibi fiiller suç olarak kabul edilmişti⁵⁰. İftira eyleminin cezalandırılmasına ilişkin bilgiye göre M.Ö. 57 sonbaharında Huhan-yeh devrinde, devlet yönetiminde olan Sağ Bilge Bey'in isyan edeceğine dair iftira atılmıştı. İftira neticesinde Huhan-yeh, iftira atılan kişiyi ve oğlunu öldürtmüştü. Fakat daha sonra gerçeğin ortaya çıkması üzerine isnatta bulunan kişi ölümle cezalandırılmıştı⁵¹. Ayrıca eski Türk devletlerinde “*Tengiriyе*” yönelik iftira da büyük bir suç olarak ele alınmış ve “*Tengiriyе*” iftira edildiği yedi tanık tarafından ispatlandığında, iftira failinin taşlanmak suretiyle öldürüleceği kabul edilmişti⁵². Kişilere karşı suçlar arasında kabul edilen yalancılık, koğuculuk gibi fiiller Türk devletleri arasında kabul edilen Türgeşlerde hapis cezası ile cezalandırılacağı kabul edilmişti⁵³. Oğuzlar da iftira suçunu şiddetle cezalandırmıştı. İftira suçunun cezalandırılması Oğuz Destanı'nda şu şekilde yer almıştır. Kadın (üvey annesi) kendi sırrının ortaya çıkmaması için, Buğra Han'ın oğlu Qorı Han'ın evinden iki üç kız çağırdığı, o gece tesadüfen kar yağdığı, bu kızlardan birinin Qorı Han'ın çizmesini giyerek, çizme izlerini Buğra Han'ın evinin kapsına bıraktığı, daha sonra Buğra Han'a “*Oğlun Qorı Han'ın benim için yüz kızartıcı ve çirkin hevesler benimsemesi bana reva mıdır?*” demesi ve daha sonra iftira atan kadının suçunun ortaya çıkması üzerine cezalandırılması anlatılmıştır. İftira suçunun cezası olarak Qorı Han beş tay getirtilmesini emrediyor, kadını bir atın kuyruğuna bağlıyorlar, sağ kolunu başka bir atın kuyruğuna, sol kolunu ve ayaklarını da diğer atlara bağlanıp, atlar kırbaçlanınca kadının vücudun parçalanıyor. Qorı Han bunun üzerine, bundan sonra kim yalan söyler ve iftira ederse sonunun böyle

⁵⁰ Feda Şamil Arık, “Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar I. Suçlar ve Cezalar”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, 17/28 (1995), 13.

⁵¹ Ayşe Onat vd. *Han Hanedanlığı Tarihi Hsiung-Nu (Hun) Monografisi* (Ankara: Türk Tarihi Kurumu Basımevi, 2004), 53.

⁵² Hasan Tahsin Fendoğlu, *Türk Hukuk Tarihi* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2000), 14.

⁵³ Arık, “Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar”, 32; “*Arap müellif el-Cahiz'in verdiği bilgiye göre, Emevilerin Horasan valisi Cüneyd b. Abdurrahman ile görünüşe göre Türgeş kağanı Sulu Han'ın (ö.738) yaptıkları bir görüşmede, Türk hakanı İslam dini ile kurallarını tanımak amacıyla valiye bazı sorular yöneltmişti. Bunlardan birisi de yalancı, koğucu kimseler hakkında ne gibi müeyyidelerin uygulandığı idi. Cüneyd de bu gibi kimselere kendi toplumlarında İslam dini ve hukuku gereğince sürgün ve ahaliden uzaklaştırma, hor bakma gibi cezaların verildiğini, onların şهادetlerinin kabul edilmediğini, verdikleri hiçbir hükmün geçerli sayılmadığını belirtmişti. Hakan, sadece bunlar mı? diyerek buna hayret etmiş ve belki de onlara verilen cezaları az bulmuştu. Kendisi ise, ceza ve yargı yetkisinin sahibi olarak, koğucuların yani birine iftira atmaktan çekinmeyen yalancı kimselerin, insanların arasını tutuşturan, onları birbirlerine düşüren kimseler olduğunu ve bu itibarla böylelerini, onların kimseleri göremeyecekleri bir yere kapatarak hapsedeceğini, yani zindana atacağını ifade etmişti.*”

olacağını belirtmiştir⁵⁴. Benzer şekilde; Arslan Han'ın kölesi Savur ile olan hikâyesinde de iftira suçunun ölümle cezalandırılacağı anlatılmıştır⁵⁵.

2.2.2. İslami Dönemde İftira Suçu

Bir kimsenin, karalamak, önünü kesmek veya ona zarar vermek için iftira isnadında bulunması Türk devletlerinde hoş karşılanmazdı. Bu sebeple Türk dünyasında iftira eylemi şiddetle cezalandırılan bir eylem olarak kabul edilirdi⁵⁶.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin sultanı olan I. Gıyaseddîn Keyhüsrev saltanat tahtına oturduğunda, şehirdeki bir grup, sultana gelerek Konya halkının şehri teslim etmekteki ihmalin ve isteksizliğinin sebebinin Kadı Tirmizi'nin “Sultan Gıyaseddîn'in kâfirlere yakınlık ve dostluk gösterdiği” şeklindeki fetvasının sebep olduğu ileri sürmeleri sebebiyle Kadı Tirmizi öldürtülmüştü. Kadı Tirmizi'nin öldürülmesinden sonra yöneltilen isnatların iftira olduğu ortaya çıkınca isnat sahipleri cezalandırılmıştı. Ayrıca Sultan Kadı Tirmizi'nin haleflerinden ve çocuklarından özür dileyerek onlara cömert bir şekilde mülk vererek gönüllerini almaya çalışmıştı⁵⁷.

Memlûkler Devleti'nde Dimâşk şehrinde Zahireddin Acemi isminde bir şeyh vardı. Şeyh Zahireddin bir gün vali ve dört mezhebin kadısının da olduğu Dârü'l Adl'de bulunuyordu. O sırada hikâye anlatan başkadı Cemâleddin'e “yalan söyledin” dedi. Kendisine yöneltilen ithamdan rahatsız olan başkadı valiye dönerek “bakınız sizin huzurunuzda beni nasıl yalanlıyor” dedi. Bunun üzerine vali de “onun aleyhine dava aç” dedi. Başkadı, Zahireddin'i Adliye Medresesine sevk ederek burada ceza olarak iki yüz kamçı vurdurduktan sonra, bir eşeğe bindirip bütün şehirde gezdirilerek teşhir edilmesini emretti. Ayrıca eşekle gezdirilirken tellal da yüksek sesle bağırarak şeyhin iftira attığını şehre duyuruyordu. Ancak bu durumdan rahatsız olan vali, bütün hâkimlerden görüş alarak, Şafîî mezhebine göre tazir cezasının had cezasına çıkarılamayacağını görüş birliğinin Melik Nasır'a bildirilmesi ile başkadı Cemâleddin'in görevinden azlolanmıştı⁵⁸.

Timur İmparatorluğu zamanında, Miranşah'ın eşi Hanzade, kendisine hakkında kocasına ihanet ettiği şeklindeki iftiraların asılsız olduğunu ortaya koymuştu. İftiraların asılsız olduğu

⁵⁴ A. Zeki Veledi Togan, *Oğuz Destanı, Reşideddin Oğuznâmesi, Tercüme ve Tahlili* (İstanbul, Ahmet Sait Matbaası, 1972), 65-68.

⁵⁵ Togan, *Oğuz Destanı, Reşideddin Oğuznâmesi, Tercüme ve Tahlili*, 68-71.

⁵⁶ Cüneyt Kanat, *Ortaçağ Türk Devletlerinde Suç ve Ceza* (İstanbul, Küre Yayınları, 2017), 241.

⁵⁷ İbn Bibi, *el-Eyamirü'l-Ala'ıye fi'l-Umuri'l-Ala'ıye (Selçuk Name)*, çev: Mürsel Öztürk (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996), 1/115.

⁵⁸ Ebu Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî, *İbn Battûta Seyahâtnamesi*, çev: A. Sait Aykut (İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2020), 1/143-144.

ortaya çıkınca, kendisine asılsız isnatta bulunan kişileri tespit ettirdi. Yapılan sorgulamalar neticesinde iftira suçu işledikleri sabit olan müfteriler hakkında ölüm cezası uygulanmıştı⁵⁹.

Türk İslam devletlerinde fıkıh kitapları kanun hükmünde sayıldığı için özellikle had ve kısas suçları açısından kanunlaştırma yapılmamıştır⁶⁰. Ancak had suçlarının şartlarının oluşmaması sebebiyle gerçekleştirilen fiilin cezasız kalmaması ya da had suçu olarak belirlenmeyen fiiller hakkında cezanın belirlenmesi için tazir nevinde suç ihdasları yapılmıştır⁶¹. Kaynağını devlet başkanının sınırlı yasama yetkisinden alan tazir suçları “örfi hukuk” adıyla anılmıştır⁶². İslamiyet’in kabulünden sonra siyasetle⁶³ ihdas edilmiş ve cezaların kanuniliğini ilkesinin sağlanması ile keyfiliğin engellenmesi⁶⁴ için yapılan yasal düzenlemeler şu şekildedir:

Dulkadiroğlu Alâüddeve Bey Kânûnnâmesi 40. maddesinde; “*Eğer muhsan ya muhsane(ye) bühthan etse zina gibidir, 80 ağaç vurulur veya 80 akçe alınır*”⁶⁵, Bozok Kanunnamesi 52. maddesinde; “*Eğer bir muhsaneye bühthan etseler zina etmiş deyü seksen ağaç vurulur ya seksen akçe alınır.*”⁶⁶

İstanbul’un fethi ile Fatih unvanını alan II. Mehmet’in “Kânûn-ı Osmânî” ismi ile bilinen kanunları vardır. Bunlardan ilki Teşkilat Kanunu olup, devlete isyan eden kardeşlerin öldürülmesine dair hüküm ve Bab-ı Salis başlığı altında 41. maddede; “*Ve bir kişi bir kişiye fuhş ile sövse, şer’le ta’zir olunup, kırk akçe cerime alına.*” devlet erkânına uygulanacak para cezalarının reayaya tatbik edilenden çok yüksek olduğuna dair ceza hükümleri düzenlenmiştir⁶⁷. İkincisinde ise had ve kısas cezalarına karışmaksızın tazir cezaları tanzim edilen; zina, sövüşme, dövüşme, katl, içki içme, hırsızlık ve iftira suçuna ilişkin hükümler düzenlenmiştir⁶⁸. Kanunname’nin 9. maddesine göre “*Ve avret veya kız bir kimesneye sen bana*

⁵⁹ Wilhelm Barthold, *Uluğ Bey ve Zamanı*, çev: İsmail Aka (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990), 45.

⁶⁰ Ahmed Akgündüz, “Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’î Tahlili”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 12/1 (1999), 12.

⁶¹ Akgündüz, “Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’î Tahlili”, 7.

⁶² M. Akif Aydın, “Ceza”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993), 7/478.

⁶³ Akgündüz, “Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’î Tahlili”, 6.

⁶⁴ Mustafa Avcı, “Para Cezalarının Dünü-Bugünü”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6/1-2 (1998), 402.

⁶⁵ Ömer Lütfi Barkan, XV ve XVI inci Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zira Ekonominin Hukuki ve Mali Esasları (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlarından Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsü Neşriyatı, 1943), 1/123.

⁶⁶ Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri* (6. Kitap, Kanuni Sultan Süleyman Devri Kanunnâmeleri İstanbul: Fey Vakfı Yayınları, 1993), 230.

⁶⁷ Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri* (1. Kitap, Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnâmeleri İstanbul: Fey Vakfı Yayınları, 1990), 329.

⁶⁸ Ahmed Akgündüz, *İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Kamu Hukuku*, İst. 2011, 1/537-538.

zina ettin dese, er(kek) inkar eylese, söz söylemeyeler ve sözüne itimat ve itibar etmeyeler; şahitler olmayacak erkeğe yemin vereler; avrete veya kıza ta'zir edip iki ağaca bir akçe cürm alına. Eğer bir avrete veya kıza bir kimesne zina ettim dese, onlar inkar eylese, yemin verip, zina ettim diyene ta'zir edip, iki ağaca bir akçe cürm alalar.” hükmü ile 10. maddesindeki “Ve dahi bir kimesne sen benim avretime veya cariyeme zina edin deyü dava eylese, ispat edemese, ta'zir edeler, cürm alınmaya⁶⁹” ifadeleri ile iffete karşı iftira hükmü düzenlenmiştir. Böylece Fatih Kanunnamesi, çeşitli sebepler ile kazif suçuna had cezası verilmeyen durumlarda tazir cezasının uygulanabileceği düzenlenmiştir⁷⁰. Kanunnamede geçen cürüm para cezasıdır⁷¹.

Sultan II. Bâyezid tarafından hazırlattırılan Umumî Osmanlı Kanunnamesi'nin 9. maddesinde “*Ve eğer avret veya kız bana zina kıldın dese, bunların sözüne itibar olmaya; ere and vereler; avreti kadı ta'zir ede; iki ağaca bir akçe cürm alına. Eğer avrete er bana zinâ kıldım dese, avret inkâr eylese, avrete and vere, eri kadı ta'zir ede, iki ağaca bir akçe cürm alına.*” şeklinde düzenlenmiştir⁷².

Yavuz Sultan Selim Han'a ait Umumî Kanunnâmesi'nin (Kanunnâme-i Sultan Selim Hân) 5. maddesinde: “*Eğer avret veya kız bana fûlan zina etti dese, er inkâr eylese, sözlerine itibar etmeyip şahitsiz ere yemin verip avrete ve kıza ta'zir edip iki ağaca bir akçe cürm alına. Eğer avrete ve kıza bir kişi ben zinâ ettim dese onlar inkâr eylese, yine anlara yemin verilip ere ta'zir edip iki ağaç başına bir akçe cürm alına.*” şeklinde düzenlenmiştir⁷³.

Kanuni Kanunnamesi'nin 24. maddesine göre, *bir kadın veya kız, ırzıma geçti diye birine şikâyetle bulunup da bu durumu ispatlayamaz ve isnat yüklenen sanık da inkâr ve yemin ederse kazif failine iki ağaca bir akçe cürm cezası* verilir. Yani bir kadın, şahitle iddiasını desteklemeden bir adamı kendisi ile “zina yaptığını” ileri sürse, adam da bunu inkâr ve yemin etse kadına tazir cezası uygulanacağı düzenlenmiştir. 25. maddeye göre, *bir kadın veya kızla cinsi münasebette bulunduğunu ileri süren, mağdurların inkâr ve yemin etmesi durumunda o kişiye aynı ceza* verilir. Yani bir adam bir kadınla “zina yaptığını” ileri sürer kadında yemin ederek bu durumu inkâr ederse aynı cezaya hükmolunacağı düzenlenmiştir. Aynı şekilde 54. maddeye göre, *had cezasını gerektiren kazifte üç ağaca bir akçe, tazir cezasını gerektiren*

⁶⁹ Akgündüz, *İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Kamu Hukuku*, 1/550.

⁷⁰ Avcı, “Para Cezalarının Dünü-Bugünü”, 391.

⁷¹ Cin - Akgündüz, *Türk-İslâm Hukuk Tarihi*, 2/214.

⁷² Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri* (2. Kitap, II. Bâyezid Devri Kanunnameleri İstanbul: Fey Vakfı Yayınları, 1990), 41.

⁷³ Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri* (3. Kitap, Yavuz Sultan Selim Devri Kanunnameleri), 41.

kazifte ise iki ağaca bir akçe cürm verileceği düzenlenmiştir⁷⁴. Ayrıca Kanunname'nin 144. maddesinde; “*Ve gammazlık edip bir kimsenin malı zayi olmasına sebep olan kimsenin muhkem hakkından gelip tazmin ettireler*”⁷⁵.” düzenlemesi ile zararın tazmin ettirileceği hükme bağlanmıştır.

İftira suçu, 1840 tarihli Ceza Kanunnamesi'nin üçüncü fasıl beşinci maddesine göre; “*Kezalik hangi sınıftan olursa olsun, bir kimse diğer bir kimseye el kaldırıp dövecek veyahut bir alet ile darbedecek olur ise, ber-mival-i muharrer iktiza eden mahalde davası görüldükten sonra kabahatin derecesine göre 15 günden üç aya kadar hapsoluna. Ve bu maddelere (olaylara) kuru iftira ile hükmolunmayıp tahkik ve tetkike bakılarak müfterinin iftirası tebeyyün ettikte (ortaya çıktıkta) müfteri bulunan şahıs dahi tediben beş günden 45 güne kadar mahpus ola*”⁷⁶ düzenlemesi ile ortaya konulmuştur. Bu düzenleme ile birlikte daha önce para cezasına yönelik yaptırım belirleme usulü terk edilmiştir. Bunun yerini ise hâkimin alt-üst sınırları arasında hapis cezasını belirlenmesi ilkesi benimsenmiştir.

İftira suçu 1851 tarihli Kanun-ı Cedid'in ikinci faslının ikinci maddesi kapsamında; “*Ve bu misilli mevad vukuunda kavlı-i mücerret ve kuru iftira ile hükmolunmayarak tahkik ve tetkikine bakılıp müfterinin iftirası tebeyyün eylediği halde müfteri olan şahıs tediben beş günden kırk beş güne kadar hapsoluna.*”⁷⁷ hükmü öngörülmüştür.

1858 tarihli Ceza Kanunnamesi'nde iftira suçu 213. maddesine göre; “*Bir adamın sarihan mürtekip olmuş olması lazım gelse mücazat-ı kanuniyeyi davet edecek cürmü ve halkın nefretini mucip olacak şeyleri diğer bir şahıs kendisine bir cemiyette lisanen veyahut el yazısı veya basma kağıt talik ve neşriyle isnat eder ve memurin-i devlet hakkında li-garâzin müfteriyata tasaddi eder ve şahs-ı merkumun bu isnadatı iftira olduğu tebeyyün eylerse, azvolunan maddenin faili hakkında kanunen terettüp edecek ceza aynıyla müfteri hakkında icra olunur. Fakat kanunen ve nizâmen hükümete ihbar-ı vukuat etmek veyahut davâ-yı hukuk eylemek bu kaideden müstesnadır.*” şeklinde düzenlenmiştir.

1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayununun değişik 213. maddesinin 1. fıkrasında; “*Bir kimse, suçlu olmadığını bildiği bir kişiye intikam saikiyle bir suç isnat eder ve bu fiili adli bir makama veya adli bir makama aksettirecek bir memura bildirir veya masum bir kimse*

⁷⁴ Avcı, Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler, 333; “Osmanlı dönemindeki 1766 yılına ait bir mahkeme kararında Ahmet Ağa isimli bir kişiye “kafir, zani, kızılbaş ve avret kapatırsın” şeklinde isnatlarda bulunan ve bu iddiasını ispatlayamayan Mustafa isimli şahıs kazif suçundan dolayı seksen değnek cezasına mahkûm edilmiştir.” İŞSA İstanbul Kadılığı, 25.

⁷⁵ Ahmed Akgündüz, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri (4. Kitap, Kanuni Devri Kanunnameleri İstanbul: Fey Vakfı Yayınları, 1993), 470.

⁷⁶ Akgündüz, İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Kamu Hukuku, 1/607.

⁷⁷ Akgündüz, İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Kamu Hukuku, 1/616.

hakkında, onun suç işlediğine ilişkin emareler ve maddi deliller uydurursa isnad edilen fiilin ağırlığına göre ve uydurulan delillerin şiddetine göre 1 haftadan 3 seneye kadar mahkûm olur" hükmü yer almakta, 2. fıkrada ise; *"Bir kimseye isnad edilen cezayı mucip fiil, korkutucu cezaları gerektiriyorsa iftira eden kimse, delillerin ağırlığına ve şahsi hürriyetin kısıtlanması göre örneğin, iftiraya uğrayan tutuklanmışsa, süreli çalışma cezasına mahkum edilir. İftiraya uğrayan hakkında cürümden dolayı bir mahkûmiyet kararı verilmişse, müfteri hakkındaki süreli çalışma cezası 10 seneden aşağı olamaz"⁷⁸* denilmektedir.

Maddenin son fıkrasında etkin pişmanlık hafifletici sebep sayılmıştır: *"Yukarıdaki fıkralarda belirtilen fiilleri işleyen iftirasını geri alır veya delilleri değiştirdiğini itiraf ederse ve şayet iftiraya uğrayan hakkında cezai kovuşturma başlamadan önce bunları yaparsa, yukarıda belirtilen cezaların ancak 1/6 sına mahkûm olur. Eğer iftiranın geri alınması veyahut delillerin uydurulduğunun itiraf edilmesi cezai kovuşturma başladıktan sonra gerçekleşmiş ise esas ceza 2/3 nispetinde indirilir."⁷⁹* denilmektedir.

1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu'nun iftira suçuna yönelik hükmü, Türk Hukuku'nda o devre kadar düzenlenmiş en kapsamlı yasal düzenleme olarak kabul edilmiştir⁸⁰. Zira iftira suçunun maddi ve manevi unsurları, cezanın ağırlaştırılması ile etkin pişmanlık hükümleri meri hukukta mevcut olan düzenlemeye yakın bir şekilde ihdas edilmiştir.

1879 tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiyye Kanun-ı Muvakkati'nin 292. maddesinde; *"Tebrie-i zimmet etmiş olan müttehemin kendisine iftira etmiş olmalarından dolayı muhbirlerinden tazminat iddia ve ahzine hakkı olabilir. Fakat memuriyetleri cihetiyle malumat aldıkları ceraime dair itaya mecbur oldukları ihbarattan dolayı hükümet memurları aleyhinde iftira ve tazmin davası ikame olunamaz. Mamañih bu misillü memurin hakkında indel-icab iştikâi-anilhükkam kaidesine tevñikan arz-ı şikâyet caiz olur. Müttehemin talebi üzerine muhbirlerine kendisine bildirmeğe müddeiumumi mecburdur."⁸¹* düzenlemesi ile usul hükmü ihdas edilmiştir.

2.2.3. Cumhuriyet Dönemindeki Gelişimi

1989 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nun 212. ve 213. maddelerinden iktibas olunan; 1933, 1936, 1990 ve 2004 yıllarındaki değişikliği ile 765 sayılı TCK'nın 285. maddesi kapsamında iftira suçu düzenlenmişti. Konu başlığı altında sadece kanun koyucu tarafından hazırlanan kanun metinlerini zikretmekle yetinilmiştir. 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK arasında farklar

⁷⁸ Akgündüz, *İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Kamu Hukuku*, 1/648.

⁷⁹ Akgündüz, *İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Kamu Hukuku*, 1/648.

⁸⁰ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 803.

⁸¹ Ahmet Gökçen, "1296 (1879) Tarihli Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkati", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/1-2 (1994), 251.

ve benzerliklerle alakalı konu başlıklarında ayrıntılı olarak ele alınmıştır. 765 sayılı TCK'nın 285. maddesine göre;

“Her kim Adliye veya keyfiyeti Adliye tevdie mecbur olan bir makama veya kanuni takip yapacak veya yaptırabilecek bir mercie ihbar veya şikâyetle bulunarak suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye bir suç isnat eder yahut o kimse aleyhinde böyle bir suçun maddi eser ve delillerini uydurursa isnat eylediği suçun nevi ve mahiyetine ve uydurduğu delillerin kuvvetine göre üç aydan üç seneye kadar hapsolunur.

Bu isnat kendine iftira olunan kimsenin tevkifi gibi şahsi hürriyeti bağlayan bir halin hususuna sebep olmuşsa müfteri hakkında bir seneden beş seneye kadar hapis cezası hükmolunur.

Kendine iftira olunan kimse hakkında üç seneden fazla şahsi hürriyeti bağlayan bir ceza ile mahkûmiyeti mutazammın bir hüküm sadır olmuşsa müfteri hakkında on beş seneyi geçmemek üzere aynı ceza hükmolunur.

Eğer mağdurun mahkumiyeti müebbed ağır hapis ise müfteri on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapisle cezalandırılır.

Eğer mağdurun mahkûmiyeti ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası ise, müfteri müebbet ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı olan suç faili mağdur hakkında takibat yapılmadan evvel bu isnadatından rücu eder veya uydurduğunu itiraf ederse yukarıda yazılı cezaların altıda biri hükmolunur ve ceza müebbed ağır hapis ise on sene ağır hapse indirilir ve isnattan rücu veya tasniin itiraf olunması takibata başlandıktan sonra vaki olursa asıl cezanın üçte ikisi indirilir ve müebbed ağır hapis yerine 24 sene ağır hapis cezası tayin olunur. Tasni veya iftira, kabahat e'faline taalluk ederse bu madde ile 283 üncü maddede tespit olunan cezalar yarıya kadar indirilir.” ifadeleri ile düzenlenmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 29.09.2004 tarihinde kabul edilen 12.04.2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan ve 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK’nın İkinci Kitabı’nın “Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler” başlıklı Dördüncü Kısımın, “Adliye Karşı Suçlar” a dair İkinci Bölümünün 267. maddesinde iftira suçunun temel hali ile cezayı ağırlaştıran haller; 269. maddesinde ise iftira suçuna uygulanacak olan etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir. 267. maddenin 5. fıkrasının 2. cümlesi ile 7. fıkrasının tamamı Anayasa Mahkemesi’nce iptal edilmiş hali ile iftira suçu kanunda şu şekilde düzenlenmiştir:

“Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir

yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Fiilin maddî eser ve delillerini uydurarak iftirada bulunulması halinde, ceza yarı oranında artırılır.

Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.

Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkra göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.

İftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar. Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan olunur. İlan masrafı, hükümlüden tahsil edilir.”

3. Mukayeseli Hukukta Düzenleniş Şekli

İftira suçu hukuk sistemlerinde, bağımsız bir başlık altında düzenlenmiş olabilecekleri gibi korunmak istenen hukuk değerinin adliye ya da kişilerin şeref ve haysiyetine yönelik olup olmadıklarına göre kanundaki düzenleniş yerleri farklı olabilmektedir⁸².

Macaristan, İsveç, İzlanda, İspanya⁸³, Lihtenştayn, Portekiz, Kosova, Rusya⁸⁴ gibi hukuk sistemlerinde iftira suç olarak düzenlenmiştir. Benzer şekilde Yunanistan ve Çin’de⁸⁵ de iftira suç olarak ele alınmış ve yaptırım olarak beş yıla kadar hapis cezası verileceği düzenlenmiştir. Kanada ülkesinde ise, kimse hakkında bilerek yanlış bir bilgi yayınlayan kimse yazılı iftira

⁸² Ayhan Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1991), 204.

⁸³ Yusuf Yaşar, “Mukayeseli Hukukta İftira, Suç İsnadı ve Mahkeme Kararları”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22/3 (2016), 3389-3390.

⁸⁴ Yener Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, Suçu İhbar Etmemek Suçları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 67-68.

⁸⁵ İftira suçunun Çin hukukunda uygulamasını ve hakaret suçu ile karşılaştırılması hakkında daha detaylı bilgi için bakınız; H.L. Fu - Richard Cullen, “Defamation Law in the People’s of China”, *Global Business & Development Law Journal*, 1.1.1988. H. L. Fu - Richard Cullen, Defamation Law in the People’s Republic of China, 11 *TRANSNAT’L L.* 1, 1 (1998).

suçunu işlemiş kabul edilerek eyleminin karşılığı olarak beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür⁸⁶.

Bir kısım ülkeler iftirayı suç olarak kabul etmelerine karşın, iftira suçunun mağduru olacak kişi ya da kurumları sınırlı olacak şekilde ele almıştır. Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nun 411. maddesine göre hâkime, jüri üyelerine, savcıya, mahkeme öncesi soruşturmayı gerçekleştiren kişiye, bilirkişiye, mübaşire, icra memuruna karşı iftira suçunun işlenmesi halinde para cezası, aynı oranda ıslah çalışması, kamu çalışmalarına katılma cezası, özgürlüğün kısıtlanması ya da hapis cezası gibi yaptırım uygulanacağı hükme bağlanmıştır⁸⁷. Benzer bir düzenleme de Türkmenistan Ceza Kanunu'nda ele alınmıştır. CK'nın 192. maddesinde; hâkime, mahkeme değerlendirmecisine, savcıya, tahkikatçıya, soruşturmacıya karşı iftira suçunu oluşturacak isnatta bulunulması halinde para cezası, ıslah işlerinde çalışma cezası ya da özgürlükten mahrumiyet cezası verileceği düzenlenmiştir⁸⁸. Ayrıca aynı kanunun 176. maddesinde Türkmenistan devlet başkanına iftira atılması halinde özgürlükten mahrumiyet cezası verileceği düzenlenmiştir⁸⁹. Orta ve Güney Amerika ülkelerinde de belirli kişilere karşı yöneltilecek iftiralar yaptırım altına alınmıştır. Bolivya, Brezilya, Kolombiya, Küba, Ekvator, Guatemala, Haiti, El Salvador, Paraguay, Uruguay ve Venezuela'da Descato (aşağılama yasaları)⁹⁰ olarak bilinen kanunlara göre kamu görevlilerine karşı yöneltilecek iftira eylemleri yaptırım altına alınmıştır⁹¹.

Amerika Birleşik Devletleri gibi bazı ülkeler iftirayı suç olarak kabul etmemektedir. Ülkenin federal kanunlarında iftira suçuna ilişkin bir düzenleme bulunmaz iken on yedi eyalet ve iki bölgenin kanunlarında iftiranın cezalandırılabilir olduğu belirtilmekle beraber bu düzenlemeler sadece kitap üzerinde kalmaktadır⁹². İftirayı suç olarak kabul etmeyen bir diğer

⁸⁶ Bryan H. Druzin - Jessica Li, "Yalan Söyleme Eyleminin Suç Olarak Öngörülmesi: Eğer Mümkün İse Hangi Şartlar Altında Yalan Söylemek Suç Olarak Öngörülebilir?", çev.; Nagehan Kırkbeşoğlu, *Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi* 7/23 (2017), 12-13.

⁸⁷ Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu, çev. Yusuf Yaşar - Azat İvadullayev - Rabia Karaca (Ankara: Astana Yayınları, 2021), 464.

⁸⁸ Türkmenistan Ceza Kanunu, çev. Yusuf Yaşar-Gulnara Durmuş (Ankara: Astana Yayınları, 2021), 170, 193.

⁸⁹ Türkmenistan Ceza Kanunu, Yaşar-Durmuş, 171.

⁹⁰ Francisco Forrest Martin vd., *International Human Rights and Humanitarian Law: Treaties, Cases and Analysis* (Cambridge University Press, 2006), 763.

⁹¹ Druzin-Li, "Yalan Söyleme Eyleminin Suç Olarak Öngörülmesi", 14.

⁹² Druzin-Li, "Yalan Söyleme Eyleminin Suç Olarak Öngörülmesi", 15; ayrıca dipnot 54: "Bu eyaletler şunlardır: Colorado, Florida, Idaho, Kansas, Louisiana, Michigan, Minnesota, Montana, New Hampshire, New Mexico, North Carolina, North Dakota, Oklahoma, Utah, Virginia, Washington, Wisconsin, Puerto Rico bölgesi ve Virgin Islands." Adalet Bakanlığı (AB), "ABD'de İftira Suçu" (Erişim 22 Ocak 2024; "Bu konuda Amerikalı oyuncuları Johny Deep ile eski eşi Amber Heard davasında, Depp, eski eşi Heard'ın 2018 yılında Washington Post gazetesine yazdığı yazıda isim zikretmeden ev içi şiddet gördüğünü belirtmesi üzerine iftira davası açmış ve 50 milyon dolar tazminat istemiştir." British Broadcasting Corporation (BBC), Deep and Heard" (Erişim 29 Haziran).

ülkede İngiltere’dir. İngiltere ceza hukukunda daha önce suç olarak düzenlenen iftira eylemi 2009 yılında yapılan Adli Tababet ve Adalet Kanunu’nun 73. bölümü ile suç olmaktan çıkarılmıştır⁹³. Buna karşın İngiliz hukuk sistemi zararın giderilmesine yönelik tazminatlar arasında yer almayan ve bir Anglo-Amerikan hukuk kavramı olan ibret tazminatı ile bu durumu çözüme ulaştırmaya çalışmaktadır. İbret tazminatı ile davacının uğradığı zararın tazmin edilmesinden ziyade, hayli yüksek bir tazminat belirlenmesi ile haksız fiili gerçekleştiren kişinin cezalandırılması ve böylece hem haksız fiili gerçekleştiren kişinin cezalandırılması hem de topluma ibret alması amaçlanmıştır⁹⁴. Bu sebeple ibret tazminatı talep edilecek haksız fiiller arasında iftiranın da var olduğu kabul edilmiştir⁹⁵. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde de İngiliz hukukunda olduğu gibi ceza kanunda iftirayı bağımsız bir suç tipi olarak düzenlememiştir. Ancak Haksız Fiiller Yasa’sında cürüm isnadında veya zarar verici yalan beyanda bulunan kişinin tazminat ile karşılaşacağı düzenlemiştir⁹⁶.

3.1. Fransız Ceza Kanununda İftira Suçu

İftira, Fransız ceza hukukunda 1810 yılından beri suç olarak kabul edilmektedir. Ancak o dönemde sadece yazılı ihbar suç sayılıyordu. 1943 Kanunu olarak bilinen ve kurtuluş döneminde onaylanan bir kanun ile iftira suçu genişletilmiş ve o dönemden beri esasları korunmuştur⁹⁷.

Fransız Ceza Kanunu’nun şeref ve saygınlığa karşı suçlar başlığı altında düzenlene 226/10, 226/11 ve 226/12 maddelerine göre; “*Her kim belli bir kişi hakkında adli, idari veya disiplin yaptırımı uygulanmasını sağlayacak bir fiili, adli bir makama veya idari ya da adli kolluğa; soruşturmaya yetkili bir makama veya yetkili makama bildirme yetkisini sahip bir mercie; hakkında isnatta bulunulan kişinin hiyerarşik üstüne ya da bu kişiyi istihdam edene ihbarda bulunursa beş seneye kadar hapis cezası ve 45 bin avro para cezasına mahkûm olur.*

Fiile ilişkin uydurma isnadın, o fiili işlediği iddia olunan kişi tarafından işlenmediğini ya da o fiilden ötürü ceza sorumluluğunun olmadığını açıkça belirten beraat, ceza verilmesine yer olmadığına dair karar, kovuşturamama kararının kesin hükümle sabit olmasını gerektirir.

⁹³ Pınar Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu* (İstanbul: Der Yayınları, 2021), 5.

⁹⁴ Tuğçe Oral-Eylem Baş, “Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması ve İkame Yaptırım Önerisi: Özel Hukuk Cezası”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 53 (2023), 516-517.

⁹⁵ Oral - Baş, “Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması ve İkame Yaptırım Önerisi: Özel Hukuk Cezası”, 522.

⁹⁶ Kıbrıs Türk Barolar Birliği, “Yasalar” (Erişim 24 Ağustos 2024) (Haksız Fiiller Yasası 17. ila 25. maddeleri)

⁹⁷ Michel-Laure Passat, *Droit Penal Special* (Paris: Dalloz, 2024), 614.

*Diğer hallerde o kişi hakkında fiilin isnadı ile haberdar edilen mahkeme ithamlarının geçerliliğini kabul eder*⁹⁸.” ifadeleriyle iftira suçu tanımlanmış ve suçun karşılığı olan yaptırımlar gösterilmiştir.

Fransız Ceza Kanunu’nun 226/10. maddesine uyarınca gerçekleri tam olarak bilerek iftira niteliğinde, yani asılsız ihbarlarda bulunanlar cezalandırılmaktadır. Bu bağlamda, kişilerin ciddi bir dayanağı olmadan ihbarda bulunmamayı teşvik etmektedir⁹⁹.

İftira suçu ile korunan hukuki değerin karma nitelikte olduğu ve önce bireyin daha sonra adliyenin korunduğu belirtilmektedir¹⁰⁰. Fransız ceza hukukunda, hukuka aykırı fiil isnat edilmesinin iftira suçunu oluşturacağının kabul edilmesi sebebiyle sadece suç niteliğindeki isnatlar değil, idari ya da disiplin yaptırımı uygulanmasına yönelik isnatlarda iftira suçunu oluşturacaktır¹⁰¹.

Fransız Ceza Kanunu’na göre iftira suçunun oluşması için isnadın yöneldiği kişinin belirli ya da belirlenebilir olması gerekmektedir¹⁰². Ceza Kanun’un 226/12. maddesi uyarınca iftira suçunda fail olarak tüzel kişiler hakkında tedbir hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir.

Fransız Ceza Kanunu, hukuka aykırı fiil isnadının yapılacağı makamlarının neler olduğunu kanun metninde belirlemiştir. Buna göre, idari ya da adli kolluk, adli makamlar ya da isnat edilen kişinin hiyerarşik amiri veya işvereni yetkili makam olarak kabul edilmiştir¹⁰³. Düzenleme ile yaptırım uygulama yetkisine sahip özel bir makamda iftira suçunun oluşmasında yetkili makam olarak kabul edilmiştir¹⁰⁴.

Fransız Ceza Kanun’unda da iftira kasten işlenebilen bir suç tipidir. Ancak Fransız Ceza Kanun’unda iftira suçunun gerçekleşmesi için özel kast aranmamıştır¹⁰⁵.

3.2. İsviçre Ceza Kanununda İftira Suçu

Kısmen de olsa 765 sayılı TCK’ya benzeyen İsviçre Ceza Kanunu’nun 303. maddesinde; *“Her kim suçu ya da kabahati işlemediğini bildiği kişi hakkında ceza soruşturmasını başlatmak maksadıyla yetkili makamlara suç isnadında bulunursa;*

⁹⁸ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 7-8.

⁹⁹ Michel Veron, *Droit Penal Special* (Paris: Sirey, 2010), 210-211.

¹⁰⁰ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 7.

¹⁰¹ Emmanuel Dreyer, *Droit Penal Special* (Paris: Elipses, 2016), 233.

¹⁰² Alp Tolgahan Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu (TCK m.267)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 48.

¹⁰³ Veron, *Droit Penal Special*, 211.

¹⁰⁴ Dreyer, *Droit Penal Special*, 233.

¹⁰⁵ Philippe Conte, *Droit Penal Special*, (Paris: LexisNexis, 2019), 398.

Her kim, fiili, masum olduğunu bildiği kişi hakkında, her koşulda ceza soruşturmasının başlatılmasını sağlamak için hileli hareketlerle gerçekleştirirse hürriyeti bağlayıcı ceza ya da para cezasına mahkûm edilir.

Yaptırım olarak üç seneye kadar hapis cezası ya da isnat edilen fiil kabahat ise para cezası uygulanacaktır.¹⁰⁶” ifadeleri ile korunan hukuki değer birden fazla olduğu ortaya konulmuştur. Buna göre bir taraftan adliyenin bir taraftan ise bireyin hukuksal değerinin korunmasının amaçlandığı belirtilmektedir¹⁰⁷.

İsviçre Ceza Kanunu’na göre, iftira suçu, suç ya da kabahat niteliğindeki isnadın masum kişiye yönetilmesi ile oluşmaktadır. Yetkili makam olarak ulusal ya da uluslararası makam açısından bir fark öngörülmemiştir. Ayrıca iftira suçunun oluşabilmesi için genel kast yeterli görülmemiş, suçun oluşması için özel kast aranmıştır¹⁰⁸.

3.3. Alman Ceza Kanununda İftira Suçu

Alman Ceza Kanunu’nun 164. maddesine göre; *“Her kim, resmi bir makam veya suç ihbarı kabul etmeye yetkili bir memur ya da askeri amir nezdinde veya alenen, bir başkası aleyhine resmi bir muhakeme başlatılması veya sair resmi bir tedbir meydana getirilmesi ya da sürdürülmesi maksadıyla bu kişi hakkında gerçeğe aykırı olarak hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunur ya da resmi görevini ihlal ettiğini (kamusal yükümlülüğün ihlali) iddia ederse, beş yıla kadar hapis cezası veya para cezasına çarptırılır.*

Her kim; birinci fıkrada belirtilen makam nezdinde veya alenen, bir başkası aleyhine resmi bir muhakeme veya sair bir resmi tedbir yürütülmesi ya da sürdürülmesine elverişli, gerçeğe aykırı veya sair olgular içeren iddialarda bulunursa, aynı şekilde cezalandırılır.

Her kim, bu Kanun’un 46b paragrafı uyarınca veya Uyuşturucu Madde Kanunu paragraf 31 uyarınca cezada indirim veya ceza verilmesinden vazgeçilmesi amacıyla iftirada bulunursa, altı aydan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Hafif hallerde ceza, üç aydan beş yıla kadar hapis cezasıdır.¹⁰⁹” ifadeleri ile düzenlenmiştir.

Alman hukukunda bağımsız bir fasıl altında düzenlenen iftira suçunun koruduğu hukuki değer konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Genel kabule göre, iftira suçu ile korunması amaçlanan hukuki değer karma nitelikte olduğu bir taraftan adliyenin menfaatinin diğer taraftan ise bireyin menfaatinin korunmasının söz konusu olduğu ileri sürülmektedir¹¹⁰. Kanuni

¹⁰⁶ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 10-11.

¹⁰⁷ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 66.

¹⁰⁸ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 11.

¹⁰⁹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 14.

¹¹⁰ Mustafa İbery Arıkan, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 33.

düzenleme dikkate alındığında iftira suçu özgü suç niteliğinde olmayan suç tipidir. Dolayısıyla her gerçek kişi bu suçun faili olabilecektir¹¹¹. Ancak ikinci fıkra kapsamında kabahat ya da disiplin yaptırımını öngören bir fiil isnat edilmesi durumunda tüzel kişilerinde iftira suçunun faili olabileceği kabul edilmektedir¹¹². Mağdurun ise hayatta olması ve belirlenebilir bir kimse olması gerekir¹¹³.

Alman hukukuna göre, iftira suçunun manevi unsuru kasttır. İftira suçunun oluşması için failin, suç isnadında bulunduğu kimsenin o suçu işlemediğini bilmesi ve hakkında soruşturma açılması ya da idari yaptırım uygulanacağını farkında olması gerekecektir¹¹⁴.

3.4. İtalyan Ceza Kanununda İftira Suçu

İtalyan Ceza Kanunu'nda iftira suçu adliye karşı suçlar bölümünde düzenlenmiştir. İtalyan Ceza Kanunu'nun 368. maddesine göre; *“Her kim adli makamlara ya da adli makamlara iletmekle yükümlü olan başka bir makama veya Uluslararası Ceza Mahkemesine isimsiz veya sahte isimle de olsa ihbar, şikâyet, talep yahut müracaat yoluyla suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye suç isnat eder veya böyle bir suçun delillerini uydurursa, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

Kanunda üst sınır on yıldan fazla hapis cezası veya daha ağır bir ceza öngörülen bir suçtan dolayı bir kimseyi suçlayan kişinin cezası arttırılır.

Söz konusu fiilden dolayı, beş yıldan fazla hapis cezası mahkumiyetine hükmedilmişse dört yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile, fiilden dolayı müebbet hapis cezası infaz edilmişse altı yıldan yirmi yıla kadar (ölüm cezasına mahkûmiyet halinde müebbet) hapis cezasına hükmolunur¹¹⁵.

Ayrıntılı bir şekilde iftira suçunu düzenleyen İtalyan Ceza Kanunu'na göre, suçun işleniş şekli olarak şikâyet, ihbar, talep ve müracaat yolu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Uluslararası Ceza Mahkemesi de yetkili makam olarak kabul edilmiştir.

4. İslam Hukukunda İftira Suçu

4.1. Genel Olarak

İslam hukuku da diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi bireyin haklarını ve toplum maslahatını korumak hususunda iftirayı ele almıştır¹¹⁶. Nitekim Kur'an-ı Kerim'in Nisa

¹¹¹ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 69.

¹¹² Yaşar, “Mukayeseli Hukukta İftira, Suç İsnadı ve Mahkeme Kararları”, 3389.

¹¹³ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 34.

¹¹⁴ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 129.

¹¹⁵ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 12.

¹¹⁶ Hasan Doğan, *İslam Hukukunda İftira* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2019), 13.

suresinin 112. ayetinde; “*Kim de bir küçük veya büyük bir günah işler, sonra onu bir suçsuzun üzerine atarsa şüphesiz ağır bir iftira suçunu ve apaçık bir günahı yüklenmiş olur.*”¹¹⁷ ve Ahzâp suresinin 58. ayetinde; “*Hak etmedikleri halde mümin erkek ve mümin kadınları incitenler apaçık bir bühitan ve günah yüklenmiş olmaktadırlar*”¹¹⁸.” ifadeleriyle müminlerin iftira eyleminden kaçınması gerektiğini belirtmiştir. Zira başkasına iftira edilen günahın mahiyeti önemli olmaksızın iftiranın bizatihi kendisi günahıdır. Çünkü başkasına yapmadığı bir kötülüğü yüklemek ağır bir günah olduğu gibi, kendi işlediği günahını başkasına yüklemek, o günaha bu ağır iftira günahını ilave etmektir¹¹⁹. Bu duruma örnek olarak Hz. Peygamber (s.a.) döneminde gerçekleşen bir hadiseyi aktarmak yerinde olacaktır. Zafer oğullarından Tu’me bin Übeyrik, bir gece komşusu Katade bin Nu’mân’ın evinden un torbası içerisindeki bir zırhı çalmıştı. Torbadaki yırtık yerden un dökülerek götürülüp Yahudi Zeyd b. Semîn’e emanet edilmiş, un izi takip edildiğinde Zey’in evine varılmış, Zeyd kendisine bunun emanet edildiği söylemiş hatta orada bulunan Yahudilerden tanık olanda olmuş, Tu’me’nin kavminden bir grup kimse Hz. Peygamber’e (s.a.) gidip hırsızlığı Zeyd’in işlediğine tanıklık etmişler, Tu’me’de kendisinin işlemediğine yemin etmesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.) Zeyd’i cezalandırmaya niyet etmişken Nisa suresinin 4/112-113. ayetleri nazil olmuş ve gerçek suçlunun Tu’me olduğu bildirilmiştir¹²⁰. Büyük günah olarak kabul edilen iftira, Kuran-ı Kerim’de; yalan, uydurmak, asılsız isnat anlamlarıyla ve kimi ibarelerde şîrk, zulüm gibi manaları pekiştiren biçimlerde olmak üzere toplam 59 yerde geçmektedir¹²¹. Hz. Peygamber (s.a.) bir grup Medinelinin kendisine biat etmeye geldiğinde onlardan Allah’a şîrk koşturmanın yanında hırsızlık yapmama, zina etmeme, çocukları öldürmeme, iftira etmeme gibi ahlaki konuları da zikretmiştir¹²². Aynı şekilde Hz. Peygamber (s.a.) bir hadisinde “Gıyabında konuştuğunuz kimsede söylediğiniz şey varsa gıybet; yoksa iftira olur.” diyerek iftira hususuna dikkat çekmiştir¹²³. Müslümanlar arasında ıslah ve bozguncuların zararını önlemek için yerine göre yalana izin verildiği halde güvenilir olmayı zedeleyen, insanları kızgınlığa sevk eden, toplumda var olan ahlaki değerleri yıkan iftira eylemine hiçbir şekilde izin verilmemiştir¹²⁴.

¹¹⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Nisa Suresi” (Erişim 06 Şubat 2024).

¹¹⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Ahzâp Suresi” (Erişim 10 Mart 2024).

¹¹⁹ Elmalılı Muhammed Hamdî Yazır, *Hak Dini Ku’ran Dili* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021), 2/347.

¹²⁰ Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Savfetü’l-Tefâsîr*, çev. Sadreddin Gümüş – Nedim Yılmaz (İstanbul: İz Yayıncılık, 2003), 12-13.

¹²¹ Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 14.

¹²² Buhari, Ahlak, 20.

¹²³ Müslim, Birr, 70.

¹²⁴ Hüseyin Algül, “İslam Tarihinden Örneklerle İftira Olayına Tahlili Bir Bakış”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (2000), 138.

Klasik İslam hukukunda iftira suçuna yönelik açıklamalar bilhassa kazif suçu yönünden ele alınmıştır. Biz de temel yaklaşımı dikkate alarak çalışmamızı kazif suçu konulu ve kazif suçu konulu olmayan isnatlar olarak açıklamanın daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

4.2.Kazif

4.2.1. Genel Olarak

İslam hukukuna göre suçlar ve cezalar ağırlıklarına göre, Şâri tarafından belirlenenler (had) ve kulların takdirine bırakılanlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Had suçları ya Kur'an'da ya da Hz. Peygamber'in uygulamasıyla belirlenmiş ve yaptırımları sabit olan suçlardır. Bu sebeple had suçlarında, toplumun, devletin veya bireyin bunları suç sayıp saymama veya cezaları arttırıp eksiltme ya da başka bir yaptırıma çevirme gibi takdir ve tasarruf hakları da bulunmamaktadır¹²⁵. Had suçları arasında sayılan kazif suçu; *“Ceza ehliyeti olan bir kişinin muhsan (iffetli) bir kimseye, onun iffetini zedeleyecek veya onun nesebini reddedecek nitelikte sözlü olarak zina ya da zinaya delalet edecek kelimeleri isnat etmesi”*¹²⁶ şeklinde tanımlanmaktadır. Hukuki usuller ile ispatlanmamış zina isnadı olan kazif suçu¹²⁷ İslam hukukuna göre önemli bir suç tipidir. Şöyle ki zina isnadı ile bu isnadın aksinin ispatının zor hatta neredeyse imkânsız bir durum ortaya çıkmaktadır. Asılsız bir zina isnadı yöneldiği mağdurun hayatını mahvedebileceği gibi özellikle mağdurun kadın olması durumunda yaşadığı çevresinde telafisi mümkün olmayan sonuçlar ortaya çıkaracaktır¹²⁸.

Masum bir bireye zina isnadı yöneltilmesi gerçekten de kötü bir eylemdir. Zina isnadıyla beraber toplum içinde çirkin dedikodular yayılmaya başlar. Böylece çirkin dedikodunun konuşulduğu genel bir kamuoyunun oluşmasına yol açar ki bu durum ahlaki kabullerin ayaklar altına alınmasıdır. Bütün iyiliklerin ve hayırların tamamı olan ve toplumu birbirine bağlayan hayâ yani utanma duygusu zarar görür. Ayrıca iftiraya uğrayan kimseler genellikle toplumunda şeref sahibi ileri gelenlerdir. Dolayısıyla iftiraya konu olan suçun zayıf kalpli kimseler tarafından işlenmesine yol açar¹²⁹. Bu açıklamalar ışığında kazif suçu ile korunan hukuki yarar, isnada maruz kalan bireyin onuru ve iffetinin yanında kamu ahlakında var olduğunu belirtmek gerekir¹³⁰.

¹²⁵ Mustafa Avcı, *Türk Hukuk Tarihi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 302-303.

¹²⁶ Yaşar Yiğit, “İnsanlık Onur ve Şerefine Korunması Açısından Kazf Suçu ve Cezasının Değerlendirilmesi”, *Marife*, 1 (2003), 109.

¹²⁷ Mustafa Avcı, *Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar* (İstanbul: Gökkuşbu Yayınları, 2004), 210.

¹²⁸ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 308.

¹²⁹ Ebu Zehra Muhammed, *İslam Hukukunda Suç ve Ceza* (el-Cerime ve'l-Ukûbe fî Fıkhı'l-İslâm), çev; İbrahim Tüfekçi (İstanbul: Kitabevi, 1994), 84-85.

¹³⁰ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 309.

4.2.2. Kazif Suçunun Kanuni Unsuru

Suçun temel unsurlarından birisi kanuni unsurudur¹³¹. İslam hukukuna göre bir fiilin suç olarak değerlendirilebilmesi için o fiilin yasaklandığına ve yaptırım uygulanacağına dair bir hükmün bulunması zorunludur¹³². Buna göre had suçları arasında sayılan kazif suçunda da kanunilik prensibi açıkça aranmıştır. Bu sebeple kazif suçunun kanunilik yönü Kur’ân-ı Kerîm ile Hz. Peygamber’in sünnetine dayanmaktadır. Bizzat Kur’ân-ı Kerîm ile yasaklanan ve yaptırımı belirlenen kazif suçu, Nur suresi 4. ayetinde; *“İffetli kadınları (zina ile) suçlayıp (iftira edip söz atan) sonra da (bu suçlamayı doğrulayıcı yönde) dört tanık getirmeyen kimselere seksener sopa vurun ve artık onların tanıklıklarını hiçbir zaman kabul etmeyin.”* şeklinde nazil olmuştur.

Temelini Kur’ân-ı Kerîm’den alan kazif suçu, Hz. Peygamber’in uygulamalarıyla da yaşama aktarılmıştır¹³³. Hz. Ayşe’ye yönelik iftira (ifk) olayında Hz. Ayşe’yi temize çıkaran Nur suresinin 11-23. ayetleri nazil olunca Hassan bin Sabit, Mistah bin Üsase ile Hamne bint Cahş’a kazfe dair hükümler uygulanmıştır¹³⁴. Nazil olan ayetler ile bir taraftan Hz. Ayşe’nin iftiraya maruz kalmış iffetli bir kadın olduğu açıklanmış, diğer taraftan iffetli kişilerin şeref ve haysiyetlerinin korunması amacıyla hukuk normu koymuştur¹³⁵.

Sünnette de kazif suçuyla ilgili bazı rivayetler bulunmaktadır. Hz. Peygamber’in insanı helak edecek yedi suç ve günahı şu şekilde açıklamıştır; “Allah’a ortak koşmak, büyücülük, haksız yere bir cana kıymak, faiz ve yetim malı yemek, savaştan kaçmak, iffetli, hiçbir şeyden habersiz mümin kadına zina iftirası yapmak¹³⁶.”

4.2.3. Kazif Suçunun Maddi Unsurları

Kural olarak had cezasını gerektiren zina isnadının mağdura isnat edilmesi suretiyle kazif suçunun maddi unsuru oluşur¹³⁷. Seçimlik hareket ile işlenebilen bir suç tipidir. Buna göre bir kişinin başka birine karşı zina ithamında bulunması veyahut da başka bir kişinin sahih olarak bilinen nesebin reddetmesi şeklinde oluşur. Buna göre isnadı kinaye¹³⁸, sarîh bir şekilde ifade

¹³¹ Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 55.

¹³² Abdülkadir Udeh, *İslam Ceza Hukuku ve Beşeri Hukuk*, çev; Akif Nuri (İstanbul: İhya Yayınları, 1976), 1/90.

¹³³ Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 57.

¹³⁴ Ebu Davud, Hudud, 35.

¹³⁵ Hamza Aktan, “Kazf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2022), 25/148.

¹³⁶ Buhari, *Vesâyâ*, 23.

¹³⁷ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 312.

¹³⁸ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 312, kinaye ile kazif suçunun oluşup oluşmayacağına ilişkin tartışmalar için bakınız; Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 62-63.

edilen yazı¹³⁹ veya söz ile kazif haddi işlenmiş olur¹⁴⁰. Ayrıca İslam hukukunun genel kuralı gereği bir kişiye herhangi bir sıfatı itham eden kişinin bunu ispatlaması gerekir¹⁴¹. Bu sebeple zina suçuna tanık nisabı olan dört kişinin tanıklığı eksik kalmışsa yani üç kişi birinin zina ettiğini iddia edip bu hususta tanıklık etmişlerse kendilerine kazif suçunun hükümleri uygulanacaktır¹⁴². Çünkü onlar, zina hususunda aleyhine tanıklık yaptıkları kişiye iftira etmiş sayılırlar¹⁴³. Buna karşılık zina isnadı dört tanık ile ispat edilirse kazif suçuna ilişkin had hükümleri uygulanmayacaktır¹⁴⁴.

Kazif suçunun faili herkes olabilir¹⁴⁵. Fail açısından bir özellik aranmadığından, failin Müslüman ya da zimmi olması suçun oluşumunu etkilemeyecektir¹⁴⁶. Buna göre müste'men de müslümanı kazfetse had cezası ile cezalandırılır. Çünkü zina bütün ülkede yasaktır, onun için müste'men müslüman bir kimseye zina isnat etmesi halinde de kazif uygulanacaktır. Hatta karşılıklı olarak zina isnadında bulunanların her ikisi de kazif cezası alacaktır¹⁴⁷. Karısına karşı kazif eylemini işleyen koca da had cezası ile cezalandırılır¹⁴⁸. Bir kimseye zina itham eden kişi iddiasını dört tanıkla ispatlamak zorundadır. Dört tanık ile bu durumu ispatlayamaz ise kazif suçu oluşacaktır. Kazif suçunun oluşmasının tek istinası, karısını zina yaparken gören veya evlilik içinde doğan ya da doğacak çocuğun kendisinden olmadığını bilen kocanın halidir. Kur'ân-ı Kerîm'in Nur suresinin 6-9. ayetlerinde yer alan ve "karşılıklı lanetleşme" olarak tabir edilen "liân" usulüne göre koca, hâkim huzurunda dört defa açık bir yeminle karısının zina yaptığını ileri sürer veya doğmuş ya da doğacak çocuğun kendisinden olmadığını söyler bu durumda kocaya kazif cezası uygulanmaz. Kadın ise aynı şekilde zina isnadını dört yeminle reddederse ona da zina cezası uygulanmaz¹⁴⁹.

¹³⁹ "Günümüz de yazının güçlü ve güvenilir delil olması sebebiyle kazif suçu yazı ile işlenebileceği kabul edilmelidir." Beşir Babayigit, "İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda Kazf Suçu", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 22/3-4 (2018), 330.

¹⁴⁰ Aktan, "Kazf", 148.

¹⁴¹ Udeh, "İslam Ceza Hukuku ve Beşeri Hukuk", 3/363.

¹⁴² Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 314.

¹⁴³ Nasi Aslan, *İslâm Hukukunda Yargılama Etiği ve İlkeleri* (Adana: Karahan Kitabevi, 2014), 125.

¹⁴⁴ Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu* (İstanbul: Bilmen Yayınevi), 3/230.

¹⁴⁵ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 316.

¹⁴⁶ Seda Örsten Esirgen, "İslam-Osmanlı Ceza Hukukunda Zimmiler", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın'a Armağan 21/2 (2015), 193.

¹⁴⁷ Coşkun Üçok, "Osmanlı Kanunnamelerinde İslâm Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3/1 (1946), 137.

¹⁴⁸ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 316.

¹⁴⁹ M. Akif Aydın, "Lian", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003), 27/172. Bu konuda uygulamada şöyle bir kayıt bulunmaktadır: "Selcük mahkemedi bundan evvel kocam olan İskender, 'hür olan İlyas nâm Arap ile zina üzerine gördüm' diye, dava kılıp beni reddetti, hâlen ispat ederse etsin ve illâ hakkımı aliver dedikde bil-mukâbele cevab... 'iştibâh eyledim idi, geceleyn bir ev uçkuruyla gördüm' dedikde davâ-yı meşrûhası üzerinde beyyine talep olunup bunda âciz olıcak Selcük ve Arab'ın bu

Kazif suçunun mağdurunun belirli kişi ya da kişiler olması gerekir. Buna göre kazif yöneldiği belirli ya da belirlenebilir bir kişi yoksa örneğin “yalancı olan zina çocuğudur” veya “birisi zina yaptı” gibi ifadeler kazif suçunu oluşturmayacaktır¹⁵⁰. Keza belli bir kişiye yönelik “senin ceddin zanidir” denilmesi halinde de kazif suçu oluşmayacaktır¹⁵¹. Bir topluluktan kimin kastedildiği belirtilmeden yöneltlen kazif isnadı halinde mağdurun belirli olmaması sebebiyle kazif haddi uygulanmayacaktır¹⁵². Ancak bir topluluğun tamamına yapılan zina isnadında mağdurlar belirli ve makul sayıda olması halinde kazif haddi uygulanacaktır¹⁵³.

Mağdurun muhsan olması yani iffetli¹⁵⁴, akıllı, baliğ, hür ve Müslüman olmalıdır¹⁵⁵. Bu şartlardan birisinin eksik olması durumunda suç had suçu olmaktan çıkar¹⁵⁶. Ayette kazif suçunun mağdurunun kadın olacağı belirtilmişse de erkeklere yöneltlen zina isnadı da aynı şekilde kazif haddine konu olacaktır¹⁵⁷.

Cinsel münasebet yapmaya elverişli olmayan mağdura, örneğin erkeklik organı kesik olan birine veya cinsel organı ilişki kuramayacak durumda olan kadına zina isnadında bulunulmasında kazif haddi uygulanmaz. Çünkü bu durumdaki kişilerin zina işlemesi mümkün değildir¹⁵⁸. Ayrıca ölmüş bir kimseye yapılan zina isnadında da kazif haddi uygulanır. Zira kazif haddinin gerekliliği iftiraya uğrayanın muhsan olması ile ilgilidir. Ölüm ise kişinin muhsanlığını ortadan kaldırmaz¹⁵⁹.

4.2.4. Kazif Suçunun Manevi Unsuru

Kazif haddi açısından zina isnadında bulunan kişi; akıllı, ergen ve irade serbestisine sahip bir kişi olmalıdır¹⁶⁰. Ayrıca kazif haddinde zina isnadı sarih lafızla yapılması durumunda genel

töhmekten beraatlerine hüküm; İskender suçuna göre tedip olunup sebt-i defter olundu. Receb 931.” İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil, ed., M. Akif Aydın (İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2010), Hüküm No: 263.

¹⁵⁰ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 317.

¹⁵¹ Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, 3/232.

¹⁵² Kasani, Alâeddin Ebubekir b. Mes’ud, *Bedâiü’s-Sanâi’ fi Tertibi’s-Şerâi*, VII/40-42.

¹⁵³ Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 63-64.

¹⁵⁴ “İffet (ihsan) kazifte faile had cezası verilebilmesi için mağdura aranan niteliği ifade eder. Fıkıh literatüründe kazf ihsanının beş şartı olarak mağdurun iffetli, akıllı, müslüman, baliğ ve hür olması gereğinden söz edilir. Mağdurun ihsan şartlarını taşıyıp taşımadığı bir suçun ispatı değil; bir durum tespitinden ibarettir.” Şamil Dağcı, “İhsan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000), 21/546-548.

¹⁵⁵ Ebû’l-Hasan el-Mâverdi, *el-Ahkâmu’s-Sultâniyye (İslâm’da Hilâfet ve Devlet Hukuku)*, çev; Ali Şafak (İstanbul: Bedir Yayınevi, 1976), 260.

¹⁵⁶ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 317.

¹⁵⁷ Osman Kesioğlu, *Fıkıh Tarihi ve İslâm Hukuku* (Ankara: Müftüoğlu Yayınları, 1969), 289.

¹⁵⁸ Serahsi, *Mebûsât*, Editör; M. Cevat Akşit (İstanbul: Gümüşev Yayınları, 2008), IX/200.

¹⁵⁹ Serahsi, *Mebûsât*, IX/189.

¹⁶⁰ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 323.

kast yeterli olup herhangi bir saik gerekmez¹⁶¹. Ancak kinaye yoluyla yapılan zina isnadında kazif haddinin uygulanabilmesi için failde özel kast bulunması gerekecektir¹⁶². Buna göre failin hem mağdurun muhsan olduğunu hem de mağdura karşı yönelttiği sözün zina isnadı veya zina mahsulü olduğunu ifade ettiğini bilmesi gerekir¹⁶³.

4.2.5. Kazif Suçunun Cezası

İslam hukuku iffetli bireylere karşı yapılacak olan zina isnadını hassasiyetle ele almıştır. Zina isnadı veya zina mahsulü olduğuna dair mağdura karşı yapılacak isnat neticesinde faile kazif haddinden ceza verilecektir. Kazif haddi için öngörülen cezanın kaynağını Kur’ân-ı Kerîm’in Nur suresinin 4. ayetinden almaktadır. Buna göre kazif haddinin cezası 80 celde ve güvenlik tedbiri niteliğindeki tanıklık ehliyetinin kaybedilmesidir¹⁶⁴. Ayrıca kazif haddinde, yöneltilen haksız isnat ile insan onurunda her ne kadar manevi bir zarar ortaya çıksa da isnadın yöneltilmesi ile birlikte ortaya çıkan zarar maddi bir zarar olmadığından ayrıca mal ile tazmin yoluna gidilmemiştir¹⁶⁵.

Hür olan kazif suçunun faili için 80 sopa vurulacak iken, köle olan kazif suçunun faili için cezanın yarısı olan 40 sopa vurulacaktır¹⁶⁶. Kur’ân-ı Kerîm ile Hz. Ayşe’ye atılan iftira eylemine yönelik ayetin nazil olması ile Hz. Ayşe tezkîye edilmiştir. Artık bu çirkin iftira eyleminin gerçekleşmiş gibi yinelenmesi halinde suçun hukuki niteliği değişerek, eylem kazif suçunu değil ridde suçunu oluşturacaktır¹⁶⁷.

Kazif suçunda uygulanacak bir diğer ceza ise güvenlik tedbiri mahiyetinde olan tanıklık ehliyetinin kaybedilmesidir¹⁶⁸. Toplum nazarında zina isnadı ile mağdurunun itibarı hedef alındığı için aslında müfterinin tanıklık ehliyetinin kaybedilmesi de bu anlamda iftira faili açısından toplumdaki itibarının bir nevi ortadan kaldırılmasıdır¹⁶⁹. Tanıklık ehliyetinin kaybedilmesi yaptırımını, İslam hukukunda sadece zina isnadı için öngörülen özel bir yaptırımdır.

¹⁶¹ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 320; Talip Türcan, *İslam Hukuku El Kitabı* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 323.

¹⁶² Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî İbn Rüşd, *Bidâyetü’l-Müctehid ve Nihâyetü’l-Muktasid*, çev. Ahmed Meylânî (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015), III/575; Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 284.

¹⁶³ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 320.

¹⁶⁴ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 332-334.

¹⁶⁵ Mustafa Avcı, “Suç Mağdurlarına Tazminat Ödenmesi Anlayışının Tarihi Gelişimi”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 24/1 (2016), 32.

¹⁶⁶ Bilmen, *Hukukî İslâmîyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, 3/229; Şeyhülislâm Burhanüddin Ebu’l-Hasan Ali b. Ebu Bekir Merğînânî, *Delilleriyle Hanefî Fıkhi el-Hidâye*, çev. Ahmed Meylânî, Kahraman (İstanbul: Kahraman Neşriyat), 2/241.

¹⁶⁷ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 309.

¹⁶⁸ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 334; Babayigit, “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda Kazf Suçu”, 373.

¹⁶⁹ Suat Erdoğan, “İslam Hukukunda Kişisel ve Toplumsal Hak İhlalleri Karşılığında Öngörülen Cezalar ile İbadet Kapsamındaki Cezaların Mukayesesi”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 12/24 (2014), 289.

Kur'ân-ı Kerîm'in açık buyruğu ile düzenlenen kazif suçu dışında Kur'ân-ı Kerîm'de diğer suç tipleri için böyle bir düzenleme yapılmamıştır¹⁷⁰.

Suçların karşılığında asıl olan ceza sorumluluğu ve yaptırımını olsa da suçun maddi bir zarara yol açması ya da kul hakkını ihlal etmesi durumunda medeni sorumluluk ve tazmin söz konusu olacaktır. Bu nedenle kul hakkının ihlal edilmesi sonucunu ortaya çıkaran kazif suçunda, ortaya çıkan zararının tazmininden failin sorumlu tutulması gerekir¹⁷¹.

4.3. Kazif Haddi Dışında İslam Hukukunda İftira

Zina veya zina mahsulü olduğuna yönelik isnatlar hususuna İslam hukuku hassasiyetle yaklaşp had suçları arasında sayılan kazif suçu ile bu durumu yaptırım altına almıştır. Zina haricinde yapılan isnatlar ise ceza siyaseti gereği ayrıca yaptırım altına almıştır. İslam hukuku devlet idaresine, zaman ve mekândaki değişimin gerektirdiği şartları nazara alarak, suç ve ceza belirleme hususunda bir kısım haklar tanımıştır¹⁷². Tazir olarak adlandırılan bu durum, had ve kısas cezaları gerektirmeyen, Allah'a ya da kişilere karşı işlenen suçlarda, suçun türü ve cezası yetkili yasama organının takdirine bırakılan ceza grubunu ifade eder¹⁷³. İslam hukuku tazir suç ve cezalarını belirleme yetkisini ve takdirini ülü'l-emre bırakması sebebiyle, devlet başkanları uhdelerinde bulundurdıkları sınırlı yasama yetkisini uygulayarak ölüm cezası da dahil olmak üzere çeşitli tazir cezaları belirlemişlerdir¹⁷⁴.

¹⁷⁰ Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 108; Avcı'ya göre: "Tanıklarda adalet şart olduğu ve rüşvet kişinin adalet niteliğini ortadan kaldırdığı için rüşvet alanın şahitliği kabul edilemez." Avcı, *İslâm-Osmanlı Ceza Hukuku*, 514.

¹⁷¹ Mustafa Avcı, "Suç Mağdurlarına Tazminat Ödenmesi Anlayışının Tarihi Gelişimi", 17.

¹⁷² Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 109.

¹⁷³ Esra Yakut, *Osmanlı Hukukunda Tazir Cezaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 25.

¹⁷⁴ Halil Cin-Gül Akyılmaz, *Türk Hukuk Tarihi* (Konya: Sayram Yayınları, 2018), 271-272; Osmanlı İmparatorluğu döneminde kürek cezası verilmesine yönelik şöyle bir kayıt vardır: "Kaş kadısına: mektup gönderip kazanızdan Pir Ahmed adlı kimse yalan şahadet ile tanınıp daima şirret ü şakavetten hali olmayıp bir husus için yanında şahadet edip sonra yine rücu edip 'şahadetimden kazip idim' dediği tescil olunup yine kanaat etmeyip iftiraya ve telbise şuru' edip yine hüküm ihracına Asitane-i Saadetime gitti diye istima olduğunu bildirmişsin. İmdi mezkur Südde-i Saadetimden ele girmeyip her neredeyse ele getirilip atebe-i ulyama gönderilmesini emredip buyurdum ki, vadedikte emre üzere tettebbu ve tecessüs edip bulup ele getirip dahi İstanbul'a gönderesin ki küreğe koşulsun...6 Recep 967." 3 Numaralı Mühimme Defteri ed. İsmet Binark (Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 1993), hüküm: 915.

Sürgün cezasına yönelik ise şöyle bir kayıt vardır: "Sabıkan Rumkale kazası naibi Mehmed, kaza kaymakamı İsmail Beğ hakkında sahte mahzar yazarak iftiraya cüret etmesinden...kendisinin azliyle beraber tevbi ve terbiyesi hususu meclis-i vâlâ-yı ahkam-ı adliyemden bâ-mazbata ifade olunmuş...merkumun tedip için bilâ-müddet Antakya kazasına nefy u iclası...1269/1853." Tuğba Akıllı Acar, 3 Nolu Nefy ve İllak Defteri'nin (S. 1-100) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 332.

İftira eyleminden resen harekete geçilemeyeceğine dair bir diğer uygulama şu şekildedir: "Bolu Kazası Banaz köyü sakinelerinden Havva bt. Osman nam bıkırlı baliğa mahkemede iş bu rafiu'l vesika Mustafa b. Sefer nam genç mahzarında 'daha önce Mustafa Karadere mevziinde zorla bekar etimi izale eyledi diye hâkim huzurunda talep ve dava etmişim lakin mezbura ücret alacağım olup vermediği için Mustafa'ya ifk ü iftira eyledim davamdan kazibeyim, Mustafa ile dava ve nizam yoktur bundan sonra sudûr ve zuhur dahi ederse lede'l-hükkami'l-kiram mesmua ve makbule olmasın' dedi, gibbe't-tasdiki ş-şer'i ma-hüve'l-vaki 9 zilkade 1098."

İslam hukuku, suçluların cezalandırılması, toplum genel maslahatı ve mağduriyetlerin giderilmesi için¹⁷⁵, Müslüman ya da gayrimüslime had veya kısas hükümlerinin uygulanamayacağı söz ya da fiil icra etmesini tazir ile cezalandırma yoluna gitmiştir¹⁷⁶. Buna göre resmi makamlara gerçeğe aykırı olarak ihbarda, gammazlıkta, jurnalcilikte bulunulması tazir yaptırımına konu olacaktır. Örneğin bir kimse hakkında bazı cürümleri işlediği isnadı ile zabıtaya gammazlıkta bulunan hakkında şiddetli bir şekilde tazir cezası uygulanır¹⁷⁷. Hatta bunu itiyad haline getiren kimseler hakkında ölüm cezası bile uygulanabilir¹⁷⁸. Dikkat edilmelidir ki iftira cürmünde ölüm cezasının verilebilmesi için suçun itiyadi olarak işlenmesi gerekir. İlk kez bu suçların işlenmesi durumunda şiddetli tazir gerekir¹⁷⁹. Buna göre kişiye yöneltilen hırsızlık, zındıklık, içki içmek gibi isnatlar olursa tazir cezası verilecektir¹⁸⁰. Osmanlı dönemi uygulaması da bu yönde olmuştur. Örneğin; “Zeyd Amr’dan ‘Sen beni zulüm ile maruf olan ehl-i örfe bigayr-i hak gamzedip cerime namıyla zulmen şu kadar akçemi aldırmağa sebep oldun’ diye dava ettikte müddeasına şahadet eden Bekir ve Beşir-i adiller ehl-i örfün ismini zikretmek lazım değildir¹⁸¹.” “Zeyd Amr’ı zulümle maruf olan ehl-i örfe bi-gayr-i hak gamzedip zulmen şu kadar akçesini aldırmağa sebep olmakla Amr husus-i mezburu Zeyd’den dava ve isbat-i müddei edip kadı Zeyd üzerine daman ile hükmedip ba’dehu Zeyd ‘Meblağ-i mezburu alan zalim bazı gazez ile tağrim eder bazı gamz ile tağrim etmez, her gazez ile tağrim eder makulesi değildir’ deyu vermeğe kadir olmaz¹⁸².” “Zeyd Amr’ı zulümle maruf olan ehl-i örf taifesinden Bekir’e bigayr-i hak gamz etmekle Bekir Amr’ı ahz ve zulmen karnına depme ile darbedip Amr o darbdan fitka mübtela olup hükümet-i adl lazıme olsa Amr o darpdan lazım gelen hükümet-i adli Zeyd’den almağa kadir olur¹⁸³.” “Birkaç kimesneler Zeyd’i zulümle maruf olan ehl-i örf taifesinden Amr’a bi-gayr-i hak gamz etmeleriyle Amr Zeyd’i salb ve katleylese veresesi, muceb-i katl ile Amr’ı mutalebe etmeyip mücerred ‘Zeyd’in salb ve katline gamzınız sebep oldu’ deyu

Binnaz Çöpoğlu, *Bolu Şer’iye Sicili* (Bolu: Bolu Halk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2008), 148-149.

¹⁷⁵ el-Huseynî Süleymân Câd, *el-Ukûbetü’-Bedeniyye fi-l-Fıkhi’l-İslamî, Dâru’s-Şurûk*, s.90-93, akt. Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 111.

¹⁷⁶ İbn Teymiyye, *es-Siyâsetü’ş-Şer’iyye fî Islâhı’r-Râi ve’r-Raiyye*, çev. Vecdi Akyüz (İstanbul: Dergah Yayınları, 1985), 139-141.

¹⁷⁷ Bilmen, *Hukukî İslâmîyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, 3/314; Akgündüz, “Kanunnâmelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’i Tahlili”, 4.

¹⁷⁸ Bilmen, *Hukukî İslâmîyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, 3/314.

¹⁷⁹ Mustafa Avcı, “Osmanlı İnfaz Hukukundaki Gelişmelere Genel Bir Bakış”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/3-4 (2004), 104.

¹⁸⁰ Udeh, *İslam Ceza Hukuku ve Beşeri Hukuk*, 3/371.

¹⁸¹ Yenişehirli Abdullah Efendi, *Behcetü’l-Fetâvâ*, çevirenler; Süleyman Kaya vd., (İstanbul: Klasik Yayınları, 2011), no: 2085, 406.

¹⁸² Yenişehirli Abdullah Efendi, *Behcetü’l-Fetâvâ*, no: 2779, 535.

¹⁸³ Yenişehirli Abdullah Efendi, *Behcetü’l-Fetâvâ*, no: 2782, 536.

*muceb-i katl ile ol kimesneleri mutalebeye kadir olmazlar, lakin o kimesnelere ta'zir-i şedid lazım olur*¹⁸⁴. ” “*Hind, birkaç kimesnelere ‘Bunlar benim esbâbım serika etti’ deyüp isbâta kâdire olmasa, iftira ettiği zahir olıcak ta'zire müstahak olur*¹⁸⁵. ” “*Yahudi Zeyd, ‘Amr esvabımı çaldı’ diye sancakbeyi olan Bekir’e örf (işkence) ettirip altı yedi gün sonra Amr ölse esvabı çalanlar bulunsalar (Zeyd’in isnadının asılsız olduğu anlaşıldığı için) Bekir’e (örfedene) diyet, Zeyd’e tazir-i şedid ve haps-i medid lazımdır*¹⁸⁶. ” şeklinde olmuştur.

Ebussuud Efendi’ye göre şikâyet hakkının kullanılması hukuka uygunluk sebebidir. Şikâyet hakkının kullanılması durumunda, şikâyet hakkını kullanan kişi iftiradan cezalandırılmaz. “*Zeyd’in bir miktar akçesi çalınınca ‘akçemi Amr çaldı’ diye dava edip ispat edemese Amr, Zeyd’e ‘sen bana sârik dedin üzerinde hakkım oldu’ deyip Zeyd’den hakkını talep eylese Zeyd’e nesne lâzım olmaz. Her davada hal böyledir. Sabit olursa ne güzel; olmazsa gider varır*¹⁸⁷. ” Ayrıca Ebussuud Efendi’ye göre kadıların eleştirilmesinde bir beis bulunmamaktadır. “*Bir husûsda Zeyd, Amr’a ‘Kâdî ehl-i ilimdir, bilir’ dedikten sonra Amr-ı mezkûr kâdî için ‘Kara katabilür’ dese, nesne lâzım olmaz, zamâne kuzâtın ekseriyetinin bildiği odur.*”¹⁸⁸. Fakat kadıya yöneltilen isnat rüşvet olduğuna dair ise artık eleştiri sınırı aşılmış olur. “*Amr devamlı din âlimleri ve Şeriat erbabını karalayıp: ‘Kadıların yedikleri içtikleri haramdır, müderrisler de şüpheden ari değildir. Bunların ettiklerini cahil etmez. Her ne fesad olursa danışmend taifesinden zuhur eder ve cahiller haramdan daha çok kaçınır.’ diyerek ulemanın ayıplarını araştırıp devamlı bunlara buğz ve adavet üzere halka nefret verse, içlerinden günahsız olanlara iftira etmedikçe isnad ettiği umurda teâtî ettikleri için buğz ederse bir şey gerekmez*¹⁸⁹. ” Buna karşılık İslam hukuku ifade özgürlüğü gerekçe gösterilerek suçu işlemediği bilinen masum kişiye suç isnadında bulunmayı mazur görmez¹⁹⁰.

Kazfe konu olup da suçun oluşması için gerekli şartların oluşmadığı durumlarda da tazir yaptırımını uygulanabilecektir¹⁹¹. Örneğin kazif haddinin uygulanması için mağdurun muhsan olması gerekir. Mağdurun muhsan olmaması halinde kazif haddi uygulanamayacak ancak

¹⁸⁴ Yenişehirli Abdullah Efendi, *Behcetü'l-Fetâvâ*, no: 2789, 537.

¹⁸⁵ Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvâları, hazırlayan; Ahmed Akgündüz (İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2018), 271.

¹⁸⁶ Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvâları, 273.

¹⁸⁷ Yılmaz Fidan, *Ebussuud’un Fıkhi Meseleleri Çözümündeki Metodu* (İstanbul: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, 2013), 160.

¹⁸⁸ Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvâları, 427.

¹⁸⁹ Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvâları, 269.

¹⁹⁰ Hasan Doğan, “İslam Hukukunda İfade Hürriyetini Sınırlayan Sebepler”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 31 (2018), 14.

¹⁹¹ Zemahşerî Mahmûd b. Ömer, el-Keşşaf an Hakâiki Gavâmidi’t-Tenzil ve Uyûni’l-Akâvil fi Vücûhi’t-Te’vil, II, s. 83, aktaran Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 111.

hakkında iftira kapsamındaki tazir cezası uygulanabilecektir¹⁹². Buna göre muhsanlığın şartlarından birisi de Müslüman olmaktır. Kazfedilen kimse Müslüman değilse tazir cezası ile cezalandırılacaktır¹⁹³. Osmanlı uygulamasında kazif haddinin uygulanmadığı durumu şu belge ortaya koymaktadır: “*Ayşe bt. İsmail adlı kadın Meclis-i Şer’de... Salih b. el-Hâc Ali mahzarında mezbur Salih tarih-i ilamdan bir gün önce kendi evimde haksız yere bana “kerhaneci ve oruspu ve vilayetinden fiil-i şeni (zina) ederek geldin” diye yüzeme karşı sövdü, mucib-i şer’isini talep ederim deyü... şهادetleriyle ispat lakin mezbure Ayşe afife olduğu müteyakkan olmayıp hadd-i kazif münderi’ olmakla mucibince merkum Salih’e tazir lazım geldiği tescil ve huzur-ı alilerine ilam olundu*”¹⁹⁴.”

4.4. Kazif Suçunun Meri Hukuk Açısından Değerlendirilmesi

Türkçeye genel olarak zina iftirası olarak çevrilen kazif suçunun¹⁹⁵, meri hukukumuz açısından TCK’nın 267. maddesinde düzenlenen iftira suçunun birbirini tam manasıyla karşıladığı söylenmez. Dolayısıyla İslam hukukunda önemli bir suç tipi olan kazif haddi ile meri hukukumuzda var olan iftira suçu arasında önemli farklılıklar vardır. Kazif suçunun koruduğu hukuki yarar mağdurun iffeti ile kamu ahlakı¹⁹⁶ iken iftira suçunun koruduğu hukuki yarar adliye ile bireyin onur ve şerefidir¹⁹⁷. Kazif suçu açısından kural olarak sadece kast yeterli iken¹⁹⁸, iftira suçunda mağdurun aleyhine soruşturma ya da kovuşturma başlatmak veya idari yaptırım uygulamak amacı ile isnat edilmesi gerektiğinden özel bir amacın varlığı gereklidir¹⁹⁹. Kazif suçunda isnadın zina yapıldığına ya da nesebin reddine dair²⁰⁰ olması gerekirken iftira suçu açısından böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Kazif suçu açısından yargı organının harekete geçebilmesi için şikâyet hakkının kullanılması²⁰¹ gerekirken koruduğu hukuki değeri

¹⁹² Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 320.

¹⁹³ Âşık Çelebi, *Mi’râcî’l-Eyâle ve Minhâcî’l-Adâle*, hazırlayanlar; Muhammed Usame Onuş, Abdurrahman Bulut, Ahmet Çelik (İstanbul: T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018), 179.

¹⁹⁴ İstanbul Kadılığı, 25, s. 137, aktaran: Yaşar Tekin, *Şer’iye Sicilleri Işığında Osmanlı Devletinde Ta’zir Suç ve Cezaları* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995), 100.

¹⁹⁵ Akgündüz, “Kanunnâmelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’î Tahlili”, 3.

¹⁹⁶ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 309.

¹⁹⁷ Doktrinindeki tartışmalar hakkında detaylı bilgi için bıkınız hukuki yarar konu başlığı.

¹⁹⁸ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 320, Türcan, *İslam Hukuku El Kitabı*, 323.

¹⁹⁹ Ersan Şen - Ertekin Aksüt, “İftira Suçu”, Prof. Dr. Feridun Yenisey’e Armağan (İstanbul: Beta Basım Yayım, 2014), 482.

²⁰⁰ Yiğit, “İnsanlık Onur ve Şerefının Korunması Açısından Kazf Suçu ve Cezasının Değerlendirilmesi”, 109.

²⁰¹ Akgündüz, “Kanunnâmelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’î Tahlili”, 4; Osmanlı İmparatorluğu dönemi uygulamasına yönelik şöyle bir kayıt vardır: “*İmam Hüseyin Hoca mahkemede Mehmed huzurunda dava ve takrir-i kelim edip Mehmed bana iftira etti Ebubekir’in karısı Rahime ile muamelesi vardır demekle bana ar lahih oldu sual olunsun dedi, sorguda inkar üzerine...davacıdan delil istendi, iki adil erkek ‘filvaki Mehmed huzurumuzda Hüseyin Hoca’ya Rahime ile muamelesi vardır’ dedi, bu hususa şahitleriz... mahalle-i merkumeden (4 erkek) Hüseyin Hoca’nın hüsn-i halini haber vermeğin kaydolundu...15.09.1660*”, 10

karma niteliğe haiz olan iftira suçu, bireyin haklarını da ilgilendiren bir suç tipi olmakla birlikte kanun koyucu tarafından adliye aleyhine işlenen suçlar bölümünde düzenlenmesi de dikkate alındığında re'sen kovuşturulan bir suç tipidir. Kazif suçu açısından yetkili makamlara isnadın ulaştırılması zorunlu bir unsur değilken iftira suçunun oluşması için iftira fiilinden yetkili makamların haberdar olması gerekir²⁰². Bu açıklamalar eşliğinde “*Ceza ehliyeti olan bir kişinin muhsan (iffetli) bir kimseye, onun iffetini zedeleyecek veya onun nesebini reddedecek nitelikte sözlü olarak zina ya da zinaya delalet edecek kelimeleri isnat etmesi*”²⁰³ şeklinde tanımlanan kazif suçunun meri hukukta tam bir karşılığının bulunduğu söylemek mümkün değildir. Bu sebeple İslam hukukunda had suçları arasında sayılan ve esasta zina isnadını barındıran kazif haddinin meri hukukta iftira suçunu oluşturduğu durumları kısaca izah etmeye çalışmak daha isabetli olacaktır.

TCK'nın 267/1. maddesi kapsamında iftira suçu ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. İftira suçu bakımından 765 sayılı TCK'nın 285. maddesi ile 5237 sayılı TCK'nın 267. maddesi kapsamındaki düzenlemeler karşılaştırıldığında en temel değişiklik hukuka aykırılık noktasında olmuştur²⁰⁴. 5237 sayılı TCK'da “suç” isnadı yerine “hukuka aykırı fiil” isnadı öngörüldüğü için idari yaptırım gerektiren fiillerin isnadı da iftira suçu kapsamında değerlendirilecektir²⁰⁵. İdari yaptırımların türü veya konusu hakkında kanun koyucu herhangi bir ayrıma gitmediği için disiplin hukukuna ilişkin yöneltilecek hukuka aykırı bir fiil isnadı da iftira suçuna konu olabilecektir²⁰⁶. Yasal düzenlemeler ışığında zina isnadının iftira suçuna konu olup olmayacağı değerlendirildiğinde, kanunda zina eylemi suç olarak düzenlenmediği için masum bir kimseye soruşturma ve kovuşturma başlatmak amacıyla zina isnadında bulunulması durumunda iftira suçu oluşmayacaktır²⁰⁷. Ancak kanun koyucu iftira suçunun oluşumunda “hukuka aykırı fiil” isnadı öngörüldüğü için zina isnadının yöneldiği mağdurun sıfatı bağlamında değerlendirmeye alınması gerekir. Çünkü 1105 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 153. maddesi kapsamında asker kişilere karşı yöneltilecek iffetsizlik iddiası yaptırım ile karşılaşılacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre; “*İffetsizliği anlaşılmış olan bir kimse ile bilerek evlenen veya evlilik bağı*

Numaralı Konya Şer'îye Sicili, hazırlayan: İzzet Sak (Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2003), 191.

²⁰² Doğan, *İslam Hukukunda İftira*, 49; Avcı, *Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar*, 211.

²⁰³ Yiğit, “İnsanlık Onur ve Şerefine Korunması Açısından Kazf Suçu ve Cezasının Değerlendirilmesi”, 109.

²⁰⁴ Kerim Çakır, “İftira Suçu”, Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk'a Armağan (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 1181.

²⁰⁵ Hamide Zafer “İftira”, Köksal Bayraktar vd., *Özel Ceza Hukuku (Adliye Karşı Suçlar)* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), X/13.

²⁰⁶ Zafer, *İftira/Özel Ceza Hukuku (Adliye Karşı Suçlar)*, X/22.

²⁰⁷ Babayiğit, “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda Kazf Suçu”, 381.

devam ettirmekte veya böyle bir kimseyi yanında bulundurmakta veya karı koca gibi herhangi bir kimse ile nikâhsız olarak devamlı surette yaşamakta ısrar eden asker kişiler hakkında Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma cezasına, erbaşlar hakkında rütbenin geri alınmasına hükmolunur. Bir kimseyle gayri tabii mukarenette bulunan yahut bu fiili kendisine rızasıyla yaptıran asker kişiler hakkında, fiilleri başka bir suç oluştursa bile, ayrıca Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarma cezası, erbaşlar için rütbenin geri alınması cezası verilir.” düzenlemesi²⁰⁸ dikkate alındığında asker kişiye yöneltilecek asılsız bir iffetsizlik isnadı sebebiyle disiplin cezasına maruz kalabilecektir. Bu bağlamda mağdurun sıfatına göre asılsız bir iffetsizlik iddiası iftira suçuna konu olabilecektir. Yargıtay; “katılanın 05.11.2021 tarihli dilekçesinde özetle; sanık olan eski eşinin 2020 yılı kasım ayında çalışmış olduğu Milli Savunma Bakanlığı’na dilekçe vererek kurumda beraber çalıştığı M.A. isimli personel ile beraberlik yaşadığı isnadıyla ile hakkında iffetsizlik iddiasıyla idari soruşturma açılmasına sebebiyet verilmesi” olayında iftira suçunun oluşacağını kabul etmiştir²⁰⁹. Yargıtay başka bir kararında ise; “Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Tıbbi Genetik Laboratuvar ve Poliklinik sorumlu doktor hakkında ... tarihinde, İ. Valiliği, Sağlık Bakanlığı İl Sağlık Müdürlüğüne, Eğitim ve Araştırma Hastanesi Başhekimliğine ve aynı hastanenin yöneticisine e-posta gönderilerek asılsız zina isnadında” bulunulması durumunda iftira suçunun oluştuğunu kabul etmiştir²¹⁰.

²⁰⁸ Söz konusu düzenlemenin Anayasa aykırı olmadığına dair Anayasa Mahkemesi 27.05.2015 tarihli 2014/176 esas 2015/53 karar; “İftira konu kural ile yaptırma bağlanan eylem için kanun koyucu tarafından belirlenen yaptırım, hürriyeti bağlayıcı bir ceza olmayıp disiplini temine yönelik TSK’dan çıkarma cezasıdır. Bunun dışında asker kişiler açısından suçun sübut bulması için yapılan uyarı ve ikazlara rağmen söz konusu fiilin işlenmesinde ısrar etme şartı da aranmaktadır. Ayrıca sadece asker kişiler ile ilgili bir düzenleme olduğundan ve askerlik hizmetinin gereği gibi yürütülmesini sağlamayı amaçladığından demokratik toplum düzeni ile de çelişmemektedir. Dolayısıyla özel hayatın gizliliği hakkına keyfi ya da hakkın özüne dokunacak bir sınırlama getirmeyen, temel hakkın kullanımını ortadan kaldırmayan itiraz konusu kural, istisnai bir alanda ve dar kapsamlı olduğundan sınırlı ve ölçülüdür. Diğer yandan özel hayatın korunmasını, istisnai bir alanda ve anayasal ilkelere uygun olarak asgari oranda sınırlandırılan düzenlemenin birey hakları ile kamu yararı arasında açık bir dengesizlik yarattığı da söylenemez. Bu anlamda kural, askerlik hizmetinin gereği gibi yürütülmesini sağlamayı amaçladığından, sınırlamanın bu açıdan da ulaşılacak istenen amaç ile orantılı olduğu açıktır.”

²⁰⁹ Yargıtay 8. CD. 09.01.2024 tarih 2023/4504 esas 2024/69 karar; “Sanığın, katılan ile aralarında devam eden boşanma davası nedeniyle, işlemediğini bildiği halde, katılan hakkında, amiri olan M.A. ile aralarında gönül ilişkisi bulunduğu, hal ve davranışları ile mesai bitimindeki sosyal çevredeki yaşam tarzının, çalıştığı kurumun itibarına zarar getirdiği iddiasıyla ilgili Kurum’a şikâyetle bulunması üzerine başlatılan soruşturmada, gerçeği yansıtan ciddi ve somut bulgular bulunmadığının tespit edilmesi karşısında; sanığın eyleminin, yasal unsurları itibarıyla, 267’nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen iftira suçu olduğu..”

²¹⁰ Yargıtay 8. CD. 16.04.2019 tarih 2017/8577 esas 2019/5561 karar; “Sanığın katılan F. H. hakkında idari yaptırım uygulanmasını sağlamaya yönelik olarak daha önce işyerinden uzaklaştırılan H. K’nin söylediği ileri sürülen ve dedikodudan ibaret, işyerinde zina yaptığı şeklindeki sözlerini sanki gerçekmiş gibi yetkili mercilere ihbar etmek şeklindeki eyleminin TCK’nın 44. maddesi ile aynı kanunu 267/1. Maddesi ile belirtilen iftira suçunu oluşturduğu gözetilmeden atılı suçtan mahkûmiyeti karar verilmesi.”

Kazif suçu, hakaret ve iftira suçu ile bağlantılı bir suçtur. Aslında kazfetmenin bir yönü iftira olsa bile temelinde hakareti barındırmaktadır²¹¹. Meri hukukumuzda göre hakaret suç tipi, kişiye karşı onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek şekilde fiil isnadıyla işlenmesi mümkündür. Aynı şekilde iftira suçunda da mağdura yönelik hukuka aykırı bir isnat ile mağdurun onur ve şerefine ilişkin hakları da ihlal edilmektedir²¹². Bu sebeple masum bir kimseye yöneltilecek zina isnadı meri hukuk açısından iftira suçunu oluşturmaması halinde hakaret suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir. Zira TCK'nın 125. maddesinde; “*Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden (...) veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi....*” cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Örneğin “menfaat sağlamak için geçen gece karısından habersiz komşusu A ile yattı” şeklindeki somut fiil isnadı ya da “o, kocasından gizli fahişelik yapıyor” şeklindeki somut olgu isnadı hakaret suçunu oluşturacaktır²¹³. Aynı şekilde bir kimseye yönelik “fahişe” şeklinde söz söylemekte sövmek suretiyle hakaret suçunu oluşturacaktır²¹⁴.

Kazif suçunun seçimlik hareketlerinden biri olan mağdura yönelik “*nesebini reddedecek nitelikte*” isnatlarda bulunulmasının meri hukukta bir karşılığının bulunup bulunmadığının tartışılması gerekir. Zira evlilik bağı altında doğan çocuğun nesebi babaya ait olur. Bir kimseye “sen babanın oğlu değilsin” denilmesi ile anneye zina iftirası atılmış olur²¹⁵. Örneğin bir kimsenin soruşturma ve kovuşturma başlatmak amacıyla gerçek olmamasına rağmen masum mağduru hedef alarak yetkili makamlara “mağdurun gayrimeşru ilişki yaşadığını ve çocuğunun babasının nüfusta kayıtlı babası olmadığı ve çocuğun soybağının değiştirildiği” iddiası meri hukuk açısından iftira suçu oluşabilecektir. Çünkü TCK'nın 231/1. maddesinde; “*Bir çocuğun soybağını değiştiren veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” hükmü ile soybağının değiştirilmesi suç olarak düzenlenmiştir.

Mağdur hakkında soruşturma ve kovuşturma veyahut idari yaptırım uygulanması amacıyla gerçeğe aykırı olarak fuhuş isnadında bulunulması durumunda tartışılması gerekir. Şöyle ki fuhuş suçu ile mağdura iffetsiz bir yaşam sürdüğünü ileri sürülmektedir. Kazif suçu ile korunan hukuki değer, bireyin onuru, iffeti ve kamu ahlakıdır²¹⁶. TCK'nın 227. maddesi kapsamında

²¹¹ Babayiğit, “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda Kazf Suçu”, 313-314.

²¹² Osman Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2014), 8075.

²¹³ Babayiğit, “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda Kazf Suçu”, 381.

²¹⁴ TCK'nın 125. maddesi gerekçesi.

²¹⁵ Serahsi, “Mebisüt”, IX/206.

²¹⁶ Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 320.

düzenlenen fuhuş suç tipiyle korunan hukuki değer ise toplumun genel ahlak anlayışıdır²¹⁷. Yargıtay, mağdura ilgisi olan kişinin, mağdurun yanında bulunan erkek arkadaşı ile apartmana girerken görmesi ve akabinde polisi arayıp “Huzur Apartmanının birinci katında fuhuş yapılıyor” şeklinde emniyete ihbarda bulunarak işlemediğini bildiği halde, mağdur hakkında adli veya idari soruşturma başlatılmasını sağlamak amacıyla ihbarda bulunulması eylemini iftira olarak kabul etmiştir²¹⁸. TCK’nın 227. maddesinde zorla fuhuş yaptırılması, çocukların ve yetişkinlerin fuhuşa teşvik edilmesi, fuhuş aracılık edilmesi ya da fuhuşa yer temini suç olarak düzenlenmiştir. Kanuni düzenlemeye göre fuhuş yapma eylemi suç olarak kabul edilmemiştir. Ayrıca 5326 sayılı Kabahatler Kanun’un 2. maddesinde ise kabahati, yasal düzenlemenin, “karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık” olarak tanımlamıştır. Kabahatler Kanunu kapsamında da fuhuş yapma eylemi doğrudan kabahat olarak düzenlenmemiştir²¹⁹. Buna karşılık Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü kapsamında fuhuş icra eden kişi hakkında idari işlem tesis edilebilmektedir. Ayrıca fuhuş isnadına maruz kalan mağdurun yabancı uyruklu olması halinde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 54. maddesi kapsamında sınır dışı etme kararı alınabileceği gibi 57. madde kapsamında sınır dışı etmek üzere idari gözetim kararı da verilmektedir. Hal böyle iken mağdur hakkında fuhuş yaptığından bahisle asılsız bir şekilde yetkili makamlara ihbar ya da şikâyetle bulunulması ve hakkında idari yaptırım kararının uygulanabilmesi halinde iftira suçu oluşacaktır. Ancak iftira suçunun kanuni unsurlarının oluşmaması halinde ise hakaret suçunun oluşup oluşmadığının tartışılması gerekir.

Siaye kavramı İslam hukukunda; “Kişinin yaptırım gücüne sahip olan birine yaptığı jurnal sonucu şikâyet edilen şahsın mali veya bedeni bir zarara uğramasına sebebiyet vermesi” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda konumuz açısından önemli olan nokta ise “yaptırım gücüne sahip olan” tabiridir. Yaptırım gücüne sahip olan otorite idareci olarak kabul edilebileceği gibi eşkıya gibi insanların elinden malının zorla alınmasına ve yahut insanlara karşı yaralama, öldürme gibi eylemler icra edebilecek kimseleri de kapsar²²⁰. Osmanlı İmparatorluğu

²¹⁷ Hamide Zafer, “Fuhuş Suçu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, 21/Özel Sayı (2019), 3062.

²¹⁸ Yargıtay 11. CD. 03.05.2023 tarih 2021/2977 esas 2023/2761 karar; “*olayda 11.03.2015 tarihli tutanak, katılanın aşamalarındaki ifadeleri, tutanak müzmirinin beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, sanığın katılana karşı iftira suçunu işlediği anlaşılmakla; mahkemenin atılı suçun sübutu ve suç niteliğini kabulünde hukuka aykırılık görülmemiştir.*”

²¹⁹ Anayasa Mahkemesi 18.10.2017 tarih 2014/19152 karar.

²²⁰ Burak Ergin, “Osmanlı Şeyhülislamalarının Siaye (Jurnalcilik) Konusundaki Fetvaları ve Hanefî Doktrinine Katkıları”, *Tasavvur Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 8/2 (2022), 1162; Örneğin: “*Az bir miktar fidye vermek suretiyle kurtulması mümkün olan bir kişi aleyhine, bir şahıs tarafından kafirlere mektup yazılarak ellerinde*

zamanında siaye yapılması halinde eylemi gerçekleştiren kişinin cezalandırılacağı kabul edilmişti. Suç kapsamında değerlendirilen haksız şikâyet halinde ise faile tazir, sürgün ya da hapis cezası verileceği kabul edilmişti²²¹. Hatta siaye nedeniyle kişinin yaralanmasına neden olunması halinde erş, hükûmet-i adl gibi cezalara da konu olabilmekteydi²²². Osmanlı uygulaması da dikkate alındığında haksız şikâyet yapılması eylemi cezalandırmaya konu olmuştur. Buna göre haksız şikâyet kamu gücünü kullanan idareciye yöneltilebileceği gibi zor kullanma imkanına sahip kimseye de yöneltilebilecektir. TCK açısından değerlendirildiğinde iftira suçunun oluşması için ihbar ya da şikâyet veya basın yayın yoluyla bildirimin yapılması zorunludur. Yetkili makama yöneltilmeyen ihbar ya da şikâyet iftira suçunu oluşturmayacaktır. Mukayeseli hukuk kısmında değerlendirdiğimiz Fransa Ceza Kanunu’nun 226/10. maddesi dikkate alındığında işçi üzerinde yaptırım gücüne sahip olan istihdam edene yöneltilecek hukuka aykırı isnatlarında iftira suçuna konu olabilecektir.

bulunan esirin zengin olduğu ve talep edilen maldan daha fazlasını verebileceğine dair mektup gönderilmesi ve bu şekilde esir olan kişinin yüklü miktarda fidye ödeyerek kurtulması durumudur”. Şeyhülislam Ebûssuûd Efendi, *Ma’ruzat*, hazırlayan: Pehlül Düzenli (İstanbul: Klasik Yayınları, 2013), 173-174.

²²¹ Büşra Ünal, *Sun’ullah Efendi’nin Fetâvâsı ve Tahlili* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019), 114.

²²² Ünal, *Sun’ullah Efendi’nin Fetâvâsı ve Tahlili*, 173.

İKİNCİ BÖLÜM

HUKUKİ DEĞER, SUÇUN UNSURLARI, ÖZEL GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ, AĞIRLAŞTIRICI HALLER İLE ETKİN PİŞMANLIK

1. İftira Suçu ile Korunan Hukuki Değer

1.1. Genel Olarak

Toplumda meydana gelen ve suç oluşturan fiilleri resmi makamlara bildirmek kural olarak bütün vatandaşlara tanınan bir haktır. Hatta kanun koyucu belirli durumlarda resmi makamlara bildirim yapılmasını görev olarak zorunlu tuttuğu düzenlemeler de bulunmaktadır. Şikâyet veya ihbar suçların ve failerin aydınlatılması hususunda önemlidir. Fakat bu ihbar veya şikâyet, ihbar ya da şikâyet edilen kişiye yönelik kin ve garez gibi duygular ile yapılmamalıdır. Ayrıca ihbar veya şikâyet ile kişilere gerçek dışı isnatlar yüklenmemesi gerektiği gibi nihayetinde adli makamları asılsız isnatlarla uğraştırmamalıdır²²³.

Hukuki değerler, toplumsal hayat yönünden değer arz eden ve ceza hukuku ile korunan yaşamsal değerlerdir²²⁴. Ceza hukukundaki koruma ise cezalandırılmak suretiyle hukuk normları tarafından yasaklanan fiililerin toplumun bu menfaatlerini tehlikeli bir biçimde ihlal etmeye uygun olmasını ifade eder. Bu sebeple her bir suç tipinin koruduğu belli bir hukuki değer vardır²²⁵. Dolayısıyla kanun koyucuyu o suç tipini yasal zeminde ele almaya iten soyut menfaat suç ile korunan şeydir²²⁶. Bu hususun nesnel bir yönü olmayıp, belli bir şahıstan soyut nitelik arz eden, manevi, metafizik bir içeriği vardır²²⁷. Kanun koyucunun, izlediği suç siyaseti gereği, bazı haksızlıklar suç olarak belirlenmektedir²²⁸. Bir suçun işlenmesi ile mutlaka bir hukuki değer ihlal edilmesi gerekir²²⁹. Ancak suçların kanun içinde düzenlendiği bölüm ve özellikle bünyesinde birden fazla hukuki yararı koruyan suç tiplerinden olması halinde özellikle bu suçlar açısından hukuki değerın tespiti kolay olmamaktadır²³⁰.

²²³ Bayraktar, “İftira”, 183.

²²⁴ Mahmut Koca - İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 118.

²²⁵ Koca - Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 118-119.

²²⁶ Yener Ünver, *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003), 130.

²²⁷ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 177.

²²⁸ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 180-181.

²²⁹ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 180.

²³⁰ Elif Sultan Apaydın, “Adliye Karşı Suçların Koruduğu Hukuki Değer”. *Yargıtay Dergisi* 45/2 (2019), 616.

TCK'nın düzenlemesi dikkate alındığında iftira suçu, "Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlıklı dördüncü kısmın "Adliye Karşı Suçlar" başlıklı ikinci bölümünde yer almıştır. Her ne kadar iftira suçu adliye yönelik işlenen suç tipleri bünyesinde ele alınmış ise de doktrindeki genel kabule göre, yürürlükteki TCK'nın düzenlemesi gereği, iftira suçunun birden fazla hukuki konusunun bulunduğu ve suçun koruduğu değerlerin de karma nitelik taşıdığı kabul edilmektedir. Ancak korunan hukuki değerin karma olduğunu kabul eden görüş içinde öncelikli olarak korunan hukuki menfaatin adliyenin idaresi mi yoksa bireyin menfaatini olduğu ya da her ikisinin de eşit şekilde korunmak istendiği hususunda görüş birliği bulunmamaktadır²³¹. Bunun sebebi, iftira suçunun üç grup menfaatle ilişkisi olmasından kaynaklanmaktadır. Suçlama, gerçek dışı olduğundan gerçeğe ilişkin bir varlık ya da menfaat, kendisine isnat edilen suçu işlemediğinden bireye ait menfaat, nihayetinde başlamaması gereken bir adli süreç başlatılması sebebiyle adliyenin menfaati ihlal edilmektedir²³². Bunun neticesinde öncelikli korunan hukuki değerin adliye olduğuna dair görüş olduğu gibi bireye ait menfaatin korunduğu görüş ile hem adliyenin hem de bireyin menfaatinin eşit korunduğunu savunan görüş ve hukuki değerin hak olması gerektiğinden hareketle korunan hukuki değerin adil yargılanma hakkı olduğunu ileri süren görüşler bulunmaktadır. Bu sebeple öncelikli olarak yukarıda bahsettiğimiz hususlarda yazarların görüşlerini izah ettikten sonra kendi kanaatimizi açıklamaya çalışacağız.

1.2. Korunan Hukuki Değerin Kamunun Güveni Olduğu Görüşü

Daha önce 1853 tarihli Toskana Ceza Kanunu ve 1859 tarihli Sardinya Ceza Kanunu kapsamında benimsenen bu görüş günümüzde benimsenen bir görüş değildir. Çünkü bu görüşün kabulü halinde dolandırıcılık, hileli iflas gibi hukuki ve ekonomik hayatı etkileyen bütün suçları içine alacak şekilde yorumlanacak olmasından endişe duyulmaktadır. Kaldı ki bu görüş hukuki ve ekonomik hayatı ilişkin suçların özelliklerini iftira suçunun taşıması sebebiyle eleştirilmektedir²³³. Örnek olarak TCK'nın 211. maddesi gösterilebilir. Söz konusu düzenleme TCK'da; *"Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir."* ifadeleriyle yer almıştır. Ancak iftira suçunda fail, gerçek suçluyu ortaya çıkarmak için maddi eser ve delil uydurup ihbar ya da şikâyet etse iftira suçu oluşmayacaktır.

²³¹ Mustafa Ruhan Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 1229.

²³² Nevzat Toroslu, "İftira Cürmünün Hukuki Konusu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 37/1 (1980), 107.

²³³ Toroslu, "İftira Cürmünün Hukuki Konusu", 119-120; Akif Yıldırım, *İftira ve Suç Uydurma Suçları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2010), 18.

Çünkü ihbar ya da şikâyet ile isnat yöneltlen kişinin suçsuz olması şartı gerçekleşmemektedir²³⁴.

1.3. Korunan Hukuki Değerin Adliye İdaresi Olduğu Görüşü

İftira suçunda korunan hukuki değer adliye olduğu kabul edilen görüş en eski görüştür²³⁵. Bu görüşe göre, iftira suçunun koruduğu hukuki değer, adliyenin idaresine ilişkin ve devlete ait menfaat olduğu savunulmaktadır²³⁶. Bu görüşü savunanların temel gerekçesi ise, iftira suçunun kanun koyucu tarafından adliyeye karşı suçlar bölümü içerisinde ele alınmasıdır²³⁷.

Erem - Toroslu'ya göre; iftira adliyeye karşı işlenen suçlardandır. Bundan sebep iftira suçunun oluşması için belirli bir şahsın zarar görmesi şartı bulunmamaktadır. Yazarlar, bu ifadeleriyle gerekçe göstermeksizin iftira suçunda korunan hukuki değer adliye olduğunu ileri sürmüşlerdir²³⁸.

Öner'e göre; iftira adliye aleyhine işlenen suçlardandır. Şöyle ki iftira faili toplum düzenini bozma konusunda istek ve arzusu ile adliye kurumunu araç olarak kullanmaktadır. Adliye kurumu, masum insanları korumak ve onlara yapılan haksızlıkları yaptırım altına almak için kurulmuştur. Ancak iftira suçu ile fail, masum insanlara zarar vermek için adliye kurumunu araç olarak kullanmaktadır. Yazar adliyenin araç olarak kullanılması sebebiyle, adliye aleyhine suç vasfına üstünlük vererek iftira suçundaki vasıtaya amaçtan daha fazla değer göstermiştir²³⁹.

Aynı şekilde Dünder'a göre; iftira adliyeye karşı işlenen suçlardan bir tanesidir. Toplum düzenin devamı için adaletin tarafsız, hızlı ve adil bir şekilde yürütülmesi gerekir. Çünkü topluma en çok zarar veren şey haksızlık olgusudur. Yazar bu görüşü ile iftira suçunda korunan hukuki değer adliye olduğunu ileri sürmüştür²⁴⁰.

1.4. Korunan Hukuki Değerin Birey Olduğu Görüşü

İftira suçu ile korunan hukuki değer birey olduğunu savunan yazarların gerekçeleri farklılık arz etmektedir. Bir kısım yazar tarafından, iftira suçu ile korunan hukuki değer, iftira fiili ile asılsız isnatlara maruz kalan bireyin şeref ve haysiyeti olduğunu²⁴¹ ileri sürerken başka

²³⁴ Toroslu, "İftira Cürmünün Hukuki Konusu", 119-120; Yıldırım, *İftira ve Suç Uydurma Suçları*, 19.

²³⁵ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 43.

²³⁶ Toroslu, "İftira cürmünün Hukuki Konusu", 120.

²³⁷ Abdullah Pulat Gözübüyük, "Adliye'ye Karşı Cürümler", *Adalet Dergisi* 8 (1969), 485.

²³⁸ Faruk Erem - Nevzat Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973), 204.

²³⁹ Hamdi Öner, "İftira Cürmü Hakkında Bir İnceleme", *Adalet Dergisi* 11 (1946), 1139.

²⁴⁰ Hamit Dünder, "İftira Suçu ile Benzeri Suçlar Üzerine Bir İnceleme", *Adalet Dergisi* 2 (1984), 293.

²⁴¹ Bayraktar, "İftira", 184.

bir yazar tarafından ise ilk olarak bireyin onur, şeref ve haysiyetine yönelik bir saldırı olduğundan, bireyin kişilik haklarının korunduğu kabul edilmektedir²⁴².

Bayraktar'a göre; iftira suçunda yanlış ihbarda bulunan failin amacı, adliyenin yanıltılmasından ziyade hukuka aykırı isnat yönelttiği masum kimsenin cezalandırılmasıdır. Haksız isnatta maruz kalan kişi, bu isnat sebebiyle haksız yere soruşturulmakta, tutuklanmakta ve hatta isnat edilen suç sebebiyle mahkûm olmaktadır. Bu haksızlık karşısında masum kişi maddi ve manevi yönden zarar gördüğü gibi toplum içerisinde şeref ve haysiyeti de zarar görmektedir. Kanunun düzenlenişi dikkate alındığında hafifletici ve ağırlaştırıcı sebepler hep masum olan mağdurun uğradığı hal dikkate alınarak belirlenmektedir. Kanun koyucu, kanuni düzenlemede de ortaya koyduğu gibi iftira suçunda gerçek mağdurun adliyeden ziyade haksız ithama maruz kalan suçsuz kimsedir. Eğer gerçekten korumak istenen adliye kurumu olsa idi, kanun koyucu suç uydurma suçunda olduğu gibi hafifletici ve ağırlaştırıcı sebeplere kanuni düzenlemede yer vermezdi. Bu gerekçelerle iftira suçu adliye aleyhine işlenen bir suç olmaktan çok bireyin şeref ve haysiyeti aleyhine işlenen bir suç tipidir. Bu yüzden TCK'nın sistematigi içerisinde hakaret suçunu düzenleyen bölüm içerisinde yer alması gerekir²⁴³.

Yiğitbaş'a göre; iftira suçu adliye aleyhine işlenen suçlar arasında düzenlenmiş olsa da kişilere karşı suçların arasında düzenlenmesi halinde de bir sakınca bulunmamaktadır²⁴⁴.

Çakır'a göre; iftira suçu ile kişilerin onur, şeref ve haysiyeti korunmaktadır. İftira faili hukuka aykırı isnat ile adliyeyi yanıltmış olsa da isnat sebebiyle haksız yere soruşturulan, kovuşturulan ya da gözaltı, tutuklama gibi koruma tedbirleri ile karşı karşıya kalan masum bireydir. Bu sebeple haksızlıklara maruz kalan bireyin, adliyenin işleyişine nazaran daha çok korunması gerekir. Masum bireye yöneltilecek asılsız bir isnat sebebiyle bireyin hürriyeti, vücut bütünlüğü ya da malvarlığı hakları tehlikeye düşmektedir. Örneğin, örgüt mensubu olduğu iddiasıyla kamu görevlisi mağdur hakkında yapılan isnatta, mağdur kamu görevlisi haksız isnat sebebiyle bir taraftan disiplin soruşturmasına maruz kalırken bir taraftan da adli soruşturmaya maruz kalmaktadır. Bu sebeple, iftira suçunda adliyeden ziyade masum olduğu bilinen kişi mağdur olmaktadır. Hatta duruşmaların aleni olması ve olayın basına yansması ile birlikte masum birey toplum nazarında daha da mağdur olmaktadır. Kanuni düzenlemede suçun ağırlaştırılmasında mağdurun durumu da dikkate alınmış olması sebebiyle iftira suçu ile bireyin

²⁴² Sahir Erman, *Hakaret ve Sövme Cürümleri*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Prof. Dr. Nazım Terzioğlu Basım Atölyesi, 1989), 184.

²⁴³ Bayraktar, "İftira", 184-185.

²⁴⁴ Oktay Yiğitbaş, "İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme", *Adalet Dergisi*, 11 (1967), 826.

şeref ve haysiyetinin korunduğunu kabul etmek gerekir. Dolayısıyla, iftira suçu hakaret suçu ile birlikte şerefe karşı suçlar bölümünde yer alması gerekir²⁴⁵.

Mahmutoğlu'na göre; kanuni düzenlemeye göre idari yaptırımlara yönelik isnatlar da iftira suçuna sebebiyet vereceği kabul edilmiştir. Kanuni düzenlemede yer bulan idari yaptırımlar ile adliyenin bir ilgisi bulunmamaktadır. Kanunun bu düzenlenmesi sebebiyle korunan hukuki değer ile iftira suçuna ilişkin madde metni çelişki oluşturmuştur. Birden fazla hukuksal yararın ihlal edilmesi sebebiyle iftira suçu kişilere karşı suçlar bölümü içerisinde yer alması gerekmektedir²⁴⁶.

1.5. Korunan Hukuki Değerin Adil Yargılanma Hakkı Olduğu Görüşü

Yargılamanın adil bir şekilde yürümesini amaçlayan bir haklar kümesi olarak tanımlanabilecek adil yargılanma hakkı, temelini Anayasa'nın 36. maddesi ile AİHS'nin 6. maddesinden almaktadır²⁴⁷. İftira suçu ile korunması amaçlanan hukuki değer adil yargılanma hakkı olduğunu ifade eden görüşe göre, “kişi ve topluma ait iki temel değerler grubundan oluştuğu, ancak belirleyici, etkin ve öncelikli korunan hukuki değer adil yargılanma hakkı²⁴⁸ olduğu ileri sürülmektedir.

Hafizoğlu - Eşitli'ye göre; hukuki konu, devletin, suç işlememiş, masum bir kimseye yönelik hukuka aykırı isnadı ile bir ceza davasının açılmamasını sağlanmasına ilişkin bireysel-kamusal yarar olmaktadır. Hile ile suçlanan kimse hukuki yararın sahibi olsa da aslında gerçek suçlular hakkında ceza yargısı ile müdahale eden ve kısacası herkese “adil yargılanma hakkını” sağlamayı üstlenmiş olan Devlet olmaktadır²⁴⁹.

Yaşar – Gökcan - Artuç'a göre; iftira suçunda mağdurun adil yargılanma hakkı korunmaktadır²⁵⁰.

Şahbaz'a göre; İHEB'nin 11. maddesi ve İHAS'ın 6/2. maddesi gereğince masumiyet karinesinin bir devamı olarak iftiraya uğrayan bireyin korunması gerekir. Haksız isnat ile toplum nazarında bireyin uğradığı manevi zarar ile adliyenin asılsız ihbar veya şikâyet sebebiyle uğradı zararlar sebebiyle iftira failinin cezalandırılması gerekmektedir²⁵¹.

²⁴⁵ Çakır, “İftira Suçu”, 1169.

²⁴⁶ Fatih Selami Mahmutoğlu, *TBMM Adalet Komisyonu'nda Kabul Edilen Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar* (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004), 377.

²⁴⁷ Hande Seher Demir vd., *Adil Yargılanma Hakkı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 19.

²⁴⁸ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 60.

²⁴⁹ Zeki Hafizoğulları - Ezgi Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/2 (2015), 95.

²⁵⁰ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8049.

²⁵¹ Şahbaz, “İftira Suçu”, 485.

Memiş Kartal'a göre; adil yargılanma hakkının unsurlarından masumiyet karinesi, bireyin lekelenmeme hakkı ve iftira suçu beraber ele alındığında, masum bir kişiye, işlemediği bir fiilin isnat edilmesi ile bu hakların özüne dokunulmuş olmaktadır. İftira suçu ile bireyin onur, şeref ve haysiyetine haksız bir saldırı gerçekleştirilmektedir. Ancak kanuni düzenleme nazara alındığında adli mekanizmanın özünü oluşturan temel haklardan adil yargılanma hakkının da dikkate alındığı tespit edilecektir. Bu sebeple iftira suçu ile korunmak istenen hukuki yarar adil yargılanma hakkına yöneliktir. Kanun koyucunun suç tipinin adliye karşı suçlar arasında düzenlemesinin amacı adliye teşkilatının işleyişinden ziyade, bireylerin adil yargılanma hakkını adli mekanizma aracılığıyla teminidir²⁵².

Tanrıvermiş'e göre; iftira suçuyla korunmak istenen hukuki değer bireyin adil yargılanma hakkıdır. Bilhassa korunan öncelikli değer adliye olduğu görüşü karşı olunmasında, suçun nitelikli halleri arasından iftira sebebiyle kişinin içine düştüğü durumun ağırlığının nazara alınması gösterilebilir. Ayrıca bu durum kanun koyucunun kişilerin lekelenmeme hakkına verdiği değeri göstermektedir²⁵³.

1.6. Korunan Hukuki Değerin Karma Nitelikte Olduğu Görüşü

Bir fiilin kanun koyucu tarafından kanunda suç olarak düzenlenmesiyle birlikte sadece bir hukuki değer korunabileceği gibi birden çok hukuki değer de koruma altına alınmış olabilir²⁵⁴. İftira suçu açısından da baskın olan görüşe göre, adliye ile bireyin şeref ve haysiyetin birlikte korunduğu görüşü noktasında genel kabul olmasına karşın, adliyenin mi yoksa bireyin şeref ve haysiyetinin mi öncelikli olduğu ya da her ikisinin de eşit şekilde korunduğu noktasında fikir birliğine varılmamıştır.

Önder'e göre; iftira suçu ile gerek birey gerekse de adliye korunmaktadır. Çünkü iftira suçu adliye aleyhine işlenen suçlar bölümünde düzenlenmiş ayrıca asılsız isnat nedeniyle, gerçek suçluların soruşturulması ve kovuşturulması için ayrılan zaman, emek ve masrafın boşa gideceği; masum bir kişiye işlemediği bir suçun isnat edilmesi ile bu kişinin onur, şeref ve haysiyetinin etkileneceği ve toplum nazarında saygınlığı azalacaktır. Bu sebeplerle iftira suçu hem bireyin hem de adliyenin menfaatini eşit derecede korumaktadır. Dolayısıyla suçun düzenlendiği yerin değiştirilmesine gerek bulunmamaktadır²⁵⁵.

²⁵² Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 46.

²⁵³ Atilla Tanrıvermiş, *Masumiyet Karinesini Genişleten Bir İlke Olarak Lekelenmeme Hakkı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 207-208.

²⁵⁴ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 180.

²⁵⁵ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 205-206.

Şen - Aksüt'e göre; iftira suçu adliye aleyhine işlenen suçlar bölümünde düzelenmiş ise de aynı zamanda kişinin saygınlığını da korumaktadır. Bu sebeple koruduğu hukuki değer anlamında karma niteliğe haizdir²⁵⁶.

Özbek – Doğan - Bacaksız'a göre; iftira suçu ile asılsız isnat nedeniyle hem masum bireyin haksız yere uğrayacağı zarar hem de adliye teşkilatının işleyişi korunmaktadır. Bu sebeple iftira suçu hem bireyin menfaatini hem de adliyenin menfaatini korumakta olup koruduğu hukuki değer karma niteliğe haizdir²⁵⁷.

Serttaş'a göre; iftira suçunda korunan hukuki değer karma niteliktedir. Buna göre hem bireyin hem de adliyenin menfaati eşit şekilde korunmaktadır. Bu değerler arasında asli-tali koruma gibi bir değerlendirme yapılması isabetli değildir²⁵⁸.

Malkoç'a göre; iftira suçu çok yönlü bir suç tipidir. Çok yönlü olması göz önüne alındığında korunan hukuki menfaat karma niteliktedir. Buna göre hem adliyenin işleyişi hem de bireyin onur ve şerefine korunması söz konusu olup menfaatler açısından masum bireyin menfaati ön plandadır²⁵⁹.

Toroslu'ya göre; iftira suçu ile haksız yere soruşturma ve kovuşturma ile karşı karşıya kalınmaması devletin menfaatinedir. Devletin menfaatinin yanında bireyin de menfaati korunmaktadır. Ancak kanun koyucu iftira suçunu adliye aleyhine işlenen suçlar bölümde düzenlediği için devlete ait varlık veya menfaatine üstünlük tanımıştır²⁶⁰.

Üzülmez'e göre; iftira suçunun kanunda düzenlediği yer ve suçun konusu dikkate alındığında sadece haksız isnatlar sebebiyle bireyin onur, şeref ve haysiyetinin korunduğunun kabulü doğru değildir. Zira suçun konusunu haksız suçlamayı oluşturan hukuka aykırı bir fiil oluşturmaktadır. Masum bireye yöneltilen haksız isnatla adli ve idari tahkikatlar başlamakta, bu tahkikatların gerçek dışı ya da manipüle edilen bir vakıayı ele almakta, bu sebeple adli makamların zaman, emek ve masrafları boşa gitmektedir. Ayrıca toplumda var olan güven duygusu zedelenmekle öncelikli olarak korunan hukuki değer adliye teşkilatının işleyişi olmaktadır. Bunun yanında tali hukuki değer ise bireyin, hürriyeti, şerefî, haysiyeti ve asılsız isnatlar karşısındaki masumiyeti olmaktadır²⁶¹.

²⁵⁶ Şen - Aksüt, "İftira Suçu", 471.

²⁵⁷ Veli Özer Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 1178.

²⁵⁸ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 75-76.

²⁵⁹ İsmail Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler* (Ankara: Malkoç Kitabevi, 2006), 2/1829.

²⁶⁰ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2018), 316.

²⁶¹ İlhan Üzülmez, "İftira Suçu" (Ankara: Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk'a Armağan, Seçkin Yayıncılık, Ankara-2020), 818.

Erdem – Tezcan - Önok’a göre; iftira suçu ile birlikte hem adliyenin işleyişi hem de bireyin şeref ve onuru birlikte korunmaktadır. Ancak adliyenin menfaati öncelikli olarak korunmaktadır. Bunun sonucu olarak kişinin rızası hukuka aykırılığı ortadan kaldırmayacaktır²⁶².

Soyaslan’a göre; iftira suçunun amacı adaleti kandırılmaktan, yanlış yere sevk edilmekten ve aleyhine asılsız isnat yöneltilen kişinin onurunu ve muhtemelen özgürlüğünü korumaktır. Bu sebeple iftira suçunda iki tane cezai himaye ve pasif süje bulunmaktadır. Ancak kanun koyucu adli faaliyetlerin himayesini daha önemli ve ağırlıklı kabul ettiği için suçu adliye karşı suçlar bölümünde düzenlemiştir²⁶³.

Yıldırım’a göre; kanun koyucunun iftira suçunu adliye aleyhine işlenen suçlar bölümünde düzenlediği kabulünden hareketle üstün tutulan menfaat adliye ya da yeni düzenlemeyle idarenin düzgün işlemesindeki menfaattir²⁶⁴.

Taneri’ye göre; kanun koyucu tarafından gerek adliye aleyhine işlenen suçlar arasında düzenlemiş olması gerekse de suçun re’sen takibi gerektiren suçlardan olması sebebiyle öncelikli olarak adliyenin hukuki değeri korunmaktadır. İkincil olarak ise bireylerin şerefi ve haysiyeti ile masumiyeti korunmaktadır²⁶⁵.

İberya; kanun koyucu tarafından TCK kapsamında düzenlenen iftira suçu ile korunmak istenen hukuki değer aslında karma niteliğe haizdir. İftira suçu ile birlikte hem masum bireyin haksız yere ceza soruşturma ve kovuşturması ile muhatap kalmasındaki şahsi menfaati hem de adliye teşkilatının işleyişi korunmaktadır. Ancak kanun koyucu, adliye teşkilatının işleyişine verdiği önem hasebiyle iftira suçunu adliye karşı suçlar arasında düzenlemiştir²⁶⁶.

Özgenç’e göre; iftira suçu ile korunan hukuki değer karma niteliktedir. Suç ile bireyin onur ve şerefi korunduğu gibi adliye teşkilatının işleyişi de korunmaktadır. Ancak kanun koyucu iftira suçunu adliye karşı suçlar bölümünde düzenlediği için öncelikli olarak adliyenin menfaati korunmaktadır²⁶⁷.

²⁶² Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1229.

²⁶³ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2018), 725.

²⁶⁴ Yıldırım, *İftira ve Suç Uydurma Suçları*, 17. Yazar: “Disiplin cezası gerektiren fiillerin isnadında idarenin düzenli işleyişi etkilenmektedir. Tıpkı adliye gibi idare de bir kimseye yapılan isnatlarla boşuna uğraşmakta zaman ve emek kaybına uğramaktadır. Kimi zaman davalı konumuna gelmekte hatta tazminat vermeye mahkûm edilmektedir. Burada suçun düzenlenme alanıyla başlığının uyumsuzluğundan söz edilebilir. Yeni düzenleme ile adliyenin menfaatinin dışında idarenin de menfaati korunmaktadır.” gerekçesi ile eleştirilerini ortaya koymuştur, 21.

²⁶⁵ Gökhan Taneri, “İftira Suçu”, *Terazi Hukuk Dergisi* 14/156 (2019), 1585.

²⁶⁶ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 39-40.

²⁶⁷ Nuri Berkay Özgenç, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İftira Suçu”, *Yargı Dünyası Aylık İctihat, Mevzuat ve Bilimsel İncelemeler Dergisi* 235-240 (2015), 51-52.

Yargıtay'ın 765 sayılı TCK zamanında ortaya koyduğu kararında, iftira suçunu karma nitelikte kabul edip adliyenin menfaatinin öncelikli olarak korunduğu kabul etmiştir²⁶⁸. Aynı şekilde Yargıtay'ın 5237 sayılı TCK döneminde de vermiş olduğu kararındaki; “İftira suçunda korunan hukuki yarar yargı makamlarının yanıltılıp kişilerin haksız soruşturma ve kovuşturmaya uğramalarının önlenmesi olup bu suçun oluşabilmesi için failin yetkili makamlara ihbar ve şikâyetle bulunarak bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak saiki ile hareket etmesi gerekir²⁶⁹” ifadeleri ile iftira suçu ile korunan hukuki değerin karma nitelikte olduğunu kabul etmiştir.

Kanaatimizce TCK'nın 267. maddesi kapsamında ele alınan iftira suç tipinin çok yönlü niteliği dikkate alındığında suçun bünyesinde birden fazla hukuki değerin korunduğu görülmektedir. İftira suçuyla haksız ithamlara maruz kalan bireylerin onur, şeref ve haysiyetleri korunduğu gibi adliyenin menfaati de korunmaktadır. Bu sebeple korunan hukuki değerin karma nitelikte olduğu kabul edilmelidir. Ancak kanun koyucunun, iftira suçunu adliyeye karşı suçlar başlığı altında düzenlemesi dikkate alındığında öncelikli olarak hukuka aykırı isnat ile adli merciler gerekmediği halde soruşturma sürecine başladığı ve nihayetinde toplumda hâkim olan güvenin sarsıldığı bu sebeple korunmak istenen öncelikli hukuki değerin adliye olduğu kabul edilmelidir. Kanun koyucu her ne kadar iftira suçunu adliyeye karşı suçlar bünyesinde düzenlemesi ile öncelikli olarak koruduğu hukuki değeri ortaya koymuş ise de iftira suçuna ilişkin maddenin devam fıkralarında bireye ilişkin korunan değerleri de açıkça düzenleyerek bireyin onur, şeref ve haysiyetini de koruduğu ortaya koyulmuştur.

2. Suçun Maddi Unsurları

2.1. Fail

Türk ceza hukuku sistematğine bakıldığında hareket yeteneği insana özgü bir özellik olduğundan²⁷⁰ ancak gerçek kişiler hareket yeteneğine sahiptir²⁷¹. Kişinin yaşı ya da akli durumu hareket yeteneği ile alakalı değildir.²⁷² TCK'nın 37. maddesinde, suçun kanuni

²⁶⁸ 4. CD, 3.9.1990, 3734/4792: “Bu durum karşısında iftiranın hem adliyeye (yargıya) ve hem de kişilere karşı bir cürüm olduğu, dolayısıyla çok (iki) konulu bir suç bulunduğu, Türk Ceza Yasası sistematğinde toplumsal bir değer olan yargıya karşı işlenen suç niteliğine ve hukuki konusuna, kişilere karşı suç niteliğine oranla daha çok ağırlık verildiği gözetilerek ve fakat kişilere karşı suç olma niteliği de savsaklanmayarak..... tartışılması gerekir.” Aktaran; Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 15.

²⁶⁹ Yargıtay 9. CD. 25.02.2013 tarih 2012/11660 2013/2777.

²⁷⁰ Mehmet Emin Artuk vd. *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Turhan Kitapevi, 4. Baskı, 2009), 289.

²⁷¹ Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2016), 265.

²⁷² Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 260.

tanımındaki fiili gerçekleştiren kişi fail olarak tarif edilmiştir. Kanuni tanıma uygun haksızlığı gerçekleştiren, fiil üzerinde hâkimiyet kuran kişi bu sebeple fail olarak tanımlanacaktır²⁷³. Bir başka ifadeyle yasal düzenlemedeki tipe uygun hareketi gerçekleştiren kişi suçun faili olacaktır²⁷⁴.

Ceza kanunlarında zikredilen suçların tanımlarında “kişi”, “kimse”, “bir kimse”, ya da “her kim”, ifadeleri ile suçların kural olarak herkes tarafından işlenebileceği gösterilmiştir²⁷⁵. İftira suçunun düzenlendiği 267. maddesinde de “*hukuka aykırı fiil isnat eden kişi*” ifadesi ile iftira suçunun da kural olarak herkes tarafından işlenebileceği gösterilmiştir. Bu anlamda failin kadın, erkek, yaşlı ya da cezai sorumluluğu bulunan çocuk tarafından işlenmesi mümkündür²⁷⁶. Hatta fail bir kişi olabileceği gibi bir grupta olabilir²⁷⁷. Kanun koyucu tarafından ancak özel bir yükümlülük altında bulunan ve belirli faillik özelliği bulunduran kimselerce gerçekleştirilen suç tipleri özgü suç olarak adlandırılmıştır²⁷⁸. Kanunda iftira suçunun faili açısından özel bir düzenleme yapılmadığı için özgü suçlardan değildir.

Herkesin iftira suçunun faili olması mümkün olmasına karşın failin gerçek kişi olması gerekmektedir²⁷⁹. Tüzel kişilerin iftira suçunun faili olup olmayacağı konusunda doktrinde görüş ayrılığı bulunmaktadır. Doktrinde savunulan bir görüş tüzel kişilerin de iftira suçunun faili olabileceğini ileri sürmektedir²⁸⁰. Karşıt görüşe göre ise tüzel kişilerin fail olamayacağını ileri sürmektedirler²⁸¹. Bizim de katıldığımız görüşe göre; bir fiilin varlığından söz ederken bu fiilin muhakkak bir insan ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle izah edilecek olursa, fiil sadece bir insan tarafından işlenebilir. Bu sebeple bir suçun faili sadece gerçek kişi olabilir²⁸². TCK’nın 20. maddesi kapsamında tüzel kişilere yönelik ceza yaptırımı uygulanamayacaktır. Sadece gerçekleştirilen suç sebebiyle özel hukuk tüzel kişilerine yönelik kanunda öngörülen güvenlik tedbirlerinin uygulanabileceği kanun metnine işlenmiştir. Tüzel

²⁷³ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 114; Murat Volkan Dülger, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 419.

²⁷⁴ Sulhi Dönmezer – Sahir Erman, *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım* (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1973), 2/460

²⁷⁵ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 214; Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 114; Veli Özer Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 221.

²⁷⁶ Köksal Bayraktar vd., *Özel Ceza Hukuku (Adliye Karşı Suçlar)*, X/16.

²⁷⁷ Vural Savaş - Sadık Mollamahmutoğlu, *Türk Ceza Kanun’un Yorumu*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 1998), 2/2959.

²⁷⁸ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 115.

²⁷⁹ Mehmet Emin Artuk - Ahmet Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 1177, Çakır, “İftira Suçu”, 1178, Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 207.

²⁸⁰ Bayraktar, “İftira”, 190.

²⁸¹ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 68, Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 207.

²⁸² Artuk vd. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 289; Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 216.

kişinin fail olmasıyla tüzel kişi hakkında ceza hukuku yaptırımının uygulanması birbirinden farklı hususlardır. Bu sebeple tüzel kişi bir suçun faili olamaz²⁸³. İftira suçuna yönelik hususi düzenleme olmadığı için bu suç tipi açısından tüzel kişilerce işlenmeyeceği sadece gerçek kişilerin iftira suçunun faili olabileceğini kabul etmek gerekir²⁸⁴.

Kural olarak Anayasal bir hak olan dilekçe hakkının uzantısı gereğince herkesin yetkili makamlara ihbar hakkı bulunmaktadır. Ancak kanundan kaynaklı olarak bazı kimselere getirilen ihbar zorunluluğu (Örneğin 3628 sayılı Kanun'un 18. maddesi), bu kişiler yönünden getirilen yükümlülüğü eylemi iftira suçu olmaktan çıkarmayacaktır²⁸⁵. Genel olarak bütün suçlar ya da belirli suçların bildirimi ile yükümlü kılınmak, iftira suçu açısından fail olunmayacağı anlamına gelmeyecektir²⁸⁶. Başka bir ifadeyle TCK'nın 278. maddesi kapsamında işlenmekte olan veya işlenmiş olmakla birlikte, neden olduğu sonuçları sınırlandırması imkânı bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirme yükümlülüğü olan; TCK'nın 279. maddesi uyarınca bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunma yükümlülüğü olan ya da TCK'nın 280. maddesi uyarınca görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünden bir belirti ile karşılaşması halinde bu durumu yetkili makamlara bildirme yükümlülüğü altında olan kişilerin ihbarı masum bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatmak ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacı için hukuka aykırı fiil isnadı şeklinde ise iftira suçu oluşabilecektir.

2.2. Konusu ve Mağduru

Konusuz suç olmaz. Bu anlamda her suçun muhakkak bir konusu olmalıdır²⁸⁷. Suçun konusu, eşya ya da kişinin fiziki, maddi yapısı olarak tarif edilmektedir²⁸⁸. Başka bir ifadeyle suçun konusu, hareketin yöneldiği kişi veya şeydir²⁸⁹. Bir kısım suçun tanımında suçunun konusunun bir nesne olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Örneğin, hırsızlık suçu açısından suçun konusu taşınır bir mal iken mala zarar verme suçu açısından suçun konusu taşınır veya taşınmaz mal olmaktadır. Ancak bir kısım suç tipinde ise suçun konusu ile mağduru iç içe geçmiştir. Örneğin hakaret suçu açısından mağdur hakaret edilen kişi iken suçun konusu bu kişinin şerefidir²⁹⁰.

²⁸³ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 216; İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 267.

²⁸⁴ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 68, Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 41.

²⁸⁵ Yıldırım, "İftira ve Suç Uydurma Suçları", 23.

²⁸⁶ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 68,

²⁸⁷ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 222; Koca - Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 118.

²⁸⁸ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 222; Koca - Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 118.

²⁸⁹ Hakan Hakeri, "Ceza Hukuku Genel Hükümler / Temel Bilgiler", (Ankara: Astana Yayınları, 2020), 120.

²⁹⁰ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 222; Koca - Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 118

İftira suçunda da olduğu gibi bir kısım suç tipi için kanun koyucu suçun konusu üzerinde gerçekten bir tehlikenin meydana gelip gelmediğinin araştırılmasına gerek görmemiştir. Soyut tehlike suçu olarak kabul edilen suç tipleri açısından suçun kanuni tanımındaki hareketin yapılması ile suçun konusu yönünden tehlikenin ortaya çıktığı kabulü gerekecektir. Bu anlamda hareketin yapılması ile suçun konusu bakımından somut bir tehlikenin olup olmadığı araştırılmayacaktır²⁹¹.

İftira suçunun konusunun ne olduğu hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre iftira suçu bağlamında değerlendirildiğinde suçun konusunu, isnadın içeriği olan hukuka aykırı bir fiil oluşturmaktadır. Burada bahsedilen hukuka aykırı fiili ise suç teşkil eden ya da idari yaptırım gerektiren bir haksızlık olarak kabulü gerekir. Kanun koyucunun TCK'daki düzenlemesi de dikkate alındığında gerçeğe aykırı bir şekilde ceza soruşturması ya da idari soruşturma gerektiren hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi ile iftira suçu işlenebilecektir²⁹². Bir diğer görüşe göre ise bu suçun konusu hukuka aykırı bir fiil isnat edilen masum kimsedir²⁹³.

Suçun konusu izah edildiği üzere suçun yöneldiği şahıs veya şeydir. Bu sebeple suçun mağdurunun tespitine yönelik açıklamalar, suçun koruduğu hukuki değer ne olduğu hususunda verilen cevapla bağlantılıdır²⁹⁴.

Suçun maddi unsurlarından birisi de mağdurdur²⁹⁵. TCK ve CMK kapsamında tanımlanmayan²⁹⁶ mağdur kavramı “*gadre uğramış kişi*”, “*haksızlığı uğramış kişi*” anlamına gelmektedir. Suçun konusundan farklı bir kavram olup suçun mağduru, suçun konusunun ait olduğu kişidir.²⁹⁷ Buna göre suçun konusu belli kişi ya da kişiler ise mağdur bu kişi veya kişilerdir. Ancak, suçun konusunun belirli bir kişiye değil de toplumu oluşturan fertlerin hepsine ait bir şey oluşturuyorsa, mağdur toplumu oluşturan herkeştir²⁹⁸. Birden fazla hukuki

²⁹¹ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 224.

²⁹² Üzülmüş, “İftira Suçu”, 821

²⁹³ Yıldırım, “İftira suçu”, 187,

²⁹⁴ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 41; Yıldırım, “İftira suçu”, 187.

²⁹⁵ Artuk vd. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 307.

²⁹⁶ Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğinin Tespiti Hakkında Yönetmeliğinin 3. maddesinde geçen ve suçtan zarar gören kavramıyla arasındaki fark gözetmeksizin mağdur ifadesinden “*suçtan veya haksız fiilden zarar gören kişi*” şeklindeki tanım; Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinin 4. maddesinde mağdurun “*kendisine veya birinci dereceden aile üyelerinden birine karşı işlenen suçun fiziksel, duygusal veya maddi sonuçları sebebiyle desteğe ihtiyaç duyan kişi*” şeklinde tanımlanmış ise de söz konusu tanımların yönetmelik kapsamında yer alan mağduru tanımlamak için kullanıldığı unutulmamalıdır. Ayrıntılı bilgi; Eylem Baş, *Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 657-688.

²⁹⁷ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 226; Artuk vd. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 307.

²⁹⁸ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 116.

değeri korumaya matuf iftira suçunun mağdurunun tespitine yönelik doktrinde çeşitli görüşler ortaya atılmıştır.

Şahbaz’a göre, iftira suçunun adliye karşı suçlar arasında düzenlenmiş olmasını da dikkate alarak, iftira suçunun mağdurunun “adliye” ya da “yargı organı” olduğunu ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre mağdur yargı organı olup, iftiraya uğrayan kimse ise iftira suçunun maddi konusunu oluşturmaktadır²⁹⁹.

Katoğlu’na göre, bütün suçlar bakımından olmasa da belirli bir kısım suç tipleri açısından devlet suçun mağduru olabilmektedir³⁰⁰. Toplumsal ve bireysel menfaatlerin güvence altına alınması bunların gerçekleştirilmesi, devletin kendi bütünlüğünü koruması ile mümkün olmaktadır. Bunun sonucu olarak bireyler devletin koruması altındadır. Devletin çeşitli varlık ya da menfaatlerin koruyucusu hatta sahibi olabilmektedir. Buna göre devletin koruyucusu olduğu veya devlete ait belli varlık ya da menfaatlerin ihlali durumunda suçun mağdurunun devlet olduğunu, adliye karşı işlenen suçların da bunlardan birisi olduğu ileri sürülmüştür³⁰¹.

Özgenç’e göre, bazı suçlarda mağdur belirli kişi veya kişilerdir. Fakat bütün suçlarda, barış temelini esas alan hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan ve aynı zamanda toplumu oluşturan herkes mağdurdur. Kanuni düzenleme dikkate alındığında adliye karşı suçlar arasında düzenlenen iftira suçunda belirli bir mağdurdan bahsedilmemiştir. Bu suçun işlenmesiyle hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip ve toplumu oluşturan herkes mağdur edilmektedir³⁰². Toplumu oluşturan herkes mağdur edildiği gibi kendisine iftira edilen kişi de mağdur edilmektedir³⁰³.

Ünver’e göre, iftira suçu aslında bireyin adil yargılanma hakkına karşı işlenmiş bir suçtur. Adil yargılanma hakkının kişiye ait olması nedeniyle suçun mağduru da bireydir. Buna göre, devletin adli fonksiyonu diyebileceğimiz, adliye olarak varsayılan temsili kurum, hukuksal değerlerin sahibi olmayıp taşıyıcısı konumundadır³⁰⁴.

Yaşar’a göre, suçun mağdurunun kendisine iftira edilen kişidir. Adli makamlar ise suçtan zarar gören olduğu ileri sürülmektedir³⁰⁵.

²⁹⁹ Şahbaz, “İftira Suçu”, 493.

³⁰⁰ Tuğrul Katoğlu, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61/2 (2012), 676.

³⁰¹ Katoğlu, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, 676.

³⁰² Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 227.

³⁰³ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 228; Artuk vd. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 307.

³⁰⁴ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 69.

³⁰⁵ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8050.

İftira suçunun koruduğu hukuki değeri ile ilgili görüşümüzde dikkate alındığında, TCK'nın iftira suç tipine yönelik sistematığına göre bu suçun dar anlamda mağduru devlettir. Geniş anlamda iftira suçunun mağduru ise iftira faili tarafından, hakkından hukuka aykırı bir fiil isnat edilen masum kişidir³⁰⁶.

Tüzel kişilerin iftira suçunun mağduru olup olamayacakları konusu doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde tüzel kişilerin durumu, hukuka aykırı isnadın suç ya da idari yaptırım olmasına göre incelenmektedir. Bir görüşe göre, kendisine hukuka aykırı fiil isnadı yapılan kişi sadece gerçek kişi olabilir. TCK'nın 20/2. maddesindeki “*Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırım uygulanamaz.*” hükmüne göre tüzel kişilerin ceza sorumluluğu olmadığından, bir eylemin faili olarak gösterilmeleri de mümkün değildir. Bu sebeple tüzel kişilere karşı iftira suçu işlenemez³⁰⁷. Tüzel kişiler bundan dolayı suçun mağduru olamaz fakat suçtan zarar gören olabilir³⁰⁸. TCK'nın 20. ve 60. maddelerindeki hükümler göz önünde getirildiğinde, tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirinin uygulanması, tüzel kişi yararına gerçek kişi tarafından kasıtlı bir suç işlenmesi şartına bağlı olduğundan, suç da bu tüzel kişi yararına hareket eden bu gerçek kişiye isnat edilmişse, ancak bu durumda iftira suçu oluşacaktır³⁰⁹. Buna karşılık, 5237 sayılı TCK'da iftira suçunun oluşabilmesinde idari yaptırım uygulamak amacıyla hukuka aykırı fiil isnadı da suç tipi kapsamına dâhil edilmiştir. Bu anlamda tüzel kişiler de böyle bir isnada muhatap olabilecekleri için tüzel kişiler iftira suçunun mağduru olabilir³¹⁰. Bir diğer görüş ise, suç ya da idari yaptırım fark etmeksizin, isnadın konusunu suç oluşturduğunda da tüzel kişilerin bu suçun mağduru olabileceğini ileri sürülmektedir³¹¹. Yargıtay; “*Tüzel kişilerin iftira suçunun mağduru olamayacağı cihetle vekâlet ücretine karar verilemeyeceği gözetilerek kendisini vekâletnameli vekil ile temsil ettirmeyen katılan Z. C. lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi, bozmayı gerektirmiş.*” kararı ile tüzel kişilerin iftira suçunun mağduru olamayacağını belirtmiştir³¹². Aynı şekilde Danıştay'da bir kararında iftira suçunun ancak gerçek bir kişiye

³⁰⁶ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 43.

³⁰⁷ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1230, Yaşar, “Mukayeseli Hukukta İftira, Suç İsnadı ve Mahkeme Kararları”, 3392.

³⁰⁸ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 117, Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1179, Karşı görüş; Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 472; “*Suçun mağduru ile ilgili olarak bir özellik bulunmayıp, gerçek ve tüzel kişiler suçun mağduru olabilirler.*”

³⁰⁹ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1230.

³¹⁰ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1231.

³¹¹ Ahmet Caner Yenidünya, “Türk Ceza Kanunu'nda İftira Suçu”, *Legal Hukuk Dergisi* 32 (2005), 2826.

³¹² Yargıtay 16. CD. 09.02.2016 tarih 2015/7269 esas 2016/1088 karar.

karşı işlenebileceğini belirtmiştir³¹³. Kanaatimizce de iftira suçunun mağduru ancak gerçek kişi olabilir.

TCK'nın 267. maddesine yönelik kanun koyucunun ortaya koyduğu kanun gerekçesinde de belirtilmesine göre iftira faili tarafından belirli ya da belirlenebilir bir kişi gösterilerek hukuka aykırı bir fiil isnadı yüklenmelidir. Ancak belirlilikten kasıt iftiraya maruz kalanın isim, adres ve mesleğinin açık bir şekilde gösterilmiş olması değildir³¹⁴. Yetkili makama, kişinin kimliğini belirleyecek hususların verilmesi³¹⁵ ve yetkili makam tarafından yapılacak basit bir tahkikat³¹⁶ ile mağdurun belirlenmesi yeterlidir³¹⁷. Buna göre hukuka aykırı fiil isnadı belli bir kişiye ulaşacaksa, kişi iftira suçunun mağdurudur. Bu sebeple failin yanılması ve yetersiz bilgi sahibi olması durumunda dahi iftira suçunun oluşumunu etkilemeyecektir³¹⁸. Buna karşılık, iftira edenin hareketinde, hareketin yönelik olduğu kişi belirtilmemiş veya belirlenemiyorsa bu durumda iftira suçu değil TCK'nın 270. maddesi kapsamında düzenlenen suç uydurma suçu oluşacaktır. Suç uydurma suçu ile iftira suçunun arasındaki temel fark da mağdurun belirlenebilir olup olmadığı noktasındadır³¹⁹.

³¹³ Danıştay 1. Daire, 06.10.2016 tarih 2016/1299 esas 2016/1332 karar; "Dosyanın incelenmesinden, Belediye Başkanının 15.12.2015 tarihinde yaptığı basın açıklamasında, *"Su fiyatlarının evlerde 1.29 TL, işyerlerinde ise 2 TL artı vergiler olması hususundan vazgeçmeyeceğiz. Son yapılan HATSU Meclisi'nde su fiyatlarının düşürülmesi konusunda büyük bir çaba sarf ettik. Su konusunda eksiklik gördüğümüz için düzeltmek istedik. Ancak boşuna inat ediliyor, sıcak ve temiz para girişi var onu kullanmak istiyor. Biz duruşumuzdan vazgeçmeyerek aynı şekilde devam edeceğiz. Biz konuyla ilgili olarak zaten savcılığa suç duyurusunda bulunduk. Yapılan hesaplar neticesinde su fiyatının 1.29 kuruş olması gerekiyor. Elbet bu su fiyatları da düşecektir. Güzel bir atasözümüz var, yanlış hesap Bağdat'tan döner."* ifadelerine yer verildiği, bu açıklamada kullanılan ifadelerin düşünce ve kanaat özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, kaldı ki söz konusu ifadelerin içeriğinde halkın farklı özelliklere sahip bir kesimini diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa tahrik etmek fiil ve kastının bulunmadığı, dolayısıyla olayda, halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçu ile ancak gerçek bir şahsa karşı işlenebilecek iftira suçunun maddi unsurlarının oluşmadığı anlaşılmıştır."

³¹⁴ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 207-208.

³¹⁵ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 730.

³¹⁶ Yargıtay 8. CD. 27.09.2023 tarih 2023/1867 esas 2023/6722 karar; "Yetkili makamlarca yapılacak basit bir araştırma sonucu şikâyet konusu suçun faili ortaya çıkabileceğinden, failin belirli değil ancak belirlenebilir olduğundan bahisle Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 3.Ceza Dairesi'nin sanığın eyleminin iftira suçu olduğuna yönelik kararında herhangi bir usule ve kanuna aykırılık bulunmamıştır."

³¹⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8051, Yargıtay 8. CD. 23.05.2023 tarih 2021/11217 esas 2023/3569 karar; "suça konu cep telefonunu katılan Selim'e satıp, savunmasına göre satış bedelinin cüzi bir miktarını alamaması ve telefonunu satması nedeniyle babasının kendisine kızacağından bahisle, cep telefonunun çalındığı yönünde şikâyetçi olduğu anlaşılan olayda, sanığın bildirdiği IMEI numarası ile cep telefonunu elinde bulunduran, hukuka aykırı fiil isnat edilen kişi ya da kişilerin belirlenebilir olması karşısında, eyleminin 267 nci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen iftira suçu olduğu."

³¹⁸ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1831; "Ancak, müfteri suçsuz kişiyi suçlu zannederek hareket etmiş suçun manevi unsurunun varlığı konu başlığı altında incelenmiştir."

³¹⁹ Necati Meran, *AİHM Kararları İle İçtihatlı – Açıklamalı Basın Yoluyla Ve Genel Olarak Hakaret– İftira Suçtan Kaynaklanan Malvarlığını Aklama ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014), 224, Yargıtay 8. CD. 07.06.2023 tarih 2022/5659 esas 2023/4283 karar; "Sanık aleyhine yerel mahkemece suç uydurma suçundan mahkûmiyet verilmiş, istinaf incelemesi neticesinde ise mahkûmiyet hükmü iftira suçundan kurulmuştur. Suç uydurma ve iftira suçu bakımından temel ayrım Yargıtay içtihatlarınca da

Fail tarafından belirli bir kişiye hukuka aykırı fiil isnat edebileceği gibi bir anonim şirketin idare meclisi gibi belli kimselerden kurulmuş bir topluluğu hedef alarak da iftira suçunu işleyebilir³²⁰. Topluluktaki kişilerin belirlenebilir olması durumunda bu topluluktaki herkese hukuka aykırı bir fiil isnat edilmiş olacaktır³²¹. Buna karşın topluluğa yöneltilen hukuka aykırı isnadın belirli kimselere yöneltildiği anlaşılmıyorsa iftira suçu oluşmayacaktır³²².

Kendisine hukuka aykırı bir fiil isnat edilen mağdurun, yaşayan bir kimse olması gerekir³²³. Henüz doğmamış bir kişiye iftira suçunun işlenemeyeceği gibi³²⁴ TCK'nın 64. maddesindeki “*Sanığın ölümü halinde kamu davasının düşürülmesine karar verilir.*” hükmü doğrultusunda ölü kimse yönünden soruşturma ve kovuşturma yapılamayacağından³²⁵ veya idari bir tedbir uygulanamayacağından iftira suçu oluşmayacaktır³²⁶. Bir başka ifadeyle ölümle birlikte “kişi” olma sıfatını yitirmiş olan ölünün³²⁷ hukuka aykırı fiil işlemesi söz konusu olmayacağından iftira suçu oluşmayacaktır³²⁸. Fakat kişi hayatta iken hukuka aykırı bir fiil isnadı sebebiyle iftiraya maruz kalmış ve sonrasında ölmüşse iftira suçu oluşacaktır³²⁹. Burada suçun maddi konusunun bulunmaması ya da suçun işlenmesinde kullanılan aracın veya hareketin elverişsiz olması hali olarak tanımlanan işlenemez suç³³⁰ hususunun da değerlendirmesi gerekir. Yargıtay da bir kararında ölüye karşı yöneltilen asılsız isnadın işlenemez suç niteliğinde olduğunu kabul etmiştir³³¹. Buna göre ölü olduğu bilenen bir kişiye yöneltilecek asılsız isnat ölüye karşı hakaret

geliştirilen belirlenebilirlik ölçütüdür. Buna göre işlenmediğini bildiği halde hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatmak amacıyla bir kimseye isnat edilen suç mevcutsa, bu suça yönelik ihbar veya şikâyet yetkili makamlara yapıldıysa ve isnat edilen eylem bakımından fail olduğu iddia edilen kişi veya kişiler belirlenebilir nitelikte ise burada suç uydurma değil iftira suçunun mevcudiyet kazandığı kabul edilmektedir. Somut olay bakımından ise yukarıda anlatılan iftira suçunun bütün maddi ve manevi unsurlarının meydana geldiği görülmektedir. Dolayısıyla bu bakımdan istinaf incelemesi neticesinde hükmedilen iftira suçu yerinde görülmüş, kararda hukuka aykırılık bulunmamıştır.”

³²⁰ Erem - Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 206, Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 317.

³²¹ Zafer, *İftira*, X/18.

³²² Erem - Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 206.

³²³ Faruk Erem, “İftira”, *Adalet Dergisi* 9 (1954), 1066.

³²⁴ Şahbaz, “Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu”, 3473.

³²⁵ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8050, Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1179, Meran, *AIHM Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 224.

³²⁶ Toroslu, “Ceza Hukuku Özel Kısım”, s. 317.

³²⁷ Zeki Hafızogulları – Devrim Güngör, “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 69 (2007), 40

³²⁸ Haluk Toroslu, “Suç Uydurma Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi* 1 (2013), 325.

³²⁹ Çakır, “İftira Suçu”, 1179.

³³⁰ Devrim Aydın, “Suça Teşebbüs”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 55/1 (2006), 100.

³³¹ Yargıtay 4. CD. 12.07.2006 tarih 2006/ 4670 esas 2006/13841 karar; “*Sanık hakkında dört kişiye iftira suçundan dava açıldığı, ancak dosyada bulunan nüfus kaydı ve mernis ölüm tutanağından C. G. adlı kişinin, sanığın yetkili mercie şikâyet dilekçesi verdiği günden yaklaşık altı ay önce 20.6.2002 tarihinde öldüğü anlaşılmaktadır. Ölüye karşı suç yüklenmesi düşünülemeyeceğinden, sanığın, anılan kişiye, işlenemez nitelikteki iftira suçundan, mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırıdır.*” Benzer görüş Yıldırım, “İftira ve

suçunu oluşturmuyorsa işlenemez suç kapsamında değerlendirilecektir. Hayatta olmayan kişilere yapılan hukuka aykırı fiil isnadı iftira suçu oluşturmaya da şartları var ise TCK'nın 130. maddesinde var olan ölünün hatırasına hakaret suçu oluşturabilir³³². Yargıtay güncel bir kararında ölüye karşı yöneltilecek isnadı TCK'nın 130. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir³³³.

Gerçek bir kimliği olmayan, hayali bir kişiye karşı hukuku aykırı bir fiil isnadı durumunda da iftira suçu değil, şartları var ise, TCK'nın 271. maddesinde düzenlenen suç uydurma suçu oluşacaktır³³⁴. Ayrıca faillik ile mağdurluk aynı kişide birleşmeyeceğinden, kendisinin işlemediğini bildiği bir suçu ihbar edenin fiili iftira suçu değil şartları var ise TCK'nın 270. maddesinde düzenlenen suç üslenme suçu oluşturacaktır³³⁵. Daha açık bir ifadeyle söylemek gerekirse “kendi kendine iftira suçu” işlenmesi halinde iftira suçu değil kanuni şartlar uygun ise suç üstlenme suçu oluşacaktır.

765 ceza TCK'nın 273. maddesi kapsamında; “devlet memurlarından biri aleyhine sıfat ve hizmetlerinden dolayı” bir suç işlenmesi halinde işlenen suçun cezasının arttırılacağına dair düzenleme mevcuttu. Ancak 5237 sayılı TCK kapsamında ne iftira suçunun ele alındığı maddede ne de genel hükümler kısmı içerisinde bu hususta bir düzenleme bulunmaktadır. Bu sebeple iftira mağdurunun kamu görevlisi olması durumunda cezasında kanuni düzenleme

Suç Uydurma Suçları”, 26; “Ölülere yapılan isnatlar da maddi konunun yokluğundan “işlenemez bir suç” oluşur.”

³³² Toroslu, “Ceza Hukuku Özel Kısım”, s. 317; Şahbaz, “İftira Suçu”, 493; Erem – Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 18; Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 207; Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 74.

³³³ Yargıtay 9. CD. 14.01.2013 tarih 2012/10334 esas 2013/567 karar; “Sanığın kızı B. R.'nin ölümü nedeniyle yargılandığı K. Asliye Ceza Mahkemesinin 1998/676 esas - 1999/128 karar sayılı dosyasında taksirle ölüme sebebiyet verme suçundan beraat etmesi ve anılan dosyada bulunan Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen otopsi zaptında maktulenin kesin ölüm nedeninin künt kafa travmasına bağlı beyin zarı kanaması ve ödemi olarak bildirildiğinin anlaşılması karşısında; sanığın K. 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2007/272 esas sayılı dosyasının 20.03.2008 tarihli duruşmasında davacı karşılık davalı sıfatıyla kızı B. R.'nin 22.02.2005 tarihinde ölen kayınpederinin tecavüzü neticesi öldüğünden şüphelendiği, eşinin mahkemede şikâyetçi olması durumunda boşanma davası açacağını söylediği yolunda hayanda bulunmak şeklinde gerçekleşen eyleminin TCK'nın 130. maddesinde düzenlenen kişinin hatırasına hakaret suçu oluşturduğu ve soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olan anılan suç yönünden TCK'nın 73/1. maddesinde öngörülen 6 aylık sürede sanık hakkında şikâyette bulunulmaması karşısında, davanın düşürülmesine.”

³³⁴ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8051; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1832; Yargıtay 9. CD. 21.05.2013 tarih 2013/4083 esas 2013/8241 karar; “Suç tarihinde E. İlçe Emniyet Müdürlüğüne müraaat ederek S. ilçesi Ş. kasabasında yaşayan “M., K., A. Ç. ve M. A. isimli şahıslar tarafından silahla tehdit edildiğini” beyan eden sanığın kovuşturma aşamasında 30.06.2010 tarihli ifadesinde “senaryo yazıp şikâyetçi olduğum M., K., A. Ç. ve M. A. isimli şahıslar öldürdüğüm kişinin akrabaları olup, hayali kişiler değildir.” şeklindeki beyanı karşısında, suç duyurusunda bulunduğu M., K., A. Ç. ve M. A. isimli şahısların belirtilen adreste yeterli araştırma yapılarak gerçekte var olup olmadıklarının araştırılması, var olduklarının anlaşılması durumunda sanığın eyleminin zincirleme şekilde iftira suçu, bu isimlerle gerçek şahısların olmaması durumunda ise suç uydurma suçu oluşturacağı, Emniyet Müdürlüğünün şikâyet edilen kişilerin adreslerinin tesbit edilmediğine ilişkin yazısı ile yetinilmesi,”

³³⁵ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8051; Erem, “İftira”, 1066.

olmaması sebebiyle artırımı gidilemeyecektir³³⁶. Kanaatimizce TCK'nın 61. maddesindeki hususlar nazara alınarak bilhassa basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçunda dezavantajlı durumda olan kamu görevlisine hukuka aykırı isnat yapılması halinde temel cezanın belirlenmesinde değerlendirmeye alınması gerekmektedir. Ayrıca iftira mağdurunun vatandaş olup olmadığı iftira suçunun oluşmasında etkili değildir³³⁷.

Doktrinde, ihbar veya şikâyet ile hakkında hukuka aykırı suç isnadında bulunulan kimsenin, cezai ehliyetinin bulunmasının zorunlu olup olmadığı noktasında tartışma bulunmaktadır³³⁸. Bir görüşe göre şikâyet veya ihbar dilekçesinde açıkça durumları belirtilerek, 12 yaşını doldurmamış çocuğun³³⁹ ya da akıl hastasının fail olarak gösterilmesi halinde, bu kişilerin cezai ehliyetinin olmadığı gerekçesi ile iftira suçunun oluşmayacaktır³⁴⁰. Buna karşılık failin özel durumu saklanarak ya da öyle olmadığı halde soruşturulabilir ve kovuşturulabilir bir fiil olduğuna dair izlenim yaratılarak bildirilmesi halinde iftira suçunun oluşacağı ileri sürülmektedir³⁴¹. TCK'nın kusur konusuna yaklaşımı dikkate alındığında, kusurluluk; suç teşkil eden fiilin bir vasfı değildir. Kusur, haksızlık teşkil eden eylemi gerçekleştiren şahsın bu eylemi gerçekleştirmesi nedeniyle muaheze edilmesi gerektiği hususundaki yargıyı ifade etmektedir³⁴². Buna göre, failin kusur ehliyetinin bulunmaması durumunda bile işlenen eylemin haksızlık vasfı devam edecek olup faile ceza yerine güvenlik tedbiri uygulanacaktır³⁴³. TCK'nın 31/1. maddesi uyarınca 12 yaşını doldurmayan çocuklar hakkında işledikleri suç teşkil eden fiilden dolayı kovuşturma yapılamayacağı, ancak soruşturma yapılabileceği ve çocuklara özgü 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında danışmalık, eğitim, bakım, sağlık ile barınma hakkında güvenlik tedbirleri uygulanabileceği düzenlenmiştir³⁴⁴. Aynı şekilde TCK'nın 32/1. maddesi gereğince akıl hastası olanlar hakkında da ceza yerine güvenlik tedbirinin uygulanacağına dair yasal düzenleme yapılmıştır. Bu durumdaki failer hakkında her ne kadar ceza yaptırımını uygulanmasa da nihayetinde güvenlik tedbiri uygulanması gerektiği dikkate alındığında iftira suçu oluşacaktır³⁴⁵. Yasal düzenlemede aksi bir düzenleme olmadığı gibi, 12 yaşını doldurmamış kişiler veya kusur yeteneği olmayan akıl hastaları hakkındaki hukuka aykırı

³³⁶ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 29.

³³⁷ Şahbaz, “İftira Suçu”, 493.

³³⁸ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 84.

³³⁹ Erem, “İftira”, 1066.

³⁴⁰ Yenidünya, “Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu”, 2827.

³⁴¹ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1232.

³⁴² Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 455.

³⁴³ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 456.

³⁴⁴ Koca - Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 321.

³⁴⁵ Hafızoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 97.

isnatlar ile bu kişiler hakkında, güvenlik tedbirleri ya da CMK'nın 74. maddesi uyarınca gözetim tedbirlerine karar verilmesi ile suçun korumayı amaçladığı hukuksal değer ihlal edilmiş olmaktadır. Kaldı ki idari yaptırımın uygulanmasının iftira suçuna sebebiyet vermesini kabul edip güvenlik tedbirinin uygulanması durumunda iftira suçunun oluşmadığını³⁴⁶ kabul etmek kanun koyucunun korumayı amaçladığı değere aykırı olacaktır. Çünkü isnat kabiliyetine sahip olmayan küçük ya da akıl hastalarına yapılan isnatlar sebebiyle bu kişiler yargı önüne çıkmakta, adliye bu kişiler hakkında hatalı kararlar vermekle ve nihayetinde bu kişilerin de itibarı sarsılmaktadır³⁴⁷. TCK'nın 31/2 (1. cümlesi) kapsamında kalan çocuklar ile TCK'nın 32/1 kapsamında kalan akıl hastaları hakkında Cumhuriyet başsavcılığı tarafından soruşturma yapılarak tahkikat nihayetinde mahkeme tarafından güvenlik tedbiri uygulanmaktadır. TCK'nın 31/1. kapsamında ki çocuklar hakkında ise her ne kadar kovuşturma yapılmasa da nihayetinde soruşturma ile birlikte ÇKK'da bahsedilen çocuklara özel güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir. Her halükârda bu durumdaki failer hakkında, yetkili soruşturma makamınca bu özel durumun tespiti için dahi olsa işlem yapılmakta, bu durumun tespiti için adli makamlar emek harcamaktadır³⁴⁸. Dolayısıyla bu suçla korunması hedeflenen gerek adliye teşkilatının işleyişine yönelik menfaati gerekse mağdurun lekelenmeme hakkı da gözetildiğinde, bu durumdaki kişilere yönelik hukuka aykırı isnatlarda iftira suçu oluşacaktır³⁴⁹. Kaldı ki, kanunlar nezdinde bu duruma haiz olanlar da birer şahıstır³⁵⁰. Cezai ehliyet, idari yaptırımlara muhatap olma konusunda ise zaten gerekli değildir. Aksi durumda, ceza ehliyetine ulaşmayan çocuklardan oluşan ortaokul da dâhil olmak üzere eğitim kurumlarında öngörülen disiplin yaptırımlarının uygulanması mümkün olmayacaktır³⁵¹.

2.3. Fiil

2.3.1. Genel Olarak

Genel olarak fiil; *“Kişinin iradesiyle hâkim olduğu, belli bir neticeyi gerçekleştirmeye matuf ve harici dünyada cereyan eden bir davranış”* şeklinde tarif edilmektedir³⁵². Ceza kanundaki suç tanımlarında, her bir suçun haksızlık içeriğini ifade eden yapısal unsurlar farklı

³⁴⁶ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 99.

³⁴⁷ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 726-727.

³⁴⁸ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 81.

³⁴⁹ Zafer, *İftira*, X/20; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1832; Özden Erözgün, *Türk Ceza Kanununda İftira Suçu* (İstanbul: Platon Hukuk Yayıncılık, 2022), 59; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8052.

³⁵⁰ Şahbaz, *“İftira Suçu”*, 493.

³⁵¹ Yücel Oğurlu, *İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma (İdari Ceza Hukuku ve İdari Cezalara Karşı Başvuru Yolları)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001), 42.

³⁵² Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 182.

şekillerde düzenlenmektedir. Suç tanımında yer alan bu unsurlar gerçekleşmeden fiilin tipe uygun olduğundan bahsedilemeyecektir. Tipe uygun haksızlığın gerçekleşebilmesi için suçun yasal tanımında belirtilen şekilde hareketin yapılması şarttır. Buna göre kanuni tanıma uygun olmadığı sürece, harici dünyada gerçekleştirilen davranış ceza hukuku bakımından önemli olmayacaktır³⁵³. Hareketin kanuni düzenlemedeki tarifine göre suçlar, tek hareketli suçlar, seçimlik hareketli suçlar, çok hareketli suçlar, serbest hareketli suçlar, bağlı hareketli suçlar, kesintisiz suçlar ve ihmali suçlar olarak ayrıma tabi tutulabilmektedir³⁵⁴.

TCK'nın 267. maddesi kapsamında iftira suç tipi seçimlik hareketle işlenebilen bir suç tipi olarak düzenlenmiştir³⁵⁵. Seçimlik hareketli suçların kanuni tanımında suçun icrasının birden fazla alternatif ile gerçekleştirileceği belirtilmektedir³⁵⁶. Buna göre kanuni tanımda birbirinin alternatifi olarak belirtilen hareketlerden herhangi birisinin gerçekleştirilmesi ile suç oluşmaktadır. Başka ifadeyle yasal tanımda belirtilen hareketlerden birisinin gerçekleştirilmesi yeterlidir. Kanuni tanımda belirtilen alternatif hareketlerden hepsinin icra edilmesi durumunda dahi ortada tek bir suç olacaktır³⁵⁷. İftira suçunun oluşması için; yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunmak ya da basın ve yayın yoluyla iftirada bulunmak üzere iki tane seçimlik hareket düzenlemiştir. Bu seçimlik hareketlerden herhangi birisinin yapılması ile iftira suçu işlenmiş olacaktır³⁵⁸.

İftira suçu bakımından 765 sayılı TCK'nın 285. maddesi ve 5237 sayılı TCK'nın 267. maddesindeki düzenlemeler karşılaştırıldığında en temel değişiklik hukuka aykırılık noktasında olmuştur³⁵⁹. 765 sayılı TCK'ya göre, kural olarak mağdura isnat edilen fiilin suç olması gerekmektedir. 1936 yılında yapılan kanuni değişiklikle kabahat isnatlarının da iftira suçuna sebebiyet vereceği kanun metnine eklenmişti³⁶⁰. Mülga kanuni düzenlemede suç denildiği için disiplin takibatı ya da disiplin cezasına yönelik isnatlar suç isnadı kapsamında kabul edilmemektedir³⁶¹. Buna göre kural olarak disiplin cezasına yönelik isnatlar 765 sayılı TCK döneminde iftira suçu kapsamında değerlendirilmemekte iken istisnai nitelikte bir düzenleme ile Hâkim ve Savcılar Kanunu'nda hâkim ve savcılara yöneltilen ve disiplin yaptırımını gerektiren

³⁵³ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 122.

³⁵⁴ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 186.

³⁵⁵ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 79.

³⁵⁶ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 188.

³⁵⁷ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 124.

³⁵⁸ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 79.

³⁵⁹ Çakır, "İftira Suçu", 1181.

³⁶⁰ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 212.

³⁶¹ Erem, "İftira", 1064.

isnatlarda iftira suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağına dair yasal bir düzenleme vardı³⁶². İstisnai düzenleme dışında “disiplin takibatı” veya “disiplin cezasına” mazhar isnatlar suç isnadı içinde değerlendirilemeyeceği için idari yaptırımlar sebebiyle ağır neticelerle karşı karşıya kalınması ve bu durumun kanunda düzenlenmemiş olması eleştirilmekteydi³⁶³.

5237 sayılı TCK’da “suç” isnadı yerine “hukuka aykırı fiil” isnadı öngörüldüğü için idari yaptırım gerektiren fiillerin isnadı da iftira suçu kapsamında değerlendirilmektedir³⁶⁴. Böyle bir düzenlemenin, yani suç oluşturan bir fiili isnadı ile sadece disiplin cezası gerektiren bir yaptırım isnadının mağdura yüklemenin aynı suç tipi bünyesinde düzenlemesinin suç ve ceza orantılılığı ile bağdaşmadığı ileri sürülerek eleştirilmektedir³⁶⁵. Ancak gerçeğe aykırı olarak masum bir kimseye idari yaptırım gerektiren hukuka aykırı fiil isnadı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ve masum kimse hakkında idari tahkikat yapıldığı ve yaptırım uygulanabildiği gerekçesiyle kanunun yerinde olduğunu ileri süren haklı görüşte bulunmaktadır³⁶⁶.

İdari yaptırım, Uyuşmazlık Mahkemesi’nin bir kararında; “*kamu düzenin sağlanması ve korunması görev ve yükümlülüklerinin*” eda edilmesini sağlamaya matuf yaptırımlar olduğu tanımlanmıştır³⁶⁷. İdari yaptırımlar, kamu hukuku alanında, idari makamlarca, idari işlem biçiminde uygulanmakta olan ve idarenin tek yanlılık, icrailik gibi özellikleri de bünyesinde bulunduran müeyyidelerdir³⁶⁸. İnsanların topluluk halinde yaşamalarının bir gereği olarak daha da önem kazanan idari yaptırımların³⁶⁹ türü veya konusu hakkında kanun koyucu herhangi bir ayrıma gitmemiştir. Bu sebeple idari yaptırımlar kişileri, kişisel hak ve çıkarları ya da mali ve ekonomik hakları konu alabilen bir yaptırım olması mümkündür³⁷⁰. Örneğin Kabahatler Kanunu’nun 16. maddesine göre uygulanacak idari yaptırımlar, idari para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer idari tedbirler olarak belirlenmiştir. Örneğin 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 32. maddesine göre yapı ruhsatı alınmadan başlanmış inşaatın mühürlenmesi, 775 sayılı Gecekondu Kanunu’nun 18. maddesi uyarınca yapının yıkılması, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 8. maddesi gereğince belirtilen

³⁶² Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 212.

³⁶³ Erem, “İftira”, 1064.

³⁶⁴ Zafer, *İftira*, X/13.

³⁶⁵ Serap Keskin, *Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu* (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınlar, 1. Kitap, 2004), 224.

³⁶⁶ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 86.

³⁶⁷ Oğurlu, “İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma (İdari Ceza Hukuku ve İdari Cezalara Karşı Başvuru Yolları)”, 39; Uyuşmazlık Mahkemesi 08.05.1998 tarih 1998/10 esas 1998/12 karar.

³⁶⁸ Burcu Erdinç, “İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması”, *Ankara Barosu Dergisi* 2 (2012), 245.

³⁶⁹ Erdal Yerdelen, *Müşadere ve Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2010), 22-23.

³⁷⁰ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

yerlerin geçici süreyle men edilmesi gibi tedbirler diğer idari tedbirlerdir³⁷¹. Aynı şekilde devlet düzeni içerisinde yer alan sosyal grupların iç düzenini sağlayan ve disiplin suçu olarak tanımlanan; kamu görevlileri, öğretim elamanları, askerler, hekimler, avukatlar, noterler gibi birçok meslek grubunun disiplin hukukuna ilişkin yöneltilecek hukuka aykırı bir fiil isnadı da iftira suçuna konu olabilecektir³⁷². Ancak disiplin kovuşturmasına tabi olan mağdurun kamu görevlisi olması şart değildir. Disiplin kuralları kamu görevlileri dışında öğrenciler³⁷³, kamu kurumu niteliğindeki meslek grupları gibi belirli sıfat ve görevi olanları da muhatap alabilmektedirler³⁷⁴. Buna karşılık normalde disiplin cezası gerektirecek hukuka aykırı bir fiil isnadı artık üniversite öğrencisi veya kamu görevlisi olmayan bir kimseye yöneltirse bu kimselerin disiplin işlemine tabi tutulmaları mümkün olamayacağından iftira suçu oluşmayacaktır³⁷⁵.

Kanun koyucu her türlü hukuka aykırı fiil isnadının iftira suçunu oluşturacağına dair bir düzenleme yapmamıştır. Bu sebeple iftira suçunun asıl gerçekleşme şekli *“suçsuzluğunu bildiği halde bir kimseye yetkili makamlar nezdinde soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak amacıyla hukuka aykırı bir fiil isnat etmektir”* ifadesini kullanmıştır. Bu sebeple 765 sayılı TCK döneminde olduğu gibi masum bir kişiye yöneltilecek suç isnadı iftira suçunun oluşumuna sebebiyet verecektir³⁷⁶. Suç; *“insanların toplum içinde birlikte yaşamalarının temini, toplumsal düzenin devamı için korunması gereken hukuki değerleri ihlal eden belli insan davranışları (tipik haksızlıklar)”*³⁷⁷ olarak tanımlanmıştır. Başka bir ifadeyle suç bir haksızlık olup hukuka aykırılık arz eden belirli bir fiildir³⁷⁸. TCK’nın 267. maddesine göre suç isnat, şikâyet veya ihbar ya da basın ve yayın yoluyla seçimlik hareketle yapılabilecektir. Bu isnat *“soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını”* sağlamak amacıyla yapılmalıdır³⁷⁹. Isnat edilen suç, TCK’da düzenlenmiş olabileceği gibi özel ceza kanunlarında ya da diğer kanunlarının cezai hükümleri arasında da düzenlenmiş olabilir³⁸⁰. Mağdur tarafından işlendiği

³⁷¹ Zafer, *İftira*, X/22.

³⁷² Zafer, *İftira*, X/22.

³⁷³ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 54. maddesinde Yükseköğrenim öğrencilerine uygulanacak disiplin cezaları açık bir şekilde belirtilmiştir.

³⁷⁴ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8057.

³⁷⁵ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1232.

³⁷⁶ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 73.

³⁷⁷ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 44.

³⁷⁸ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 176.

³⁷⁹ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 101.

³⁸⁰ Zafer, *İftira*, X/20.

isnat edilen suç icrai olabileceği gibi ihmali bir suç da olabilir³⁸¹. Aynı şekilde isnat edilen suçun kasten işlenebilen bir suç olması ile taksirle işlenebilen bir suç olması arasında iftira suçunun oluşumu açısından bir fark bulunmamaktadır³⁸². Hatta masum bir kimsenin iftira suçunu işlediğine dair bir isnatta bulunmak da iftira suçunu oluşturacaktır³⁸³.

765 sayılı TCK'da “bir suç isnat etmek” tabiri kullanılmış iken, 5237 sayılı TCK'da “hukuka aykırı bir fiil isnat etmek” şeklinde ifade edilmiştir. Hukuka aykırı bir fiil ifadesi, haksız fiili de çağrıştırmaktadır³⁸⁴. Özel hukuk alanında “haksız fiil” olarak ifade edilen fiillerin masum bir kişiye yönelik isnat edilmesi halinde, bu isnat sebebiyle idari bir yaptırım gerektirmiyorsa iftira suçu oluşturmayacaktır³⁸⁵. Çünkü kanuni düzenlemede, “ihbar”, “şikâyet”, “soruşturma ve kovuşturma”, “idari yaptırım” tabirleri kullanıldığı görülmekle bütün bu tabirler dikkate alındığında, hukuka aykırı fiilin, suç ya da idari yaptırım olduğunun kabulü gerekmektedir³⁸⁶. Suç, kabahat ya da disiplin eylemi niteliğinde olmayan fakat hukuka aykırı olan bir fiilin isnadı, iftira suçunu oluşturmayacaktır³⁸⁷. Örneğin borçlu olmayan bir kimsenin, borcunu ödemediğinden sebeple yetkili makamlara şikâyet edilmesi durumunda iftira suçu oluşmayacaktır³⁸⁸. Ancak kanun koyucu bazı özel hukuk işlemlerine ayrıca önem atfetmektedir. Teşebbüsler arasında yapılacak rekabetin belirlenmiş hukuk kurallarına göre yapılmaması durumu olarak tanımlanan haksız rekabete³⁸⁹ ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 62. maddesinde ortaya konulan suça yönelik hukuka aykırı isnatlar halinde iftira suçu oluşacaktır.

1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun Askeri İtaat ve İnkıyadı Bozan Suçlar arasında 84. maddede düzenlenen; “*Doğru olmadığını bildiği iddialarla şikâyete kalkışan üç aya kadar hapsolunur.*” ifadesiyle yalan yere şikâyet suçu düzenlenmiştir. Bu suç, TCK'da düzenlenen iftira suçunun unsur ve cezasının değiştirilerek Askeri Ceza Kanunu'nda yeniden kaleme alınmış olan ve bu sebeple sırf askeri suç sayılması mümkün olmayan bir suç tipidir³⁹⁰. Ancak sırf askeri suç olmasa da yalan yere şikâyet suçu, asker kişilerce asker kişilere yönelik ya da

³⁸¹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 78.

³⁸² Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8057.

³⁸³ Erem, “İftira”, 1064, Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 46.

³⁸⁴ Hafizoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 96.

³⁸⁵ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 50.

³⁸⁶ Hafizoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 96.

³⁸⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8057,

³⁸⁸ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 50.

³⁸⁹ Hüseyin Ertuğrul, “Türk Ceza Hukukunda Haksız Rekabet Suçu”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 8/2 (2022), 410.

³⁹⁰ Zeynep T. Kangal, *Askeri Ceza Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012), 87.

askeri hizmete ilişkin olarak işlenebilir³⁹¹. Bu sebeple Milli Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nde görev yapan sivil memurlar, işçiler ve sivil vatandaşlar bu suçun mağduru olamazlar³⁹². Yasal düzenlemede geçen “*kalkışan*” ibaresini “*teşebbüs eden*” olarak değil “*şikâyet eden*” olarak anlamak gerekir. Çünkü suçun maddi unsurun gerçekleşmesi için ilk olarak asker kişi tarafından ileri sürülen bir şikâyet olmalı ayrıca şikâyet konu isnat asılsız olmalıdır³⁹³.

Bireye yönelik suç isnadı ihbar ya da şikâyet yoluyla yetkili makamlara yöneltilmiş olabilecektir. Bunun yanında başlatılmış olan hukuk ya da ceza muhakemesi esnasında davanın tarafı, sanık veya tanık statüsündeki kişiler de bulundukları hukuka aykırı haksız isnatlarla iftira suçunu işleyebilirler³⁹⁴. Hatta bilirkişiler dahi, soruşturma veya kovuşturma aşamasında sunmuş oldukları bilirkişi raporlarında iftira suçunu işleyebilirler³⁹⁵. Kısaca, gerçek bir kişi suç işlemediğini açıkça bildiği bir kimse hakkında yetkili makamlara bildirimde bulunarak asılsız isnatta bulunuyorsa müşteki veya muhbir kişinin konumu ne olursa olsun iftira suçu oluşacaktır³⁹⁶.

Burada değerlendirilmesi gereken başka bir nokta ise “...*soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını...*” şeklindeki ifade durumudur. CMK'nın 2-e bendinde; “*Soruşturma: Kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi*”, f bendinde ise; “*Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi*,” tanımladığına dair açık düzenleme bulunmaktadır. Kanun koyucu madde metninde her iki evreyi birlikte değerlendirecek şekilde “ve” bağlacı kullanması hususu doktrinde tartışma yaratmıştır. Bir görüşe göre res'sen takip edilen suçlar açısından kanundaki düzenleme yerindedir. Çünkü re'sen takip edilen suçlarda ihbar, şartların oluşması halinde zorunlu olarak kovuşturmayı da yanında getirir. Bu sebeple re'sen takip edilen suçlar yönünden soruşturma başlatma amacı zorunlu olarak kovuşturmayı başlatma amacını da kapsar. Takibi şikâyetle bağlı suçlar açısından “ve” bağlacının kullanılmasında ise müfterinin soruşturmayı başlatmak ancak kovuşturma başlamadan şikayetinden vazgeçmek düşüncesi olabilir. Dolayısıyla soruşturma ve kovuşturmayı başlatma amacı beraber gerçekleşmediği için iftira suçunun manevi unsurunun oluşmadığı söylenebilir. Bu sebeple hem re'sen takip edilen

³⁹¹ Fahrettin Demirağ, *Türk Ceza Kanununun Genel Hükümleri Işığında Askeri Ceza Kanunu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 284.

³⁹² Feyyaz Burus, *Sırf Askeri Suçlar* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 115.

³⁹³ Demirağ, *Türk Ceza Kanununun Genel Hükümleri Işığında Askeri Ceza Kanunu*, 285.

³⁹⁴ TCK'nın 267. maddesi gerekçesi.

³⁹⁵ Zafer, *İftira*, X/16.

³⁹⁶ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 68.

suçlar açısından hem de şikâyet tabi suçlar açısından bu amacın “cezaî takibat başlatma amacı” biçimde kabulü gerektiği ileri sürülmektedir³⁹⁷. Bizim de katıldığımız görüşe göre, kanun koyucunun “veya” bağlacı yerine “ve” bağlacı kullanması ile maddenin amaçladığı koruma alanı, amaca aykırı şekilde daralacak hatta bazen kullanılması bile engellenecektir³⁹⁸. Çünkü soruşturma neticesinde isnat edilen fiilin kovuşturulmasının mümkün olmadığının tespiti halinde iftira suçunun oluşmadığını söylemek kanun koyucunun korumayı amaçladığı hukuki değerle örtüşmeyecektir. İftira suçu ile suç işlemediği bilinen masum bir kimseye hukuka aykırı bir suç isnadı yapılmaktadır. Bu haliyle suçun kovuşturulabilir olması ya da olmaması suçun vasfını etkilemeyeceğinden, isnat edilen suç, soruşturma aşamasında kalmış olsa dahi iftira suçuna sebebiyet verecektir³⁹⁹. Hatta bu maksatla yapılmış ihbar veya şikâyetle ilgili soruşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olsa dahi iftira suçu oluşacaktır⁴⁰⁰.

Kanuni düzenlemeye göre suçun hareket unsuru, bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmek; yani hukuka aykırı bir fiili bir kişiye yüklemek, atfetmek demektir. Isnat etmek hali ise seçimlik olarak maddede düzenlenmiş olup yetkili mercilere ihbar veya şikâyet yoluyla bildirilerek ya da basın ve yayın yoluyla yayınlanarak işlenebilir⁴⁰¹. İftira suçu seçimlik hareketle işlenmesinin yanında icrai hareketle de işlenebilen bir suç tipidir⁴⁰². Doktrinde genel kanaate göre bu suçun ihmali hareketle işlenemeyeceği kabul edilmektedir⁴⁰³. Buna karşılık fail olarak gösterilen bir kişi hakkında daha sonra bu kişinin fail olmadığının öğrenilmesi durumunda, bu durumun yetkili makamlara bildirilmemesinin iftira suçuna sebebiyet verip vermeyeceği noktası ise ayrı bir sorundur⁴⁰⁴. Kişinin koruma ve gözetim yükümlülüğünü, belirli konuya yönelik tehlikenin önlenmesi yükümlülüğünü kasten yerine getirmemesi neticesinde oluşan sonuçtan dolayı ceza hukuku bakımından sorumlu tutulması halinde görünüşte (garantör) ihmali suç söz konusu olmaktadır. Görünüşte ihmali suç, aslında icrai bir davranışla işlenmektedir⁴⁰⁵. İftira suçunda ise, ihbar ve şikâyetin yetkili makamlara yapılması, basın ve

³⁹⁷ Zafer, *İftira*, X/20.

³⁹⁸ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 77; Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 64.

³⁹⁹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 54-55.

⁴⁰⁰ Erdal Yerdelen, “SYOK Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/1 (2023), 19.

⁴⁰¹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 79.

⁴⁰² Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 57.

⁴⁰³ Hafizoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 100; Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 57; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1240; Üzülmüş, “İftira Suçu”, 829; Zafer, *İftira*, X/28; karşı görüş: Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 97; Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 87-88.

⁴⁰⁴ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 217.

⁴⁰⁵ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 398.

yayın yolu ile gerçekleştirilmesi halinde, yayın ile birlikte suç tamamlanmaktadır. Suçun tamamlanmasından sonra failin kendi davranışıyla ortaya çıkardığı soruşturmayı önleme yükümlülüğü açısından kanunda açık bir düzen olmadığından görünüşte ihmali suçun oluştuğundan söz edilemeyecektir⁴⁰⁶.

Kişiye karşı yapılan suç isnadında suçun tamamlanmış olması veya teşebbüs aşamasında kalmış olması önemli değildir⁴⁰⁷. Bir başka ifadeyle kanuni düzenlemeye bakıldığında iftira suçunun oluşması için isnat edilen suçun tamamlanmış olmasına yönelik bir zorunluluk bulunmamaktadır⁴⁰⁸. İhbar ya da şikâyetle bulunan fail, hukuka aykırı bir biçimde isnatta bulunduğu mağdura yönelik teşebbüs aşamasında kalmış bir suç isnadında bulunursa, teşebbüse ilişkin hükümler yardımcı ve tamamlayıcı norm niteliğinde olduğundan iftira suçu oluşacaktır⁴⁰⁹. Örneğin, “hırsızlık için komşu A...’nın iş yerine girdiği, ancak o sırada benim kendisini fark ettiğimi görünce eline aldığı şeyi bırakarak çıkıp gitti” şeklinde ki isnat da iftira suçunu oluşturacaktır. Ancak hazırlık hareketlerinin cezalandırılması mümkün olmadığı için hazırlık hareketlerine yönelik isnadın varlığı halinde iftira suçu oluşmayacaktır⁴¹⁰. Isnadın muhakkak faillik sıfatına yönelik olması zorunlu olmayıp⁴¹¹, isnat edilen hukuka aykırı bir suç ile bağlantılı olarak TCK’nın 38 ve 39. maddelerine göre azmettiren ya da yardım eden şeklinde bir iştirak da bulunduğu ileri sürülmesi ile de iftira suçu oluşacaktır⁴¹².

Kanunda özgü suç olarak düzenlenen suç tiplerinde özel faillik durumu arandığı için sadece bu niteliğe sahip kişiler bu suçların faili olabilirler. Buna göre zimmet suçunda olduğu gibi ancak kamu görevlisi olan kişi bu suçun faili olabilir. Özgü suça iştirak eden kişiler ise TCK 40. maddesi uyarınca ancak azmettiren veya yardım eden sıfatıyla sorumlu olabilirler. Hukuka aykırı fiil isnadı, özgü suç niteliğinde bir fiil ve isnat edilen kişi de bu niteliğe sahip değilse iftira suçu oluşmayacaktır⁴¹³. Fakat TCK’nın 40. maddesi gereğince bu suç tiplerine azmettiren veya yardım eden sıfatıyla iştirak mümkün olduğundan, şikâyet veya ihbarla hukuka aykırı bir isnadın masum bir kimsenin özgü suç niteliğindeki suçu azmettiren veya yardım eden olarak katıldığından bahisle yapılması durumunda iftira suçu oluşacaktır⁴¹⁴.

⁴⁰⁶ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 217-218; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1240.

⁴⁰⁷ Zafer, *İftira*, XI/20.

⁴⁰⁸ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8057.

⁴⁰⁹ Çakır, “İftira Suçu”, 1182; Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 101.

⁴¹⁰ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8057.

⁴¹¹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8057.

⁴¹² Zafer, *İftira*, XI/20.

⁴¹³ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 52.

⁴¹⁴ Erözgün, *Türk Ceza Kanununda İftira Suçu*, 86.

Re'sen takip edilen suçlar açısından ihbar, şartlar olduğundan zorunlu olarak kovuşturmayı da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple kovuşturmayı başlatmak kural olarak hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunan kişinin uhdesinde değildir. Re'sen soruşturmayı başlatmak amacı zorunlu olarak kovuşturmayı başlatma amacını da kapsar⁴¹⁵. Ancak şikâyet tabi bir suçun şikâyet etme hakkı bulunmayan bir kimse tarafından isnat edilmesi halinde iftira suçunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, doktrinde tartışmalı bir konudur. Doktrindeki hâkim görüşe göre, soruşturması ve kovuşturması şikâyetle bağlı suçlarda, suçtan doğrudan zarar gören kişiler dışındakilerce yapılan şikâyetlerde, soruşturma ya da kovuşturma yapılamayacağından iftira suçu oluşmayacaktır⁴¹⁶. Zira takibi şikâyetle bağlı bir suçun soruşturulmasına başlanılabilmesi için TCK'nın 73. ve CMK'nın 158. maddeleri gereğince usulüne göre şikâyetle bulunulmuş olması gerekir⁴¹⁷. Şikâyet suçun bir unsuru olmayıp dava şartıdır. Buna göre ikili bir değerlendirme yapılması gerekir. Eğer hukuka aykırı olarak isnat edilen fiil takibi şikâyetle bağlı bir suç ve henüz şikâyet yapılmamışsa adli makamlar harekete geçmediğinden bahisle iftira suçu oluşmayacaktır⁴¹⁸. Fakat isnat edilen fiilin şikâyetle bağlı olup olmadığı ilk anda anlaşılmıyorsa, bu durum soruşturmanın başlamasından sonra durumun incelenmesi ve araştırılmasıyla ortaya çıkabiliyorsa iftira suçu oluşabilecektir. Kanuni düzenlemede de soruşturulmaya başlanması gerektiği vurgulanmıştır⁴¹⁹. Bir diğer görüş ise kanun koyucunun kanuni düzenleme ile suç olarak özel kast aradığı, bu sebeple suçun oluşumu için isnat neticesinde yetkili makamlarca yapılması ya da yapılmamasının önemli olmadığını ileri sürmüştür. Bu sebeple isnat edilen suçun takibinin şikâyetle bağlı olduğunun daha sonra fark edilmiş olması durumunda dahi iftira suçu oluşmayacaktır. TCK'nın 73. maddesi kapsamında soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı olan suçlarda şikâyetin gerçekleşmemesi halinde soruşturma yapılmayacağı hükme bağlandığından, soruşturulma yapılmayacak bir suç isnadında adliyenin yanlış yola sevk edilmesi söz konusu olmayacağından iftira suçu da oluşmayacaktır⁴²⁰. Bu görüşlerin aksi yönde görüşte mevcuttur. Bu görüşe göre; şikâyet bir muhakeme şartı olup, suçun oluşumuna tesir eden bir neden değildir. Isnat edilen suç eğer takibi şikâyetle bağlı bir suç ise bunun hiç soruşturulup kovuşturulamayacağı söylenemez; çünkü bu durum önceden tahmin edilemez. Yapılan isnada binaen, iftira edilen suçun mağduruna

⁴¹⁵ Zafer, *İftira*, X/38.

⁴¹⁶ Erem, "İftira", 198.

⁴¹⁷ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1836.

⁴¹⁸ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1180; Erem, "İftira", 1066.

⁴¹⁹ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1833.

⁴²⁰ Yıldırım, "İftira ve Suç Uydurma Suçları", 49.

şikâyetçi olup olmadığı sorulabilir ve şikâyeti üzerine harekete geçilebilir; soruşturma evresinde suç tipinin takibinin şikâyete bağlı olduğuna dikkat edilmez, iddianame düzenlenir ve mahkemece kabul edilmesi üzerinde kovuşturmaya geçildikten sonra suçun takibinin şikâyete bağlı suç olduğu anlaşılabilir. Böyle bir durumda CMK'nın 158/7. maddesi uyarınca açıkça şikâyet geri alınmadıkça kovuşturma devam edilecek ve yargılama nihayete erdirilecektir. Bu gerekçeler ile iftira konusu suç, takibi şikâyete bağlı bir suç dahi olsa iftira suçuna ilişkin tipe uygun fiil unsurunun gerçekleştiğini kabul etmek gerekir⁴²¹. Çünkü eylemin tayini bakımından ifade alınması, rapor ve belgelerin temini gibi bir kısım soruşturma işlemlerinin yürütülmesi gerekmektedir. Hatta bazı somut olaylar açısından örnek verilecek olursa; re'sen soruşturulan bir suç dosyasında, söz konusu yaranın 86/2. maddesi kapsamında olduğuna dair rapor alınması ile suçun takibinin şikâyete bağlı olup olmadığı ortaya çıkmaktadır⁴²². Antalya Bölge Adliye Mahkemesi'nin kararına yansıyan olay şu şekilde gerçekleşmiştir: Sanık C.Ş.'nin müşteki sıfatıyla katılan H.Ş.'nin kendisine ve kızı S.Ş.'ye hakaret ve tehdit ettiğine dair şikayette bulunduğu ve Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından H.Ş. yönünden yapılan soruşturma neticesinde ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. H.Ş. bunun üzerine sanıklar hakkında iftira suçunu işledikleri gerekçesi ile şikâyette bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi sanık S.Ş. yönünden yapılan değerlendirmede, soruşturma sırasında kollukta bilgi sahibi olarak S.Ş.'nin beyanının alındığı, katılana yönelik şikâyetinin olmadığını ve bu nedenle şikâyetçi sıfatının bulunmadığından iftira suçunun yasal unsurların oluşmadığına hükmetmiştir⁴²³. Bölge Adliye Mahkemesi'nin kararı Yargıtay tarafından sanığın, katılan hakkında bir şikâyeti olmadığı gerekçesi ile onanmıştır⁴²⁴. Kanaatimizce şikâyete tabi bir suç açısından şikâyet hakkına sahip olmayan kimse tarafından ihbarın yapılması halinde iftira suçu oluşmayacaktır.

Kanuni tarife uygun şekilde suç teşkil eden bir ihbara rağmen yetkili makamlar hiç harekete geçmemesi ya da herhangi bir işlem tesis etmemesi durumunda dahi iftira suçu işlenmiş olacaktır⁴²⁵. Bu anlamda iftira suçu, isnat edilen hukuka aykırı fiil ile alakalı bildirimden, idari yaptırım uygulayacak makamın ya da ihbar veya şikâyetin yetkili makamlarca öğrenilmesi ile suç tamamlanacak olduğundan, failin kendisini mağdur durumuna koyarak masum bir kimse hakkında hukuka aykırı bir isnatta bulunduktan sonra şikâyetten vazgeçmesi suçun oluşumuna

⁴²¹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar*, 97-98.

⁴²² Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8054.

⁴²³ Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 3. CD. 14/12/2018 tarih 2018/1787 esas 2018/1916 karar.

⁴²⁴ Yargıtay 8. CD. 17.05 2023 tarih 2021/15505 esas 2023/3378 karar.

⁴²⁵ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar*, 101.

etkisi bulunmayacaktır⁴²⁶. Çünkü iftira suçunda sadece mağdurun yaptırımı uğramaması değil, haksız bir soruşturma ve kovuşturmaya maruz kalmamasının da korunması amaçlanmaktadır⁴²⁷. Isnat neticesinde masum bir kişi şüpheli sıfatıyla ifadeye çağrıldığında, isnat eden tarafından şikâyetten vazgeçme ile kişi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilse dahi adli makamlar bu karar verilinceye kadar boşuna uğraştırıldığı ve masum bir kişinin lekelenmeme hakkı ihlal edildiği için iftira suçu oluşacaktır⁴²⁸.

Isnât edilen eylem yönünden zamanaşımına uğraması durumunda iftira suçunun oluşup oluşmayacağı noktasında doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, isnat edilen suç zamanaşımına uğrasa dahi iftira suçu oluşacaktır. Zira bir yargı faaliyetinde bulunulmuştur⁴²⁹. Isnat neticesinde yetkili merciler tarafından konuyla ilgili bir karar vermekle yükümlüdürler. Uygulamada kişiye yönelik hukuka aykırı bir fiil isnat edildiğinde Cumhuriyet savcısı konuyla alakalı soruşturma başlatacak ve zamanaşımına uğraması durumunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verecektir. Cumhuriyet savcılığının araştırması neticesinde bir karar verilecek olması durumu da nazara alındığında hukuka aykırı fiil isnadının yetkili makama yapılması ile birlikte iftira suçu oluşacak olup bu suçun zaman aşımına uğraması iftira suçunun oluşumuna engel olmayacaktır⁴³⁰. Çünkü fail soruşturma ve kovuşturma başlatma amacıyla hareket etmekle birlikte adli mekanizmayı harekete geçirme ihtimali olduğu fikri savunulmaktadır⁴³¹. Bir kısım yazar tarafından iftira eylemine konu suçun zamanaşımına uğradığı baştan açıkça belliyse isnat edilen suç soruşturulamayacağı için iftira suçu oluşmayacağını fakat isnada konu fiilin zamanaşımına uğradığı bir incelemeyle ya da soruşturma veya kovuşturma sırasında ortaya çıkması durumunda iftira suçunun oluşacağına yönelik seçenekli bir fikri savunmaktadır⁴³². Karşıt görüşe göre ise soruşturma ve kovuşturmanın olanaksız olduğu gibi, güvenlik tedbiri dâhil hiçbir ceza yaptırımının gerçekleşmesi de mümkün değildir. Bu sebeple iftira suçu oluşmayacak olup yapılan isnat fiili sebebiyle hakaret suçu oluşacaktır⁴³³. Yargıtay'ın benimsediği görüşe göre de isnat edilen suç zamanaşımına uğramış ise artık iftira suçunun oluşmayacağı ancak hakaret suçunun oluşup

⁴²⁶ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 49.

⁴²⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8053.

⁴²⁸ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1180.

⁴²⁹ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1180.

⁴³⁰ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 827.

⁴³¹ Zafer, *İftira*, X/23.

⁴³² Hasan Tahsin Gökcan - Mustafa Artuç, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 6/8902.

⁴³³ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 100.

oluşmadığının değerlendirilmesi gerektiğini belirlemiştir⁴³⁴. Kanaatimizce de gerçek dışı hukuka aykırı isnat şikâyet ya da ihbarda açıkça ortada ise yetkili makamların soruşturma yapamayacak olması sebebiyle iftira suçu da oluşmayacaktır⁴³⁵.

Kaynağını anayasalardan alan ancak teknik yönleri itibariyle ceza kanunlarında düzenlenen af, bazen kamu davasını düşüren ya da kesinleşmiş bir ceza mahkumiyetini tüm neticeleriyle ortadan kaldıran, bazen de kesinleşmiş bir cezanın yalnızca belli bir kısmını ya da tümünün infazını önleyen ya da farklı bir yaptırıma dönüştüren yasama ya da yürütmenin ortaya koyduğu kamu hukuku tasarrufudur⁴³⁶. Af kapsamına giren bir fiilin isnat edilmesi durumunda iftira suçunu oluşturup oluşturmayacağının da değerlendirilmesi gerekir. Bir görüşe göre yetkili makama ihbar ya da şikâyet edilmeden önce af çıkmış ise iftira suçunun olmayacağını ihbar ya da şikâyetten sonra af çıkması durumunda iftira suçunun oluşacağı bildirilmiştir⁴³⁷. Bir başka görüş ise isnat edilen suçun af kapsamında olması halinde kovuşturulabilir bir kimse olmayacağından bahisle iftira suçunun oluşmayacağı bildirmiştir⁴³⁸. Kanaatimizce de isnat edilen suç af kapsamında kalan bir suç ise iftira suçu oluşmayacaktır⁴³⁹. Aynı şekilde mağdurun disiplin cezası ya da başka bir idari yaptırım kararı alınmasını sağlamak için yetkili makamlara hukuka aykırı fiil isnadında bulunulması durumunda da bu fiil zamanaşımına ya da affa uğramış ise iftira suçu oluşmayacaktır⁴⁴⁰.

⁴³⁴ Yargıtay 11. CD. 26.02.2018 tarih 2017/10921 esas 2018/2053 karar ; “Soruşturmaya konu olayda; şüphelinin hakkında yürütülen icra takibi sırasında sunduğu 13.06.2016 tarihli dilekçede şikâyetçinin hakim olarak görev yaptığı 21.1.2001 tarihinden önceki bir tarihte kendisinden rüşvet istediğini beyan etmesi karşısında, 13.06.2016 tarihi itibariyle iddia edilen rüşvet alma eyleminde zamanaşımının gerçekleşmesi nedeniyle iftira suçunun oluşmayacağı; ancak hakaret suçunun oluşup oluşmayacağının tartışılması gerektiği; şikâyetçi vekilinin dilekçesinde belirttiği hususlar ile bu hususlara yönelik dosyaya sunulan bilgi ve belgeler gözetildiğinde toplanan delillerin hakaret suçu açısından kamu davası açmaya yeterli şüphe oluşturmaya ve iddia edilen suçun unsurlarının oluşup oluşmadığının kovuşturma aşamasında mahkemece değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden fiilin Anayasa’nın 128. maddesi uyarınca iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kalmadığına kararına yönelik itirazın iftira suçu yönünden reddine, hakaret suçu yönünden ise kabulü yerine, yazılı gerekçe ile her iki suç yönünden reddine.”

⁴³⁵ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 34; Gökcan - Artuç, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 6/8902.

⁴³⁶ Adem Sözüer, “Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği İle Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu” *Anayasa Yargısı* 17/1 (2021), 223; Sibel Can, “Türk Hukukunda Af Kurumu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016), 1295.

⁴³⁷ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 727.

⁴³⁸ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 212.

⁴³⁹ Bayraktar, “İftira”, 198; Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 100; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1832; Mahmut Gökpinar, “Müfettişlerin Düzenlenmiş Oldukları Soruşturma Raporlarının Hukuksal Niteliği ve Buna Bağlı Sorumlulukları, Sonuçlar”, *Terazi Hukuk Dergisi* 4/36 (2009), 111.

⁴⁴⁰ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1835.

Devletin ceza verme hakkının doğmadığı ya da bu hakkın ortadan kalktığı veya bu hakkın kullanılmasına engel bir durumun varlığı halinde, ceza kovuşturması yapılamamaktadır. Devletin ceza hakkı olmasına rağmen bu hakkın kullanılmasını engelleyen sebeplere örnek olarak diplomasi dokunulmazlığı verilebilir⁴⁴¹. Kendi ülkeleri haricinde görev yapan diplomasi temsilcilerinin ayrıcalık ve bağışıklıkları uluslararası alanda 1961 tarihli Diplomatik İlişkiler Hakkında Viyana Sözleşmesi ile ele alınmıştır⁴⁴². Diplomasi temsilcileri, kişisel avantaj sağlamalarından ziyade diplomatik misyonunu, görevli oldukları ülkelerde baskı altında kalmadan yapabilmeleri için⁴⁴³, diplomasi dokunulmazlığı ile kabul edilen ülke tarafından yargılanamaz, hukuk davası açılmaz ve tanık olarak da gösterilmez⁴⁴⁴. Diplomasi dokunulmazlığına sahip bir diplomasi temsilcisi hakkında suç işlediğinden bahisle bir ihbar ya da şikâyet yapılsa dahi Türk yargısının bu kişileri soruşturma ve kovuşturma yetkisi bulunmadığından iftira suçu oluşmayacaktır⁴⁴⁵. Kamu yararı amacıyla milletvekillerine tanınmış olan bağışıklık ve ayrıcalıklar bulunmaktadır. Aynı şekilde, milletvekillerinin her türlü kaygıdan uzak olarak meclis faaliyetlerinde düşüncelerini korkusuzca ve serbest biçimde açıklamasının temini için, yasama faaliyetlerinde sarf ettikleri sözler ve kullandıkları oylar sebebiyle sorumlu tutulmaması olarak tarif edilen yasama sorumsuzluğu hali vardır⁴⁴⁶. İhbar ya da şikâyet konusu olan suç yasama sorumsuzluğunda ise isnat edilen bu fiil neticesinde soruşturma yapılamayacağından adli makamlar da boş yere uğraştırılmamış olacağından iftira suçu oluşmayacaktır⁴⁴⁷. Yargıtay'da yasama sorumsuzluğu kapsamında eylemin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği hususunun araştırılması gerektiği görüşünü ortaya koymuştur⁴⁴⁸. Ancak yasama dokunulmazlığı halinde, milletvekillerinin keyfi ve asılsız suç

⁴⁴¹ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 213.

⁴⁴² Durmuş Tezcan vd. *Uluslararası Ceza Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 141.

⁴⁴³ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 187.

⁴⁴⁴ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 187.

⁴⁴⁵ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 77.

⁴⁴⁶ Ergun Özbudun, "Yasama Sorumsuzluğu ve Yasama Dokunulmazlığı: Hukuki Mahiyetleri ve Farkları" *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 59 (2005), 109; Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 170.

⁴⁴⁷ Erem, "İftira", 1066; Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 77.

⁴⁴⁸ Yargıtay 8. CD. 27.01.2020 tarih 2019/11168 esas 2020/1011 karar; "Bu açıklamalar ışığında somut olay incelendiğinde; 27. Dönem ... Milletvekili Ö. Ö'nün 11/01/2018 tarihinde TBMM'de düzenlenen basın toplantısında şikâyetçiye yönelik olarak söylediği iddia edilen "...sen darbe başarılı olsaydı Türkiye'yi yöneten kadroların içinde olacak mıydın olmayacak mıydın? Darbe başarılı olsaydı belki Erdoğan, Yıldırım, bazı yöneticiler, bizler olmayacaktık ama sen sıkıyönetimde yaptığınız toplantılardan sonra sözcü olarak yine açıklama yapacaktın M. Bey. AKP'de hem FETÖ hem PKK ile iş birliği ve görüşmelerle suçlanabilecek ilk isim kimdir? İlk akla gelen isim elbette M.'dir" şeklindeki sözleri söyleyip söylemediğine ilişkin olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca aldırılan 23/04/2018 tarihli bilirkişi raporunda, inceleme konusu yapılan CD içeriğinde soruşturma konusu sözlerle rastlanmadığının belirtilmesi, ancak A. 19. Asliye Hukuk Mahkemesinin taraflarının Ö. Ö. ve M. konusu manevi tazminat olan 2018/74 esas sayılı dosyasına sunulan CD çözümüne ilişkin 12/06/2018 tarihli bilirkişi raporunda soruşturma konusu sözlerin yer aldığına anlaşılmaması karşısında; soruşturma konusu sözlerin Milletvekili Ö. Ö. tarafından söylenip söylenmediğinin açıklığa kavuşturulması ve

isnatlarıyla yasama görevinden geçici olsa bile alıkonulmasını önlemektir⁴⁴⁹. Yasama dokunulmazlığı halinde yalnızca yakalama, sorguya çekme, tutuklama ve yargılama gibi muhakeme işlemlerinin yapılamayacağı açıkça yasaklanmıştır. Yasama dokunulmazlığı altındaki parlamenter hakkında soruşturma yapılmasında ya da iddianame düzenlenmesinde engel bir durum olmaması sebebiyle iftira suçu oluşacaktır⁴⁵⁰.

Doktrinde, hukuka uygunluk sebeplerinin ya da akrabalık gibi şahsi cezasızlık nedeninin olması durumunda iftira suçunun oluşup oluşmadığı noktasında tartışma bulunmaktadır. Bir görüşe göre, isnat edilen fiilde hukuka uygunluk sebepleri bulunmamalıdır. Buna göre yetkili makama yapılan ihbar ya da şikâyetle meşru savunma hali ile bir suç işlendiğinin bildirilmesi iftira suçunu oluşturmayacaktır. Ancak şahsa bağlı cezasızlık sebeplerinin varlığı halinde (yakın akraba aleyhine işlenen mala karşı suçlar) fiil hukuka aykırılığını barındırdığı için iftira suçunun oluşacağı ileri sürülmüştür⁴⁵¹. Diğer görüşe göre, şahsi cezasızlık nedeniyle cezalandırılmayan kişilere matuf isnatların iftira suçu oluşturmayacağı ileri sürülmüştür⁴⁵². Ayrıca CMK'nın 171. maddesi uyarınca, cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren şartların veya şahsi cezasızlık sebeplerinin varlığı halinde Cumhuriyet savcısının mahkemeye hiç ceza vermemek ya da indirimli de olsa ceza verme konusunda takdir yetkisi verdiği haller dışında bağlı yetkisinin olması sebebiyle⁴⁵³ bu haller de kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi zorunlu olduğundan, bu durumda ki suçlara yönelik isnatlarda iftira suçu oluşmayacağı da ileri sürülmüştür⁴⁵⁴. Bizim de katıldığımız görüşe göre, mağdura isnat edilen hukuka aykırı isnatta şahsi cezasızlık sebebi ya da hukuka uygunluk nedenlerinden birinin varlığı halinde dahi soruşturma makamlarınca emek harcadığı gibi meşru savunma olayında olduğu üzere kovuşturma makamları dahi emek harcamaktadır. Mağdura yapılan haksız isnatla birlikte gerek soruşturma ve kovuşturma makamlarının emek ve mesaisinin boşa harcanması gerekse de

sözlerin söylendiğinin anlaşılması durumunda, şüphelinin mecliste yaptığı basın toplantısında söylediği iddia edilen şikâyetle konu sözleri daha önce Meclis çalışmaları nedeniyle Meclis genel kurulu, komisyon ve grup toplantılarında dile getirip getirmediğinin araştırılması gerektiği anlaşıldığından kovuşturmayaya yer olmadığı kararına yönelik itirazın kabulü yerine, yazılı gerekçe ile reddine denilmesi.”

⁴⁴⁹ Özbudun, “Yasama Sorumsuzluğu ve Yasama Dokunulmazlığı: Hukuki Mahiyetleri ve Farkları”, 170.

⁴⁵⁰ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 77, Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8052, Karşı Görüş; Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 100, “Ayrıca, eylemin bir elverişliliği, sonuçta mutlaka ceza yaptırımı uygulanmasını sağlayacak nitelikte bir yelem olması ve bunu sağlaması da, suçun oluşumu için gerekli değildir. Suç, bu iddia üzerine yetkili mercilerin harekete geçmesi, soruşturma yapması veya ceza verilmesiyle değil, bu isnadın yapılması nedeniyle ve o anda işlenmiş olur.”

⁴⁵¹ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 726.

⁴⁵² Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 317.

⁴⁵³ Metin Feyzioğlu, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 62 (2006), 41-43.

⁴⁵⁴ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 51.

mağdurun bu süreçleri yaşamasına sebebiyet verilmesi sebebiyle iftira suçu oluşacaktır⁴⁵⁵. Nihayetinde gerçekleştirilen soruşturma ve kovuşturma süreci ile hukuka uygunluk nedeni veya şahsi cezasızlık sebeplerinin bulunmasından kaynaklı beraat veya ceza verilmesine yer olmadığına dair hüküm verilmekle bir yargı faaliyeti yürütülmüş olmaktadır⁴⁵⁶.

Şikâyet ve ihbar hakkının kullanılması ile her durumda iftira suçunun oluştuğunu söylemek mümkün değildir. Fakat isnada maruz kalan mağdurun beraat edeceğini fail bilsin ya da bilmesin, mağdurun suçsuz olduğunu bilerek şikâyet veya ihbar hakkını kullanması ile iftira suçu oluşacaktır. Çünkü kanuni düzenlemede iftira suçunun oluşumu için kovuşturma aşamasına geçilmesi ya da mahkûmiyet veya beraat kararı verilmesi gerektiğine dair bir koşul bulunmamaktadır⁴⁵⁷. Buna karşılık açıkça isnada maruz kalan kişi hakkında kanuni takip imkânsızlığının varlığı halinde iftira suçu oluşmayacaktır. Özellikle kesinleşmiş bir mahkûmiyet ya da beraat kararı ile kapanmış bir olayla ilgili isnat edilmesi durumunda iftira suçu oluşmayacaktır⁴⁵⁸. Çünkü bu durumda fail tarafından masum bir kişiye yapılan isnat hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmamaktadır. Fakat burada kastedilen gerçek suçluların araştırılmasını içermeyen ihbar ve şikâyetlerdir. Şayet isnat edilen suç tipinin sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması sebebiyle hükmedilen beraat kararından sonra tekrar yetkili makamlara ihbar ile süreç yeniden işletilmeye başlanması halindeki isnat ile iftira suçu oluşabilecektir⁴⁵⁹. Fakat fail tarafından mağdura yönelik hukuka aykırı bir isnattan sonra, kamu davası veya soruşturmanın şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle düşürülmesi veya kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar bitirilmesi durumunda iftira suçu oluşacaktır. Aynı şekilde soruşturma aşamasında kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya yargılama neticesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararında da yine iftira suçu oluşacaktır⁴⁶⁰.

Hukuka aykırı bir fiil isnadına konu suçun izin, talep, karar gibi muhakeme şartlarının gerçekleşmemesine bağlı olarak kovuşturma aşamasına geçilememesi halinde de iftira suçu oluşacaktır. 4483 sayılı Kanun gereği, kamu görevlisi hakkında görevi kötüye kullanma suçuna yönelik isnat hakkında idari makam soruşturma izni vermemiş ve buna yönelik karar kesinleşmiş olsa bile yapılan hukuka aykırı isnat fiili iftira suçunu oluşturacaktır⁴⁶¹.

⁴⁵⁵ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 74; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8052-8053; Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 83.

⁴⁵⁶ Çakır, "İftira Suçu", 1182.

⁴⁵⁷ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 102.

⁴⁵⁸ Erem, "İftira", 1066.

⁴⁵⁹ Yıldırım, "İftira ve Suç Uydurma Suçları", 53.

⁴⁶⁰ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8054.

⁴⁶¹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8053; Yargıtay 22.06.2020 tarih 2019/14127 esas 2020/13832 karar; "Madeni yağ ve kimyevi maddelerin ithalat ve ihracaatı alanında faaliyet gösteren bir

2.3.2. Şekli İftira

Ceza muhakemesi hukukuna göre soruşturma suç haberinin alınması ile başlar. Suç haberinin alınması genel anlamda ihbar ve şikâyet ile suçun doğrudan doğruya öğrenilmesi şeklinde olmaktadır⁴⁶². Bu durumun yansıması olarak, CMK'nın 158. maddesinde soruşturmanın başlaması noktasında ihbar ve şikâyetten bahsederken aynı kanunun 160. maddesinde “bir suçun işlendiği izlenimi veren hal” ifadesi ile soyut bir izlenimden ziyade somut vakıaların varlığına bağlı başlangıç şüphesinin varlığını ortaya koymuştur⁴⁶³. Kanun hükmüne göre bir suçun işlendiği noktasında izlenim elde eden savcılık makamı suçun araştırılması için derhal harekete geçecektir⁴⁶⁴. Ancak savcılık makamının harekete geçmesi bu durumlarla sınırlandırılmamıştır. Resmi makamların şikâyeti olarak tanımlanabilecek talebe (istem) göre, bu suçlarının soruşturulması belli resmi kişilerin ve makamların talebine bağlanmıştır⁴⁶⁵. Örneğin, Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu'nun ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun başvuruları talep niteliğindedir⁴⁶⁶. Aynı şekilde yabancı devlet başkanı aleyhine suçlar (TCK'nın 340. maddesi), yabancı devlet bayrağını tahkir (TCK'nın 341. maddesi) gibi bazı suç tipleri açısından belirli makamların veya yabancı devletin şikâyeti olarak adlandırılan müracaatta bir öğrenme şeklidir.⁴⁶⁷

Doktrin de şekli iftira olarak adlandırılan TCK'nın 267/1. fıkrasındaki iftira suçuna ilişkin düzenlemeye göre soruşturmaya başlanılabilmesi için ihbar ve şikâyet kişiler tarafından yapılan bildirimler olup iftira suçunun oluşması için kanun koyucu tarafından öngörülen hareket

şirketin yetkili temsilcisi konumunda bulunan sanığın, Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı başvuruda, vergi müfettişi olan mağdurların ellerindeki görevi kötüye kullanarak kendisinden rüşvet istendiği ve haksız vergi cezası yazıldığı hususunda şikayetçi olduğu, mağdurlar hakkında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca yapılan inceleme sonucunda İl İdare Kurulu Müdürlüğüne soruşturma izni verilmediği, sanığın soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yaptığı itirazın ...Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedildiği, mağdurların üzerlerine atılı iddiaları yargılama boyunca kabul etmedikleri, tanık A. da sanığa müştekilerin rüşvet istediği şeklinde bir söz söylemediğini ifade ettiği, sanığın mağdurlara yönelik iddialarının rüşvet ve görevi kötüye kullanma suçlarını oluşturabileceği, buna göre sanığın suç isnadında bulunduğu şikâyetin kapsam ve içerik itibarıyla anayasal şikâyet hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği, kendisi de vergi suçundan hükümlü olan tanık A.'nın bütün vergi müfettişlerinin rüşvet aldığı şeklindeki kişisel kanaatini dayanak göstererek şikayetçi olmasının şikâyet hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi gerektiği, aksi halde duyumlarla şikâyet ve ihbar yolu açıldığında kişilerin saygınlığı, şeref ve haysiyetinin zarar göreceği, sanığın davranışının sonuçlarını bilebilecek durumda olduğu, bu nedenlerle sanığın sübut bulan iftira suçundan mahkumiyeti yerine beraatine kararı verilmesi.”

⁴⁶² Bahri Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 602.

⁴⁶³ Veli Özer Özbek vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 166.

⁴⁶⁴ Erdener Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında İftira Suçu (Adliye Karşı Diğer Suçlar)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 11.

⁴⁶⁵ Gökhan Taneri, *Ceza Muhakemesi Kanunu El Kitabı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 578.

⁴⁶⁶ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari Ve Uygulamalı)*, 55.

⁴⁶⁷ Cumhur Şahin - Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 61.

tiplerindendir⁴⁶⁸. 765 sayılı TCK'da düzenlenmeyen fakat 5237 sayılı TCK'da düzenlenen bir diğer öğrenme biçimi olarak iftira eyleminin basın ve yayın yoluyla gerçekleşmesidir. Bunun dışında bir yöntem ile bir kişiye belirli bir suç isnadında bulunması halinde iftira suçundan ziyade yasal şartları oluşması halinde hakaret suçundan işlem yapılması gerekecektir⁴⁶⁹. Bir görüşe göre kanun koyucu iftira suçu açısından ihbar, şikâyet veya basın ve yayın yoluyla yapılan bildirimleri düzenlediği için bir kimseye suç isnadı da olsa bu yollardan biri ile yapılmaz ise iftira suçu oluşmayacaktır⁴⁷⁰. Ancak karşı görüşe göre ise bildirimin bir şekli bulunmamaktadır. Bildirim yetkili makamlara ihbar ya da şikâyet veya talep ya da müracaat ile de gerçekleşmesi mümkündür⁴⁷¹.

2.3.2.1. İhbar

2709 sayılı Anayasa'nın 74. maddesi kapsamında ele alınan dilekçe hakkının bir yansıması⁴⁷² olduğu kabul edilecek ihbarın hukuk sözlüğünde karşılığı; “*haber verme, bildirme, bildirim, yasa dışı olayı ilgili yere bildirme*” şeklindedir⁴⁷³. Bu şekilde bildirim yapan kişiye de “*ihbarcı, bildiren kimse, haber veren, muhbir*” denilmektedir⁴⁷⁴. Anayasa'nın yansımasına göre ihbarda bulunmak, kanunlarda düzenlenen ve ceza yaptırımına bağlanan durumlar dışında bir yükümlülük olmayıp⁴⁷⁵, bütün vatandaşlara tanınan bir haktır. Bu hakkın kullanılması ile hakkın kullanıldığı makamlarca bir hukuka aykırı durumun varlığından haberdar olması sonucu ortaya çıkmaktadır⁴⁷⁶.

Ceza muhakemesi hukuku anlamında ise herhangi bir kişi tarafından yetkili makamlara yapılan bildirim ihbar olarak tanımlanır⁴⁷⁷. Başka bir ifadeyle ihbar suçtan zarar gören tarafından yapılabileceği gibi, suç ile alakası bulunmayan üçüncü kişiler tarafından ya da kamu makamları tarafından yapılabilir⁴⁷⁸. Ancak ihbar bütün suçlardan ziyade, re'sen kovuşturulan bir suçta, bilgi sahibi olan kimsenin bunu yetkili makamlara bildirmesi söz konusudur. Suç şikâyeteye bağlı değilse suçtan zarar görenin bildirimi şikâyet olmayıp ihbar kabul edilecektir⁴⁷⁹.

⁴⁶⁸ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 58.

⁴⁶⁹ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 52.

⁴⁷⁰ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 82.

⁴⁷¹ Taneri, “İftira Suçu”, 1588.

⁴⁷² Nur Centel - Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuk* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2020), 104.

⁴⁷³ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005), 299.

⁴⁷⁴ Türk Dil Kurumu (TDK), “İhbarcı” (Erişim 04 Mayıs 2024).

⁴⁷⁵ Centel - Zafer, *Ceza Muhakeme Hukuk*, 104.

⁴⁷⁶ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 80.

⁴⁷⁷ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 602.

⁴⁷⁸ Faruk Turhan, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2006), 314.

⁴⁷⁹ Centel - Zafer, *Ceza Muhakeme Hukuk*, 104; Turhan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 315.

Bu sebeple re'sen soruşturulan suçlarda bildirimin kimin tarafından yapıldığı önemli değildir. Yapılan bütün bildirimler ihbar kabul edilecektir. Aynı şekilde, soruşturması şikâyete bağlı suçların, bu suçtan zarar görenin haricindeki kimselerce yapılması halinde de bu bildirimde ihbar kabul edilecektir⁴⁸⁰. Bu anlamda ihbar eden kişi suçtan zarar görmüş olabileceği gibi suç ile alakası bulunmayan başka bir kişi de olabilir⁴⁸¹. Buna göre şikâyete tabi suçlarda şartlara uymayan şikâyetler ve şikâyete bağlı olmayan suçlarda şikâyet adı altında yapılan bildirimler de şikâyet olarak kabul edilmediğinden ihbar olarak kabul edilecektir⁴⁸².

İftira suçu açısından ihbar, müfteri tarafından masum olan bir kimseye yönelik hukuka aykırı bir fiil işlediğinden bahisle yetkili makamlara bildirim yapılmasıdır. TCK'nın 267. maddesi suçun hareket unsurları içerisinde bahsedilen "ihbar" kelimesi artık ceza muhakemesi terimi olarak kabul edilmesi gerekir. Çünkü TCK'nın 267/1. maddesi ile birlikte idare hukuku anlamında hukuka aykırı fiillerde iftira suçu kapsamına dâhil edilmiştir. Bu sebeple idari makamlara yönelik gerçekleştirilen bildirimlerde iftira suçu açısından ihbar niteliğindedir⁴⁸³. Başka bir ifadeyle, iftira suçu açısından, re'sen kovuşturulan bir suçun ya da disiplin veya idari yaptırım gerektiren hukuka aykırı bir fiilin herhangi bir kişi tarafından; takibi şikâyete bağlı suçlar açısından ise şikâyet hakkı olanların haricindeki kişiler tarafından yetkili makamlara bildirilmesi ihbar olarak kabul edilecektir⁴⁸⁴.

Feragatin mümkün olmadığı ihbarın⁴⁸⁵ yapılış şekli konusunda kanun koyucu kural olarak açık bir düzenleme yapmamıştır. Bu sebeple ihbar yazılı yapılabileceği gibi sözlü bir şekilde de yapılabilir.⁴⁸⁶ Fakat CMK'nın 158. maddesi uyarınca sözlü yapılan ihbar yazılı tutanağa geçirilecektir. İhbarda şekil zorunluluğu olmadığı için dilekçe, rapor⁴⁸⁷, telefon, telgraf, elektronik posta⁴⁸⁸, imzalı mektup⁴⁸⁹ ya da başka bir vasıta ile ihbar yapılabilir⁴⁹⁰. Şikâyetten farklı olarak isminin açığa çıkmasından endişelenen kişiler telefonla veya imzasız mektupla da

⁴⁸⁰ Şahin - Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*, 56.

⁴⁸¹ Centel - Zafer, *Ceza Muhakeme Hukuk*, 104.

⁴⁸² Feridun Yenisey - Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 620.

⁴⁸³ Akif Yıldırım, "İftira Suçu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 69 (2007), 191.

⁴⁸⁴ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 80.

⁴⁸⁵ Yener Ünver – Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 3/1573.

⁴⁸⁶ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8058.

⁴⁸⁷ Taneri, "İftira Suçu", 1588.

⁴⁸⁸ Yargıtay 6. CD. 31.03.2015 tarih 2015/793 esas 2015/437 karar; "18.03.2012 tarihli **elektronik iletiyle** aynı olaya ilişkin birden fazla mağdura karşı hukuksal anlamda tek bir fiil ile yüklenen suçu işleyen sanık hakkında, aynı neviden fikri içtima koşullarının oluştuğunun kabul edilmesi".

⁴⁸⁹ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1172.

⁴⁹⁰ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 602.

anonim bir şekilde ihbarda bulunması mümkündür⁴⁹¹. Hatta kanun koyucu gizli haber kaynağını korumak için Tanık Koruma Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca bazı koruma tedbirleri düzenlenmiştir. Bunlar; kimlik ve adres bilgilerinin gizlenmesi ya da değiştirilmesi, fizik koruma sağlanması, ses veya görüntülerinin değiştirilerek özel ortamda dinlenmesi, fizyolojik görünümün estetik cerrahi yoluyla veya estetik cerrahi gerektirmeksizin değiştirilmesi ve buna uygun kimlik bilgilerinin yeniden düzenlenmesi yasal zemine oturtulmuştur⁴⁹². 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 14. maddesinde, kanun kapsamına giren suçlar ve suçluları ihbar edenlerin hüviyetleri, rızaları olmadıkça veya ihbarın mahiyeti haklarında suç teşkil etmedikçe açıklanamayacağı düzenlenmiştir. Zira usul hükümleri anonim iftiracıları korumaktan ziyade bilakis kamu düzeninin korunmasını temin etmek için konulmuştur⁴⁹³. İftira suçu açısından suçun oluşması için failin kendi kimliğini açıklaması ya da doğru bildirmesi gerekli olmadığı gibi yapılacak ihbarın isimsiz ya da tamamen sahte isimli yapılması halinde de yasal unsurların gerçekleştiğinin kabulü ile suç oluşacaktır⁴⁹⁴. Anayasa Mahkemesi ihbar konusunda vermiş olduğu kararında; *“İhbar, kanunî delillerin varlığı ile desteklenmedikçe bir suçlamada hiçbir zaman ağırlık noktası, etki unsuru olamaz. İhbar, doğru ise, bir olayı, bir eylemi duyurmuş olur; ancak olay veya eyleme sanık arasında ilişki kurmağa tek başına yeterli değildir...ihbarı yapanın kimliğinin belli olup olmaması birinci derecede bir önem taşımaz, imzasız veya düzme kimlikli bir ihbar, hatta kimliğini saklayan bir kimsenin telefonla haber vermesi üzerine de Cumhuriyet savcısı, işi ilginç görürse, araştırmaya geçebilir ve belki, gerçekten yer almış bir olayı da ortaya çıkartır. İhbar yapanın kimliğinin gizli tutulması durumu ile ihbarı kimliği bilinmeyen bir kimsenin yapmış olması arasında büyük fark yoktur. Her iki halde de ihbarı yapanın delil kefesindeki ağırlığı sıfır olur.”*⁴⁹⁵ denilerek ihbarda kimliğin önemli olmadığı ortaya konulmuştur. İhbar, ani bir hareketle yapılabileceği gibi tasarlayarak da yapılması mümkündür⁴⁹⁶. İhbarda bir süre de söz konusu değildir⁴⁹⁷. Buna karşılık yapılan ihbarın geri alınması söz konusu değildir. İhbar tek taraflı ve yapılması ile birlikte sonuçlarını ortaya çıkaran bir haktır⁴⁹⁸.

⁴⁹¹ Centel - Zafer, *Ceza Muhakeme Hukuk*, 104.

⁴⁹² Yenisey - Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 621.

⁴⁹³ Luigi Majno, *Ceza Kanunu Şerhi Türk ve İtalyan Ceza Kanunları* (Ankara: Yargıtay Yayınları, 1978), 2/250.

⁴⁹⁴ Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında İftira*, 12; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 12.

⁴⁹⁵ Anayasa Mahkemesi, 05.12.1968 tarih 1967/49 esas 1968/60 karar.

⁴⁹⁶ Taneri, “İftira Suçu”, 1588.

⁴⁹⁷ Özbek vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 116.

⁴⁹⁸ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 80.

Kanun koyucu yapılacak ihbarların imzalı olması, isim, soy isim içermesi gerektiğine dair düzenlemede yapılabilir. Buna örnek olarak, görevlerini yerine getirirken birçok kişiyle etkileşim halinde olan ve bu esnada bir kısım kişilerin menfaatleri aleyhine işlem tesis etmesi ile sıklıkla ihbar ve şikâyetle maruz kalan kamu görevlileri hakkında düzenlenmiştir⁴⁹⁹. Çünkü kamu görevlilerine yöneltilecek her ihbar ve şikâyetle genel usuller göre soruşturma yapılması halinde kamu görevlileri görevlerini ifa edemeyecekleri gibi kamu hizmeti de aksayacaktır⁵⁰⁰. Bu sebeple memur ile diğer kamu görevlileri hakkında uygulanacak olan⁵⁰¹ 4483 sayılı Kanun'un 4/3. maddesindeki düzenlemesi şu şekildedir: *“Bu kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur.”*⁵⁰² Aynı Kanun'un 4. fıkrasına göre *“Üçüncü fıkradaki şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyetle bulunana bildirilir.”* şeklinde düzenlenmiştir. Benzer bir düzenleme Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilâtı Kanunu'nun 26/3. maddesinde yer almaktadır. Kanun düzenlemesi ise; *“isimsiz, imzasız, adressiz yahut takma adla yapıldığı anlaşılan ya da belli bir olayı ve nedeni içermeyen, delilleri ve dayanakları gösterilmeyen ihbar ve şikâyetler, Cumhuriyet savcılarınca işleme konulmaz”* şeklindedir. Ayrıca 2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanunu'nda da bu durum gözetilmiştir. Kanunun 97. maddesindeki düzenlemesinde; *“Hâkim ve savcılar hakkında; belli bir konuyu içermeyen veya somut delile dayanmayan; başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş veya yerleşim yeri adresi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası bulunmayan; daha önceden şikâyet konusu yapıp sonuçlanan hususlarda yeni delil içermeyen; kanun yollarına başvuru sebebi olarak ileri sürülebilecek veya hâkimlerin*

⁴⁹⁹ Faruk Şahin, “4483 Sayılı Yasaya Göre İşleme Konulmayacak İhbar ve Şikâyetler ve Haksız İsnatta Bulunanlara Karşı Açılacak Olan Ceza ve Tazminat Davaları”, *Türk İdare Dergisi* 75/440 (2003), 89.

⁵⁰⁰ Zehreddin Aslan - Halil Altındağ, *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 152; Anayasa Mahkemesi'nin 14.11.1967 tarih 1967/14 esas 1967/36 sayılı kararında konuya şu şekilde temas etmiştir: *“Memurlara, bir zümre, bir sınıf olarak imtiyaz tanımakta değildir. Kanunun sağladığı, bir çeşit teminatıdır. Bu da kamu hizmetinin iyi işlemesi için düşünülmüş düzenlenmiştir. Memur gördüğü hizmet yüzünden sık sık isnat ve iftiralara uğrayabilir. Kendisine memuriyetle ilgili suç isnat edilen her memurun, hemen adliye sevk edilmesi hem memurları tedirgin ederek hizmeti aksatır, hem de hizmetin yürütülüşü üzerinde bir takım haksız şüphelere yol açabilir. Bu çeşit iddiaların önce kamu hizmetinin gereklerini ve memurluk psikolojisini iyi bilen kimselerin süzgecinden geçirilmesi ve ortada kovuşturmaya değer bir eylem kalırsa, o zaman işin mahkemenin eline bırakılması, kamu hizmetinin yararına bir tedbirdir ve kanunun sağladığı da budur.”*

⁵⁰¹ Berrin Akbulut, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı (CMK m. 158/6)”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 10/1 (2022), 163.

⁵⁰² Yıldırım, “İftira suçu”, 191.

yargı yetkisi ve takdiri kapsamında kalan hususlara ilişkin bulunan; akıl hastalığı sebebiyle vesayet altına alınanlar ile henüz vesayet altına alınmamış olmakla birlikte bu hastalığa duçar oldukları sağlık kurulu raporu ile belirlenenlerce verilmiş olan, ihbar ve şikâyetler işleme konulmaz. Ancak (b) bendinde yazılı şartları taşımayan ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda, konu hakkında gerekli araştırma ve inceleme yapılır.” şeklinde yer almıştır. Kanun metninde hâkim ve savcılar için ihbar ve şikâyetin nasıl yapılacağına düzenlenmiş olmasına karşılık maddenin b bendine göre, ihbar ve şikâyetin somut delilleri dayanması halinde başvuru yönünden yine de araştırma ve inceleme yapılacağı belirtilmiştir.

CMK’nın 160. maddesi uyarınca, Cumhuriyet savcıları, suç teşkil ettiğini düşünülen bir fiili öğrenir öğrenmez derhal soruşturma açarak, maddi gerçeği araştırmak ve kamu davasının açılmasını gerektirir bir suç olup olmadığını belirlemek yetkisine ve görevine sahiptir. Bu durum ceza muhakemesi hukukunda “araştırma mecburiyeti” olarak adlandırılmaktadır⁵⁰³. Bu sebeple kural olarak savcılık makamı kendisine yapılan her başvuruyu değerlendirmek zorundadır⁵⁰⁴. Kanun koyucu tarafından 15.08.2017 tarih 694 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile CMK’nın 158. maddesine 6. fıkra olarak eklenen ve 01.02.2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun’un 140. maddesiyle de KHK’da yapılan düzenleme aynı şekilde kabul edilen “soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı” yeni bir kavram olarak CMK’ya girmiştir. Aslında kanun koyucu bu düzenleme ile 4483 sayılı Kanun’un 4/3-4. maddesindeki memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında uygulanan hükmü herkes için benimsenmiştir⁵⁰⁵. Bu durum CMK’nın 158/6. maddesinde; “İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir. Bu durumda şikâyet edilen kişiye şüpheli sıfatı verilemez. Soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar, varsa ihbarda bulunana veya şikâyetçiye bildirilir ve bu karara karşı 173 üncü maddedeki usule göre itiraz edilebilir. İtirazın kabulü hâlinde Cumhuriyet başsavcılığı soruşturma işlemlerini başlatır. Bu fıkra uyarınca yapılan işlemler ve verilen kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından görülebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile birlikte Cumhuriyet savcısının, yapılan ihbar veya şikâyeti değerlendirme ve düzenlemedeki şartları sağlaması

⁵⁰³ Hakan Kızıllarslan, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları (Syok) ve Bu Kararların Ceza Muhakemesi Sistematiği Açısından İrdelenmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 144 (2019), 64; Yenisey - Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 626.

⁵⁰⁴ Kızıllarslan, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları (SYOK) ve Bu Kararların Ceza Muhakemesi Sistematiği Açısından İrdelenmesi”, 61.

⁵⁰⁵ Akbulut, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı (CMK m. 158/6)”, 85.

halinde bunu soruşturmaya değil ihbara kaydederek soruşturma açmama yetkisi tanımlanmıştır⁵⁰⁶. Düzenleme ile birlikte Cumhuriyet savcısı, soruşturmaya başlamadan önce bir değerlendirme yapacaktır. Bu değerlendirmenin nihayetinde Cumhuriyet savcısı ya soruşturmaya başlama ya da soruşturmaya başlamama yönünde bir karar verecektir⁵⁰⁷. Soruşturmaya yer olmadığına karar verilebilmesi için soruşturmanın başlamamış olması gerekir. Buna göre Cumhuriyet savcısının soruşturmaya yer olmadığı kararı verebilmesi için izlenim düzeyinde dahi bir şüphenin var olmaması gerekir. Ancak kanun koyucu madde düzenlemesindeki “*ihbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması*” durumlarıyla sınırlandırmıştır⁵⁰⁸. Ancak soruşturma evresinin başlatılabilmesi için basit şüpheyi ortaya koyan delillerin araştırılması gerekir. Başka bir ifadeyle açıklamak gerekirse, önce suçun işlendiğine dair soruşturmayı başlatacak derecede olguya dayanan basit bir şüphenin var olup olmadığının tespit edilmesi gerekir⁵⁰⁹. Bu amaçla soruşturma makamları araştırma yetkisine sahiptir. Ancak soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararı verilebilmesi için Cumhuriyet savcılığının araştırma yapmaksızın ihbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığını tespit etmesi gerekir. Bu sebeple soruşturma makamının ihbar ve şikâyetle konu suç ile ilgili herhangi bir kimseden veya kurumdan belge istemesi, herhangi bir yerde inceleme yaptırması, delil araştırması, ifade alması gibi işlemlere girişilmesi halinde araştırma yaptıklarının kabulü gerekir. Örneğin, ihbar ve şikâyetle konu suçun tipikliğinin, hukuka aykırılık unsurun oluşup oluşmadığı konusunda tereddüt hâsıl olması durumunda, bu hususların araştırılması gerekeceğinden soruşturmaya yer olmadığı dair karar verilemeyecektir⁵¹⁰.

Kişi hakkında başlatılan bir soruşturma toplum ve kamuoyunda çok fazla ilgi çekmekte iken kişinin soruşturma neticesinde aklanmış olmasına bu kadar ilgi çekmemektedir⁵¹¹. Kanun koyucu tarafından bu durumun olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için böyle bir düzenleme yapılmıştır. 158/6. maddesinin gerekçesi; “*Maddeyle Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 158. maddesine yeni fıkra eklenerek, içeriği suç oluşturmayan veya soyut ve genel nitelikteki ihbar ve şikâyetler için soruşturma öncesi bir değerlendirme mekanizması oluşturulmaktadır. Bu tür ihbar ve şikâyetler üzerine derhal soruşturmaya başlanması, ilgililere şüpheli sıfatı verilerek*

⁵⁰⁶ Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*, 29.

⁵⁰⁷ Özbek vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 168.

⁵⁰⁸ Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*, 35.

⁵⁰⁹ Centel - Zafer, *Ceza Muhakeme Hukuk*, 99.

⁵¹⁰ Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*, 141.

⁵¹¹ Kızıllarslan, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları (Syok) ve Bu Kararların Ceza Muhakemesi Sistematigi Açısından İrdelenmesi”, 67.

yakalama ve ifade alma başta olmak üzere çeşitli muhakeme işlemlerine girişilmesi hem usul ekonomisi hem de lekelenmeme hakkıyla bağdaşmamaktadır. Düzenlemeyle bu tür ihbar ve şikâyetlerin soruşturma evresi başlatılmadan hukuki sonuca bağlanması hedeflenmektedir.” ifadeleriyle kanuni düzenlemenin yapılmasında iki nedenin var olduğu kabul edilmiştir. Bunlardan birisi usul ekonomisi iken diğeri kişilerin lekelenmeme hakkıdır. Yargıtay da kanuni düzenlemeyle uyumlu bir içtihadta bulunarak “soruşturmaya yer olmadığına dair karar” kurumunu lekelenmeme hakkı kapsamında değerlendirmiştir⁵¹². Nihayetinde soruşturmaya yer olmadığı kurumu, kişileri basit ihbar ve şikâyetlerle itham altında bırakmamak, onlara şüpheli sıfatı vermemek, hukuki sonuç ortaya çıkaracak işlemlere konu olmamak gibi güvenceler getirmiştir⁵¹³.

Kanuni düzenleme ile ihdas edilen soruşturmaya yer olmadığına karar verilmesi kurumu neticesinde, kişi hakkında yetkili makama yapılan ihbar veya şikâyet hakkında soruşturmaya yer olmadığına karar verilmesi halinde iftira suçunun oluşup oluşmayacağı önemli bir husustur. İftira suçu ile SYOK düzenlemesi dikkate alındığında, her SYOK ile neticelenen ihbar veya şikâyeti yapan kişi hakkında iftira suçunun işlendiği söylenemez. İftira suçu sırf davranış suçu olup, yetkili makamlara suç işlemediğini bildiği kişi yönünden soruşturma ve kovuşturma başlatmak amacı ile ihbar veya şikâyetle bulunmuş fakat hakkında SYOK verilmiş olması iftira suçunun oluşumunu etkilemeyecektir. Kısacası iftira suçunun kanuni düzenlemesinde yer alan bütün unsurlarının gerçekleşmesi durumunda SYOK verilse dahi ihbar veya şikâyetle bulunan kişi iftira suçundan sorumlu tutulacaktır⁵¹⁴. Zira ihbar veya şikâyetin yapılması ile suç tamamlanmakta olacağından iftira suçunun gerçekleştiği kabul edilecektir⁵¹⁵.

CMK’nın 158/6. maddesinde “*ihbar veya şikâyetin konusu fiilin...*” ifadesi kullanılmıştır. Kanun lafzı dikkate alındığında “ihbar” ve “şikâyet” konusu edilen bir fiilin var olması gerekir. Cumhuriyet savcılığının re’sen öğrenmesi ile ihbar kaydı oluşturup daha sonra bununla ilgili soruşturmaya yer olmadığına karar verilmesi ceza muhakemesi hukukunda geçerli olan kıyas yasağını ihlal edecektir⁵¹⁶. TCK’nın 267/1. maddesi gereğince iftira suçu seçimlik hareketli bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Buna göre iftira suçunun seçimlik hareketlerle yani ihbar, şikâyet ve basın ve yayın yoluyla işlenmesidir. Cumhuriyet savcısı tarafından basından öğrenilen bir

⁵¹² Yargıtay 18. CD. 17.06.2019 tarih 2019/2369 esas 2019/10606 karar.

⁵¹³ Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*, 81.

⁵¹⁴ Yerdelen, “SYOK Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 19.

⁵¹⁵ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1240.

⁵¹⁶ Yerdelen, “SYOK Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 4.

fiil hakkında re'sen işleme başlayıp da soruşturmaya yer olmadığına karar verilmesi de bu anlamda mümkün olmayacaktır.

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunu'nun 4. maddesi 3. fıkrasında memurlar ile diğer kamu görevlileri hakkında bildirimin nasıl yapılacağı hususunda bağlayıcı bir düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemeye göre yapılacak ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olmaması, kişi ve olayın belirtilmesi, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanması, dilekçe sahibinin ad, soyad ve imzası ile adresinin bulunması zorunludur. Kanun koyucu tarafından ortaya konulan bu irade doğrultusunda yasal düzenlemeye uygun yapılmayan bildirimler işleme konulmayacaktır. Bir görüşe göre, kanunda belirtilen bu durumlarda, yapılan bildirim işleme konulmadığı için adliye ya da idarenin menfaati ihlal edilememiş olduğundan iftira suçu oluşmayacaktır⁵¹⁷. Yargıtay da bu görüşü destekler mahiyetteki kararında; *“Yerleşik yargısal ve bilimsel içtihatlarla göre, failin başkasının adını kullanarak yazdığı dilekçe ya da mektupla isnatta bulunması halinde iftira suçu oluşmakta ise de; 4483 sayılı Kanunda memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel olmaması, kişi veya olayın belirtilmesi, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanması, dilekçe sahibinin ad, soyad ve imzası ile adresinin bulunması zorunlu görülmüş ve bu özellikleri taşımayan ihbar dilekçelerinin işleme konulmaması gerektiği belirtilmiştir. (4483 sayılı Kanun madde 4) Bu nedenle ciddi bulunmayacak nitelikteki ihbar ve şikâyet dilekçeleri iftira suçu oluşturmayacaktır.”* gerekçesini ortaya koymuştur⁵¹⁸. Yukarıda detaylı şekilde izah edildiği üzere SYOK verilse dahi ihbar veya şikâyetle bulunan kişi iftira suçundan sorumlu tutulacaktır⁵¹⁹ CMK'da düzenlenen SYOK ile 4483 sayılı Kanunu'nun 4/4 maddesi kapsamındaki “dilekçeyi işleme koymama kararı” benzer mahiyettedir⁵²⁰. Hal böyle olunca 4483 sayılı kanunun 4/3. Fıkrasındaki şekli şartların sağlanmamış olması durumunda dahi ihbar ve şikâyetin yetkili makama ulaştığı gözetildiğinde diğer şartların da sağlanmış olması ile iftira suçunun oluşacağı kanaatindeyim. Yargıtay'ın güncel tarihli bir kararında da şikâyet ile ilgili dilekçenin işleme konulmadığı bir olayda iftira suçunun oluşacağına dair karar vermiştir⁵²¹.

⁵¹⁷ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 52.

⁵¹⁸ Yargıtay 16. CD. 01.10.2015 tarih 2015/3512 esas 2015/3162 karar.

⁵¹⁹ Yerdelen, “SYOK Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 19.

⁵²⁰ Akbulut, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı”, 85; Kızıllarslan, “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları”, 84.

⁵²¹ Yargıtay 8. CD. 16.10.2024 tarih 2024/19973 esas 2024/7737 karar; *“Sanığın BİMER üzerinden yaptığı şikâyet üzerine, gerekli inceleme ve araştırma için yetkili makamlara dilekçe gereği için gönderilmiş; A. Valiliği İl İdare Kurulu Müdürlüğü'nün ... tarihli ve ... sayılı Olur'u ile 4483 sayılı Kanun uyarınca şikâyet dilekçesinin işleme konulmamasına karar verildiği anlaşılmıştır. ... Sanığın, olay tarihinde kaymakam olan katılana, görevini kötüye kullanma suçunu isnat ettiği, ancak alınan savunmasında, oğluna yönelik yapılan disiplin*

2.3.2.2. Şikâyet

Sözlükte; “*yakınma, yakıntı*⁵²²” şeklinde tanımlanan şikâyet kavramı, ceza muhakemesi terimi olarak, hukuka aykırı bir fiil sebebiyle mağdur olan ya da zarar gören bireyin, bu fiili işleyen kişinin cezalandırılması talebiyle yetkili makamlara yaptığı bildirim olarak tanımlanmaktadır⁵²³. Şikâyet, ihbardan farklı olup kanunda açıkça düzenlenmiş olan takibi şikâyete bağlı tutulan suçlar açısından yapılabilir⁵²⁴. Kural olarak suçlar aslında re’sen soruşturulur ve kovuşturulur⁵²⁵. Ancak kanun koyucu TCK’da ya da özel ceza kanunlarında açık bir düzenleme ile suçun soruşturulmasını ve kovuşturulmasını şikâyete tabi tutması halinde şikâyet bir muhakeme koşulu olacaktır. Bu durumda ancak şikâyet ile soruşturma ve kovuşturma işlemleri gerçekleştirilebilir⁵²⁶. Soruşturulması şikâyete bağlanan suçlar genelde kişileri ilgilendiren suç tipleridir. Bu suç tiplerinde re’sen araştırma ilkesinden ayrılarak takibin şikâyete bağlanması o suçlarının haksızlık içeriğinin ceza muhakemesini re’sen harekete geçirmeyi gerektirmeyecek kadar hafif olmasıdır⁵²⁷. Kanun koyucu tarafından bir kısım suçun şikâyete bağlı tutulmasının başlıca amaçlarını şu şekilde belirleyebiliriz: Bireyler arasında bütün uyumsuzlukları dava konusu yapıp onların hususi alanlarına müdahil olmamak, suç sebebiyle zarar gören kişinin zararının giderilmiş olması (mala zarar verme suçlarında zararı failin karşılaması), bazı suçlar açısından devletin müdahalesiyle olayın daha çok duyulmasını engellemek ve suç konusunda yargının harekete geçmesi ile birlikte mağdurun toplum karşısında onurun daha fazla zedelenmesine yol açılmaması (cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, 102/1,2. 204/1. 105/1 maddeleri), fail ile mağdur arasında yakın akrabalık ilişkisinin olması (167. madde)⁵²⁸.

İhbarda olduğu gibi Anayasa’nın 74. maddesinin bir yansıması olan şikâyet, anayasal güvenceye alınmış bir haktır⁵²⁹. Yükümlülük olmamakla birlikte hak olarak kabul edilen şikâyet herkese tanınmış bir hak değildir. Bu hak ceza kanunlarında açıkça öngörülen, takibi şikâyete bağlı olan istisnai suçlar açısından belirli sürede feragat edilmesi veya geri alınması

soruşturması neticesinde okul değiştirme yaptırımının uygulanması nedeniyle olayın verdiği kızgınlıkla suç isnadında bulunduğunu ifade ettiği bu nedenle atılı suçun sabit olduğu anlaşılmıştır.”

⁵²² Türk Dil Kurumu (TDK), “Şikâyet” (Erişim 11 Mart 2024).

⁵²³ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8058.

⁵²⁴ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 47.

⁵²⁵ Şahin - Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*, 55.

⁵²⁶ Erdener Yurtcan, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (CMK)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 539; Nurullah Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1989), 82-83.

⁵²⁷ Şahin - Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*, 55.

⁵²⁸ Mustafa Albayrak, “Şikâyete Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 77 (2008), 281.

⁵²⁹ Hafizoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 101.

mümkün olan ve yalnızca mağdur ya da suçtan zarar gören tarafından kullanılabilen bir haktır⁵³⁰. Bu hak yetkili olmayan bir kimse tarafından kullanılmışsa, şikâyet geçersiz olacaktır. Şikâyete hakkı olan kişi tarafından daha sonra buna onay verilmesi geçersiz şikâyeti geçerli hale getiremeyecektir⁵³¹.

Şikâyet şahsa sıkı sıkıya bağlı⁵³² anayasal bir hak olmasının yanında bunu kullanan kişilere sorumluluk da yüklemektedir. Bu hak ceza kanunlarının kendisine tanımış olduğu amaca uygun hareket etmesi noktasında bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Fakat şikâyet hakkını kullanan birey yasal düzenlemenin kendisine tanıdığı, koruma amacının dışında başkasına zarar vermek amacıyla kullanması halinde artık hukuka uygunluktan bahsedilemeyecektir⁵³³. Zira bir hakkın var olması onun açıkça kullanılmasını gerektirmez. Dolayısıyla, Türk Medeni Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlediği üzere hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumayacaktır. Bu sebeple bir kimse, Anayasal hakkını suçsuz olduğunu bildiğini birine suç isnat etmek üzere kullanılması halinde hakkın kötüye kullanılması söz konusu olacaktır⁵³⁴.

CMK’nın 158. maddesi uyarınca kural olarak şikâyetin yazılı olarak yapılması gerekir. Ancak müracaat edilmesi halinde şikâyet hakkını kullanan kimsenin beyanlarının tutanağa geçirilmesi ile de kullanılması mümkündür⁵³⁵. Bu sebeple şikâyet hakkı kullanılırken belirli bir formül kullanılması gerekmez. Burada değerli olan şey, kişinin karşılaştığı bir fiil nedeniyle failin cezalandırılmasını istediğini anlamaktır⁵³⁶. Genel anlamda uygulamada daha çok Cumhuriyet Başsavcılığına başvuran kişinin kimlik tespiti yapıldıktan sonra savcı eşliğinde ifadesi alınarak işlem tesis edilmektedir⁵³⁷.

İhbarın aksine şikâyetin belirli sürede yapılması gerekir⁵³⁸. TCK’nın 73. maddesindeki düzenlemeye göre takibi şikâyete bağlı suçlarda şikâyet süresi altı aydır. Altı aylık süre hak düşürücü süre olup, altı aylık sürenin geçmesiyle şikâyet hakkı sona erer. Hak düşürücü süre olması hasebiyle bu sürenin durması ya da kesilmesi söz konusu değildir. Ancak yasal şartların varlığı halinde eski hale getirme kurumu değerlendirilebilecektir⁵³⁹. İftira suçu açısından fail,

⁵³⁰ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 80.

⁵³¹ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 48.

⁵³² Şahin - Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, 58.

⁵³³ Bahattin Aras, “Yargı Mensupları Hakkındaki Haksız ve Kötü Niyetli İhbar ve Şikâyetlerde Hukuki ve Cezai Sorumluluk”, *Yaşar Hukuk Dergisi* 2/1-4 (2020), 4.

⁵³⁴ Hafızogulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 101.

⁵³⁵ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 80.

⁵³⁶ Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında İftira*, 13.

⁵³⁷ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 57.

⁵³⁸ Ünver – Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3/1573-1574.

⁵³⁹ Şahin - Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, 58.

mağdur tarafından işlenmediği bir hukuka aykırı durumu şikâyet süresi geçmesine rağmen isnat etmesi halinde, fiilin soruşturulması olanağı olmayacağından iftira suçu da oluşmayacaktır⁵⁴⁰.

Şikâyet hakkı kullanılmadan önce feragat edilebileceği gibi kullanıldıktan sonra geri alınması da mümkündür. Feragat tek taraflı bir işlem ile yapılıp muhatabın onayına ihtiyaç duymaz iken geri almanın sonuç doğurabilmesi için şikâyet edilenin geri almayı kabul etmesi gerekir⁵⁴¹. Ancak Kanun koyucu bunun aksine düzenleme yapabilmektedir. 2802 sayılı Kanun'un 76/1. maddesi kapsamında karşımıza çıkmaktadır. Bu kanuni düzenleme ile ihbar ve şikâyetten daha sonra vazgeçilse dahi soruşturmanın sona ermeyeceğini belirtmiştir. Bunu karşın iftira suçu açısından isnatta bulunanın daha sonra beyanından dönmesi kanun koyucu tarafından etkin pişmanlık olarak düzenlenmiştir.

2.3.2.3. İhbar ve Şikâyetin Yapılacağı Makamlar

765 sayılı TCK'nın 285. maddesinde; *“Her kim Adliye veya keyfiyeti Adliye tevdi mecbur olan bir makama veya kanuni takip yapacak veya yaptırabilecek bir mercie ihbar veya şikâyetle bulunarak...”* şeklindeki düzenleme ve 1412 sayılı CMUK'un 151. maddesindeki; *“Suçlara dair ihbarlar, şifahi veya yazılı olarak Cumhuriyet Müddeiumumiliğine, zabıta makam ve memurlarına ve sulh hâkimlerine yapılabilir. Bu ihbarlar kanuni mercilere tevdi edilmek üzere vali, kaymakam ve nahiye müdürlerine de yapılabilir.”* düzenlemesi dikkate alındığında yetkili makamların tevdi noktasında bir tartışma bulunmamaktaydı. Buna karşın 5237 sayılı CMK'nın 267/1. maddesindeki; *“Yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak...”*; düzenlemesi ile birlikte doktrinde hangi makamın ya da kişinin yetkili makam ya da kişi olacağı, kanunilik ilkesi kapsamında tartışmalı bir durum haline gelmiştir⁵⁴².

TCK'nın 267/1. maddesinde şikâyet ya da ihbarın yapılacağı yerleri ayrı ayrı belirlemeyip, *“yetkili makamlar”* ifadesini kullanmıştır⁵⁴³. Suçların ihbar ve şikâyetlerinin nasıl yapılacağı ise CMK'nın 158. maddesinde; *“Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir. Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyetle bulunulabilir.”* ifadeleri ile düzenlenmiştir.

⁵⁴⁰ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8058; Ahmet Selçuk Sönmez, *Türk Ceza Kanunu'nda İftira Suçu* (Ankara: Hâkim Yayınları, 2016), 63.

⁵⁴¹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 80.

⁵⁴² Yıldırım, “İftira”, 193.

⁵⁴³ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 229.

CMK ile birlikte ihbar ve şikâyetin yapılabilmesi merciiler bir taraftan önemli ölçüde artırılırken bir taraftan da hâkimlik gibi makamların kanun metnine alınmayarak ayrıksı bir düzenlemeye gidilmiştir⁵⁴⁴. Özellikle TCK ile suçlar dışında disiplin yaptırımı ve idari yaptırımlarda iftira suçunun kapsamını alınması ile yetkili makam kavramı genişletilmiştir⁵⁴⁵. Şekli iftira olarak tanımladığımız iftiranın bu türüne göre ihbar ve şikâyetin yetkili makamlara yapılması gerekir⁵⁴⁶. Bu anlamda şekli iftiranın ortaya çıkabilmesi için makamların bu durumu doğrudan öğrenmesi gerekir. Yargıtay'ın kabul ettiği üzere yetkili makamların kanunun belirlemiş olduğu yöntem dışında dolaylı yoldan öğrenmeleri ya da iftira mağduruna yapılan bildirim halinde iftira suçu oluşmayacaktır⁵⁴⁷. Ayrıca kanun koyucu, yetki makamları, ihbar ve şikâyet usulünde kabul etmiş olup, isnadın basın ve yayın yolu yapılması halinde ise bu koşul aranmayacaktır⁵⁴⁸. İftira suçu açısından yetkili makamlar, ihbar veya şikâyet üzerine soruşturma ya da kovuşturma yapabilecek adli veya idari işlem tesis edebilecek adli ya da idari organlardır⁵⁴⁹. Bu makamların nereler olduğu hususunda kanun koyucu madde metninde bir düzenlemeye gitmemiştir. Fakat suçun kanuni tipinin düzenleniş biçimi ile suçun hareket unsurundan, yetkili makamların haksız isnat nedeniyle soruşturma veya kovuşturma başlatacak ve idari bir yaptırım uygulayabilecek makamların harekete geçirilmesi gerekeceği söylenebilir⁵⁵⁰. Yetkili makamlar CMK'nın 158. maddesinde olduğu üzere doğrudan düzenlenmiş olabileceği gibi dolaylı olarak yani ihbar ya da şikâyeti Başsavcılığa iletme sorumluluğu yüklenmiş de olabilir (4483 sayılı Kanun 4/2-3)⁵⁵¹. Ayrıca 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53. maddesi olduğu gibi idari makamların işlenen suçla bağlantılı

⁵⁴⁴ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 79.

⁵⁴⁵ Erözgün, *Türk Ceza Kanununda İftira Suçu*, 70.

⁵⁴⁶ Erem, "İftira", 1063.

⁵⁴⁷ Yargıtay CGK. 08.05.2018 tarih 2015/9-6 esas 2018/207 karar; "Sanık Ahmet'in, K.. konutlarında birlikte yaşadıkları S'nin kızı olan katılan Ç. ile aralarında geçen tartışma nedeniyle evden kovulması üzerine K... konutlarının şantiye şefi tanık H'ye, gerçeğe aykırı olarak katılanın söz konusu yerde bulunan kabloları çaldığını söylediği, tanık H. tarafından bu durumun aktarıldığı tanık A'nın da olayı kolluğa bildirmesi üzerine katılan hakkında hırsızlık suçundan soruşturma başlatıldığı olayda; sanığın, katılana yönelik hukuka aykırı fiil isnadını tanık H'a bildirmesi karşısında, CMK'nun 158. maddesinde belirtilen yetkili makamlara yapılmış bir ihbarın veya şikâyetin bulunmaması, söz konusu isnadın tanık A tarafından kolluğa bildirilmesi nazara alındığında da, ihbar ve şikâyetin yetkili makamlarca dolaylı olarak öğrenilmiş olması hususları birlikte değerlendirildiğinde; iftira suçunun unsurlarının oluşmadığının kabulü gerekmektedir."

Yargıtay 9. CD 12.11.2014 tarih 2014/6928 esas 2014/11317 karar; "mağdur Nevzat'ın kullandığı telefona " Nevzat abi Hidayet'in evinin oraya pusuya yattık, bugün işi bitireceğiz talimatını bekliyoruz parayı hazırla " metnini içeren mesaj göndermesi şeklindeki eyleminin sanık tarafından soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak için yetkili makamlara yapılmış bir ihbar veya şikâyet olarak değerlendirilemeyeceği, bu nedenle iftira suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı."

⁵⁴⁸ Yıldırım, "İftira", 193.

⁵⁴⁹ Hafızoğulları - Aygün Eşitli, "İftira ve İftira Benzeri Suçlar", 98.

⁵⁵⁰ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 82.

⁵⁵¹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 83.

olarak soruşturma yapma yetkisinin bulunduğu durumlarda da bu makamlara yapılan bildirimler yetkili makama yapılmış kabul edilecektir⁵⁵².

Vatandaşların, kural olarak işlenmiş bir suç ihbar yükümlülüğü bulunmamaktadır⁵⁵³. Fakat TCK'nın 98. maddesinde, yaşı, hastalığı veya yaralanması sebebiyle veya başka bir sebeple kendini idare edemeyecek durumunda bulunan kişiye yardım etmeyi veyahut da ilgili makamlara bu durumu bildirme konusunda yasal yükümlülük getirilmiştir. Aksi durum da hareket eden kişinin ceza yaptırımı ile karşılaşacağı ortaya konulmuştur⁵⁵⁴. Bir başka düzenleme ise CMK'nın 158/4. maddesinde ele alınmıştır. Buna göre, kamu görevinin gerçekleştirilmesiyle ilgili olarak işlendiği iddia olunan bir suç sebebiyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar ya da şikâyet, gecikmesizin Cumhuriyet başsavcılığına iletilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Böylelikle bir kamu kurum ve kuruluşu idaresine gerçekleştirilen ihbar ya da şikâyet kamu görevinin yürütülmesiyle ilgili olarak işlendiği iddia edilen bir suça ilişkin ise şikâyet ve ihbarın yapıldığı kamu kurum ve kuruluşu artık yetkili makam olarak kabul edilecektir⁵⁵⁵. Yetkili makamın belirlenmesindeki en temel ölçüt, bu anlamda kendisine ihbar ya da şikâyetle bulunulunun bunu, haksızlık içeren eylemi soruşturma ya da kovuşturmakla görevli makama iletmekle yükümlü olup olmadığıdır⁵⁵⁶. TCK'nın 279. maddesindeki hüküm uyarınca görevi ile bağlantılı olarak kamu adına re'sen soruşturma ve kovuşturma gerektiren⁵⁵⁷ suçlarda kamu görevlisi artık yetkili makamdır⁵⁵⁸. Zira TCK'nın 279. maddesinde düzenlenen suç tipinde, görevini yaparken, işlenmiş veya işlenmekte olan bir suçun bilgisine ulaşan kamu görevlisinin, edindiği bilgiyi, görevinin gereği olarak, işlenmekte olan suçun önlenmesi ve bastırılmasında görevli organa, gereğinin yapılması için bildirimde bulunulmasında kamu yararı vardır⁵⁵⁹. Ancak adli veya idari makam, görevi ile bağlantılı bir şekilde bunu öğrenmiyorsa artık yetkili mercilere yapılmış ihbar veya şikâyet durumu olmayacağı için iftira suçu da oluşmayacaktır⁵⁶⁰. Bundan sebeple memur, görevi ile ilgili suç

⁵⁵² Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 813.

⁵⁵³ Turhan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 315; İşlenmekte olan suç açısından ise TCK'nın 278/1. maddesinde, işlenmekte olan bir suçu bildirmeyen kimsenin ceza yaptırımı altına alınacağı düzenlenmiştir.

⁵⁵⁴ Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*, 38.

⁵⁵⁵ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 229.

⁵⁵⁶ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 42.

⁵⁵⁷ Taneri, “İftira Suçu”, 1588.

⁵⁵⁸ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 812-813.

⁵⁵⁹ Zeki Hafızogulları - Bülent Hayri Acar, “Suçu Bildirmeme Suçları”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1 (2016), 191.

⁵⁶⁰ Yıldırım, “İftira”, 196-197.

ihbarını ve şikâyetlerini üstlerine bildirmekle yükümlüdür. Ve bu durumda ihbarın ve şikâyetin yapıldığı makam yetkili makam olarak kabul edilecektir⁵⁶¹.

Çağrı merkezlerine yapılan ihbar ve şikâyetlerin yetkili makama yapılmış bildirim olarak kabul edilip edilmeyeceğinin de değerlendirilmesi gerekir. Özellikle resmi çağrı merkezi gibi çağrı birimlerine masum bir kişiye yönelik yapılan hukuka aykırı fiil isnadı içeren ihbarlarda iftira suçunun oluşuma sebebiyet verecektir⁵⁶². Yargıtay da 115 polis ihbar hattına yapılan ihbarı iftira suçunun oluşumunda yetkili makama bildirim olarak kabul etmiştir. Aynı şekilde 112 acil çağrı merkezine yapılan ihbar, iftira suçu açısından Yargıtay tarafından yetkili makam olarak kabul edilmiştir⁵⁶³. Buna karşın özel tüzel kişiler tarafından kurulan çağrı merkezlerine yapılan ihbar ve şikâyetler yetkili makama yapılmış kabul edilmez. Çünkü bu çağrı merkezlerin kendilerine yapılan bildirimleri yetkili makamlara iletme görevi bulunmamaktadır.

Doktrindeki bir diğer tartışma ise müfettişlere yapılan hukuka aykırı isnat içeren ihbar ya da şikâyetin iftira suçu açısından yetkili makama yapılmış kabul edilip edilmeyeceği noktasındadır. Müfettişlere yapılan ihbar ve şikâyetlerin yetkili makamlara yapılmadığını savunan görüşe göre; CMK'nın 158. maddesinde yetkili makamların nereler olacağı açıkça düzenlenmiştir. Kanun yetkili makamları sınırlı sayıda tek tek düzenlenmiştir. Bir kurum veya kuruluşa yapılan ihbar veya şikâyet o kurumun idaresine yapılması gerekir. Müfettişler şikâyet ve ihbarın yapıldığı kurum veya kuruluş için görev yapmalarına rağmen o kurumun idaresi anlamına gelmezler. Zira o kurum veya kuruluşun soruşturma başlatarak veya olağan denetimi yaptırmak için görevlendirilmedikçe müfettişlerin bir görev ve yetkileri bulunmamaktadır. Müfettişler sadece görevlendirildikleri hususu araştırmakla sınırlı bir yetkiye sahip olduğu ve bu sebeple müfettiş olarak görevlendirmenin kurum veya kuruluş adına şikâyet veya ihbarı kabul etme yetkileri de bulunmamaktadır. Bu sebeple müfettişlerin iftira suçu açısından yetkili makam olarak kabul edilmeyeceği ileri sürülmüştür⁵⁶⁴. Ancak bizim de katıldığımız görüşe göre, müfettişler teftişle yükümlü bulundukları hususlarda kendilerine yapılan ihbar veya şikâyetlerde yetkili makam olarak kabul edilmelidir. Çünkü müfettişler görevleriyle bağlantılı

⁵⁶¹ Erem, "İftira", 196.

⁵⁶² Enver Kaşlı, "Acil Çağrı Merkezleri Aracılığıyla Suç İhbarı Yapılması", *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/2 (2022), 757.

⁵⁶³ Yargıtay 8. CD. 01.06.2023 tarih 2021/18049 esas 2023/4044 karar; "Temyizin kapsamına göre, dava konusu olay, sanık 112 Acil Çağrı Merkezi'ni arayarak o dönem resmi nikâhlı eşi olan K. G.'nin canlı bomba olabileceği yönünde ihbarda bulunarak, mağdur K. G.'nin herhangi bir suç işlemediğini bildiği halde, onun hakkında soruşturma açılmasını sağlamak için ihbarda bulunmak suretiyle iftira suçunu işlediği iddiasına ilişkindir. Bu itibarla somut olay değerlendirildiğinde, sanığın, doğrudan mağdur Kibar Güngör hakkında işlemediğini bildiği bir suç hakkında ihbarda bulunduğu anlaşılmakla, Bölge Adliye Mahkemesince sanık hakkında iftira suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmasında bir isabetsizlik görülmemiştir."

⁵⁶⁴ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 83.

olduğu için kendileri yapılan bildirimde haiz olmaktadır⁵⁶⁵. Kaldı ki, kurum ve kuruluşların teftiş ile ilgili yönetmeliklerinde, denetim, inceleme ve soruşturma yaparken müfettişlere yapılan ihbar ve şikâyetlerin gereği yapılmak üzere ilgili mercilere bildirileceği düzenlenmektedir⁵⁶⁶.

Anayasa'nın 74. maddesi uyarınca vatandaşlar ve karşılıklı olması durumunda yabancıların da dilekçe ve şikâyet hakkı mevcuttur. Buna göre Türkiye Büyük Millet Meclisi vatandaşların müracaat ve şikâyetlerini kabul etmesi gerekmele bu anlamda yetkili makam olarak kabul edilmesi gerekir⁵⁶⁷. Meclis komisyonu ilgili dilekçeyi ihbar olarak kabul edip kendisine verilen dilekçe hakkında değerlendirme yapılması için yetkili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmelidir⁵⁶⁸. Ancak Cumhurbaşkanının yetkili makam olması noktasında farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre devlet başkanına yapılan ihbar veya şikâyet yetkili makama yapılmış kabul edilmelidir⁵⁶⁹. Bir diğer görüş ise Anayasa'nın 104. maddesinde Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri açık bir şekilde düzenlediğinden ve Anayasa'da Cumhurbaşkanına ihbar ve şikâyetleri kabul edeceği ve Başsavcılıklara göndereceğine ilişkin açık bir düzenleme bulunmadığından yetkili makam olarak kabul edilemeyecektir⁵⁷⁰. Kanaatimizce Anayasa'da buna ilişkin bir düzenleme bulunmasa da Cumhurbaşkanına yapılacak olan ihbar yetkili makama yapılmış kabul edilmelidir. Ayrıca Yargıtay'ın son dönemde vermiş olduğu kararında Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığının uhdesinde bulunan Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine yapılan ihbarı yetkili makama yapılmış olarak kabul etmiştir⁵⁷¹. Kanuni düzenleme dikkate alındığında iftira suçunun oluşumu için isnadın hukuka aykırı bir fiil olması yeterlidir. Bu sebeple idari yaptırıma matuf bir bildirim yönünden zaten yetkili makam olması durumu somut olay bazında değerlendirilecektir.

Bakanlıklara yapılan ihbar ve şikâyetlerin yapılmasını da aynı şekilde CMK'nın 158/4 ve TCK'nın 279. maddeleri uyarınca kamu görevlileri, görevlerinden kaynaklı olarak öğrendikleri

⁵⁶⁵ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 230.

⁵⁶⁶ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 43-44; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

⁵⁶⁷ Öner, “İftira Cürmü Hakkında Bir İnceleme”, 1143; Erem, “İftira”, 194-195; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

⁵⁶⁸ Namık Kemal Topçu, “Siyasal Başvuru”, *Kamu Hukuku Arşivi Dergisi* 2 (2013), 67.

⁵⁶⁹ Erem, “İftira”, 1067; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

⁵⁷⁰ Öner, “İftira Cürmü Hakkında Bir İnceleme”, 1143; Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 67.

⁵⁷¹ Yargıtay 8.CD. 20.02.2023 tarih 2021/12676 esas 2023/604 karar; “somut olayda; şüphelinin, hakkında görülen davanın hâkimleri olan şikâyetçilerin FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibatlı olduklarını belirterek başkaca hiçbir somut delille desteklenmeyen 17.05.2016 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine ihbarda bulunma şeklindeki eylemine ilişkin delillerin takdir ve değerlendirmesinin mahkemesince yapılması gerektiği.”

suçları bildirmekle yükümlü olduğu için bakan ve bakanlıklar kendi görevleriyle alakalı olarak yetkili makam olarak kabul edilecektir⁵⁷². Ancak bakanlıklar arasında Adalet Bakanlığını ayrıca değerlendirmek gerekir. Mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usul Kanunu'nun 148/3. Maddesi kapsamında Adalet Bakanı ile Adalet Bakanlığı'nın yetkili makam olması konusunda tereddüt yoktu. Ancak 5271 sayılı CMK'ya göre Adalet Bakanlığına soruşturma açtırma konusunda ayrıca bir yetki verilmemiştir. Buna karşılık Adalet Bakanlığı CMK'ya göre ihbar ve şikâyetleri derhal Cumhuriyet Başsavcılığına göndereceği için Adalet Bakanlığı diğer bakanlıklardan farklı olarak her durumda yetkili makam olarak kabul edilmelidir⁵⁷³.

Farklı yargı kollarına yapılan ihbar ve şikâyetle yetkili makama yapılmış ihbar ve şikâyet olarak kabul edilmelidir⁵⁷⁴. Çünkü CMK'nın 158. maddesinde “*mahkeme*” ifadesi kullandığı, yargı yolu noktasında ayrıca bir düzenleme yapmadığı için idari yargıya yapılan haksızlık içeren ihbar veya şikâyet de iftira suçunu oluşturacaktır. Buna göre, idari yargı ya da adli yargıya yapılan fakat gerçekte diğer yargı yolunu ilgilendiren ihbar veya şikâyet savcılık ya da mahkeme tarafından olması gereken yargı yolundaki savcılık veya mahkemeye göndereceğinden artık yetkili makam unsurun gerçekleştiği kabul edilmesi gerekir⁵⁷⁵. Ayrıca yargılama aşamasında reddi hâkim dilekçesi ile mahkemeye sunulan ve mahkeme hâkimine yönelik hukuka aykırı fiil isnadı halinde de iftira suçu oluşacaktır⁵⁷⁶. Yargıtay'ın da son dönemlerde vermiş olduğu kararda reddi hâkim dilekçesi içeriğinde bulunan hukuka aykırı isnadın iftira suçu oluşturacağını belirtmiştir⁵⁷⁷.

⁵⁷² Öner, “İftira Cürmü Hakkında Bir İnceleme”, 1143.

⁵⁷³ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 66-67.

⁵⁷⁴ Öner, “İftira Cürmü Hakkında Bir İnceleme”, 1143.

⁵⁷⁵ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 67

⁵⁷⁶ Ali Çelik - Zeki Murteza Albayrak, *Notlu-Atıflı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 106.

⁵⁷⁷ Yargıtay 8. CD. 19.12.2019 tarih 2017/13178 esas 2019/15455 karar; “*Sanığın, aynı iddialara ilişkin Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Başbakanlık İletişim Merkezi ve K. 9. Asliye Ceza Mahkemesi'ne 14.11.2012 tarihinde ayrı ayrı yazılı olarak başvurarak şikâyetle bulunması şeklindeki eylemine ilişkin kurulan hükmünde, tek suçun olduğu ve TCK'nın 43. maddesinin uygulama yeri bulunmadığı gözetilmeden yazılı şekilde fazla ceza tayini*”, ilk derece mahkemesi gerekçesi: “*Sanık G. E. hakkında Konya 9. Asliye Ceza Mahkemesine açılan hakaret ve iftira davasının görülmesi sırasında sanığın dava dosyasına bir dilekçe verdiği, dilekçeye ekli dilekçelerde de HSYK Başkanlığına, BİMER'e ve Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilen dilekçeler olduğu, yine basın açıklaması başlıklı bir belgenin de söz konusu dilekçeye ekli olduğu, mahkemeye verilen dilekçede mahkeme hâkimi Y. K. hakkında "savunma hakkımı engelleyerek ve adliye çalışanı olan o davanın müştekilerinin avukatı gibi davranarak taraf tutan hâkim Y. K. beyin reddini talep ediyorum" ibarelerinin yer aldığı, dilekçeye ekli BİMER'e gönderilen dilekçede "müştekilerin avukatı gibi davranarak taraf tutan Y. K. beyden şikâyetçiyim" ibaresinin yer aldığı, HSYK Başkanlığına gönderilen ekli dilekçede de aynı ibarenin bulunduğu, mahkemeye verdiği dilekçe içeriğinde tanıkların söylediklerini kendi aleyhine olacak şekilde değiştirilip zapta yazdırıldığı, tanıklara sorulmasını istediği soruların değiştirilerek sorulduğu ve sorulması istediği soruların duruşma zaptına yazdırılmadığı iddialarının yer aldığı ve sanığın iftira ... anlaşıldığından sanığın müsnet iftira suçundan cezalandırılmasına karar verilmiştir.*”

07.05.2020 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği ile iç hukukumuzca benimsenen ve temel hak ve özgürlükleri ihlal edilen bireylerin ulusal düzeyde korunması için Anayasa'nın 148/3. maddesi kapsamındaki düzenleme ile Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolu getirilmiştir⁵⁷⁸. Yargıtay'ın güncel tarihli bir ilamında bireysel başvuru yolu ile Anayasa Mahkemesine yapılan başvurudaki isnadı yetkili makama yapılmış bir isnat olarak kabul edilmemiştir⁵⁷⁹.

İdari yaptırımlar konusunda yetkili makam, hukuka aykırı isnat konusuna bakılarak her somut duruma göre değerlendirmesi gerekir. İftiraya konu isnadın idari yaptırımı uygulayacak ya da uygulayacak makamı harekete geçirmeye olanaklı bir makama yöneltmiş olması gerekir⁵⁸⁰. Bu yüzden sadece makamda yanılma iftira suçunun oluşmasını engellemeyecektir. 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanunu'nun 5. maddesindeki hüküm uyarınca şikâyet veya ihbarın yetkili makama gönderilmesi gerekir. Örneğin, valilikçe yaptırım uygulanacak bir eylem konusunda kaymakamlık yoluyla başvuru valiliğe gönderilmiş ve buna binaen soruşturma yapılmışsa yine iftira suçunun oluştuğu kabul edilecektir⁵⁸¹. Zira yetkili makamlara iletmekle yükümlü kişilere yapılan ihbar ve şikâyet halinde iftira suçu oluşacaktır⁵⁸². Disiplin soruşturması gerektiren fiiller için de ilgili idari makamlara ihbar veya şikâyet edilmeleri gerekmektedir⁵⁸³. TCK'nın 267/1. maddesindeki düzenleme uyarınca mülga ceza kanunundan farklı olarak idari soruşturma ya da disiplin soruşturması yapabilecek makamlara yapılan ihbar ve şikâyetler iftira suçunu oluşturacaktır⁵⁸⁴.

Kanuni düzenlemelere bakıldığında, Türk veya yabancı tarafından yabancı ülke makamlarına verilen ve bu yolla Türk yetkili makamlarına ulaştırılabilecek başvurularla ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bir görüşe göre TCK'nın 8 ila 13. maddelerindeki düzenlemeler bakımından, yabancı ülke makamlarına başvurularak iftira suçunun işlenmesi söz

⁵⁷⁸ Recai Akyel, "Bireysel Başvuru Yolu: Misyonu, Vizyonu ve Uygulaması", *Adalet Dergisi* 68 (2022), 65-66.

⁵⁷⁹ Yargıtay 8. CD. 26.10.2017 tarih 2017/9455 esas 2017/11894 karar; "Sanık R... 'nın aleyhe bozma yasağına rağmen davanın aleyhine bozulması nedeniyle hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle 02.07.2015 tarihli dilekçe ile Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruda bulunduğu, bireysel başvuru dilekçesinde "....davalı bu şahıs Yargıtay üyesi olarak görev yapan İ.. 'nin oğludur. ... Aleyhe bozma yasağına da aykırı olarak aleyhimize karar vermesi bundandır. Tavassut kullanılmıştır/mesleki kayırmacılık yapılmıştır." şeklinde ifadeler kullanarak gerçekleşen eylemde, eyleminin suç işlemediğini bildiği kimselere suç atmak biçiminde olmayıp Anayasa'nın 74. maddesi ile garanti altına alınan "Anayasal dilekçe-şikâyet hakkı"nı kullanma niteliğinde olduğu, kaldı ki sanık tarafından bireysel başvurunun yapıldığı Anayasa Mahkemesinin, 267/1. maddesindeki yetkili makamlardan olduğunun kabul edilemeyeceği, bu kapsamda atılı iftira suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden."

⁵⁸⁰ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

⁵⁸¹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8060.

⁵⁸² Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

⁵⁸³ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8060.

⁵⁸⁴ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 230.

konusu olabilecektir⁵⁸⁵. İtalyan Ceza Kanunu'nun iftira suçuna ilişkin düzenlemesinde Uluslararası Ceza Mahkemesi de yetkili makam olarak kabul edilmiştir⁵⁸⁶. Ancak Birleşmiş Milletler öncülüğünde kurulan ve Roma Statüsünde belirlenen suçlar için gerçek kişilerin yargılandığı Uluslararası Ceza Mahkemesine Türkiye taraf olmamıştır⁵⁸⁷. Bu sebeple Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne yapılacak ihbar ya da şikâyet ceza hukukumuz açısından yetkili makama yapılmış bir ihbar ya da şikâyet olarak kabul edilmeyecektir.

İftira suçunun oluşması için kanun koyucu ihbar ve şikâyetin yetkili makama yapılması gerektiğini kabul etmiştir. Bu sebeple yetkili makama yapılan ihbar ya da şikâyet halinde iftira suçu oluşmayacaktır. Yargıtay'ın da kararlarına yansıdığı üzere hukuka aykırı gerçek dışı isnatların işyerine yapılması durumunda iftira suçu oluşmayacaktır⁵⁸⁸. Bu sebeple yetkili makam hedef alınmaksızın kişilerin kendi aralarındaki dedikodu mahiyetindeki konuşmalarda da iftira suçu oluşmayacaktır. Bu durumda gıyapta hakaret suçunun oluşması için ise ihtilat koşulunun olması gerekir⁵⁸⁹.

2.3.2.4. Basın ve Yayın Yoluyla İftira Suçunun İşlenmesi

765 sayılı TCK'nın 285. maddesi kapsamında şekli iftira suçunun ihbar veya şikâyet yoluyla işleneceğine ilişkin bir düzenleme yapılmış olup, şekli iftira ya da maddi iftiranın basın ve yayın yoluyla işlenebileceğine ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamaktaydı. Bu nedenle basın ve yayın yoluyla gerçekleştirilen asılsız bir durumun iftira suçunu oluşturmayacağı zira asılsız ihbarın “adliye veya işi adliye tevdi mecbur bir makama” yapılmadığı ileri sürülmektedir⁵⁹⁰. Gazetelerde ya da anonim yazılarda, asılsız olarak işlendiği bildirilen suçlar hakkında Cumhuriyet savcılığı harekete geçip ve nihayetinde sanık olarak bildirilen kişinin suçsuz olduğu anlaşılmış olsa dahi 765 sayılı TCK döneminde bu eylem sebebiyle iftira

⁵⁸⁵ İbrahim Şahbaz, *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 3/3463.

⁵⁸⁶ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 12.

⁵⁸⁷ Uluslararası Ceza Mahkemesi hakkında detaylı bilgi için; Cem Şenol, “Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Yargı Yetkisini Türkiye ile İlişkili Bir Durumda Kullanılabilmesi”, *Ceza Hukuku Dergisi* 12/35 (2017), 90 vd.

⁵⁸⁸ Yargıtay 8. CD. 26.05.2016 tarih 2021/1845 esas 2023/4300 karar; “Yetkili makamlara yapılmayan ihbar veya şikâyetler, iftira suçunu oluşturmayacaktır. Sanığın, katılan tarafından huzur ve sükununu bozulduğu iddiasına ilişkin yetkili makamlara başvuruda bulunmayıp katılanın çalıştığı işyerine dilekçe verdiğinin anlaşılması karşısında, suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gerekçesi ile sanık hakkında kurulan hükümde hukuka aykırılık görülmemiştir.”

Yargıtay 8. CD. 26.05.2016 tarih 2021/1845 esas 2023/4300 karar; “Sanığın kendisine cinsel tacizde bulunduğu iddiası üzerine işten çıkartılmasına sebebiyet vermesine ilişkin şikâyet konu olayda, sanığın iddiası ile ilgili yetkili makamlara başvuruda bulunmadığı, iddiası ile ilgili sadece çalıştığı işyerine dilekçe verdiğini anlaşıldığından, atılı suçtan sanık hakkında 5271 sayılı Kanun'un 223'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca beraat kararı verilmesinde, hukuka aykırılık görülmemiştir.”

⁵⁸⁹ Yasin Kılıç, *Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 61.

⁵⁹⁰ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 318, Bayraktar, “İftira”, 196.

suçundan dolayı sorumluluk yoluna gidilemeyecekti⁵⁹¹. Çünkü uygulanan yasal düzenlemeye göre ihbarın yapılacağı yetkili makamlara bunun doğrudan doğruya yapılması aranmaktaydı⁵⁹². Her ne kadar iftira suçunun yasal unsurları oluşmadığı için iftira suçundan kaynaklı cezai sorumluluk yoluna gidilemeyecek olsa da doktrinde hakaret ve sövme (480 vd. madde) suçunun oluşacağı kabul edilmekteydi⁵⁹³. Kanuni düzenlemedeki bu eksiklik, özellikle aleniyet içerisinde iftira suçunun gerçekleştiren kişi de ahlaki redaetin daha fazla olduğu ve mağdurun onurunun daha yoğun şekilde kırıldığı, bu sebeple adil olmayan sonuçlara yol açtığı ileri sürülmekteydi⁵⁹⁴.

5237 sayılı TCK, basın ve yayın yolu ile yapılan isnatları da iftira suçunun gerçekleşme biçimlerinden birisi haline getirmiştir. Kanunun 267/1. maddesinde açık bir şekilde iftira suçunun basın ve yayın yoluyla da işlenebileceğini belirtmiştir. İftiranın basın ve yayın yoluyla işlenmesi hali doktrinde dolaylı iftira olarak da adlandırmaktadır.⁵⁹⁵ Kanun koyucu tarafından ihdas edilen bu düzenleme, öğretide basının kamuoyunu etkileme gücü göz önüne alındığında⁵⁹⁶, masum kişiler hakkında adli makamların soruşturma başlatma ihtimaline karşı koruma altına alınması gerekçesi ile yerinde bir düzenleme olduğunu ileri sürülmüştür.⁵⁹⁷ Buna karşısında yasal düzenlemeyi eleştirenler de bulunmaktadır. Bir görüşe göre, düzenlemenin hakaret suçu ile iftira suçu arasında karışıklığa sebep olacağı, ayrıca basın özgürlüğünü de gereksiz yere kısıtlayacağından yasal düzenleme yerinde olmadığı ileri sürülmüştür⁵⁹⁸. Bir diğer görüşe göre, muhabirin Cumhuriyet savcına, işlendiğini bilsin ya da bilmesin, bir kimseye hukuka aykırı fiil ihbar etmek hususunda ne bir fiili ne de iradesi mevcut bulunmaktadır. Yayınlanan haberi ihbar kabul ederek soruşturma başlatılması, savcının fiilidir. Muhabirin fiili, ya Anayasa'nın 32. maddesi kapsamında yalanlamanın konusudur ya da şartları varsa hakaret suçunu oluşturur. Yasal düzenleme bu anlamda basın özgürlüğünü, ifade özgürlüğünü kısıtlamakta ve bu sebeple Anayasa'nın, 2. 28. 38. ve 39. maddeleri ile AİHS'nin 6. ve 10. maddelerine aykırılık teşkil ettiği ileri sürülmüştür⁵⁹⁹. Diğer bir görüş ise; kanun koyucu ceza hukuku anlamında “iftira” ile halk dilindeki “iftira”yı birbirine karıştırmıştır. Bu düzenleme ile

⁵⁹¹ Erem - Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 208.

⁵⁹² Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 211.

⁵⁹³ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1235.

⁵⁹⁴ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 211-212.

⁵⁹⁵ Fatih Selami Mahmutoglu, “Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Basın Yayına İlişkin Bazı Hükümlerin Genel Olarak Değerlendirilmesi”, *Fasikül Hukuk Dergisi* 14 (2011), 25.

⁵⁹⁶ Çakır, “İftira Suçu”, 1174.

⁵⁹⁷ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1174, Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 100.

⁵⁹⁸ Erdem vd., *Teorik Ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1235.

⁵⁹⁹ Hafızogulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 99.

suçun oluşumu Cumhuriyet savcısının iradesine bırakılmıştır. Buna göre basın ve yayın yolu ile bir kişiye gerçek dışı isnat yöneltildiğinde Cumhuriyet savcısı bunu ciddi bulmayıp işlem yapılmadığından suç da oluşmayacaktır. Yasa yapım tekniği ile bağdaşmayacak şekilde soruşturma başlatılma varsayımına göre düzenleme yapılması yerinde olmadığı ileri sürülmüştür⁶⁰⁰.

Basın ve yayın yoluyla iftira suçunda doğrudan değil dolaylı olarak yapılan bir bildirim söz konusudur⁶⁰¹. Bildirim suç veya idari yaptırım gerektiren bir kabahat veya diğer bir hukuka aykırı fiildir⁶⁰². Yayının anlamı ise yetkili makamın bilgisine sunulmasıdır⁶⁰³. Bir başka ifadeyle, yetkili makamlara basın ve yayın yoluyla ihbarda bulunulmuş olmaktadır. Gerekçede de belirtildiği üzere; “Cumhuriyet savcıları, kamu adına re’sen soruşturulabilen suçlarla ilgili olarak yayınlanan haberleri ihbar kabul ederek, soruşturma başlatmaktadırlar. Bu bakımdan, basın ve yayın yolu ile bir kişiye gerçeğe aykırı olarak hukuka aykırı fiil isnad edilmesi halinde, iftira suçu oluşur”⁶⁰⁴. Zira Cumhuriyet savcılığı uygulamada sürekli biçimde basını izlemektedir⁶⁰⁵.

Soruşturma veya kovuşturma başlatılmasına ya da idari yaptırım uygulanmasına imkân vermeyen isnatların bu kapsamda değerlendirilmeyeceği ileri süren bir görüş⁶⁰⁶ olduğu gibi iftira konusu suçların, disiplin ve kabahat eylemleri olabileceğini ileri süren görüşte bulunmaktadır⁶⁰⁷. Ancak kanunda ayırsı bir düzenleme yapılmadığı için idari yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla basın ve yayın yolu ile gerçekleştirilen fiiller de iftira suç tipi bağlamında değerlendirilecektir⁶⁰⁸. Yargıtay’ın birçok kararında bulunan; “İftira suçunun konusunu hukuka aykırı fiil oluşturur. Bu fiilin suç oluşturması şart değildir. Disiplin yaptırımını veya başka bir idari yaptırımı gerekli kılan fiiller de iftira suçunun konusunu oluşturabilir. Hukuka aykırı bir eylemin gerçekleştirildiğine yönelik isnat yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunmak suretiyle yapılabileceği gibi basın ve yayın aracılığıyla da

⁶⁰⁰ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 37.

⁶⁰¹ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

⁶⁰² Zafer, *İftira*, X/29.

⁶⁰³ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 730.

⁶⁰⁴ Madde gerekçesi.

⁶⁰⁵ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

⁶⁰⁶ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 318.

⁶⁰⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8061.

⁶⁰⁸ Ramazan Özkepir vd., *Sosyal Medya ve Basın Hukuku Sosyal Medya (Dezenformasyon) Yasası Değişiklikleriyle* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 373.

yapılabilir.” şeklindeki açıklaması dikkate alındığında idari yaptırım veya disiplin cezasına yönelik isnatların basın ve yayın yolu ile yapılması durumunda da iftira suçu oluşacaktır⁶⁰⁹.

5237 sayılı TCK’nın 6. maddesinin 1. fıkrasının g bendine göre; “*basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar*” anlaşılmalıdır. Basın, yazılı iletişim araçlarıyla yapılan yayınları ifade eder. Bu sebeple, gazete, dergi, kitap, broşür vb. gibi araçlar ile yapılan yayınlar bu kapsamdadır. Yayın yolu ile iftira ise görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim araçlarıyla yapılan yayınları içermektedir⁶¹⁰. Ayrıca internet haber siteleri de 13.10.2022 yılında yapılan yasal değişiklik ile 5187 sayılı Basın Kanunu kapsamına alınmıştır. Radyo, televizyon, sinema filmleri, videobantları, plaklar, ses bantları ve özellikle internet⁶¹¹, modern zamanda kullanılan kitle iletişim araçları arasındadır⁶¹². Ancak bireysel iletişim araçlarıyla yapılan yayınlar basın ve yayın kapsamında değerlendirmeyecektir⁶¹³. Hukuka aykırı isnadın geniş bir topluluk tarafından öğrenilmesi ve olumsuz etkilerinin daha yoğun olması sebebiyle kanun koyucunun gerekçe kısmında özellikle kitle iletişim araçlarını zikretmesi bu anlamda yerinde olmuştur.

5187 sayılı Basın Kanunu’nun 11. maddesi gereğince iftira suçu yayım anında oluşur. Yayımından kastedilen şey ise kanunun 2. maddesinin b bendinde, basılmış eserin herhangi bir sebeple kamuya sunulması olarak belirtilmiştir⁶¹⁴. 5187 sayılı Kanunu’nun 11/1. maddesi kapsamında getirilen düzenlemeyle birlikte internet haber sitelerinde işlenen suçlarda suçun yayım anında oluşacağı kabul edilmiştir. Yayım anı ise aynı Kanunu’nun 4/4. maddesindeki; “*İnternet haber sitelerinde bir içeriğin ilk kez sunulmaya başlandığı tarih ile sonraki güncelleme tarihleri, her erişildiğinde değişmeyecek şekilde içeriğin üzerinde belirtilir.*”

⁶⁰⁹ Yargıtay 8. CD. 16.03.2023 tarih 2022/6662 esas 2023/1415 karar; Yargıtay 8. CD. 09.03.2023 tarih 2020/18910 esas 2023/1204 karar; Yargıtay 8. CD. 26.01.2023 tarih 2020/18306 esas 2023/235 karar.

⁶¹⁰ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8060.

⁶¹¹ Yargıtay 8. CD. 08.11.2022 tarih 2021/15168 esas 2022/16012 karar; “İddiaların mahiyeti irdelendiğinde şikâyetçinin; rüşvet, yargı görevi yaparı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs ve görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlamak suretiyle irtikâp suçlarını işlemekle ağır bir şekilde itham edildiği, ancak bahsedilen yazı içeriğinde söz konusu iddialara dayanak olacak somut bir bilgi, belge ve delile yer verilmeyerek, mesnetsiz ve soyut anlatımda bulunduğu görülmekle, şüphelinin işlenmediğini bildiği halde şikâyetçi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak maksatlı hareket ederek her kesime ulaşacak şekilde internet sitesi üzerinden yayınladığı yazıda bahsedilen iddiaları dile getirdiğinin anlaşıldığı, şüphelinin mevcut eylemi nedeniyle şikâyetçi hakkında soruşturma başlatılmamasının, şüpheli hakkında üzerine atılı suçtan kovuşturma yapılmasını engellemeyeceği, mevcut delillerin iftira suçundan kamu davasının açılmasını gerektirir nitelikte bulunduğu, değerlendirmenin mahkemece yapılması.”

⁶¹² Kayıhan İçel, *Kitle İletişim Hukuku, Basın, Radyo-Televizyon, Sinema-Video, İnternet* (İstanbul: Beta Basım Yayım, 2018), 42-43.

⁶¹³ Mahmutoğlu, “Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Basın Yayına İlişkin Bazı Hükümlerin Genel Olarak Değerlendirilmesi”, 14.

⁶¹⁴ Ali Parlar - Mustafa Öztürk, *Adliye Karşı Suçlar* (İstanbul: Aristo Yayınevi Yayınları, 2018), 47.

düzenlemesine göre belirlenecektir. Kanun koyucunun bu düzenlemesine göre internet haber siteleri açısından yayımın ya da güncellenmenin yapıldığı tarih suç tarihi olarak kabul edilecektir⁶¹⁵. Elektronik kitle iletişim araçlarıyla, örnek verecek olursak internet yoluyla masum bir kimseye hukuka aykırı bir isnatta bulunulması halinde ilgili metnin sunucuda ulaşımına açık hale getirilmesi ile yayım unsuru gerçekleşmektedir⁶¹⁶.

Günümüzde sosyal medya ağları hem devletin hem de bireylerin iletişim aracı haline gelmiştir.⁶¹⁷ Sosyal medya ağları üzerinden yapılan hukuka aykırı isnatların iftira suçuna konu olup olmayacağının da irdelenmesi gerekmektedir. Zira her yeni günle beraber daha da artan bir şekilde network haline dönüşen günümüz dünyasında, internet aracılığıyla yapılan açıklamalar ve bunlara ortam hazırlayan internet sayfaları, e-posta hizmetleri ve sosyal medya platformları ile sanal hayatımız sayısız aracının eline geçmiştir⁶¹⁸. Medyanın haber arama refleksi, halkın vakaları öğrenme arzusu ile birlikte günümüzde iletişim artık kontrol edilebilirlikten çıkmıştır. Bu ortamda bilgi akışı kontrol edilemediği gibi doğru ile yanlışın denetlenmesi de neredeyse imkânsız hale gelmiştir⁶¹⁹. Gerçekten de Facebook, X (Twitter), Google+ başta olmak üzere birçok sosyal paylaşım sitesi yayına başladıktan kısa bir süre sonra gerek bireylerin gerekse de kurumların vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Yine Youtube, Tiktok gibi sosyal paylaşım siteleri bireylerin ve kurumların video ile yayın yapmalarına olanak sağlayarak bilginin kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmıştır⁶²⁰. TCK'nın 6. maddesinde geçen ifadelerin; tv, internet gazeteciliği, radyo yayınlarını kapsadığı konusunda tartışma bulunmamaktadır. Ancak sosyal medyanın kitle iletişim aracı olup olmadığı ve bu mecra üzerinden yapılan bildirimin yayın ve basın yoluyla iftira suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre sosyal medya gerçekte genel olarak internet adını taşıyan bir kitle iletişim aracıdır⁶²¹. Başka bir ifadeyle, kitleleri kolayca harekete geçirebilen unsurlara sahip, bilginin kullanıcılar ve gruplar arasında hızla yayılabildiği, şahsi ve kurumsal perspektife hemen hemen tüm süreçlere dâhil olan internet tabanlı yeni bir kitle iletişim aracı olup yeni bir

⁶¹⁵ Şaban Cankat Taşkın, “İnternet Haber Sitelerinin Basın Kanunu Kapsamına Alınmasına İlişkin Değerlendirmeler”, *Ceza Hukuk Dergisi* 18/51 (2023), 45.

⁶¹⁶ Parlar - Öztürk, *Adliye Karşı Suçlar*, 47.

⁶¹⁷ Murat Balcı-Kerim Çakır, “Sosyal Ağlarda İşlenen Hakaret Suçlarında Ceza Sorumluluğu”, *Legal Hukuk Dergisi* 19/226 (2021), 4423.

⁶¹⁸ David S. Ardia, “(ABD Hukukunda) İfade Özgürlüğü, Hakaret ve Yasaklama Kararları”, çev.; Hacı Ali Açıkgül, *Küresel Bakış Dergisi* 15 (2014), 99.

⁶¹⁹ Naim Karakaya, “Lekelenmeme Hakkı”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3/2 (2015), 312.

⁶²⁰ İçel, *Kitle İletişim Hukuku, Basın, Radyo-Televizyon, Sinema-Video, İnternet*, 43.

⁶²¹ İçel, *Kitle İletişim Hukuku, Basın, Radyo-Televizyon, Sinema-Video, İnternet*, 43.

mecradır⁶²². Bu sebeple sosyal medya üzerinden masum bir kimse hakkında hukuka aykırı bir isnatta bulunulması halinde basın ve yayın yolu aracılığıyla iftira suçunun oluşacağı ileri sürülmektedir⁶²³. Başka bir görüş ise, basın ve yayın yoluna internetin de dâhil olduğu, diğer kişilerin de görebileceği şekilde sunulması halinde yayın unsurunun gerçekleşeceği, eğer kişi paylaşım platformlarında başkasının kimlik bilgilerini kullanarak suçu işlemesi durumunda TCK'nın 268. maddesine göre sorumlu tutulacağını ileri sürmektedir⁶²⁴. Diğer bir görüş ise, TCK'nın 6. maddesi uyarınca, bir suçun basın ve yayın yolu ile gerçekleştirilebilmesi için basın yayın organınca yapılması gerekmektedir. Basın ve yayın kurumu olmayıp, bireysel paylaşım platformu niteliğinde olan sosyal medya araçları ile yapılan bildirimlerle iftira suçunun işlenemeyeceğini ancak yasal şartları sağlaması durumunda hakaret suçunun oluşabileceği ileri sürülmektedir⁶²⁵. Yargıtay'ında bazı kararlarında⁶²⁶ belirttiği üzere ve kanaatimizce de sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen hukuka aykırı fiil isnatları iftira suçu oluşuma sebebiyet verecektir. Ancak bu iftiranın etkileşime açık sosyal medya üzerinden yapılması halinde mümkün olacaktır. Aksi halde kişiler arasında yapılan iletişimin savcılık makamı tarafından hukuka uygun olarak tespitin mümkün olmaması da gözetildiğinde iftira suçu oluşmayacaktır.

⁶²² Fatih Sinan Esen, *Dumandan Sosyal Medyaya Kitle İletişimin Kısa Tarihi* (Ankara: Gazi Kitabevi, 2019), 86.

⁶²³ Sinan Sami Akkurt, "Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlali Halinde Ortaya Çıkacak Cezai Sorumluluğa Medeni Hukuk Bağlamında Bir Bakış", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/2: (2017), 360.

⁶²⁴ Zeki Avşar - Gürsel Öngören, *Bilişim Hukuku* (İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 2010), 323.

⁶²⁵ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 98; Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 62.

⁶²⁶ Yargıtay 8. CD. 13.03.2023 tarih 2021/12614 esas 2023/1260 karar; "Sanığın sosyal medya hesabından farklı tarihlerde katılana yönelik olarak DHKP-C terör örgütüne yardım ettiği ve 1 Milyon Dolar verdiği şeklinde açıklamada bulunduğu, yine 17 Aralık soruşturmasında gözaltına alındığı ve 3 Milyon Dolarlık rüşvet konusunun altına imza attığı yönünde açıklama yaptığı, ayrıca Takvim Gazetesi müdürünün ölümle tehdit edilmesiyle ilgili soruşturma yapılmaması için 300.000,00 TL dağıtıldığı yönünde açıklamalar yaptığı, bu suretle katılana yönelik olarak hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılabilecek nitelikte zincirleme olarak hukuka aykırı fiiller isnat ettiği kanaati ile sanık hakkında iftira suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmuştur. Tüm dava dosyası kapsamı sanığın sosyal medya hesabından farklı tarihlerde katılana yönelik olarak hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılabilecek nitelikte zincirleme olarak hukuka aykırı fiiller isnat ettiği anlaşılmakla sanık müdafinin suçun unsurlarının oluşmadığına ilişkin temyiz sebepleri ise Bölge Adliye Mahkemesi'nin dava dosyasındaki bilgi ve belgeler ile uyumlu ve somut gerekçelere dayandırıldığından anlaşılması karşısında, 5271 sayılı Kanun'un 231 inci maddesinin uygulanmama gerekçesi isabetli olduğundan hükümde hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşılmıştır." (Söz konusu paylaşımlar Twitter üzerinden gerçekleştirilmiştir.)

Yargıtay 8. CD. 11.10.2022 tarih 2021/15849 esas 2022/14171 karar; "Bu açıklamalar ışığında, oluşa, vergi ve İdare Mahkemelerinden alınan cevabi yazılara ve tüm dosya kapsamına göre; hakkında herhangi bir vergi borcu nedeniyle açılan dava bulunmadığı tespit edilen katılanın, vergi mahkemelerinde, gayrimeşru yöntemlerle vergi borcunu ortadan kaldırdığı ya da azalttığı şeklinde **tweet atmak** suretiyle, katılan hakkında soruşturma yapılmasını gerektiren fiili gerçekleştirdiğini ileri süren sanığın eyleminin, iftira olduğu."

Yargıtay 8. CD. 12.01.2021 tarih 2019/15671 esas 2021/186 karar; "sanığın, mağdurun (hâkim M. K.) taraf tuttuğunu belirten başlık atarak youtube video paylaşım sitesine ses cd.si yüklediği hâkimin görevini yapması sırasında taraf tuttuğu, hâkimin tehdit ettiği ve arkadaşına davayı kazandırdığı şeklinde yorum ekleyerek yayın yolu ile işlemediğini bildiği halde müştekiye yönelik olarak soruşturma ve idari yaptırım uygulanmasını sağlamak amacı ile müştekiye bir isnatta bulunan sanığın eyleminin iftira olduğu"

Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararında bahsedildiği üzere basın yoluyla işlenen iftira suçunda sorumluluk Basın Kanunu'nun 11. maddesine göre belirlenecektir⁶²⁷. Maddenin 2. fıkrasında sorumluluğun eser ve yazıyı yazan kişiye ait olduğu belirtilmiştir. Fakat eser ve yazıyı yazan kişinin bilinmemesi, yurt dışında olması ya da yayım sırasında cezai ehliyetinin olmaması gibi nedenlerle yargılanamaması halinde, yayından dolayı sorumlu müdür ile yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak eserin, sorumlu müdür veya onun bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayınlanması halinde sorumluluk yayınlatacağına aittir. Süresiz yayınlar bakımından ise; eser sahibinin belli olmaması ve yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye'de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur.

Bir kısım yazar tarafından, basın ve yayın organlarının kamuoyunu etkileme gücü göz önüne alınarak asılsız bir isnat sebebiyle masum kişinin daha fazla mağdur olduğunu bu sebeple basın ve yayın yoluyla iftira suçunun gerçekleştirilmesi durumunun ağırlaştırıcı hal olması gerektiği kabulü ile müfteriye daha ağır ceza verilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁶²⁸. Kanaatimizce basın ve yayın yoluyla iftira suçunun yaptırıma bağlanması, basın hürriyeti ve ifade özgürlüğünü yasal zeminde sınırlandırmasını gerektiren bir durumdur. Çünkü günümüz iletişim teknolojisinin gelişmesi ile bağlantılı olarak bireylerin basın ve yayın yoluyla haksız isnatlar karşısında mağdur edilmesi kabul edilebilir bir yaklaşım olmayacaktır. Bu sebeple kanun koyucu tarafından iftira suçunun işlenmesi bağlamında basın ve yayın yoluyla iftira suçunun işlenmesini seçimlik hareketlerden biri olarak kabul edilmesi yerinde bir yaklaşım olmuştur. Ancak bireyin toplum nazarındaki mağduriyetinin önlenmesi için getirilen düzenlemenin cezada orantılılık prensibi gereği diğer seçimlik hareketi olan ihbar veya şikâyet yoluyla iftira suçunun işlenmesinden ayrılarak ayrıca ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlenmesine kanaatimizce gerek bulunmamaktadır.

⁶²⁷ Yargıtay 4. CD. 30.11.2011 tarih 2011/1635 esas 2011/22906; “Kanun yararına bozmaya konu edilen ikinci nedene gelince; 21.2.2010 tarihli gazetede yayınlanan yazı içeriğiyle (basın yoluyla) işlenen iftira suçundan dolayı cezai sorumluluğun, 5187 sayılı Basın Yasasının 11/2 maddesi uyarınca yazıyı yazan (eser sahibi olan) şüpheli A.S.'ye ait olduğu ve ... Gazetesi sorumlu yazı işleri müdürü şüpheli M. K.'nın anılan yasa hükmüne göre cezai sorumluluğunun bulunmadığı açıktır. E. Cumhuriyet Başsavcılığının iftira suçu nedeniyle şüpheli M. K. hakkında yukarıdaki gerekçeye dayanarak verdiği kovuşturmayla yer olmadığına dair karara karşı yapılan itirazın kabulüne ilişkin merci kararı hukuka aykırıdır.”

⁶²⁸ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1174.

2.3.2.5. İsnadın Objektif Olarak Gerçek Dışı Olması

İftira suçu açısından, suçlamanın konusunu oluşturan hukuka aykırı fiilin gerçekte işlenmiş olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Önemli olan hukuka aykırı fiilin, isnada maruz kalan kimse tarafından işlenmemiş olmasıdır⁶²⁹. TCK'nın 267/1. maddesi kapsamında; *“işlemediğini bildiği halde.... hukuka aykırı bir fiil isnat eden”* ifadesi ile bu durum doktrinde, *“isnadın objektif olarak gerçek dışı”* olması şeklinde kabul edilmiştir. Buna göre, iftira mağduruna yapılan isnadın içeriği ile *“gerçek”* uyuşmamalıdır⁶³⁰. İftira edenin bu nitelikte olan bir isnatta bulunması, suçsuz olduğunu ve herhangi bir suç işlemediğini bildiği kişiye yönelik gerçekleştirilmiş olabileceği gibi, bu kişi bir suç işlemiş olmakla birlikte kendisine isnat edilen suçu işlememiş olması durumunda da ortaya çıkabilir⁶³¹. İftira edenin mağdura yönelik gerçekleştirdiği isnadın gerçek ile olan ilişkisi farklı ihtimallerde ortaya çıkabilmektedir.

İftira suçunun faili, aslında gerçekleşmeyen bir olayı, gerçekleşmiş gibi isnat ederek, mağdurun isnat edilen suçu işlediğini veya iştirak ettiği ileri sürmektedir. Bu duruma örnek olarak, gerçekte böyle bir olay olmadığı halde tehdit edildiğini veya silah zoruyla yağmaya uğradığını ya da hukuki bir ilişki sebebiyle verdiği senedi, tehdit veya şiddet karşısında imzaladığı ileri sürmek verilebilir⁶³².

İftira faili tarafından mağdura yönelik isnadında gerçekte uyuşan isnatların yanında gerçekte uyuşmayan ve isnat edilen kişi tarafından işlenmediği bilinen fiillerin isnadı halinde iftira suçu oluşacaktır. Çünkü isnat edilen fiil sayısınca soruşturma ve kovuşturma yapılacaktır. Fail tarafından işlemediği bilinen fiiller yönünden de soruşturma ve kovuşturma yapılacağından bu isnatlar yönünden iftira suçu oluşacaktır. Örnek olarak, mağdurun hakaret suçu işlediği ancak mağdur tarafından kasten yaralamanın işlenmediğinin fail tarafından bilinmesine rağmen hakaret suçunun yanında kasten yaralama suçundan da yetkili makamlara bildirim yapılması halinde kasten yaralama suçu yönünden adliye tarafından boşuna soruşturma ve kovuşturma yapılacağından iftira suçu oluşacaktır⁶³³.

⁶²⁹ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 316.

⁶³⁰ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1179.

⁶³¹ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 214.

⁶³² Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8055.

⁶³³ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 54, Yargıtay 8. CD. 23.05.2023 tarih 2021/12788 esas 2023/3603 karar; “Somut olayda; suç tarihinde sanık ile mağdur arasında bir tartışma yaşandığı, tartışma sebebiyle sanığın yaralandığı ancak kavga sonrasında sanığın müşteki sıfatıyla alınan ifadesinde mağdurun kendisini yağmalayarak ölümle tehdit ettiğine yönelik iddiaları üzerine mağdur hakkında silahla yağma ve silahla tehdit suçlarından M. 2. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açıldığı, yargılama devam ederken sanığın 03.04.2015 tarihli duruşmada verdiği beyanında, E. A.'ın olay günü kendisini arkadaşlarının yanında darp ettiği için kızgın olması nedeniyle böyle bir beyanda bulunduğunu, ancak bu beyanın doğru olmadığını, E. A.'ın sadece kendisini darp ettiğini beyan ettiği olayda, sanığın eyleminin 5237 sayılı Kanunun 267 nci maddesinin birinci fıkrasında

İftira faili tarafından, gerçek bir olayın, suç tipi veya nitelikli halleri yönünden önemli olmayacak biçimde isnada gerçeğe aykırı eklemeler yapılması halinde iftira suçu oluşmayacaktır⁶³⁴. Örnek olarak, hakaret suçunun mağduru, hakaret içeren ifadeleri yetkili makamlara farklı aktarması halidir.⁶³⁵ Aynı şekilde kendisini silah vasfından sayılabilecek bir sopa ile yaralayan kişinin demir levye ile vurulduğunu söylemesi durumu da buna örnek gösterilebilir. Bu durumlarda, isnat edilen hukuka aykırı fiilin gerçek olması ve gerçeğe aykırı olan eklemelerin soruşturma ve kovuşturma üzerinde bir etkisinin bulunmaması sebebiyle iftira suçu oluşmayacaktır⁶³⁶.

İftira faili tarafından, iftira konusunu oluşturan suçla ilgili daha az cezayı gerektiren bir suç tipi içerisinde ihbar veya şikâyet edilmiş olması durumunda doktrindeki genel kabule göre iftira suçu oluşmayacaktır⁶³⁷. Çünkü kendisine suç isnat edilen kişi gerçekten de suç işlemiştir ancak isnatta bulunan bunu daha hafif bir suç tipi olarak yaptığı şeklinde bildirmiştir. Bu sebeple suçsuz bir kimseye değil faile bir isnat vardır. Örnek olarak, cinsel saldırının cinsel taciz ya da yağmanın hırsızlık olarak isnat edilmesi gösterilebilir⁶³⁸.

İftira failinin isnadı, gerçekte işlenmiş olan ancak hafifletici sebepleri ile ihbar etmesi durumunda yapılan isnat iftira suçunu oluşturmaz⁶³⁹. Bu durumda gerçek bir suç ve onu işleyen bir suçlu olduğu gibi yapılan soruşturma ve kovuşturma da suçlu kişiye yöneliktir⁶⁴⁰.

İftira failinin isnadı, gerçekte işlenmiş olan ancak eklenen hususlar ağırlaştırıcı sebepler ise bu durumda iftira suçunun oluşup oluşmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, ağırlaştırıcı sebep dahi iftira kastına sahipse iftira suçu oluşacaktır⁶⁴¹. Benzer bir görüş de iftira failince eklenen hususlar adliye ve isnada maruz kalan kişi zor durumda bırakmak için yapıyorsa iftira suçunu oluşacaktır⁶⁴². Bir diğer görüşe göre ise, eklenen ağırlaştırıcı sebebin niteliği değil de niceliği değiştirmesi halinde mağdura mevcut olmayan ya da işlenmemiş bir suç isnat edilmiş olmadığından iftira suçu oluşmayacaktır⁶⁴³. Kanaatimizce de kanuni

düzenlenen iftira suçunu oluşturduğu gözetilerek suç uydurma suçu yerine iftira suçundan cezalandırılması ve hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerekir.”

⁶³⁴ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8056.

⁶³⁵ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1181.

⁶³⁶ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8056.

⁶³⁷ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 214.

⁶³⁸ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 55, Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1237; “Her iki suç arasında korunan yarar itibariyle benzerlik bulunduğu için iftira suçu oluşmaz.”

⁶³⁹ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 214, Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1181.

⁶⁴⁰ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 56.

⁶⁴¹ Erem – Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 205.

⁶⁴² Özgenç, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İftira Suçu”, 63.

⁶⁴³ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 728, Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1181.

düzenleme dikkate alındığında, işlenen suç abartılarak ihbar ediliyor ve bu abartma suçun cezasının alt ve üst sınırları arasında tespitte rol oynuyorsa, iftira suçu oluşmayacaktır. Çünkü temelde gerçek bir suç ve gerçek bir suçlu olduğunda iftira suçu oluşmayacaktır. Buna karşı isnatta bulunan fail işlenen suçun hukuki yapısından ve konusundan koparak daha ağır bir şekilde cezalandırılması için ihbarda bulunuyorsa artık iftira suçu oluşacaktır⁶⁴⁴. Ayrıca madde gerekçesinde; *“Kişiye isnat edilen fiil hiç işlenmemiş olabileceği gibi, kendisine isnatta bulunulan kişi tarafından işlenmemiş olabilir. Kişi suç teşkil eden bir fiili işlemiştir. Fakat bu suça ilişkin ihbar veya şikâyetle bulunan, fiile, suç olarak niteliğini değiştirecek bazı eklemelerde bulunmuş olabilir. Şöyle ki; fiil, sahibinin bilgisi ve rızası dışında malını almaktan ibarettir. Ancak, bildirimde bulunan, bunun cebir veya tehditle işlendiği iddiasında bulunmuştur. Bu ilâve unsurlar açısından iftira suçu oluştuğunu kabul etmek gerekir.”* denilmek suretiyle konuya açıklık getirmiş olup gerçekte işlenen suçun niteliğinin değiştirilmesi durumunda iftira suçu oluşacağı açıklanmıştır⁶⁴⁵.

Fail tarafından mağdurun suçu işlemediği inancı ile hareket edilmesine karşın soruşturma neticesinde mağdura yönelik isnadın, mağdur tarafından gerçekleştirildiğinin tespiti halinde iftira suçunun oluşup oluşmayacağı tartışmalıdır. İftira suçunun koruduğu değer bireyin şeref ve haysiyeti olduğunu kabul edenlerin görüşüne göre iftira suçu oluşacak; korunan hukuki değer adliyenin düzeni olduğunu kabul edenlerin görüşüne göre ise adli makamlar nihayetinde boş yere uğraştırılmadığından iftira suçu oluşmayacaktır⁶⁴⁶. Bizim de katıldığımız görüşe göre, iftira faili isnadın gerçek dışı olduğu zannetse dahi, gerçekte o suç isnat edilen kişi tarafından işlenmiş olduğundan iftira suçu oluşmayacaktır⁶⁴⁷. Çünkü iftira suçu ile hem adliyenin menfaatini hem de bireyin şeref ve haysiyetine yönelik menfaati korunmaktadır. Ancak adliyenin menfaati öncelikli olarak korunmaktadır. Başlangıçta her ne kadar fail tarafından bu durum bilinmese de gerçekte isnat edilen fiil mağdur tarafından gerçekleştirilmiştir.

İsnadın belirlenmesinde, failin suçu nitelendirmesinden ziyade mağdura yüklediği maddi olay önemlidir. Failin hukuki nitelendirmeyi farklı yapması durumunda iftira suçu

⁶⁴⁴ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 818-819, Yargıtay CGK. 08.05.2018 tarih 2015/9-6 esas 2018/207 karar; *“İftira suçu failinin, isnat ettiği fiil gerçekte hiç işlenmemiş olabileceği gibi, işlenmiş olmakla birlikte kendisine isnatta bulunulan kişi tarafından işlenmemiş olabilir. Yine, kendisine isnatta bulunulan kişi tarafından hukuka aykırı bir fiil işlenmiş bulunmakla birlikte; iftira suçunun faili, bu fiilin karşılığında isnatta bulunulan kişiye verilecek yaptırımı ağırlaştıracak bazı eklemelerde bulunmuş olabilir. Bu durumlarda da iftira suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir.”*

⁶⁴⁵ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1237; *“Bu durumu hukuksal yarar bakımından önemli bir sapma olarak kabul etmektedir.”*

⁶⁴⁶ Bayraktar, *“İftira”*, 198.

⁶⁴⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8054.

oluşmayacaktır. Örnek olarak, yankesicilik şeklinde hırsızlık suçu isnat edilirken, bunu yağma olarak nitelendirip yetkili makamlara bildirimde bulunulması halinde hukuka aykırı bir fiil isnadından bahsedilemeyecektir⁶⁴⁸. Buna karşın, gerçekte olan suç ile yetkili makamlara bildirilen suç arasında bir benzerlik yoksa iftira edenin kastına göre iftira suçunun oluşup oluşmadığı değerlendirilmesi gerekecektir⁶⁴⁹. Örneğin gerçekte işlenen suç hakaret olmasına rağmen iftira failinin yetkili makamlara bildirdiği suçun, kasten yaralama olması durumunda, suç tipleri arasında bir benzerlik olmadığı için iftira suçu oluşacaktır.

2.3.3. Maddi İftira

765 sayılı TCK döneminde iftira suçunun düzenlendiği 285. maddesinde iftira suçunun seçimlik hareket açısından şekli iftira ve maddi iftira olarak düzenlenmişti. Maddi iftiranın şekli iftiradan farkı, isnat edilen suçun maddi eser ve delillerinin iftiracı tarafından uydurularak, mağdura soyut bir suç isnadından ziyade maddi delilleri hazırlayarak iftira eylemi somutlaştırmasıdır. 765 sayılı TCK’da şekli iftira ile maddi iftira aynı madde bünyesinde düzenlenerek suçun yaptırımı ve şiddeti arasında bir ayırım yapılmamıştı. Ancak bu durum doktrinde, iftira failinin soyut bir suç isnadı ile yetinmeyip ayrıca isnat ettiği suçun delillerini de somutlaştırdığı, yalan olan isnadı güçlendirmek amacıyla hilenin de eklendiği, “maddi iftiranın şekli iftiraya karşı faildeki ahlaki redaet bakımından daha yoğun olduğu”, bu sebeple cezanın belirlenmesinde asgari hadden uzaklaşılması gerektiği kabul edilmekteydi⁶⁵⁰.

TCK’nın 267/2. maddesi kapsamında; iftira eyleminin maddi eser ve delil uydurularak işlenmesi halinde, hükmedilecek cezanın yarı oranda arttırılması gerekeceği şeklinde hüküm konulmuştur. Kanun metni de dikkate alındığında TCK’nın 267/2. fıkrasındaki düzenleme cezanın ağırlaştırılması gerektiren nitelikli haldir⁶⁵¹. Aslında 765 sayılı TCK’da yalın olarak hukuka aykırı suç isnat etme ile maddi eser ve delil uydurarak suç isnat etmek iftira suçunun seçimlik hareketleri olarak düzenlenmişti. Buna karşılık 5237 sayılı TCK ile birlikte şekli iftira ile maddi iftira ayrımı ortadan kaldırılmıştır⁶⁵². Ancak maddi iftira⁶⁵³ hali olan bu durumu

⁶⁴⁸ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8054-8055, Zafer, *İftira*, X/23.

⁶⁴⁹ Dündar, “İftira Suçu ile Benzeri Suçlar Üzerine Bir İnceleme”, 296.

⁶⁵⁰ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 235-236, Dündar, “İftira Suçu ile Benzeri Suçlar Üzerine Bir İnceleme”, 307.

⁶⁵¹ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1241; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8061; Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1176; Çakır, “İftira Suçu”, 1176; Yıldırım, *İftira ve Suç Uydurma Suçları*, 83; Zafer, “İftira”, X/42: “Bu hal iftira suçunun nitelikli hali imiş gibi ceza yaptırımı öngörülmüştür. Ancak kanaatimizce maddi iftira da denilen bu hal iftira suçunun bir işleme şekli olup TCK m. 267/1’de gösterilen seçimlik hareketlere alternatif bir seçimlik harekettir.”

⁶⁵² Üzülmüş, “İftira Suçu”, 833.

⁶⁵³ Hafızogulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 103; “Kanun koyucu, failin maddi eser ve delillerinin uydurmayı iftira suçunu ağırlaştıran neden sayarak, suçunun özgünlüğünü bozmuş, yerleşik olan “maddi iftira suçunu” ortadan kaldırmıştır.”

cezaı ağırlaştıran haller arasında incelemesi yerine konu bütünlüğü açısından ayrı bir başlıkta incelemeyi faydalı buluyoruz.

5237 sayılı TCK'nın tasarı aşamasında; “*suçun maddi eser ve delillerinin uydurarak iftirada bulunulması*” şeklinde iken yapılan haklı eleştiriler⁶⁵⁴ neticesinde “*suçun*” ibaresi değiştirilerek “*fiilin*” olarak belirlenmiştir. Bu değişiklik ile birlikte idari yaptırım gerektiren bir fiilin maddi eser ve deliller uydurulması halinde de artık bu fıkraı göre ceza ağırlaştırılacaktır. Örnek verecek olursak, Yükseköğretim kurumlarında yasaklanmış bir yayının, öğrenciye idari yaptırım uygulanması amacıyla onun kitabının arasına ya da çantasına konulması durumunda 2. fıkraya göre faile verilecek ceza arttırılacaktır⁶⁵⁵.

İspat vasıtası olarak kullanılabilecek her türlü iz, eser ve emare maddi eser anlamına gelir⁶⁵⁶. Hâkimin ceza yargılamasında, geçmiş zamanda olayının ne olduğunu ve nasıl gerçekleştiğini bilmek için bugüne bakması gerekir. Bugünden maksat ise bugün var olan ve varlığını duyularımızla öğrendiğimiz şeylerdir. Delilden anlaşılması gerekende budur⁶⁵⁷. Başka bir ifadeyle, ceza muhakemesinde fiilin, fail tarafından işlendiğini ya da işlenmediği hususunda, yargılama makamının doğru kanaate varabilmesinde kullanılan, uyumsuzluğunu tamamını veya bir kısmını ispat edecek vasıtalarla denir⁶⁵⁸. Kısaca hâkimin maddi gerçeği ortaya çıkarmak için kullandığı ispat araçlarının tümü delil olarak değerlendirilir⁶⁵⁹. TCK'nın 267/2. maddesindeki uydurmanın konusunu oluşturan maddi eser ve delili, ceza yargılaması bakımından her türlü delil ve emareyi kapsar şekilde anlamak gerekir⁶⁶⁰. Bu bakımından, kişinin iftirasını güçlendirmek için maddi eser niteliğinde emareler oluşturabilir, delil uydurabilir⁶⁶¹. Bu tür

⁶⁵⁴ Mustafa Avcı, *Türk Ceza Kanunu Reformu*, (Ankara; İkinci Kitap, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004), 217; Keskin, “Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu”, 224.

⁶⁵⁵ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 84.

⁶⁵⁶ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1176.

⁶⁵⁷ Yenisey - Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 540; Polisin Adli Görevlerinin Yerine Getirilmesinde Delillerin Toplanması, Muhafazası ve İlgili Yerlere Gönderilmesi Hakkında Yönetmeliğinin 4. maddesi; “*Delil: Meydana gelen bir suçun aydınlatılması ve suç sanıklarının tespitine yarayan her türlü ispat vasıtalarını, Maddi Delil: İtiraf ve şahadet dışında kalan suç veya suç sanıklarıyla ilgili maddi (fiziki) bir yapıya sahip, canlı veya cansız, dokunulabilen şeyleri,*”

⁶⁵⁸ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 298.

⁶⁵⁹ Ahmet Gökçen - Kerim Çakır, “Ceza Muhakemesinde Delil, Delillerin Muhafazası, Toplanması, Değerlendirilmesi ve Delil Yasakları,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, 21/ Özel S., (2019), 2912.

⁶⁶⁰ Erem - Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 211.

⁶⁶¹ Üzülmöz, “İftira Suçu”, 833; Yargıtay 16. CD. 10.03.2015 tarih 2015/214 esas 2015/48 karar; “*Katılan hakkında çocuğun cinsel istismarı suçundan soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak amacıyla öz kızı olan Kerime’yi katılanın kendisine cinsel istismarda bulunduğu şeklinde ifade vermeye yönlendiren sanığın eyleminin iftira suçunun maddi eser ve delillerini uydurma niteliğinde olduğu gözetilmeden hukuki vasıflandırmada hataya düşölerek hakkında uygulama yeri bulunmayan dolaylı faillikten hüküm kurulması,*”

iftiralar genelde, kendisini yaralamak biçiminde⁶⁶² veya masum kişinin evine, iş yerine, aracına, cebine, eşyalarının⁶⁶³ arasına suç delillerini koyma biçiminde de gerçekleştirilebilir⁶⁶⁴. Yargıtay, cinsel saldırıya uğradığını ve olay anında üzerinde bulunan kıyafetlerini yıkamadığını ve üzerinden DNA örneklerinin olabileceğinin beyan ederek hukuka aykırı fiil isnadı durumunda maddi eser ve delilleri uydurularak iftira suçunun işlendiğini kabul etmiştir⁶⁶⁵. Delil olarak uydurulan şeylerin delil gücünde olup olmadığının değerlendirilmesi somut olaya ve suç türüne göre hâkim tarafından yapılacaktır⁶⁶⁶. Yargıtay, “*sanığın katılanlar hakkında suç duyurusunda bulunurken ibraz ettiği senet fotokopisi ile icra takibine konu senedin aynı olması*” olayı ile “*Emniyet müdürlüğüne şikâyetle bulunarak komşusu olan mağdurun evinde kaçak kazı yaparak define aradığını iddia eden*” sanığın eylemi TCK’nın 267/2. kapsamında değerlendirmemiştir⁶⁶⁷.

Gizlemek, yok etmek ve değiştirmek manipüle etmenin farklı biçimleridir. İşlendiği isnat edilen bir fiilin maddi eser ve delillerini uydurmak, delillerin manipüle edilmesinin bir şeklini oluşturmaktadır. Bir görüşe göre, kanuni düzenlemeye bakıldığında delillerin manipüle edilmesinin bütün hallerinden ziyade maddi eser ve delili oluşturmak halinden bahsedildiği, bu durum kanunilik ilkesi kapsamında ele alınmalıdır. Buna göre nitelikli halinin uygulanabilmesi için maddi eser ve delillerin uydurulması yani oluşturulması gerektiği ve yeni oluşturma haricinde delillerin gizlenmesi, yok edilmesi gibi durumlarda iftira suçundan ziyade TCK’nın 281. maddesinde düzenlenen, suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunun oluştuğunu ileri sürmüştür⁶⁶⁸. Fakat kanaatimizin de aynı yönde olduğu görüşe göre delilleri

⁶⁶² Yargıtay 8. CD. 27.09.2022 tarih 2020/8981 esas 2022/13027 karar; “*Sanığın mağdurun kendisini kasten yaraladığına ilişkin suç isnadında bulunurken inandırıcılık sağlanması için kendi vücuduna adli muayene raporuna konu olan zararları vererek fiilin maddi eser ve delillerini uydurduğu anlaşılmakla cezasında TCK’nın 267/2. maddesi uyarınca artırım gerektiği.*”

⁶⁶³ Yargıtay 8. CD. 30.03.2022 tarih 2021/14819 esas 2022/5301 karar; “*Mağdur eşine ait telefondan kendisine ait telefona tehdit ve hakaret içerir mesaj göndererek, mağdurun kendisine tehdit ve hakarete bulunduğu bahisle şikâyetle bulunup fiilin maddi eser ve delillerini uyduran sanığın cezasında TCK’nın 267/2. gereğince artırım yapılması.*”

⁶⁶⁴ Hafizoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 100.

⁶⁶⁵ Yargıtay 8. CD. 21.02.2024 tarih 2021/16802 esas 2024/1604 karar.

⁶⁶⁶ Şahbaz, *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, 3468.

⁶⁶⁷ Yargıtay 9. CD. 01.04.2013 tarih 2013/1553 esas 2013/4995 karar ile Yargıtay 9. CD. 08.05.2013 tarih 2013/3244 esas 2013/7164 karar, aktaran; Şahbaz, *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, 3468.

⁶⁶⁸ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 833-834; Yargıtay 8. CD. 05.06.2023 tarih 2021/13673 esas 2023/4115 karar; “*maddi eser ve delil uydurmak suretiyle iftira suçunun oluşabilmesi için fail, sadece soyut olarak bir suç ya da idari yaptırım gerektiren fiil isnadında bulunmamakta, bu isnadın inandırıcı olabilmesi için maddi eser ve delil de hazırlamaktadır. Daha önceden var olan maddi eser ve delil sunulması, iftira eyleminden sonra isnadın ispatı amacıyla sonradan uydurulması ya da delilin iftiraya konu eylemi ispat gücünün olmaması halinde suçun nitelikli şekli gerçekleşmez. Maddi eser ve delilin şikâyet dilekçesi veya ihbarla birlikte uydurularak bildirilmesi halinde bu fıkra tanımlanan nitelikli suçun oluşacağı, somut olayda; sanığın aldığı uyuşturucunun etkisi ile evdeki eşyaları dağıtmış olması, vücudundaki yaraların dışarıda başka şahıslarla*

uydurma ifadesinin içerisinde isnat edilen suçun işlendiği izlenimini veren delil uydurmak olduğu gibi isnat edilen suçun nasıl işlendiğinin ispatında kullanılacak delillerin yok edilmesi ya da yetkili makamın kanaatine aksi yönde tesir edecek şekilde delilleri değiştirmek, tamamen veya kısmen yok etmek de girecektir⁶⁶⁹. Yeni oluşturulacak delil maddi olayı tamamen ya da kısmen temsil edebilen ve ispat aracı olabilecek nitelikte olması gerekir⁶⁷⁰. En başından beri iftirada bulunmak amacıyla fail tarafından oluşturulmuş olanlar hariç önceden var olan birtakım hususların, doğal olayların ya da iftira edilerek yüklenen eylemle bağlantısı bulunmayan olguların iftira eylemini desteklemek için ileri sürülmesi, fiilin maddi eser ve delillerinin uydurulduğu anlamına gelmeyecektir⁶⁷¹. Aynı şekilde iftira eyleminden sonra fail tarafından isnadın ispatı için maddi eser ve delil sonradan uydurulursa maddi iftira hali oluşmayacaktır⁶⁷². Bu durumda TCK'nın 281. maddesi kapsamında ele alınan suç tipinin oluştuğunun değerlendirilmesi gerekecektir⁶⁷³.

Maddi eser ve delil uydurularak iftira suçu işlenmesi halinde masum kişiye isnat edilen hukuka aykırı fiilin hangi maddi eser ve delil uydurularak desteklendiği açıkça anlaşılmalıdır. Bu sebeple, failin isnat ettiği hukuka aykırı fiili gördüğünü belirtmesi ya da buna tanıklık etmesi maddi iftiranın somutlaştırıldığı anlamına gelmez⁶⁷⁴.

Maddi eser ve delil uydurulmasıyla işlenebilen bu fıkra kapsamında eser ve delillerin, soruşturma başlatacak nitelikte olması gerekir⁶⁷⁵. Uydurulan maddi eser ve delil mantıken ve fiilen elverişli olmayan araçlar ve deliller ileri sürülmüşse artık ortada işlenemez bir suç

arasında geçen tartışma sırasında olduğunu beyan etmesi karşısında, mağdura isnat olunan hakaret, mala zarar verme ve silahla tehdit suçlarının maddi eser ve delillerinin uydurulması söz konusu olmadığı.”

⁶⁶⁹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 132; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1838; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1241.

⁶⁷⁰ Yargıtay 9. CD. 08.07.2014 tarih 2013/17113 esas 2014/8595 karar.

⁶⁷¹ Yargıtay 4. CD. 03/11/2014 tarih 2014/2504 esas 2014/31469 karar.

⁶⁷² Yargıtay 8. CD.15.02.2023 tarih 2020/18825 esas 2023/537 karar.

⁶⁷³ Yargıtay 11. CD. 14.01.2016 tarih 2014/16661 esas 2016/213 karar; “Jandarma Karakol Komutanlığında asayiş tim komutanı olarak görev yapan sanığın, İl Jandarma Komutanlığı'ndan getirilen ihbar mektubu içeriğine göre, ihbarcının kimlik bilgilerini gizlemek amacıyla, 01.04.2011 tarihinde ismini vermek istemeyen bir kişi tarafından telefon ile ihbar yapılmış gibi, tutanak tutmak şeklinde gerçekleşen eyleminin görevi kötüye kullanma; ihbar tutanağına dayanılarak verilen karar kapsamında yapılan aramada suç unsuruna rastlanmaması üzerine, iftira suçundan başlatılan soruşturma kapsamında, Cumhuriyet Savcılığı'nca ihbarcının kimlik bilgilerinin tespiti amacıyla yazılan müzekkerelere karşılık, ismini vermeyen bir kişinin telefon ile ihbarda bulunduğu dair 12.05.2011 ve 20.09.2011 tarihli tutanakları düzenlemek eylemlerinin ise, suç delillerini gizleme suçunu oluşturup oluşturmadığının tartışılması.”

⁶⁷⁴ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1177; Yargıtay 8. CD. 20.09.2021 tarih 2020/11789 esas 2021/17771 karar; “Sanığın gerçeğe aykırı olarak mağdurlara yönelik bir fiil isnat etmekten ibaret eyleminde, iftira suçunu içeren dilekçe verme dışında maddi eser ve delil uydurulmadığı.”

⁶⁷⁵ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1838; Bahar Gögüs, *Türk Ceza Hukuku Kapsamında İftira Suçu* (Ankara: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 133.

olduğundan iftira suçu doğmayacaktır⁶⁷⁶. Yargıtay da delilin, iftiraya konu eylemi ispat gücünün olmaması halinde suçun nitelikli şekli gerçekleşmeyeceğini kabul etmektedir⁶⁷⁷.

Gerekçede açıklanmasa da kanun koyucu tarafından cezanın artırılmak istenmesinin temelinde, maddi eser ve delil uydurularak iftira suçunun işlenmesi halinde bu suçla önlenmek istenen ihlali kolaylaştırdığı, iftira eylemini daha etkili hale getireceği ve yetkili mercileri daha kolay yanıltabileceği düşüncesi yatmaktadır⁶⁷⁸. Çünkü şekli iftiraya göre yani yetkili makama ihbar veya şikâyetle ya da basın yayın yoluyla iftira suçunun işlenmesine göre daha inandırıcı ve daha aldatıcı niteliktedir⁶⁷⁹.

İftira faili, maddi eser ve delil oluşturarak isnadını somutlaştırmaktadır⁶⁸⁰. Fakat maddi eser ve delil uydurarak yapılan somutlaştırmanın belirlenebilir bir kimseye yöneltilmiş olması gerekir. Ayrıca 1. fıkra da belirtildiği üzere somutlaştırılan bu isnat ile masum kişi yönünden soruşturma veya kovuşturma başlatmak ya da idari yaptırım uygulamak amacı ile yapılmış olması gerekir⁶⁸¹. Ancak maddi eser ve delil uydurarak hukuka aykırı fiilin ayrıca ihbar veya şikâyet edilmesi ya da basın ve yayın yoluyla bir kimseye isnat edilmesinin zorunlu olup olmadığı hususunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. İlk görüş, 2. fıkranın hareket ögesi “maddi eser ve delil uydurma” davranışı olarak belirtilmiştir. Buna karşılık 1. fıkranın hareket ögesi ise suç isnadının “ihbar veya şikâyet ya da basın ve yayın yoluyla” yapılmasıdır. Buna göre, 2. fıkra da hareket ögesi ayrıca belirlenmiş olduğundan 1. fıkradaki hareket ögesinin gerçekleşip gerçekleşmediği aranmayacak ama ikinci fıkra da yer almayan diğer ögeler aranacaktır⁶⁸². Seçimlik hareketin oluşabilmesi için maddi eser ve delillerin yetkili makamlar tarafından ulaşılabilecek biçimde uydurulmuş olması yeterli olup, bunun yetkili makamlara ulaştırılması ya da bildirilmesi zorunlu değildir. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki uydurulan maddi eser ve delil yetkili mercilere ulaştırılmazsa zaten iftira suçunun varlığından haberdar olunmayacağı ileri sürülmüştür⁶⁸³. Diğer görüş ise, 2. fıkranın iftira suçunda cezayı ağırlaştıran nitelikli bir haldir. Buna göre iftira konusunu oluşturan fiilin hukuka aykırı olmasına, ihbar veya

⁶⁷⁶ Dündar, “İftira Suçu ile Benzeri Suçlar Üzerine Bir İnceleme”, 308.

⁶⁷⁷ Yargıtay 8. CD. 05.06.2023 tarih 2021/13673 esas 2023/4115 karar; karşı görüş; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1241; “Uydurulan eser ve delillerin, fiilin aydınlatılmasında özel bir güçlük yaratmış olması zorunlu değildir.”

⁶⁷⁸ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 132.

⁶⁷⁹ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 734.

⁶⁸⁰ Çakır, “İftira Suçu”, 1176.

⁶⁸¹ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1184, Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1838.

⁶⁸² Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8061-8062, Hasan Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 2/2376.

⁶⁸³ Zafer, *İftira*, X/31, Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1839.

şikâyet⁶⁸⁴ ya da basın ve yayın yoluyla bildirimler dahi tüm gereklilikler burada da aranacaktır. Örnek olarak da iftiracının, bir başkasının evine gizlice uyuşturucu madde koyarak, o kişinin uyuşturucu ticareti yaptığına dair ihbarda bulunması gösterilebilir⁶⁸⁵. Buna göre maddi eser ve delil uydurularak iftira suçunun, suçun temel şekli işlendikten sonra iftiraya konu olan maddi eser ve deliller uydurulduktan sonra tamamlanmış olacaktır⁶⁸⁶. İftiracı tarafından maddi eser ve delil uydurulduktan sonra henüz yetkili mercilere ihbar veya şikâyet veyahut basın ve yayın yoluyla aracılığıyla mağdura yönelik gerçek dışı isnat yapılmamışsa, suçun oluşmadığı kabul edilecektir. Yargıtay'da bir kararında, nitelikli halin gerçekleşmesi için bildirimin gerekli olduğu belirtmiştir⁶⁸⁷.

Gerçekte suçlu olan bir kişi hakkında, bu kişinin suçu işlediğinden habersiz olarak maddi eser ve delillerin uydurulması halinde suçsuz olduğu bilinen şartı gerçekleşmediğinden iftira suçu oluşmayacağı unsurları var ise başka suçun oluşacağı kabul edilmelidir⁶⁸⁸. Çünkü maddi eser ve delil uydurulmuş olsa da soruşturma ve kovuşturma artık inisiyatifinde değildir⁶⁸⁹. Kanaatimizce de ortada gerçekten suçlu bir kimsenin var olması sebebiyle iftira suçu oluşmayacaktır.

Değerlendirilmesi gereken bir diğer nokta ise, 267. maddenin 2. fıkrasında kullanılan “ve” bağlacının “veya” olarak değiştirilmesi gerekliliğidir⁶⁹⁰. Zira kanun 2. fıkrasının uygulanması için hem maddi eserin hem de delilin uydurulması gerekir. Ancak fıkranın düzenleniş amacı ile

⁶⁸⁴ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1241.

⁶⁸⁵ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 480, Yargıtay 8. CD. 30.03.2023 tarih 2021/7831 esas 2023/1628 karar; “5237 sayılı Kanun'un 267/2. maddesinde düzenlenen maddi eser ve delil uydurmak suretiyle iftira suçunun oluşabilmesi için fail, soyut olarak bir suç ya da idari yaptırım gerektiren fiil isnadında bulunmamakta, bu isnadın inandırıcı olabilmesi için maddi eser ve delil de hazırlamaktadır. Daha önceden var olan maddi eser ve delil sunulması ya da iftira eyleminden sonra isnadın ispatı amacıyla sonradan uydurulması halinde suçun nitelikli şekli gerçekleşmez. Maddi eser ve delilin şikâyet dilekçesi veya ihbarla birlikte uydurularak bildirilmesi halinde bu fıkra tanımlanan nitelikli suç oluşur.”

⁶⁸⁶ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1177, Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 85, Çakır, “İftira Suçu”, 1178.

⁶⁸⁷ Yargıtay 8. CD. 22.03.2021 tarih 2019/18429 esas 2021/432 karar; “TCK'nın 267/2. maddesinde düzenlenen maddi eser ve delil uydurmak suretiyle iftira suçunun oluşabilmesi için fail, sadece soyut olarak bir suç ya da idari yaptırım gerektiren fiil isnadında bulunmamakta, bu isnadın inandırıcı olabilmesi için maddi eser ve delil hazırlamak da gerekmektedir. Daha önceden var olan maddi eser ve delilin sunulması ya da iftira eyleminden sonra isnadın ispatı amacıyla sonradan uydurulması halinde suçun nitelikli şekli gerçekleşmez. Maddi eser ve delilin şikâyet dilekçesi veya ihbarla birlikte uydurularak bildirilmesi halinde bu fıkra tanımlanan nitelikli suç oluşur. Dava konusu dosyada, sanığın müştekinin bıraktığı kâğıt üzerindeki "160" ibaresinin "60.000" olarak değiştirilmesinin maddi eser ve delillerini uydurarak iftira niteliğinde kabul edilemeyeceği.”

⁶⁸⁸ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1839.

⁶⁸⁹ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 236, karşı görüş; Bayraktar, “İftira”, 199: “İftira suçu meydana gelmektedir.”

⁶⁹⁰ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 132.

uyumlu olarak kullanılmayan “ve” bağlacının “veya” şeklinde kanun koyucu tarafından değiştirilmesi kanunilik ilkesi çerçevesinde yerinde olacaktır⁶⁹¹.

2.3.4. Suçun Tamamlanması

İftira suçunun tamamlanması durumunun da değerlendirilmesi gerekir. Zira iftira suçu neticenin aranmadığı, sırf hareket suçlarındandır⁶⁹². Kanuni tarife uygun şekilde suç teşkil eden bir ihbara rağmen yetkili makamlar hiç harekete geçmemesi ya da herhangi bir işlem tesis etmemesi durumunda dahi iftira suçu işlenmiş olacaktır⁶⁹³. Kural olarak iftira suçunda gerçeğe aykırı isnadın yetkili makamlara ulaşmasıyla suç tamamlanır⁶⁹⁴. Buna karşın iftira suçunda suçun tamamlanma anı şekli iftira (TCK 267/1) ve maddi iftira (TCK 267/2) açısından ayrı ayrı ele alınması gerekir.

İşlemediğini bildiği bir fiile ilgili olarak masum bir kişi hakkında yetkili makamlara ihbar ya da şikâyetle bulunma veya basın ve yayın yoluyla kişi hakkında gerçeğe aykırı isnatta bulunulması durumu olarak kabul edilen şekli iftirada; ihbar ve şikâyetin yapıldığı anda iftira suçu tamamlanmış olacaktır⁶⁹⁵. Buna göre gerçeğe aykırı fiile ve faile ilişkin asılsız isnadın yetkili makamlara bildirilmesi ile şekli iftira suçu tamamlanacaktır⁶⁹⁶. Suçun tamamlanması yönünden yetkili makamın asılsız isnattan haberdar olması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında henüz yetkili makama ulaşmamış asılsız ihbar ya da şikâyet dilekçesi yönünden iftira suçu tamamlanmamış olacaktır⁶⁹⁷. Yetkili makama yapılan ihbar ya da şikâyet neticesinde bu makamların haberdar olmaları ile birlikte re’sen adli mekanizma yürümeye başlar ve mağdur açısından tehlike bu anda başladığı gibi adliye bakımından boşuna emek ve masraf da bu andan itibaren başlar. Yetkili makamların asılsız isnattan haberdar olmaları yeterli olup isnat edilen suç açısından kovuşturmanın başlaması şart değildir; ancak mağdur açısından kovuşturma evresine geçilmesi tehlikesi her an için vardır. Yetkili makamın bilgi sahibi olabileceği imkân varlığı da bu anlamda suçun tamamlanması için yeterli değildir. Bu nedenle ihbar yetkili makama ulaşmış ancak ihbar içeriği yetkili makamının bilgisinde değil ise iftira suçunun tamamlandığı söylenemeyecektir. Çünkü asılsız ihbarın mağdur üzerinde ortaya çıkaracağı tehlike mağdurun ve ona isnat edilen fiili belirli veya belirlenebilir olması ile mümkündür⁶⁹⁸.

⁶⁹¹ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 86.

⁶⁹² Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 130.

⁶⁹³ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 101.

⁶⁹⁴ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 827; Gökcen - Artuç, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 8913.

⁶⁹⁵ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1240.

⁶⁹⁶ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8064.

⁶⁹⁷ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1184.

⁶⁹⁸ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 225.

Yetkili makam asılsız ihbardan ya da şikâyet dilekçesinden haberdar olduktan sonra söz konusu ihbar ya da şikâyet dilekçesini yırtıp atsa dahi iftira suçu tamamlanmış olacaktır. Yetkili makam tarafından işlem yapılmaması ya da ihbar veya şikâyet dilekçesinin yok edilmesi iftira suçunun tamamlanmasını engellemeyecek olup işleme koymayan ya da yok eden yetkili makam hakkında görevin ihmali sorumluluğu doğuracaktır⁶⁹⁹.

Şekli iftiranın bir diğer işleniş biçiminde olan basın ve yayın yoluyla ise doğrudan bir ihbar ve şikâyetten ziyade vasıtalı diyebileceğimiz bir bildirim söz konusudur. Başsavcılık makamı ya da görevli kıldığı savcı tarafından basın sürekli izlenmektedir. Bu sebeple basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçunda yetkili makam asılsız isnadı dolaylı yoldan öğrenmektedir⁷⁰⁰. İlgili yetkili makam tarafından suça ilişkin yayını ihbar kabul ederek, bununla ilgili soruşturma ya da kovuşturma başlatma ihtimalinin varlığı bu anlamda yeterlidir⁷⁰¹. Yetkili makamın, basın ve yayın yoluyla öğrendiği isnat hakkında cezai ya da idari bir soruşturma başlatması suçun tamamlanması açısından önemli değildir⁷⁰². Basın ve yayın yoluyla işlenmiş olan iftira suçunda suçsuz kimseler hakkında idari veya cezai soruşturma başlatılması tehlikesi⁷⁰³ ve Basın Kanunu'nun 11/1. maddesi de dikkate alındığında yayın tarihinde işlenmiş sayılır⁷⁰⁴. Basılmış eserler yoluyla işlenen iftira suçundan basılmış eserin yayım anında yani basılmış eserin kamuya sunulmasıyla suç oluşur⁷⁰⁵. 7418 sayılı Kanun ile Basın Kanunu'nda yapılan son değişiklik ile birlikte internet haber sitelerinde işlenen suçlarda suçun yayım anında oluşacağı kabul edilmiştir. Yayım anı ise aynı Kanunu'nun 4/4. maddesindeki; *“İnternet haber sitelerinde bir içeriğin ilk kez sunulmaya başlandığı tarih ile sonraki güncelleme tarihleri, her erişildiğinde değişmeyecek şekilde içeriğin üzerinde belirtilir.”* düzenlemesine göre belirlenecektir. Kanun koyucunun bu düzenlemesine göre internet haber siteleri açısından yayımın ya da güncellenmenin yapıldığı tarih suç tarihi olarak kabul edilecektir⁷⁰⁶. Kitle iletişim araçları ile suçun işlenmesi durumuna ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamaktadır⁷⁰⁷. Bu

⁶⁹⁹ Şahbaz, “İftira Suçu”, 501.

⁷⁰⁰ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837.

⁷⁰¹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 63.

⁷⁰² Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8061.

⁷⁰³ Ali Parlar, *Türk Ceza Kanunu Şerhi* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2015) 2/2860.

⁷⁰⁴ Çakır, “İftira Suçu”, 1174; Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1174; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1234; Üzülmüş, “İftira Suçu”, 827.

⁷⁰⁵ Zafer, *İftira*, XI/28.

⁷⁰⁶ Şaban Cankat Taşkın, “İnternet Haber Sitelerinin Basın Kanunu Kapsamına Alınmasına İlişkin Değerlendirmeler”, *Ceza Hukuk Dergisi* 18/51 (2023), 45.

⁷⁰⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8064.

sebeple kitle iletişim araçlarıyla iftira suçunun işlenmesi durumunda asılsız isnadın yetkili makamların bilgisine ulaştığı an suçun tamamlandığı kabul edilmelidir⁷⁰⁸.

Eser ve delil uydurarak işlenen maddi iftirada, suçun tamamlanma anı ise yetkili makamların uydurulan delil ya da emarelerden haberdar olduğu andır⁷⁰⁹. Bu nedenle iftira suçunun failin eser ve delil uydurmaya yönelik icrai davranışları maddi iftira suçunun tamamlanması için yeterli değildir⁷¹⁰. Ayrıca yetkili makamlara bunun ulaşması gerekecektir⁷¹¹.

3. Suçun Manevi Unsuru

Suçun bir diğer unsuru da işlenen fiil ile kişi arasındaki manevi bağı ifade eden manevi unsurdur. İşlenen fiil ile kişi arasındaki bu bağ tesis edilmeden, gerçekleştirilen davranış fiil niteliğini taşımaz ve bundan dolayı, bir suçun varlığından söz edilemez⁷¹².

İftira suçu kasten işlenebilen bir suçtur⁷¹³. 765 sayılı TCK'nın 285. maddesi; "*failin suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye suç isnat etmiş olmasını*" şart koşmuştu. 5237 sayılı TCK'nın 267/1. maddesinde "*işlemediğini bildiği halde...hukuka aykırı fiil isnat eden*" ifadesi kullanarak 765 sayılı TCK'da olduğu gibi aynı esas benimsenmiş ve manevi unsura dikkat çekilmiştir⁷¹⁴. Kast, bilmek ve istemektir. İftira faili, iftira suçunun cezası dışında suçun kanuni tipinde belirtilmiş olan unsurları bilmesi ve istemesidir. Buna göre fail, suç ve bunun failini maddede belirtilen şekilde bilerek ve isteyerek yetkili makamlara bildirmesi gerekir⁷¹⁵. Böylece iftira suçunun manevi unsuru, suçsuz olduğu bilinen bir kimseye hukuka aykırı bir isnatta bulunma kastı veya delilleri uydurma kastıdır⁷¹⁶.

Kasten işlenebilen suçlar doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da gerçekleştirilebilir. Fakat bir suç tipinin yasal düzenlenmesinde "*bilerek*", "*bildiği halde*", "*bilmesine rağmen*" gibi kavramlar kullanılmışsa, böyle bir suç tipi sadece doğrudan kastla gerçekleştirilebilir. Bir diğer ifadeyle, yasal düzenlemede bu ifadeler var ise bu suç tipleri olası kastla işlenemez⁷¹⁷. Yasal düzenleme dikkate alındığında, "*işlemediğini bildiği halde*" ifadesi

⁷⁰⁸ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8064; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1837; Meran, *AIHM Kararları ile İçtihatlı –İftira*, 234; karşı görüş; Zafer, *İftira*, X/28.

⁷⁰⁹ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1184; Çakır, "İftira Suçu", 1173.

⁷¹⁰ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8064.

⁷¹¹ Şahbaz, "İftira Suçu", 498.

⁷¹² Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 234.

⁷¹³ Gökcen - Artuç, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 8917; Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 320.

⁷¹⁴ Yıldırım, "İftira ve Suç Uydurma Suçları", 62.

⁷¹⁵ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 222.

⁷¹⁶ Şahbaz, "İftira Suçu", 501.

⁷¹⁷ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 253.

kullanıldığından iftira suçu ancak doğrudan kastla işlenebileceğinden olası kastla işlenemez⁷¹⁸. Çünkü olası kastta fail, davranışını gerçekleştirirken bilmeden ziyade neticeyi öngörmesi ve kabullenmesi söz konusudur⁷¹⁹. Madde gerekçesinde de “İftira suçunun oluşabilmesi için, kendisine hukuka aykırı fiil isnat edilen kişinin bu fiili işlemediğinin bilinmesi gerekir. Bu bakımdan söz konusu suç, ancak doğrudan kastla işlenebilir. Başka bir deyişle iftira suçu muhtemel kastla işlenemez.” Bu sebeple iftira suçunda TCK’nın 21/2. maddesinde ele alınan olası kast hükmü kapsamında değerlendirilemez ve bu kapsamda iftira suçunun cezası indirilemez⁷²⁰. Suçun diğer unsurları, örneğin ihbar veya şikâyetin yapıldığı makamın yetkili olup olmadığı konusunda olası kast yeterlidir⁷²¹.

Gerekli özeni göstermemekle işlenen iftira fiilinde kasıt bulunmamaktadır. Kanuni düzenleme de dikkate alındığında iftira suçunun taksirle işlenmesi mümkün değildir⁷²². İftira suçunun oluşumu için “suçu işlemediğini” bilenen bir mağdur olması gerektiğinden, suçlu zannetmiş olmakla iftira suçu oluşmayacaktır⁷²³. Bu yüzden ne bilinçli ne de bilinçsiz taksirin iftira suçuna uygulanması mümkün değildir⁷²⁴. Zira toplumun gerçekleşen suçlar ile ilgili olarak yapılan ihbarlardan haberdar olmakta menfaati bulunmaktadır. Eğer iftira suçunda taksirle gerçekleştirilen asılsız suç isnatlarını cezalandırırsa, gerçekleşen suçlardan haberdar olmada önemli bir kaynaktan mahrum kalma riski ortaya çıkabilecektir⁷²⁵.

Bir kısım suç tipinde, suçun unsurlarına ilişkin kastın yanında failin belirli bir amaçla ya da belirli bir saik ile hareket etmesi bir manevi unsur olarak düzenlenmiştir⁷²⁶. Bu unsurlar da kastta olduğu gibi amaççı bir yapıya sahip olup suç tipiyle korunan hukuki değere ilişkin faildeki hareket iradesini belirtir⁷²⁷. Kanaatimizce de bu suç tipleri için aranan maksat, amaç ya da saik gibi sübjektif unsurlar kastla özdeş veya kastın bir biçimi olmayıp kasttan farklı

⁷¹⁸ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 482; Meran, *AİHM Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 233; Zafer, *İftira*, X/33; Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 254.

⁷¹⁹ Hakan Karakehya, “Olası Kast”, *Ceza Hukuku Dergisi* 1/2 (2006), 33.

⁷²⁰ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 125.

⁷²¹ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1245.

⁷²² Meran, *AİHM Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 223; Zafer, *İftira*, X/33; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 733; Yiğitbaş’a göre: “İftiranın taksirle işlenmesine kanunumuz bakımından imkân yoktur. Ancak, kanaatimizce taksirli iftiranın de kanunlara konulması, birçok suçlunun cezasız kalmaması yönünden zaruridir. Suçlunun diyoruz çünkü sanıklar gerçekten iftira suçunu işlemelerine rağmen iftira ettiğim kimseyi suçlu sanıyorduk lafıyla suçtan ve cezadan kurtulmaktadır ki bu acıdır.” Yiğitbaş, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, 847.

⁷²³ Erem, “İftira”, 1070.

⁷²⁴ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 126.

⁷²⁵ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 829.

⁷²⁶ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 301

⁷²⁷ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 251

haksızlığın diğer özel subjektif unsurunu oluşturmaktadır⁷²⁸. Bu açıdan bakıldığında artık “genel kast” “özel kast” ayrımı terkedilmiştir⁷²⁹. 765 sayılı TCK’dan farklı olarak⁷³⁰ 5237 sayılı TCK’da iftira suçunun mağduru aleyhine “*soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak*” amacı ile isnat edilmesi gerekir. Doktrinde bu durum her ne kadar özel kastın varlığı gerektiği yönünde yorumlanmış⁷³¹ ise de bizim de katıldığımız görüşe göre iftira suçu “amaç suçu”dur⁷³². Amaç, “*kasttan önce gelen, kastı hazırlayan bir düşüncedir*”⁷³³. Bir başka ifadeyle maksat ya da amaç geniş manada, failin fiilliyle ulaşmayı tasavvur ettiği nihai hedef olarak açıklanabilir⁷³⁴. Buna göre, iftiraya konu fiilin ötesine geçen amacın varlığı bulunmalıdır⁷³⁵. Manevi unsurun ön şartı niteliğindeki⁷³⁶ bu durum olmadığında, iftira suçunun manevi unsuru oluşmayacak ve iftira olduğu ileri sürülen fiil, iftira suçunu oluşturmayacaktır⁷³⁷. Ancak failde, bu durum yoksa koşullarının oluşması halinden, hakaret

⁷²⁸ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 251; Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 302

⁷²⁹ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 302; İçel’e göre: “Yasal tanımda bazen suçun basit şekli, bazen nitelikli şekli açısından bir unsur olarak kabul edilmiş olan amaç, Türk hukuk literatüründe “özel kast” olarak da ifade edilmiştir.” İçel Kayıhan, “Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli: Kast”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/12 (2007), 66; karşı görüş: Elvan Keçelioğlu, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Kasıt ve Taksire İlişkin Maddelerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 83 (2009), 126.

⁷³⁰ Önder’e göre: “Gerçekten, iftirayı düzenleyen maddenin tadilden önceki şeklinde iftiranın ‘garaza mebni’ olması bir unsur olarak aranmaktaydı. Bu şekli ile manevi unsur bakımından failde herhangi bir saikin mevcut olup olmaması tartışılabilirdi. Halbuki bugünkü metinde saik ile ilgili bir husus maddede yoktur. İftiracı, iftira teşkil eden hareketi yetkili mercilere kovuşturma yapılması saiki ile değil, bir olayı bu makamlara bildirmek amacı ile hareket etmektedir. Bir suçu ihbarı karşısında kovuşturma makamlarının kendiliklerinden harekete geçecekleri ve olayı araştıracakları da doğaldır. Ancak, müfterinin ne sebeple iftirada bulunduğu tespit edilecektir. Bu tespitin yapılması halinde hâkimin asgari ve azami hadler arasında ceza tayin ederken bu hususu da göz önünde bulundurmuş olması, kanunu yanlış uyguladığı anlamına gelmeyeceği kanaatindeyiz.” Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 224.

⁷³¹ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 482; Zafer, “İftira”, X/33; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1839; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 732.

⁷³² Üzülmüş, “İftira Suçu”, 830.

⁷³³ Mehmet Emin Artuk, “Hürriyeti Tahdit Cürmü”, (İstanbul: Prof. Dr. Halid Kemal Elbir’e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı, 1996), 66.

⁷³⁴ Mehmet Cemil Ozansü, *Kasttan Doğan Subjektif Sorumluluk*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007), 135; Amaç, saik, maksat gibi kavramlarla ilgili olarak yapılan tartışmalar için bkz. Murat Volkan Dülger, “5237 Sayılı YTCK’ da Kastın Unsurları ve Türleri-Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi”, *Hukuk ve Adalet Dergisi* 5 (2005), 81 vd.

⁷³⁵ Yargıtay CGK. 21.02.2019 tarih 2018/594 esas 2019/127 karar; “Öte yandan, iftira suçunun oluşabilmesi için, iftira suçu failinin, hukuka aykırı fiil isnat ettiği kişinin bu fiili işlemediğini bilmesi gerekmektedir. Bu açıdan, iftira suçu ancak doğrudan kastla işlenebilir. Ancak bu suçun oluşabilmesi için, doğrudan kast tek başına yeterli olmayıp; ayrıca failin hukuka aykırı fiil isnat ettiği kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir müeyyideye maruz kalmasını sağlamak amacıyla hareket etmesi gerekir. Bu nedenle, iftira suçu açısından failde kastın ötesinde belirtilen amacın varlığı, bir başka deyişle özel kastın bulunması gerekmektedir.”

⁷³⁶ Zafer, *İftira*, X/33.

⁷³⁷ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 483; Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında İftira Suçu*, 14; Zafer, *İftira*, X/33; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1839; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 732; Üzülmüş, “İftira Suçu”, 839; Karakehya, “Olası Kast”, s. 38; “Bu nedenle, iftira, aynı zamanda bir amaç suçudur.” karşı görüş; Hafizoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 102: “Kanun, ‘bir yaptırım

suçu söz konusu olabilecektir⁷³⁸. Suçun manevi unsuruna ilişkin bu açıklamalar hem şekli hem de maddi iftira suçu bakımından geçerlidir. Bu sebeple, failin, iftiraya konu fiilin eser ve delillerini kanuni düzenlemede belirtildiği üzere soruşturma ve kovuşturma başlatılmak veya idari yaptırım uygulanmak maksadıyla ve doğrudan kastla uydurmuş olması gerekir⁷³⁹.

TCK'da, failinin belirli bir amaçla hareket edilmesi ile iftira suçunun oluşacağı düzenlendiğinden, iftira failinin, soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacının var olup olmadığını takdir edecek ise mahkeme hâkimidir⁷⁴⁰. Yargıtay'ın iftira suçunun oluşmasında, son dönem kararlarında bu duruma özellikle dikkat çekmiştir⁷⁴¹.

uygulanmasını sağlamak için' demekle birlikte, kişiyi suça iten nedeni önemsememiş, özel kasta yer vermemiştir."

⁷³⁸ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1245.

⁷³⁹ Artuk - Gökçen, *TCK Şerhi*, 8917; Yargıtay 4. CD. 03.03.2009 tarih 2007/8039 esas 2009/3896 karar; "Sanığın evinin alt katındaki ambarında duran motorlu testerenin araları açık olan kardeşi yakınan tarafından götürüldüğü yolundaki ve tanık Nazmiye Şeker tarafından da doğrulanan aşamalarda değişmeyen anlatımı ile Jandarmaca yapılan aramada motorun sanığın evinin altındaki depoda bulunması karşısında, şikâyet sonrasında bunun yakınan tarafından getirilip yerine bırakılmış olabileceğine ilişkin savunması, birlikte değerlendirilip iftira özel kasdı ile yakınmada bulunup bulunmadığı tartışılarak karar verilmesi."

⁷⁴⁰ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 831; Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 128.

⁷⁴¹ Yargıtay 8. CD. 16.03.2023 tarih 2022/6662 esas 2023/1415 karar; "Öte yandan iftira suçunun oluşabilmesi için, iftira suçu failinin, hukuka aykırı fiil isnat ettiği kişinin bu fiili işlemediğini bilmesi gerekmektedir. Bu açıdan, iftira suçu ancak doğrudan kastla işlenebilir. Ancak bu suçun oluşabilmesi için, doğrudan kast tek başına yeterli olmayıp; ayrıca failin hukuka aykırı fiil isnat ettiği kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir müeyyideye maruz kalmasını sağlamak amacıyla hareket etmesi gerekir. Bu nedenle, iftira suçu açısından failin kastın ötesinde belirtilen amacın varlığı, bir başka deyişle özel kastın bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla; failin, belirli olay veya olgulardan yola çıkarak, isnat ettiği fiilin mağdur tarafından işlendiği inancı ve şüphesi ile ihbarda bulunması halinde iftira suçunun unsurları oluşmayacaktır. Bu açıklamalar ışığında; sanıkların hakaret ve tehdit suçlarından yargılanıp haklarında mahkûmiyet kararı verildiği S. Asliye Ceza Mahkemesinin 2012/117 Esas, 2013/55 Karar sayılı kararının temyizine ilişkin beraber yazdıkları dilekçelerinde yazdıkları ifadelerin duruşma seyri içerisinde gerçekleşen olayların anlatımına ilişkindir. Bu ifadelerinin kısmen mahkemede mübaşir olarak görev yapan T.Y'nin 'duruşma sırasında atışıyorlardı. O gün duruşmada da atıştılar' ifadeleriyle de doğrulandığı gibi savunma tanığı olan M.Ç tarafından da tamamen doğrulandığı anlaşılmıştır. Bu haliyle sanıkların katılanlar hakkında işlemediklerini bildikleri bir fiil isnadında bulunduğu veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağladığına dair hukuka aykırılık ögesinin bulunduğu bahsedilemeyeceği, aşamalarda alınan ve aksine delil bulunmayan savunmalarında da iftira atma gibi bir düşünceleri olmadığını beyan ettikleri, açıklanan sebeplerle iftira özel kastıyla hareket ettiklerine dair mahkûmiyetlerine yeterli her türlü şüpheden uzak, kesin ve yeterli delil de bulunmadığı."

Yargıtay 8. CD. 27.10.2021 tarih 2021/12894 esas 2021/19873 karar; "Sanık H. Y. 'nin facebook sayfasında katılan Belediye Başkanı İ. G'ye hitaben "Ç. Belediye Başkanı İ. G. A. Parti G. İl Başkanlığına yapılan koltukların parasını Ç. Belediyesinin kasasından ödedi" , "Ç. Belediye Başkanı İ. G. 35 aylık belediye başkanlığı döneminde bir metre kare beton dökmeyi, ama bir şirkete KDV'sini ödeyerek 20.000 TL fatura alıp kuruma parayı ödetti, belediyenin iş makineleri hizmet için değil kişisel işler için kullandırıldı" şeklinde yazılar yazdığı söz konusu yazıların da G... Gazetesi isimli internet sitesi sahibi incelemeye gelen sanık F. T. tarafından "Ç. Yolsuzluk İddiası" şeklinde internet sitesinde haberleştirildiği olayda; sanığın katılanın işlemediğini bildiği bir fiil veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağladığına dair hukuka aykırılık ögesinin bulunmadığı, aşamalarda alınan ve aksine delil bulunmayan savunmalarında da iftira atma gibi bir düşüncesi olmadığını beyan ettiği anlaşıldığından sanığın üzerine atılı suçun oluşmadığı"

Suç tipinde, soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla yer verilmesini savunan görüş olduğu gibi eleştiren görüşte bulunmaktadır. Düzenlemenin yerinde olduğunu savunan görüşe göre; her ne kadar amacın tespit edilebilmesi ispat hukuk açısından zor olsa da hak arama özgürlüğünün sınırları kapsamında kalacak biçimde kişilerin ihbar ve şikâyetle bulunmalarının önünün açılması gerekir. Aksi halde kişiler iftira suçu işleyebilirim endişesi ile ihbar ve şikâyetle bulunmaktan çekineceği ileri sürülmüştür.⁷⁴² Buna karşılık manevi unsur açısından özel kastın aranmasının yerinde olmadığını savunan görüşe göre; özel kastın aranması, hem korunmak istenen hukuksal değerlerin alanı ve cezalandırılan ihlal biçimlerinin sayısını daraltmakta hem de ispat hukuku anlamında güçlükler ortaya çıkaracağı ileri sürülmüştür⁷⁴³.

İftira suçunun oluşması için soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için amaç gerekli ise de bu amacın yanından, iyi niyet veya kötü niyet, zarar verme düşüncesi, yakınına ya da başka bir kimseyi koruma amacıyla davranışın gerçekleştirilmesi önemli değildir⁷⁴⁴. Bir başka ifadeyle, iftira suçunun kanundaki tipik hareketin yapılış sebebi önemli değildir. İftira suçunun oluşumunda önemli olan, suçun unsurlarının varlığıdır⁷⁴⁵. Bu sebeple Yargıtay kararlarında da temas edildiği üzere, iftira failinin, masum olduğunu bildiği mağdura sırf soruşturma ve kovuşturma yapılması amacıyla isnatta bulunmasına sevk eden duyguları kızgınlık⁷⁴⁶, çaresizlik, intikam⁷⁴⁷ gibi olumsuz

⁷⁴² Çakır, “İftira Suçu”, 1188.

⁷⁴³ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 125; benzer görüş, Şahbaz, “İftira Suçu”, 501-502.

⁷⁴⁴ Bayraktar, “İftira”, 200.

⁷⁴⁵ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 126-127.

⁷⁴⁶ Yargıtay 8. CD. 23.05.2023 tarih 2022/1122 esas 2023/3616 karar; “katılandan çok kötü dayak yediği, psikolojisinin bozulması üzerine o kızgınlıkla bu dilekçeyi yazdığını beyan eden sanığın gördükleri kadarıyla katılanın rüşvet yediğini, mahalledeki gençleri azarlayıp küfür ettiğini, bu şahsın fetö denen örgütten olduğunu duyduklarını ve onun olduğu her nöbette uyuşturucu satan torbacılara izin veren, rüşvetlerini yiyen bir hain olduğunu içeren söylemi ile hukuka aykırı fiiller isnat ederek soruşturma başlatılmasına sebep olduğu ve iddialarının gerçeği yansıtmadığının anlaşılması karşısında, sanığa yüklenen eylemin iftira suçunu oluşturduğuna yönelik mahkeme kabulünde bir isabetsizlik bulunmamış ve hükümde hukuka aykırılık görülmemiştir.”

Yargıtay 8. CD. 14.02.2023 tarih 2020/17869 esas 2023/516 karar; “sanığın yukarıda açıklanan şekilde suçsuz olduğunu bildiği kardeşi M.S.'nin hayvanlarına baktırdığı katılana, kardeşinin babadan kalma ahıra hayvanlarını koyması nedeniyle duyduğu kızgınlıkla hukuka aykırı fiiller isnat ederek soruşturma başlatılmasına sebep olduğu ve iddialarının gerçeği yansıtmadığının anlaşılması karşısında, sanığa yüklenen eylemin iftira suçunu oluşturduğuna yönelik mahkeme kabulünde bir isabetsizlik bulunmamış ve hükümde hukuka aykırılık görülmemiştir.”

⁷⁴⁷ Yargıtay 8. CD. 02.03.2020 tarih 2018/3424 esas 2020/10724 karar; “Sanığın, soruşturma aşamasındaki ifadesinde “öç alma duygusu içerisinde dilekçe yazdığını” söylemesi, mahkemedeki savunmasında ise “bir tane şikâyet benim evimden yapıldı, bunu yapmanın nedeni de kişilik haklarıma ve gururuma saldırı yapılması sebebiyle idi, benim hakkımda S. Valiliğine asılsız iftiralarla dolu bir dilekçe verildi... Bu dilekçe içerisindeki beyanlar sebebiyle karşı taraftan intikam almak için bu şekilde davrandım...” şeklinde BİMER Başvurularını kendisinin yaptığını kabul etmesi ve yapılan başvuruların maddi olgulara dayandığını ispatlayamaması karşısında; zincirlemeli şekilde iftira suçunun oluştuğu”

olabileceği gibi iyi niyetli⁷⁴⁸ olumlu duygu ve düşünceler de olabilir. Duygu ve düşüncenin ne olduğu önemli olmadığından bu durumda iftira suçu oluşacaktır⁷⁴⁹. Bir başka ifadeyle, masum bir kişiye idari bir yaptırım uygulanmasını ya da soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlama amacının temelindeki zihinsel dürtüler farklı olabilmektedir. Fakat, bu zihinsel dürtülerin suçun oluşumu üzerinde ya da ceza sorumluluğu üzerine bir etkisi bulunmamaktadır⁷⁵⁰.

Bir suç işlendiğinin düşünüldüğüne yönelik net kanaat bulundurmayan, tahmini⁷⁵¹ ve şüpheyi içeren ifadelerle hukuka aykırı isnatlar iftira suçunu oluşturmayacaktır⁷⁵². Buna göre fail, bazı olaylar nedeniyle şüphe içerisinde ise veya başka kimselerden işitmesi sebebiyle tahmine dayalı olarak masum bir kişiye gerçek dışı isnatta bulunulması durumunda iftira suçu oluşmayacaktır⁷⁵³. Çünkü gerçekten işlenmiş bulunan suç tipinin belirli kimse tarafından gerçekleştirilmiş olması noktasında net bir yargıda bulunulmamaktadır⁷⁵⁴. Açıkça suç işlemediğini bildiği bir kimseye gerçek dışı suç isnadı bulunulmadığından, iftira suç tipinin manevi unsuru oluşmayacaktır⁷⁵⁵. Buna karşılık, fail hukuka aykırı isnadının şüpheyi dayandığını açıklamak yerine, isnat ettiği mağdurun o suçu gerçekten de işlediğini bildiğini,

⁷⁴⁸ Erdal Yerdelen, *Cezanın Belirlenmesi (Türk-Alman Uygulaması)*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 236: “Saikin temel cezanın belirlenmesinde failin lehine etki etmesi de mümkündür. Tarihin belirli dönemlerinde toplumun ahlaki bilinci tarafından kabul görmüş olan saiklerin, sosyal ve ahlaki yönden değerli oldukları ve bu nedenle hâkim tarafından, temel cezanın belirlenmesinde fail lehine bir konu olarak dikkate alındıkları söylenebilir. Örneğin; bir kimsenin, suç işleyeceğinden emin olduğu bir yakınının suç işlemesini önlemek için, o suçu işlemiş gibi yetkili makamlara ihbar etmesi durumunda iftira suçu gerçekleşecektir.”

⁷⁴⁹ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 130.

⁷⁵⁰ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 68.

⁷⁵¹ Yargıtay 16. CD. 14.12.2015 tarih 2015/4038 esas 2015/5314 karar “Sanığın yapılan soruşturma sırasında şüpheli sıfatıyla alınan savunmasında kendisinin tutanak tarihinde evi boşalttığını, eve sonradan yerleşen mağdurun mührü koparmış olabileceğini tahmine dayalı olarak iddia etmesi eyleminin iftira suçunun unsurlarını oluşturmayıp sanığın yasal savunma sınırları içerisinde kaldığı gözetilmeden yazılı şekilde mahkûmiyet hükmü verilmesi,”

Yargıtay 4. CD. 24.12.2012 tarih 2011/12701 esas 2012/31604 karar, “Sanığın 22.06.2005 tarihinde ... Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği dilekçede, 30.05.2005 tarihinde yapılan site toplantısına katıldığını, alınan kararları imzaladığını, daha sonra kendisine sureti verilen 2 numaralı karardaki imzanın kendisine ait olmadığını, bu işlemin yönetici konumunda olan A. A. tarafından yapıldığını tahmin ettiğini söyleyerek yönetici konumunda olan bu şahıstan ya da bu işi yapanlar hakkında şikâyetçi olduğu, daha sonra alınan ifadelerinde de imzanın kendisine ait olmadığını ve kimin attığını bilmediğini belirtmesi karşısında, sanığın eyleminin makul şüpheyi dayalı hak arama özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle, olayda iftira suçunun hukuka aykırılık ögesinin ve suçsuz olduğunu bildiği katılana suç yükleme kastının oluşmadığı.”

⁷⁵² Zafer, *İftira*, X/33; Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 121.

⁷⁵³ Çakır, “İftira Suçu”, 1188; Artuk-Gökçen, *TCK Şerhi*, 8917.

⁷⁵⁴ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 254.

⁷⁵⁵ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 223, karşı görüş; Erem, “İftira”, 1069: “Bilmek ile zan ve tahmin arasında fark vardır. Fakat ihbar veya şikâyet dilekçesinde failin sadece bir suçun işlenmiş olduğunu zan ve tahmin etmiş olduğu yolundaki mütereddit beyanı onu cezadan kurtaramaz. Çünkü bütün ihbarlar ve şikâyetler, kesin hükme kadar, zan ve tahminden başka bir şey değildir.”

isnat ettiği olayı gördüğünü veya olayı kendisine aktarandan duyduğunu gerçeğe aykırı bir şekilde ileri sürerse artık iftira suçu oluşacaktır⁷⁵⁶.

İftira suçunun manevi unsurunun oluşabilmesi için müfterinin, hukuka aykırı isnat yüklediği kişinin masum olduğunu bilmesi gerekmektedir⁷⁵⁷. Her ne kadar hukuka aykırı isnat yüklenen kişinin suçlu olduğu zannı ile hareket edilmesi halinde kast olmasa da özel hukukta bu durum “haksız fiil” olarak nitelendirilip tazminat gerektirebilir⁷⁵⁸. Çünkü birisi haksız bir iftiraya uğradığında, bundan büyük bir elem duyar ve manevi anlamda ciddi bir şekilde etkilenir. Bu kimsenin uğradığı zarar “manevi” zarardır. Bu durum, bir anlamda kişinin kişiliğinin uğradığı olumsuz etkilenmedir⁷⁵⁹. Ayrıca Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, hiçbir emare olmadığı halde, davalının davacıdan şüphelendiğini belirtmesi nedeniyle onun kişilik haklarına saldırıldığının kabulü gerektiğine dair görüş ortaya koymuştur⁷⁶⁰.

Fail mağdurun gerçekten suçlu olduğuna dair inancıyla⁷⁶¹ ya da yetkili makamlara bilgi olsun veya bir konuda değerlendirme için yapılan ihbar veya şikâyetlerde iftira suçu oluşmayacaktır⁷⁶². Yargıtay’ın son kararlarında da bir kimseye yapılan isnatlarda belirli olaylara dayanılmış olması halinde, iftira suçunun oluşmayacağını belirtmiştir⁷⁶³.

⁷⁵⁶ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8068.

⁷⁵⁷ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 830; Gökpınar’a göre: “Gözetilmesi gereken asıl ölçü kesin olarak bilmedir. Söz konusu kanuni düzenleme gereği kanuni bir karine söz konusudur. Bu karinenin çürütülmesi ancak aksini iddia eden tarafından yapılmalıdır. Bu yapılamıyorsa ihbarda bulunan kişinin kesin olarak bilmediği varsayılmalıdır.” Gökpınar, “Müfettişlerin Düzenlenmiş Oldukları Soruşturma Raporlarının Hukuksal Niteliği”, 111.

⁷⁵⁸ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 66.

⁷⁵⁹ Turgut Akıntürk - Derya Ateş Karaman, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler-Özel Borç İlişkileri* (İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, 2013), 91.

⁷⁶⁰ Yargıtay HGK. 24.11.2004 tarih 2004/4-604 esas 2004/608 karar; “Somut olayda, davalı polise başvurarak öğretim üyesi olduğu Tıp Fakültesindeki odasının kilidiyle oynandığını anladığında durumu üniversitenin güvenlik birimine haber verdiğini ve odanın kapısının açılarak içeri girildiğinde çalınma ihtimalini düşündüğü evrakların yerinde olduğunu gördüğünü, bu evrakların hastalara yanlış rapor veren davacıya ait raporlar ve bölümde yapılmış bilimsel bir doktora tezine ait önemli yazışmalar olduğunu, bu iki konu da soruşturma ve mahkeme aşamasında olduğundan bu evraklar için bu işe teşebbüs edilebileceğini belirterek davacıdan şüphelendiğini, odasına girmek isteyen kimse ondan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir. Savcılıkça hırsızlık iddiasıyla ilgili olarak ortada bir suç ve suçlu bulunmadığı, suçun oluşmaması ve müştekinin soyut iddiası dışında herhangi bir kanıt olmadığı gerekçesiyle takipsizlik kararı verilmiştir. Somut olayın oluşu ve yukarıda belirtilen ilkeler birlikte değerlendirildiğinde, hiçbir emare olmadığı halde, davalının davacıdan şüphelendiğini belirtmesi nedeniyle onun kişilik haklarına saldırıldığının kabulü gerekir...”

⁷⁶¹ Bayraktar, “İftira”, 201.

⁷⁶² Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1840.

⁷⁶³ Yargıtay 8. CD. 05.04.2023 tarih 2021/1238 esas 2023/2048 karar; “Sanık aralarındaki araba takasına dair sözleşmeyi inkâr etmemiş, şartlarını da katılanın ifade ettiği şekilde doğruladığı gibi, sadece aralarında buna dair yazılı bir sözleşme yapılmadığını ısrarla beyan etmiştir. Katılan tarafından sunulan sözleşme yırtılmış ve sonradan birleştirilmiştir. Sözleşmenin nasıl veya neden yırtıldığı hususu şüpheye yer bırakmayacak şekilde aydınlatılmamıştır. Elde bütünlüğü korunmuş bir belge bulunmadığından, Anayasa’sının 74 üncü maddesinde yer alan anayasal şikâyet ve dilekçe hakkı kapsamında kalan başvuru vardır..”

Yargıtay 8. CD. 26.01.2023 tarih 2020/18306 esas 2023/235 karar; “Bu nedenle, iftira suçu açısından failin kastın ötesinde belirtilen amacın varlığı, bir başka deyişle özel kastının bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla;

İftira failinin, hukuka aykırı isnadı yapmadan önce ya da en geç isnadı yaptığı sırada, soruşturma veya kovuşturma başlatmak ya da idari yaptırım uygulamak istediği kişinin masum olduğunu yani isnat ettiği hukuka aykırı fiili işlemediğini bilmesi gerekir⁷⁶⁴. Buna karşılık, iftira faili, hukuka aykırı isnadı yaparken kişinin suçu işlemediği düşüncesi ile gerçekleştirirse de isnat edilen fiil isnat edilen kişi tarafından yapıldığı ortaya çıktığında, “işlemediğini bildiği halde” koşulu gerçekleşmemiş olacağından iftira suçu oluşmayacaktır⁷⁶⁵. Aynı şekilde, esasında suçlu olan kimsenin, yanlışlıkla suçsuz olduğu zannedilerek yetkili makamlara ihbar veya şikâyet edilmesi halinde artık kastın yokluğu sebebiyle, iftira suçu oluşmayacaktır⁷⁶⁶.

Kanuni düzenleme dikkate alındığında iftirada bulunan failin amacı soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamaktır. Adli makamlar tarafından suç öğrenilmiş ve soruşturma işlemleri başlatılmış ise bundan sonra yapılacak olan soruşturma konusu ile ilgili aynı olan ihbar veya şikâyet soruşturma başlatmayacağından artık amaç gerçekleşemeyecektir. Bu durumda suçun manevi unsuru oluşmayacağından iftira suçu da oluşmayacaktır⁷⁶⁷.

Yetkili makamlarca başlanılan soruşturma ve kovuşturmanın nihayetinde kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararının ya da beraat kararının verilmiş olması hali failin mutlak anlamda iftira kastıyla hareket ettiğinin dayanağı olamayacağı gibi iftira suçunun işlenmiş olduğuna dair bir karine de teşkil etmez⁷⁶⁸.

failin, belirli olay veya olgulardan yola çıkarak, isnat ettiği fiilin mağdur tarafından işlendiği inancı ve şüphesi ile ihbarda bulunması halinde iftira suçunun unsurları oluşmayacaktır. Bu açıklamalar ışığında; sanık D'nin, katılan Mehmet hakkında ilk başvurusunda katılanın aralarında A... 4. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2013/175 Esas, 2014/40 Karar sayılı davasında devam eden kıymetli evraktan kaynaklanan menfi tespit davasına ilişkin davaya, katılanın bilgisinin olmadığını düşündüğü, kendisi hakkındaki bilgileri sunması nedeniyle, katılan Mehmet'in bu bilgileri e-devlet hesabına girmek suretiyle ele geçirdiği zannıyla suç duyurusunda bulunduğu, suç duyurusu neticesinde Mehmet'in suçu işlediğinin sabit olmadığına dayanılarak beraat kararı verildiği, bu karar henüz Yargıtay ilamı ile onanmadan, sanığın somut tarihler belirtmek suretiyle, katılan Mehmet hakkında e-devlet hesabına girdiği iddiasıyla şikâyetçi olduğu anlaşılan olayda, sanığın katılanın işlemediğini bildiği bir fiil veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağladığına dair hukuka aykırılık ögesinin bulunmadığı, aşamalarda alınan ve aksine delil bulunmayan savunmalarında da iftira atma gibi bir düşüncesi olmadığını beyan ettiği, iftira özel kastla hareket ettiğinin ispatlanamadığı”

⁷⁶⁴ Ünver, TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar, 120.

⁷⁶⁵ Zafer, İftira, X/33.

⁷⁶⁶ Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, 320.

⁷⁶⁷ Zafer, İftira, X/33.

⁷⁶⁸ Meran, AİHM Kararları ile İçtihatlı –İftira, 233; Yargıtay 8. CD. 08.06.2023 tarih 2021/17429 esas 2023/4446 karar; “İhbara konu iddia bakımından KYOK verilmesi sanık açısından iftira suçunun oluşması için yeterli değildir.”

Yargıtay 8. CD. 17.05.2023 tarih 2021/2870 esas 2023/3395 karar; “İhbara konu suçtan delil yetersizliği nedeniyle kovuşturmayaya yer olmadığı veya beraat hükmü kurulması sanık açısından iftira suçunun oluşması için yeterli değildir.”

Yargıtay 8. CD. 26.04.2023 tarih 2021/12798 esas 2023/2519 karar; “İhbara konu suçtan beraat hükmü kurulması sanık açısından iftira suçunun oluşması için yeterli değildir.”

4. Hukuka Aykırılık

4.1. Genel olarak

Bütün suçlarda olduğu gibi iftira suçunun da hukuka aykırı bir şekilde işlenmesi gerekir. Eğer gerçekleştirilen fiil konusunda hukuka uygunluk sebepleri yok ise kanuni tanımda yer alan tipik eylemin gerçekleştirilmesi halinde fiilin hukuka aykırılık ögesi gerçekleşmiş olacaktır⁷⁶⁹. Kanuni düzenlemede yaptırım öngörülen, işlenmesi ile dış âlemde değişiklik meydana getiren eylem hukuku aykırı olacaktır⁷⁷⁰.

Suçun bir unsuru olan hukuka aykırılık⁷⁷¹ işlenen fiilin sadece ceza hukuku ile değil bütün hukuk düzeni ile çatışma halinde bulunması anlamına gelmektedir⁷⁷². Hukuku aykırılık, tipe uygunluktan sonra yani kanuni tanıma uygun olduğunun tespitinden sonra suçun incelenmesinin, ikinci aşamasını oluşturur⁷⁷³. Buna göre bir davranışın kanuni tanıma uygun olduğunun belirlenmesi ile suç teşkil eden haksızlık da gerçekleşmiş olacaktır. Ancak hakkın kullanılması veya ilgilinin rızası (TCK m.26/1-2), görevin ifası (TCK m.24/1), meşru savunma (TCK m.25/1) hukuka uygunluk nedenleri tipe uygun fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldıracaktır⁷⁷⁴. Bu bakımdan, kanunun yasaklayarak cezalandırdığı bir fiilin yapılmasına izin verilmesi durumu ile artık fiil suç teşkil etmeyeceğinden faile ceza verilmeyecektir⁷⁷⁵. Örneğin rüşvet suçu ile ilgili yürütülen bir soruşturmada bölük komutanının astı hakkındaki vaka kanaat raporuna “menfaatine düşkündür, rüşvet aldığı kanaatindeyim” yazması, raporu üstlerine sunması halinde iftira suçu oluşmayacaktır. Çünkü bu durumda somut olayla alakalı olarak ihbar veya şikâyetle bulunmak şeklinde kamu görevinin ifası söz konusudur⁷⁷⁶.

Diğer suçlarda olduğu gibi iftira suçu açısından da hukuka uygunluk sebepleri hukuka aykırılık halini ortadan kaldıran sebepler olabilir. Bu durumlar aşağıda izah edilmeye çalışılacaktır.

TCK’nın 26/ 2. maddesi kapsamındaki düzenleme ile ilgilinin rızası hukuku uygunluk nedeni olarak kabul edilmiştir. İftira suçu açısından ise ilgilinin rızasını hukuku uygunluk sebebi olarak kabul edilemez. Zira iftira suçunda korunan hukuki değer karma niteliğe haiz olup

⁷⁶⁹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8064.

⁷⁷⁰ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 63.

⁷⁷¹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 63.

⁷⁷² Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 288.

⁷⁷³ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 265.

⁷⁷⁴ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 266.

⁷⁷⁵ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 294.

⁷⁷⁶ Ali Koçyiğit, “Disiplin Mahkemeleri Kanununa Göre Askeri Disiplin Suçları ve Cezaları” (Erzurum, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 117.

hem adliyenin hem de bireyin şeref ve haysiyetini korumaya matuftur⁷⁷⁷. Bu sebeple mağdurun mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkı olmadığından rızası ya da sonradan onay vermesi iftira suçuna ilişkin hukuka aykırılığı ortadan kaldırmayacak ve failin cezalandırılmasını engellemeyecektir⁷⁷⁸.

TCK'nın 25/1. maddesi kapsamındaki hüküm ile meşru savunma hali hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmiştir. Meşru savunmanın uygulanabilmesi için bir kısım şartların gerçekleşmesi gerekir. Öncelikli olarak savunmanın yapılabileceği insandan kaynaklanan bir haksız saldırının varlığı gerekir. Kişilere ait bir hakka yönelmiş olan bu saldırı mevcut veya gerçekleşmesi ya da tekrarı muhakkak olmalıdır. Ayrıca saldırıya karşı yönelen savunma için de saldırıyı uzaklaşmak için icra edilmesi, savunma zorunluluğunun bulunması, saldırı ile bunu savuşturmaya yönelik savunma hareketi arasında orantı bulunması gerekir⁷⁷⁹. Saldırı teşkil eden fiilin kasten işlenmiş olabileceği gibi taksirle işlenmiş de olabilir⁷⁸⁰. Ancak ortada saldırı teşkil edecek bir davranış yoksa meşru savunma durumu da olmayacaktır⁷⁸¹. Bu açıklamalar ışığında iftira suçu açısından meşru savunmanın hukuku uygunluk sebebi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Çünkü iftira suçu öncelikli olarak adliyenin menfaatinin korunduğu adliyeye karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmiştir⁷⁸². İftira suçu açısından meşru savunmanın var olduğunu kabul eden yazarın örneğine göre; kızını kandırarak ırzına geçmekte olan A'yı karakola şikâyet eden babanın “kızınız reşit şikâyeti varsa kendi yapsın” cevabı üzerine kızının ırzına zorla geçildiği söylemesidir⁷⁸³. Ancak verilen örnekte ortada savunmanın yapılacağı bir saldırının bulunmaması ve savunma eyleminin saldırı yapan kişiye karşı yapılabileceği, ancak eylemin karakola karşı olması sebebiyle meşru savunma şartları olayda gerçekleşmemiştir⁷⁸⁴.

4.2. İhbar ve Şikâyet Hakkı

İhbar ve şikâyet hakkı başta AİHS'nin 13. maddesinde zikredilen “etkili başvurma hakkı”, daha sonrasında 1982 Anayasa'sının 74. maddesinde yer alan dilekçe hakkı, aynı zamanda Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında düzenlenen hak arama hürriyetinin bir parçası olan

⁷⁷⁷ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 73; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1188; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1245; Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 219; farklı gerekçelerle Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar*, 117.

⁷⁷⁸ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8067.

⁷⁷⁹ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 280-287.

⁷⁸⁰ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 315.

⁷⁸¹ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 280.

⁷⁸² Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 72.

⁷⁸³ Yiğitbaş, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, 849.

⁷⁸⁴ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 124.

anayasal bir haktır⁷⁸⁵. 23.01.2004 gün ve 204/12 sayılı “Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması” konulu Başbakanlık Genelgesi’nde, dilekçe hakkının, soruların cevaplanması ile bilgi edinmeyi, şikâyet yoluyla denetlemeyi, dilek ve öneride bulunmayla da demokratik bir katılım hakkı olduğu açıklanmıştır. Siyasi haklar ve ödevler başlığı altında düzenlenen dilekçe hakkı sadece anayasal düzeyde değil ayrıca TCK’nın 121. maddesi, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanun ile de koruma altına alınmıştır. Anayasa’nın 74. maddesindeki düzenlemeye göre; “*Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.*” Bu düzenlemeye göre bireyler kendileriyle ilgili başvuruda bulunabileceği gibi kendisi dışında üçüncü bir kişi hakkında ya da kamuyla ilgili de başvuruda bulunabilir⁷⁸⁶. Anayasal düzenlemedeki dilekçe hakkı, bir suçu ya da suçluyu bildirmesi durumunda ihbar veya şikâyet hakkı olarak ortaya çıkmaktadır⁷⁸⁷.

Dilekçe hakkı, Anayasal haklardan olup bu kapsamda hak arama özgürlüğünün tesisi bakımından en önemli araçlarından biridir⁷⁸⁸. Çünkü barış esasına dayalı hukuk toplumunda var olma hakkına sahip olan her bir birey, toplum barışını yok edici nitelik taşıması sebebiyle devletten suç işlenmesinin engellenmesini ve suçluların gerçekleştirdiği bu eylemler sebebiyle cezalandırılmasını isteme hakkı vardır. Toplum barışının bozulması ile karşı karşıya olan birey, bu eylemi öğrenir öğrenmez yetkili makamlardan gerekli önlemlerin alınması ve yaptırımların uygulanmasını talep etme hakkına sahiptir. Bu manada, belli bir suçla ilgili olarak ihbar veya şikâyetle bulunmak şeklinde bir hakkın icrası söz konusudur⁷⁸⁹. CMK’nın 158. maddesinde herkese “haber verme” (ihbar) yetkisi verilmiştir. Fakat bu yetkinin kullanılması, kamu yararına yapılan bir görev olmakla birlikte, farklı gerekçelerle fertlerin bu hakkı kullanmaktan çekinmeleri nedeniyle kanun koyucu tarafından herkese tanınan ihbar hakkı kural olarak mecburi bir ödev olarak sayılmamıştır. Bu çekinmenin sebebi ispiyoncu olarak damgalanacağı endişesi olabileceği gibi bildirimlerin kendi menfaatlerine uymaması ve güvenlik endişesi ile

⁷⁸⁵ A. Kürşat Ersöz - Seher Serttaş, “Devlet Memurlarının İsnat ve İftiralara Karşı Korunması”, *İzmir Barosu Dergisi* 84/2 (2019), 170.

⁷⁸⁶ Şahbaz, “İftira Suçu”, 490.

⁷⁸⁷ Bayraktar, “İftira”, 186.

⁷⁸⁸ Özlem Çakmut Yenerer, “Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu (TCK M.121)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 23/1 (2017), 46; Gizem Güner Yaşar, “Anayasal Bir Hak Olarak Dilekçe Hakkının Etkinliğinin Değerlendirilmesi”, *Ankara Hacı Bayram Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 25/2 (2023), 790.

⁷⁸⁹ İzzet Özgenç-Şahin Cumhur, “İddia ve Savunma Hakkı”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/2 (2001), 2.

de olabilir. Kanun koyucu bu çekinmeyi ortadan kaldırmak ve ihbarın yapılmasını teşvik etmek için 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 64. maddesinde ya da 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nun ek 9. maddesinde olduğu gibi ihbarda bulunanlara menfaatler vaat edebilmektedir⁷⁹⁰. Aynı kanun koyucu kamu gücünü ortaya koyarak TCK’nın 278, 279, 280. maddelerinde ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’nun 18. maddesinde olduğu gibi ihbar yapılmaması durumunda cezai yaptırımda bulunacağını düzenlemektedir. Hatta CMK’nın 205. maddesinde olduğu gibi duruşma sırasında işlenen bir suçun varlığı halinde mahkemeye söz konusu suç yetkili makama bildirim yükümlülüğü getirilmiştir⁷⁹¹. İhbar ya da şikâyetle bulunan kişinin konuyla ilgili bir ispat yükümlülüğü olmadığı gibi ihbar ve şikâyetle konu bu fiilin gerçekten işlenmiş olup olmadığını araştırma hak ve yetkisi, imkânı da bulunmamaktadır⁷⁹². Ancak, ihbarda bulunma yükümlülüğü, masum bir kimseye işlemediğini bildiği hukuka aykırı bir fiili isnat etmeyi kapsamaz⁷⁹³.

TCK’nın 26. maddesinin 1. fıkrasındaki düzenleme doktrinde de kabul edildiği üzere hakkın icrası kapsamında hukuka uygunluk nedenidir⁷⁹⁴. İhbar ve şikâyet hakkı da hakkın icrası kapsamında kalan bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmelidir⁷⁹⁵. Başka bir ifadeyle gerçekleştirilen ihbar veya şikâyet hakkın kullanılması kapsamında ise eylem hukuka uygun olduğundan iftira suçu oluşmayacaktır. Çünkü ihbar veya şikâyet Anayasa tarafından korunan bir haktır⁷⁹⁶. Hakkın icrası durumunda suçun oluşmayacağına dair Yargıtay tarafından verilmiş birçok karar bulunmaktadır⁷⁹⁷.

⁷⁹⁰ İhbar edenin ödüllendirilmesi hususunda detaylı bilgi için bakınız; Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*, 53-58.

⁷⁹¹ Yenisey - Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 614, Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 72.

⁷⁹² Erman, *Hakaret ve Sövme Cürümleri*, 135.

⁷⁹³ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 72.

⁷⁹⁴ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8065.

⁷⁹⁵ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 107, Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 74.

⁷⁹⁶ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 107.

⁷⁹⁷ Yargıtay 8. CD. 27.12.2022 tarih 2020/15803 esas 2022/19900 karar; “Oluşa ve dosya kapsamına göre, sanığın çekilişten para kazandığı hilesiyle 0212 nolu telefon hattını kullanan kişi ya da kişilerce 100,00 TL dolandırıldıktan sonra parasını geri almak için yaptığı telefon görüşmelerinde kendisine hakaret edilmesine sinirlenerek, olayın oluş şeklini değiştirmek suretiyle bu kişilerin kendisinden 20.000,00 TL aldıklarını söyleyip şikâyetçi olması şeklinde gerçekleşen olayda; hukuka aykırı fiil isnat edilen kişi ya da kişilerin telefon numarasından dolayı somut ve belirlenebilir olması nedeniyle eylemin şeklen iftira suçunu oluşturacağı, ancak sanığın kullandığı cep telefonunun 0212 numaralı telefon numarası ile 02.01.2014 tarihinden itibaren birden fazla kez aranması, sanık adına ödeme şartlı kargo gönderilmesi, sanığın kargoyu teslim alırken 100,00 TL ödemesi hususları göz önüne alındığında, sanık tarafından savcılığa yapılan başvurunun içeriği itibarıyla bu konuda soruşturma yapılmasına yönelik ihbar niteliğinde olup iftira özel kastı ile hareket etmediği, dolandırıcılık suçuna ilişkin somut olgu ve vakalara dayandığı anlaşılan iddianın, Anayasanın 36, 40 ve 74. maddeleri kapsamında ihbar ve şikâyet hakkı niteliğinde olduğu anlaşılmakla, Anayasa ile güvence altına

Anayasa’da açıkça düzenlenmiş olan şikâyet hakkı ile Anayasa’da düzenlenmemiş olan ihbar hakkının, hukuka aykırı bir fiilin isnadı için kullanılması halinde bu hakkını kullanan veya yükümlülüklerini yerine getiren kişinin hak ve yükümlülüklerini kullanmasının da sınırı vardır. Bu hakların sınırı kişilerin şeref, onur ve haysiyetleri ile beraber adil yargılanma hakkı ve bunun bir parçası olan lekelenmeme hakkıdır⁷⁹⁸. Bu sınırın aşılması durumunda hak ve yükümlülüğün konusunu oluşturan ve adli fonksiyona işlerlik kazandıran bir fiilden ziyade “hak” ve “yükümlülüğün” amacıyla çelişen, kamusal ve kişisel menfaatlara zarar veren, adli fonksiyonları saptıran bir durum oluşacaktır⁷⁹⁹. Hak arama hürriyeti dahi olsa, bireye, başkalarını sınırsız bir şekilde şikâyet etme hakkı tanınamaz⁸⁰⁰. Kişinin hukuka uygunluğun ve hakkın sınırını aşarak masum olduğunu bildiği bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat etmesi durumunda iftira suçu oluşacaktır⁸⁰¹. Hak arama özgürlüğü ancak bu sınırlar içerisinde ve kötüye kullanılmaması gerekir,⁸⁰² aksi durumda kişinin dilekçe hakkı sınırları içerisinde bir hakkını kullandığı söylenemez⁸⁰³. Suçsuz olduğunu bildiği kişiye hukuka aykırı bir fiil isnadı hali açıkça hakkın kötüye kullanılmasıdır. Medeni Kanunu’nun 2. maddesinin 2. fıkrası nazara alındığında, bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumayacaktır⁸⁰⁴.

Dilekçe hakkının kullanılması durumunda hukuka uygunluk sebebin oluşabilmesi için ortada gerçek maddi bir olayın bulunması veya dilekçe hakkını kullanan kişinin şikâyet veya ihbara konu olayın gerçek olduğuna inanması gerektiren olguların var olması gerekir. Eğer ortada maddi bir olay ya da olgu bulunmadan soyut bir düşünce ile yani gerçek olmayan bir isnat söz konusu ise artık dilekçe hakkının kullanıldığından bahsedilemeyecektir⁸⁰⁵. Ancak kişi, çeşitli olay ya da olgulardan⁸⁰⁶ hareketle, isnat ettiği fiilin kişi tarafından işlendiği inancı ya da

alınan bir hakkını kullanan sanığın suç kastı ile hareket ettiğinden söz edilemeyeceğinden unsurları oluşmayan iftira suçundan sanığın beraati gerektiği.”

⁷⁹⁸ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 75.

⁷⁹⁹ Çetin Özek, “Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* 3 (1997), 39-40.

⁸⁰⁰ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 479.

⁸⁰¹ Bayraktar, “İftira”, 187-188.

⁸⁰² Mustafa Şenay Canoruç, “AY. M. 36 Bağlamında Şikâyet Hakkı İle İlgili Bir Vakıa İncelemesi-Yargıtay İçtihat Eleştirisi”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 9/31 (2010), 146.

⁸⁰³ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 230, Özgenç - Şahin, “İddia ve Savunma Hakkı”, 4.

⁸⁰⁴ Hafizoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 101.

⁸⁰⁵ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 109.

⁸⁰⁶ Yargıtay 8. CD. 22.06.2022 tarih 2019/14521 esas 2020/13909 karar; “Dilekçe haklarının ortaya çıkış biçimi ise, ihbar ve şikâyet haklarının kullanılmasıdır. Somut olayda, sanığın tedavi ve muayene amacıyla gönderildiği hastanede işlemlerinin sona ermesine müteakip gönderildiği kapalı ceza infaz kurumundan saç ve sakalının kesilip kesilmemesi nedeniyle çıkan tartışmada sanığın ihbar ve şikâyet dilekçesine uyumlu şekilde yaralandığı adli muayene raporu ile sabit olmuştur. Bu durumda sanığın şikâyeti maddi bir vakaya ve somut olguya dayanmakta olup suçsuz olduğu bir kişi haklarında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak için hukuka aykırı bir fiil isnadı söz konusu değildir. CMK’nın 160/2. maddesine uygun yapılmayan bir

şüphesi⁸⁰⁷ ile şikâyet veya ihbar da bulunması durumunda iftira suçu oluşmayacaktır. Öğreti de bu durumun fiili hata nedeniyle kastın bulunmadığı ve iftira suçunun oluşmayacağı belirtilmektedir⁸⁰⁸. Ancak şüphe duyulmasını gerektiren ciddi bir sebep bulmaması durumunda soyut bir düşünceden hareketle yapılan ihbar ya da şikâyet dilekçe hakkı kapsamında değerlendirilemeyecektir⁸⁰⁹. İhbar ya da şikâyet ile yapılan isnatların, anayasal hakkın kullanımında sınırın aşıp aşılmadığını değerlendirme, öznel ölçütlere göre saptama ve bunları gerekçelendirme görevi duruşmayı yapan ilk mahkemenin görevindedir⁸¹⁰. Sınırın aşılmasını değerlendirme yetkisi hâkimde olmasından sebep, hâkim bu değerlendirmeyi yaparken failin, “kültür düzeyi⁸¹¹”, “akli durumu”, “yaşantısını” ve “ekonomik durumunu” göz önünde bulundurarak karar verecektir⁸¹².

İzah edildiği üzere anayasal bir hak olan şikâyet ve ihbar hakkı sınırsız değildir. Sınırın aşılması suretiyle hakkın kötüye kullanılması ile kişilik haklarını zedelenen kişi yararına manevi tazminat takdir edilmesi gerekecektir. Çünkü hukuka uygunluk sebebi sayılan hak

soruşturma sonucu düzenlenen kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararda suçun sübutu için yeterli değildir. Bütün bu açıklamalar karşısında, yaralandığına dair iddiası adli rapor ile doğrulanan sanığın maddi vaka ve somut olguya dayanan iddiaların, Anayasanın 36,40 ve 74. maddeleri kapsamında ihbar ve şikâyet hakkı kapsamında olduğu, anayasa ile güvence altına alınan bir hakkını kullanan sanığın suç kastı ile hareket ettiğinden söz edilemeyeceğinden unsurları oluşmayan iftira suçundan sanığın beraati yerine,”

⁸⁰⁷ Yargıtay 16. CD. 06.04.2016 2016/444 esas 2016/2370 karar; “Dosya kapsamında örnekleri yer alan sanığın ihbar ve şikâyetine konu İ. 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 07.09.2010 tarihli 2011/621 ve 2011/622 değişik iş sayılı kararlarının incelenmesinde üye hakim S. H... atfen atılan imzaların birbirinden açık şekilde farklı olduğu, kararları inceleyen ve hakim birisi kısa diğeri uzun olmak üzere iki farklı imza kullandığı özel bilgisine sahip olmayan herkesçe bu imzaların farklı olduğunun derhal fark edilebilir olduğu, sanıktan hakim iki farklı imza kullandığını bilmesinin beklenemeyeceği, sanığın avukat olmasının da bu durumu değiştirmeyeceği, bu nedenlerle sanıkta bu imzalardan birinin farklı bir kişi tarafından atıldığı hususunda oluşan şüphenin objektif olarak makul ve kuvvetli bir şüphe olarak kabul edilmesi gerektiği, sanığın aşamalarındaki özde değişmeyen savunmaları ve dosya kapsamına göre, ihbarındaki iddialarının objektif olarak makul ve kuvvetli bir şüpheyeye dayandığı ve eyleminin suç işlemediğini bildiği kimselere suç atmak biçiminde olmayıp Anayasanın 74. maddesi ile garanti altına alınan “Anayasal dilekçe-şikâyet hakkı”nı kullanma niteliğinde olduğu.”

⁸⁰⁸ Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 732.

⁸⁰⁹ Yaşar vd., Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 8065.

⁸¹⁰ Zafer, İftira, X/37-38; Yargıtay 4. CD, 13.05.2013 tarih 2011/18485 esas 2013/14370 karar.

⁸¹¹ Yargıtay 8. CD. 10.03.2020 tarih 2019/267 esas 2020/11280 karar; “Sanığın, B.. L... Ortaokulunda öğretmen olarak görev yapan katılan hakkında BİMER aracılığıyla “kız öğrencilerle kurduğu erotik sohbetler ve ders dışı konulardan bahsettiği, not karşılığı masaj yaptırdığı” iddialarını içerir beyanla ihbarda bulunması, ihbar üzerine idari soruşturma açılması, soruşturma sonucunda işlem yapılmaması, iddiaların öğrencilerin beyanlarıyla doğrulanmaması, sanığın hiç tanımadığı ve ikametinden uzak bir bölgede görev yapan katılan hakkında çevreden edindiği bilgiler çerçevesinde BİMER aracılığıyla yapmış olduğu ihbar içeriği itibarıyla katılan hakkında “not karşılığı masaj yaptırdığı” şeklindeki iddiasının TCK’nın 107. maddesi kapsamında şantaj suçunu oluşturduğu, böylece suç isnadında bulunduğu ihbarın kapsam ve içerik itibarıyla Anayasal şikâyet hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği, kız öğrencilerin okuduğu bir okulda görev yapan bir öğretmenin toplumun duyarlılık gösterdiği konularda gelişigüzel ihbar edilmesinin şikâyet hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi gerektiği, aksi halde duyumlarla şikâyet ve ihbar yolu açıldığında kişilerin saygınlığı, şeref ve haysiyetinin zarar göreceği, üniversite mezunu olduğunu ifade eden sanığın davranışının sonuçlarını bilebilecek durumda olduğu, bu nedenlerle sanığın sübut bulan iftira suçundan mahkumiyeti yerine beraatine kararı verilmesi,”

⁸¹² Şahbaz, “İftira Suçu”, 502.

arama özgürlüğü ortadan kalktığından, ihbar ve şikâyet hakkının kötüye kullanılması kamu hukuku bağlamında iftira suçu yaptırımı ile karşılanacağı gibi özel hukuk bağlamında ise manevi tazminat ile karşılanacaktır⁸¹³. Fakat somut olayın özelliğine göre, yapılan şikâyet ile herhangi bir netice alınamamış olsa da hakkın kötüye kullanıldığı ortaya konulmadan iftira suçundan dolayı yaptırımı gidilemeyeceği gibi tazminata da konu olmayacaktır⁸¹⁴.

Ceza muhakemesi hukukunda ispat, iddia makamına ait bir görevdir. Bu sebeple suç isnadında bulunan kişinin isnadını ispatlaması beklenmemelidir⁸¹⁵. Yargıtay'da aynı değerlendirmede bulunarak suç isnadında bulunan kişiye, isnadını ispat yükü yüklenemeyeceğini belirtmektedir.⁸¹⁶ Çünkü yetkili makamlara yapılan isnadın gerçek olup olmadığını, iddia edildiği gibi suçun gerçekten işlenip işlenmediğini araştırmak ve failleri ortaya çıkarmak yetkili makamların görevidir⁸¹⁷.

Burada gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husus ise anayasal dilekçe hakkının kullanılması ile bir kimseye suç yüklemekten onu şikâyet etmenin mümkün olmamasıdır. Kişi, suçsuz olduğu kesin olarak bilinmeyen bir kimseyi şikâyet ya da ihbar ederse, anayasal dilekçe hakkı kullanıldığı için suç oluşmayacaktır. Fakat kişi, suçu işlemediği kesin olarak bilinen kişiye bu durumu bilmesine rağmen ihbar ya da şikâyetle bulunursa artık iftira suçu

⁸¹³ Erhan Günay, *Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Tazminat Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 194.

⁸¹⁴ İbrahim Yarar vd., *Tüm Yönleriyle Tazminat Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 1209.

⁸¹⁵ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 78.

⁸¹⁶ Yargıtay 8. CD. 05.07.2023 tarih 2022/5633 esas 2023/5826 karar; “Dosya kapsamında, sanığın 27.06.2017 tarihli BİMER başvuru dilekçesi, 20.09.2017 tarihli İnceleme ve Soruşturma Raporu, 26.07.2018 tarihli Ön İnceleme Raporu, 17.01.2018 tarihli Disiplin Soruşturma Raporu, 29.09.2017 tarihli Kaymakamlık Makamınca yazılan “uyarı” niteliğindeki yazısı mevcuttur. Somut olayda; sanığın BİMER üzerinden gönderdiği dilekçesi ile katılan hakkında bir takım iddialar olduğunu ve bu iddiaların araştırılmasını talep ettiğini beyan ettiği, hakkında yapılan disiplin soruşturmasında iddiaların ispatlanamadığından eylemlerin sübuta ermediğinin kanaat edinildiği ancak başka bir kişi tarafından yeniden yapılan şikâyet üzerine, katılanın resmi aracını özel işlerinde kullandığına dair yürütülen disiplin soruşturması sonucu disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, katılan hakkındaki iddiaların kesin bir şekilde aksinin ispatlanamadığı ancak iddiaların bir takım somut vakalara dayandığı ve iddiaların ispatlanamamasının iftira suçuna sübut vermeyeceği.”

Yargıtay 8. CD. 20.06.2023 tarih 2022/5667 esas 2023/5047 karar; “Katılana ait şirkette muhasebeci olarak belli bir dönem çalışan sanığın, şirkette yapıldığını iddia ettiği usulsüz vergi işlemlerine karşı geldiğinden dolayı işten ayrıldığını beyan ettiği, vergi incelemesinde matrahta çıkan eksikliğin ek beyanname ile giderilebileceğinin tespit edildiği, sanığın vergi usulsüzlüğü yapıldığına yönelik iddialarının kesin bir şekilde aksinin ispatlanamadığı, sanığın iddiaların bir takım somut vakalara dayandığı ve sanığın iddiasını ispatlayamamasının iftira suçuna sübut vermeyeceği anlaşılmakla,.. şikâyet ve dilekçe hakkı kapsamında kaldığı.”

⁸¹⁷ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 833.

oluşacaktır⁸¹⁸. Yargıtay son dönemde vermiş olduğu bir kararda anayasal dilekçe ve şikâyet hakkının sınırlarını aşılması halinde iftira suçunun oluşacağını belirtmiştir⁸¹⁹.

4.3. Haber Verme Hakkı

Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında ele alınan basın özgürlüğü fikir açıklama özgürlüğünün bir çeşididir⁸²⁰. Buna göre basın özgürlüğü, haber, fikir ve düşünceleri çoğaltıcı araçlarla serbestçe açıklayabilme özgürlüğü olarak tanımlanır⁸²¹. Kamuoyunda, düşüncenin oluşturulması ve düşüncenin açıklanması aşamalarında basın önemli bir araç olarak kabul edilmektedir⁸²². Taşıdığı bu önem hasebiyle AİHS'nin 10. maddesinde ve Anayasa'nın 28 ila 32. maddelerinde “temel hak” olarak teminat altına alınmıştır. Hatta bu güvencelerin yanında Anayasa'nın “Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır”, düzenlemesi ile devlete bu konuda pozitif bir görev yüklenmiştir. Ayrıca Basın Kanunu'nun 1. maddesinde de; “Bu Kanunun amacı, basın özgürlüğünü ve bu özgürlüğün kullanımını düzenlemektir.” hükmü ile basın özgürlüğüne verilen önemi ortaya konulmuştur⁸²³. Gerçekten de basın özgürlüğü, demokrasi ve hukuk devlet ilkeleri ile kişilerin özgürlüğünün bir güvencesidir⁸²⁴. Bu bağlamda, ifade özgürlüğü ve toplumun gerçekleri öğrenme hakkı, demokratik toplumun omurgası, başka söylemle ifade edilmeye çalışılırsa olmazsa olmazıdır⁸²⁵.

⁸¹⁸ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 110.

⁸¹⁹ Yargıtay 8. CD, 18.01.2023 tarih 2022/5121 esas 2023/113 karar; “Sanığın, zabut kâtibi olan katılan hakkında bağlı bulunduğu Komisyon başkanlığı ve Adalet Bakanlığı'na hitaben, farklı tarihlerde yaptığı şikâyet başvurularındaki gerçeğe aykırı olarak “katılanın, kendisi aleyhine karar çıkmasını sağladığı, karakolda kendisini dövdürttüğü, hakkında aynı olay nedeni ile davalar açılmasına sebebiyet verdiği” şeklindeki ifadelerin, 5237 sayılı Kanunun 128 inci maddesinde düzenlenen iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kalmadığı gibi suç işlemediğini bildiği kimseye suç atmak biçiminde olup 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 74 üncü maddesi ile garanti altına alınan anayasal dilekçe ve şikâyet hakkının sınırlarını aştığı, bu itibarla somut olayda iftira suçunun yasal unsurlarının oluştuğu anlaşılmakla; mahkemenin kabulünde hukuka aykırılık görülmemiştir.”

⁸²⁰ Servet Armağan, “Basın Hürriyeti ve Sınırları”, *Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/2 (1998), 2.

⁸²¹ Sulhi Dönmezer, *Basın ve Hukuku* (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976), 41.

⁸²² Çetin Özek, *Türk Basın Hukuku* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978), 32.

⁸²³ İhsan Baştürk, “Basın Kanunu’nda Kimlik Açıklama Yasağına Aykırılık Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 86 (2009), 121-122.

⁸²⁴ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8067.

⁸²⁵ Kaan Karcıoğlu, “Demokratik Sistemin Unsuru Olarak İfade Özgürlüğü ve Ceza Hukukunun Etkisi”, *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Uğur Alacakaptan’a Armağan* 1 (2008), 451; Anayasa Mahkemesi, 20.06.2023 tarih 2019/14067 esas; “Aynı zamanda köşe yazarlığı yapan bir siyasinin, kamuoyu gündeminde önemli ölçüde yer tutan kişileri takip etmesi onun hakkında kamuoyunu bilgilendirmeye hatta yönlendirmeye çalışması demokratik bir toplumda kaçınılmazdır. Rahatsız edici de olsa tanınmış kişilere ilişkin yapılan bilgilendirme ve eleştirilerin cezalandırılması caydırıcı etki doğurarak toplumdaki ve kamuoyundaki farklı seslerin susturulmasına yol açabilir. Cezalandırılma korkusu, çoğulcu toplumun sürdürülebilmesine engel olabilir. Bu hâliyle başvurunun hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmesi, bilgilendirme ve eleştiri ortamına zarar verebilir.”

Basın özgürlüğünün basına tanınması, basının kamusal bir görevi icra etmesinden kaynaklanır⁸²⁶. Basın ve yayın organları toplumu ilgilendiren haberlerle bilgilendirme ve denetleme görevlerini icra ederler⁸²⁷. Anayasa ile tanınan basın özgürlüğü, yani habere ulaşma, haberi yorumlama ve kamuoyuna iletme hakkı TCK'nın 26. maddesinin 1. fıkrası kapsamında değerlendirilebilen hakkın icrası bir hukuku uygunluk sebebidir⁸²⁸.

Her özgürlüğün bir sınırı olduğu gibi basın özgürlüğünün de sınırları vardır. Nasıl basın özgürlüğü demokratik devletin vazgeçilmez bir parçası ise, özgürlüklerin hukuka ve kanuna uygun şekilde sınırlandırılması da hukuk devletinin vazgeçilmezidir⁸²⁹. Anayasa'nın 28. maddesi ve Basın Kanunu'nun 3. maddesinde hangi durumlarda basın özgürlüğünün sınırlanacağı açıklanmıştır. Buna göre basın özgürlüğü mutlak değil, nisbi olan bir özgürlüktür⁸³⁰. Basın özgürlüğü kapsamında bir haberin, haber verme hakkı kapsamında hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilebilmesi için belirli bazı şartların sağlanmış olması gerekir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun da belirttiği üzere haber vermenin hukuka uygun kabul edilebilmesi için haber gerçek olmalı, güncel olmalı, haberin verilmesinde kamu yararı bulunmalı ve haberin veriliş biçimi ile özü arasında düşünsel bir bağ bulunmalıdır⁸³¹.

Basın özgürlüğü kapsamında hukuka uygunluk sebebinden faydalanılabilesindeki ilk şartı, haberin gerçek ya da doğru olmasıdır. Haber verme hakkı gerçek olayları duyurmak için tanınmış bir hak olup⁸³², gerçek dışı yayınlar ne ifade özgürlüğü kapsamında ne de basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilir⁸³³. Gerçek ya da doğru olmayan haberin bireyin ve çevresinin üzerindeki tesiri bu durumu ortaya koymaktadır⁸³⁴. Ayrıca kanun koyucu Dezenformasyonla mücadele kapsamında 7418 sayılı Kanun'un 29. maddesi ile 5237 sayılı TCK'nın 217/A hükmü eklenmiştir. Ancak haberi yapan kişi, haberin veriliş zamanındaki durumu araştırmakla yükümlüdür. Bu araştırma yükümlülüğü bir hâkim veya savcının yapacağı

⁸²⁶ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk* (Ankara: Turan Kitapevi, 2016), 181.

⁸²⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8067; Bahri Öztürk - Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 291.

⁸²⁸ Zafer, *İftira*, X/40; Çakır, "İftira Suçu", 1190; Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 342; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8067; Duygun Yarsuvat, "Kitle İletişim Araçlarının Ceza Adaletine Etkisi", *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 10 (1995), 99.

⁸²⁹ Kürşat Özyurt, *Soruşturmanın Gizliliği ve Lekelenmeme Hakkı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 137.

⁸³⁰ Kılıçoğlu, *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk*, 181.

⁸³¹ Yargıtay CGK. 2017/16-1162 esas 2023/123 karar.

⁸³² Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 335.

⁸³³ Yıldırım, "İftira ve Suç Uydurma Suçları", 76; YHGK. 02.11.2022, 2022/4-506 esas 2022/1422 karar.

⁸³⁴ Detaylı Bilgi için; Erdal Yerdelen – Burak Boz, "Yalan Ölüm Haberlerinin Cezalandırılabilirliği", *İnternet Hukukunda Dezenformasyonla Mücadele*, editör Bülent Kent vd., (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022), 1-16.

derinlikte olmayacaktır⁸³⁵. Buna göre, haberin gerçek olması ile olayın haber yapıldığı zaman ve şartlara göre görünürde gerçek olması kastedilir. Haber olarak verilen olay daha sonra gerçek olmadığı ortaya çıkması, olayın haber vasfını etkilemeyecektir. Hatta gerçek olmayan ancak gerçek olduğuna inanılarak yayınlanan haberler ya da haberi yapan kişinin özensizliği ile haber yapılması hali de basın özgürlüğü kapsamındadır. Ancak, haberi yapan, haberin gerçek olmadığını bilerek bunu yapması durumunda ise iftira suçunun yasal unsurlarının oluşup oluşmadığının değerlendirilmesi gerekir. Basın ve yayın yoluyla iftira bakımından haberi yapan fail, işlenmediğini bildiği halde masum bir kimseye yönelik gerçek dışı hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunmuş olması durumunda dahi soruşturma ve kovuşturma başlatma kastıyla hareket edip etmediğinin araştırılması gerekir⁸³⁶. Haber atlatma, prim alma, sansasyon yaratma gibi⁸³⁷ amaçlarla hareket etmiş olması halinde suçun manevi unsuru gerçekleşmemiş olacaktır⁸³⁸. Failin taksirle hareket ettiği durumlarda, eylem iftira suçun oluşturmaya da

⁸³⁵ Ahmet Caner Yenidünya - Mehmet Emin Alşahin, "Bireyin Şerefine Karşı Suçlar", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 68 (2007), 63; Yargıtay 8. CD, 07.06.2023 tarih 2022/5121 esas 2023/4238 karar; "Sanığın genel yayın yönetmeni ve imtiyaz sahibi olduğu "S.. Postası" gazetesinin internet sayfasında S... Üniversitesinde genel sekreter olarak görev yapan katılan H.K. annesine 2-3 adet implant tedavisi yapıldığı bununla ilgili ödeme yapılmayıp kayıt da tutulmadığına dair haber yapmak suretiyle iftira suçunu işlediği iddia olunan olayda; her ne kadar Bölge Adliye Mahkemesince sanığın iftira suçunu işlediğine dair mahkumiyetine yeterli delil bulunmadığı gerekçesi ile beraat kararı verilmiş ise de ;gazetecilik mesleği ile iştigal eden sanığın, basit bir araştırma ile katılanın annesinin haber tarihinden yaklaşık 7 sene önce vefat ettiği bilgisine ulaşabileceği halde herhangi bir araştırma yapmaksızın katılanın ücret ödemeksizin annesine üniversite hastanesinde dış tedavisi yaptırmak suretiyle görevini kötüye kullandığına dair haber paylaşımında bulunmuştur. Adli ve idari makamları harekete geçirecek nitelikteki asılsız haber paylaşımında bulunan sanığın katılan hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak kastı ile hareket ettiğini kabul etmek gerekmektedir."

⁸³⁶ Anayasa Mahkemesi 14/09/2021 tarih 2016/9398 başvuru; "Maddi gerçek, gerçekleştiği ileri sürülen olayın delillerle ortaya konulmasıdır. Bu yönüyle maddi gerçeği araştırma ilkesi ceza hâkimine tarafların beyanı ve/veya dosyada mevcut delillerle yetinmeyip resen araştırma yapma yükümlülüğü yükler. Ceza hâkimi, maddi gerçeği ortaya çıkarabilmek için her türlü delili mahkeme önünde çelişmeli hâle getirmeli ve değerlendirmelidir. Yargıtay içtihatlarında da vurgulandığı üzere öncelikli olarak iftira suçunun oluşabilmesi için kendisine hukuka aykırı fiili isnat edilen kişinin bu eylemi işlemediğinin bilinmesi ve kendisine hukuka aykırı fiil isnat edilen kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla hareket edilmesi gerekir. Bu itibarla suçun basın ve yayın yolu ile gerçekleştirilmesi bakımından failin hakkında asılsız suç isnadında bulunulan mağdurun masum olduğunu ya da isnat edilen fiilin asılsızlığını kesin olarak bilmesi arandığından bu suç özel kastla işlenebilir. Zanna ve tahmine dayalı isnatlarda dahi iftira suçu oluşmamaktadır. Zira şüphe üzerine şikâyet etmek vatandaşın hakkı olduğundan iftira suçunun oluşması için mağdurun suçsuz olduğunu bile bile isnatta bulunduğunu sübuta vardırın kesin delillerin mevcudiyeti gerekir."

⁸³⁷ Yargıtay 16. CD. 20.06.2016 tarih 2016/1 esas 2016/4232 karar; "Yerleşmiş yargısal kararlarda da vurgulandığı üzere esasen, eleştirinin sert bir üslupla gerçekleştirilmesi, kaba olması ve nezaket sınırlarını aşması, eleştirenin amacına, psikolojisine, eğitim ve kültür düzeyine bağlı bir olgudur. Ancak kabul edilmelidir ki, basın özgürlüğü, belli ölçülerde abartmayı, hatta kışkırtmaya başvurmayı da içerir. Gazetecilerin yazılarında kullandıkları deyimler "polemik" niteliğinde olsa da, nesnel bir açıklamayla desteklendiğinde, bu ifadeler asılsız kişisel saldırı olarak görülemez." şeklindeki açıklamalar dikkate alındığında; incelenen dosya kapsamına göre, şikâyet konusu internet sitesinde yapılan haberin basın özgürlüğü çerçevesinde, haber verme sınırları içerisinde kaldığı."

⁸³⁸ Zafer, İftira, X/41.

tazminat sorumluluğu doğacaktır⁸³⁹. Ayrıca haberin gerçek dışı olması durumunda kişi ve kişiler cevap ve düzeltme hakkını kullanabilir⁸⁴⁰. Anayasa Mahkemesi de basın özgürlüğü konusunda titiz davranarak kamu kurumlarını sorgulamaya yönelik ithamların iftira suçu oluşturmayacağını belirtmektedir⁸⁴¹.

Haber verme hakkının gerçekleşmesi açısından aranan ikinci şart ise haberin güncel olmasıdır. Bir haberin derhal ya da kısa bir süre içerisinde verilmesi durumunda kamu yararı var olduğu kabul edilir. Güncelliğini yitirmiş konuların anımsanmasında kural olarak kamu yararı bulunmaz⁸⁴². Bu sebeple güncelliğini yitirmiş, daha evvel konu medyada tartışılarak eskimiş bir konunun tekrar haber yapılması durumunda artık hakkın kullanımından ziyade kişisel husumetin varlığı gündeme gelecektir⁸⁴³. Buna karşın zamana yayılmış haber güncelliğini korumaya devam edecektir⁸⁴⁴.

Üçüncü şart ise söz konusu haberin bilinmesinde kamunun ilgi ve yararının bulunmasıdır. Eğer haberin yapılmasında kamu yararı yok ya da pek hafif ise artık haber verme hakkından bahsedilemez⁸⁴⁵. Buna göre, kişilerin yasal anlamda koruma altında bulunan özel hayatına ilişkin haberlerin, yalnızca diğer insanların merak duygusunu tatmin etmeye yönelik yapılması kamu yararını ortadan kaldıracaktır⁸⁴⁶. Bu açıdan yapılan haberin okuyucuların merak duygusunu tatmine yönelik mi olduğunu yoksa üstün ahlaki ve hukuki değerlerin korunmasına mı yönelik olduğu araştırılmalı buna göre kamu yararının var olup olmadığı ortaya konulmalıdır⁸⁴⁷.

⁸³⁹ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 135.

⁸⁴⁰ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 316.

⁸⁴¹ Anayasa Mahkemesi 14/6/2023 tarih 2020/23730 başvuru; “Başvurucunun iddiası, idarenin bir işleminin kanunlara aykırı olduğunu ileri sürmekten ibarettir. Kamu gücünü kullanan organların ve özellikle idarelerin yetkilerinin kanuna uygun olup olmadığının sorgulanmasının -yöneticiler yahut hukuk profesyonelleri için son derece saçma görünse bile- olgusal bir iddia olduğunun ve iftira suçuna vücut verdiğinin kabul edilmesi her tür görevini kanuna uygun olarak yapmak zorunda olan idarenin işlem ve eylemlerinin araştırılmasını, soruşturulmasını, değerlendirilmesini ve bu alanda düşünce üretilerek yayılmasını, basının demokratik bir toplumdaki vazgeçilmez kamusal gözetleyici (watchdog) rolünü oynamasını imkânsız hâle getirecektir.”

⁸⁴² Yenidünya - Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, 63; Yargıtay 8. CD. 21.02.2023 tarih 2020/19604 esas 2023/648 karar; “Sanığın iddialarının bir kısım maddi vakalara dayandığı, sunmuş olduğu güncel haberin yayınlanmasında kamu yararı bulunduğu, sunuş biçimi ile habere konu vaka arasında fikri bağın da bulunması nedenleriyle, sanığın eyleminin suç işlemediğini bildiği kimselere suç atma biçimde olmayıp, 5187 sayılı Basın Kanununun 3 üncü maddesi ile 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 28 inci maddesi ile güvence altına alınan basın özgürlüğü ve haber verme hakkını kullanma niteliğinde olması nedeniyle hukuka aykırılık görülmemiştir.”

⁸⁴³ Mine Arısoy, “Hakaret”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 72 (2007), 176.

⁸⁴⁴ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 336; YHGK, 13.01.1987 tarih 4-405/27 esas/karar aktaran; Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 77.

⁸⁴⁵ Yenidünya - Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, 64.

⁸⁴⁶ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 316.

⁸⁴⁷ Yenidünya - Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, 64.

Son şart ise haber ile kullanılan ifadeler arasında düşünsel bir bağ olması gerektiğidir⁸⁴⁸. Bu şartı Yargıtay şu şekilde açıklamıştır; “Gerçeğe uygun olmayan ifadelere yer verildiği ve verilen haberin içeriğine uygun düşmeyen bir üslubun kullanıldığı, böylece eleştiri sınırları aşılarak öz ile biçim arasındaki dengenin bozulduğu anlaşıldığından hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmiştir. Basın özgürlüğünün kişilik haklarına üstün tutulabilmesi için haberin görünür gerçekliğe uygun olması gerekir. Bu durumda, haberin iddiadan öteye geçmemesi ve gerçeklik unsuru taşımaması nedeniyle davacıyı yıpratmaya ve hedef göstermeye yönelik olduğunun kabulü gerekir.”⁸⁴⁹

Toplumu daha doğru bir deyimle genel yararları ilgilendiren ya da ilgilendirmesi gereken tüm olaylar hakkında halkı gerçekleri yansıtacak biçimde aydınlatmak, farklı olaylarda kamuoyunu düşünmeye sevk edecek tarzda tartışmalar açmak; onu toplumsal ve siyasal oluşumlar üzerinde doğru ve gerçeğe uygun bilgilerle donatmak, yöneticileri eleştirmek ve tüm insanlığın sorunları bakımından bilinçlendirmek” olarak tanımlanan basın görevi⁸⁵⁰ icra edilirken basın özgürlüğünden faydalanılmaktadır. Basın özgürlüğünden faydalanılması için 09.04.2023 tarih 7051 sayılı Basın Kartı Yönetmeliği kapsamında basın kartı varlığının gerekli olup olmadığının da irdelenmesi gerekir. Basın kartı, gazetecilere verilen, basın adına çalıştıklarını ortaya koyan, belirli organizasyonlara katılmalarını ve ortamlara girmelerine izin veren resmi kimlik statüsündeki bir belgedir⁸⁵¹. AİHS’nin 10. maddesi ve Anayasa’nın 26. maddesi nazara alındığında basın özgürlüğünün herkes tarafından bireysel kullanılabileceği düzenlenmiştir. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi de; “Gazetecilik mesleğini icra etmek için basın kartına sahip olma zorunluluğu da bulunmamaktadır. Aksinin kabulü gazetecilik mesleğini basın kartıyla özdeşleştirmek anlamına gelir ki bu kabul günümüzde basın kartı bulunmayan çok sayıda gazetecinin mesleğini uzun yıllardan beri icra ediyor olması gerçeği ile bağdaşmaz.”⁸⁵² görüşü ile basın özgürlüğü kapsamı basın kartı içerisine hapsedilemeyeceğini ortaya koymuştur.

⁸⁴⁸ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 77.

⁸⁴⁹ YHGK 25.10.2018 tarih 2018/4-346 esas 2018/1586 karar.

⁸⁵⁰ Yargıtay 4. HD. 26.12.1977 tarih 1976/9260 esas 1976/12506 karar; Ahmet Kılıçoğlu, Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk, 130.

⁸⁵¹ Zakir Avşar – Muzaffer Şahin, “Türkiye’de ve Dünyada Basın Kartı Uygulamasının Tarihsel ve Hukuki Çerçeve İncelenmesi”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi 10/2 (2022), 1208; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 04.11.2020 tarih ve Yürütmeyi Durdurma İtiraz numarası 2020/471.

⁸⁵² Anayasa Mahkemesi 14.04.2022 tarih 2019/3447 esas.

Son yıllarda ortaya çıkan sosyal medya fenomenlerinin⁸⁵³ basın özgürlüğü kapsamında kabul edilip edilemeyeceklerinin değerlendirilmesi gerekir. Sosyal medya, bireylerin hem “yayıncı” hem de “yayıncıdan faydalanan” olarak bir internet platformu üzerinden söz, yazı, resim, video gibi ürünlerle bilgi, haber ve düşünce alışverişi yapabildikleri bir medya türü olarak tanımlanır⁸⁵⁴. Anayasa Mahkemesi’ne göre, internet haberciliği, geleneksel medya ve basın kuruluşlarından farklı olarak editör kontrolü olmayan anında haber ve fikirlerin yayılmasına imkân sağlayan, tamamen dağıtılmış bir sistemdir. Bu sistemde hâkim bir konum olmaksızın temel bilgi kaynağı şeklinde faaliyet gösterdiğini ve etkileşimli bir kitle iletişim aracı olarak kullanıcıların karşılıklı haber ve fikir alışverişi yapmalarına olanak tanıdığını belirtmiştir. Bunun sonucu olarak internet haberciliğinin, basının esas görevi olan “gözetleyici” rolünü yerine getirmesi durumunda özgürlükten faydalanabileceğini ortaya koymuştur⁸⁵⁵. Buna göre sosyal medya fenomenlerinin Yargıtay tarafından ortaya konulan haber verme kriterleri kapsamında haber yapması durumunda basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecektir.

4.4. Savunma Dokunulmazlığı

5237 sayılı TCK’nın 128. maddesi; “*Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez.*” düzenlemesini içermektedir. TCK’nın 128. maddesindeki iddia ve savunma dokunulmazlığı hakkı aslında anayasayla güvence altına alınmış bir haktır. Bu hakların kullanılması ile ilgili olarak, yargısal veya idari makamlar huzurunda yazılı veya sözlü başvuruda bulunulabilmesi hak arama özgürlüğünün gereğindendir⁸⁵⁶.

İddia ve savunma dokunulmazlığı kavramı geniş bir kavram olup, konusu ne olursa olsun, tüm yargılama hukuku için geçerlidir. Buna göre, bir hukuk davasında, idari davada, ceza davasında, askeri bir suçun yargılanmasında da bu hak ortaya çıkabilir⁸⁵⁷. Yargı mercileri TCK’nın 6/1-d’deki tanıma göre belirlenmelidir. Buna göre, yüksek mahkemelere, adli, idari ve askeri mahkemelere, cumhuriyet savcılıklarına yapılan yazılı ve sözlü başvurular ve buradaki iddia ve savunmalar TCK’nın 128. maddesi kapsamında değerlendirilecektir⁸⁵⁸. Aynı

⁸⁵³ “Fenomen: Herhangi bir özelliğiyle dikkat çeken, kitleleri etkileme gücü olan kimse.” <https://sozluk.gov.tr/>, erişim tarihi: 23.06.2024.

⁸⁵⁴ Selman Bacaksız vd., *Sosyal Medya ve Ceza Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 17.

⁸⁵⁵ Anayasa Mahkemesi 11.11.2015 tarih, 2013/2623 başvuru numarası; Ulaş Karan, *İfade Özgürlüğü*, (Ankara: MRK Baskı ve Tanıtım, 2018), 55.

⁸⁵⁶ Erdener Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 216.

⁸⁵⁷ İlhan Üzülmüş, “Hakaret Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi* 5/12 (2010), 57.

⁸⁵⁸ Yurtcan, “Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları”, s. 216.

şekilde İnfaz Hâkimliği, İcra Tetkik Hâkimliği yargı mercilerinin içeresindedir⁸⁵⁹. Kanuni düzenlemede geçen idari makamlar, yürütme erki içinde görev görülen yerlerdir. Buradaki esas husus ise ister merkezi idare içinde ister yerinden yönetim kapsamında idari bir hizmetin yürütülmesidir⁸⁶⁰.

Savunma hakkının dayanağı, esasen insanın masum oluşundandır. Bu hakkın kullanılması ile birlikte kişi kendisine yöneltilen bir haksızlık gerçekleştirdiği ve başkalarını mağdur ettiği hususundaki kendisine karşı yöneltilen iddialar karşısında kendisini savunma imkânı tanınmasıdır⁸⁶¹. Bu bakımdan değerli bir hak olan savunma hakkı kullanımının bireysel faydasının yanı sıra kamusal bir faydası da vardır. Çünkü savunma hakkının kullanılması, bir hukuki uyuşmazlığın çözümünde ve gerçekliğin çıkarılmasında önem arz eder⁸⁶². Bu sebeple hakkı kullananlar açısından, herhangi bir yaptırım ya da baskıdan kaynaklanan maddi veya manevi zarar ya da tehdit riski altında kalmamaları gerekmektedir⁸⁶³.

İddia ve savunma dokunulmazlığının iftira suçu açısından uygulanıp uygulanmayacağı hususunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Kısaca izah etmek gerekirse, şüpheli veya sanığın beyanda bulunurken, kendisine yüklenen hukuka aykırı fiili, işlemediğini bildiği halde masum bir kişiye isnat eden kişinin fiilinin iftira suçu oluşturup oluşturmayacağı tartışmalıdır.

Bayraktar’a göre; bütün hakaret ve sövme suçlarının kapsayan bölüm içerisinde düzenlenen savunma dokunulmazlığının iftira suçu açısından kabul edilip edilmeyeceğinin tartışılması gerekir. Ancak savunma dokunulmazlığının kabul ediliş sebebi ve iftira suçunun kişinin onur, şeref ve haysiyetine zarar verici hususu da nazara alındığında iftira suçu açısından da savunma dokunulmazlığının geçerli olduğunun kabulü gerekir. Çünkü bireyin kendi haklarını koruma içgüdüsüne dayanılarak tanınmış savunma dokunulmazlığı hakkının hakaret suçları için kabul edip iftira suçu için kabul etmemek doğru olmayacaktır. Böyle bir durumun kabulü hali çelişkiye sebebiyet verecektir. Çünkü mahkeme önünden belirtilen iftiranın, aynı zamanda hakareti de meydana getireceği nazara alındığında, aynı eylemin hem hukuka uygun hem de hukuka aykırı sayılması kabul edilemeyecek bir durumdur. Bu gerekçeler ile iftira suçu açısından da savunma dokunulmazlığının var olduğu kabul edilmelidir⁸⁶⁴.

⁸⁵⁹ Zeki Hafizoğulları – Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (Kişilere Karşı Suçlar)* (Ankara: U.S.A Yayıncılık, 2010), 230.

⁸⁶⁰ Yurtcan, “Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları”, s. 216.

⁸⁶¹ Özgenç - Şahin, “İddia ve Savunma Hakkı”, 6.

⁸⁶² Özgenç - Şahin, “İddia ve Savunma Hakkı”, 6.

⁸⁶³ Serhat Sinan Kocaoğlu, “Türk Ceza Kanunu (m. 128) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Savunma Dokunulmazlığı”, *Ankara Barosu Dergisi* 4 (2012), 24.

⁸⁶⁴ Bayraktar, “İftira”, 189-190.

Şahbaz'a göre; hakaret suçu açısından savunma dokunulmazlığını kabul edip iftira suçu açısından savunma dokunulmazlığının kabul edilmemesi, savunma dokunulmazlığının kabul ediliş gerekçesine aykırı olacaktır. Aksi durumun kabulü halinde kendisini savunan kişi, savunmasını yaparken kullandığı kelimelerin hakaret mi yoksa iftira mı olduğu konusunda kuşkuya kapılarak yapacaktır. Yine de iftira suçu açısından savunma dokunulmazlığının var olup olmadığı hususun duruma göre değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Şöyle ki; kötü niyetli birinin savunma dokunulmazlığım var diye başkalarına suçlamalar yüklemesi kabul edilemez. Ancak mahkeme huzurunda savunma yaparken başkalarına iftiraya yönelik suçlamalarda bulunmak hususunda dilekçe vermez, tutanakla durumu tespit ettirmezse, mahkemenin her ne kadar ilgili makamlara bildirim yükümlülüğü olsa da, iftira suçu açısında ihbar ve şikâyetle bulunma şartı yerine getirilmediği için iftira suçu oluşmayacaktır. Bu sebeple, iftira suçu açısından savunma dokunulmazlığının oluşup oluşmadığı bu durumlar nazara alınarak değerlendirilmesi gerekir⁸⁶⁵.

Özen'e göre; iddia ve savunma dokunulmazlığı hakaret suçu açısından kabul edilmiştir. Bu düşüncenin aksinin kabul edilmesi halinde hakaret suçunun yanında savunma zorunluluğu olduğu takdirde hafif tehdit suçlarında da savunma dokunulmazlığının kabul edilmesi gerekecektir. Bu sebeple savunma dokunulmazlığının genişletilmemesi gerekir⁸⁶⁶.

Arıkan'a göre; ister soruşturma makamları ister mahkeme huzurunda veya tüm makamlara dilekçe yollayarak yapılan dosyanın tarafı olsun olmasın yapılan haksız isnatlar savunma hakkı kapsamındadır. İftira suçu açısından savunma hakkının kabul edilmemesi savunma hakkının kısıtlanması gibi telafisi güç durumlar ortaya çıkaracaktır⁸⁶⁷.

Önder'e göre; savunma dokunulmazlığı sadece hakaret suçları bakımından uygulanabilir. Zira hakaret suçunda bile sınırın aşılması savunma dokunulmazlığı kapsamında kabul edilmemiştir. Böyle olunca iftira suçunun işlenmesi halinde bunun cezasız bırakılması mümkün değildir. Savunma içgüdüleriyle başkasına iftira atılması ve cezasız bırakılması savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilemez⁸⁶⁸.

Erdem – Tezcan - Önok'a göre; savunma dokunulmazlığı kapsamında iftira suçunun oluşmayacağına sonuç itibariyle doğrudur. Ancak bu sonucun gerekçesi, hukuka aykırılık

⁸⁶⁵ Şahbaz, “İftira Suçu”, 492.

⁸⁶⁶ Muharrem Özen, “Savunma Dokunulmazlığı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 3 (1992), 432.

⁸⁶⁷ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 124.

⁸⁶⁸ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 221.

unsuru değil, işlemediğini bildiği halde bir kimseye hukuka aykırı fiil isnat etme kastının bulunmamasıdır⁸⁶⁹.

Keskin'e göre; iftira suçu ile korunmak istenen hukuki değer karma niteliktedir. İftira suçu tipi bir taraftan adliyenin işleyişi bir taraftan da bireyin onur ve şerefi korunmaktadır. Özellikle bünyesinde hakaret suçunu da barındırmasından dolayı iftira suçu açısından savunma dokunulmazlığı geçerli olacaktır. Zira hukuka aykırılık bir bütündür, bir yerde hukuka uygun, bir yerde hukuka aykırı kabul edilemez⁸⁷⁰.

Şen - Aksüt'e göre; savunma dokunulmazlığına ilişkin madde metninde yer alan; "*Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir.*" cümlesi gereğince, başvuruların gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekmektedir. Bundan kaynaklı olarak kötü niyetli olmayan başvurular TCK'nın 128. maddesi kapsamında düzenlenen savunma dokunulmazlığından faydalanması hususu değerlendirilecektir⁸⁷¹.

Üzülmez'e göre; iddia ve savunma hakkının kullanıldığından sebeple, kendisine yöneltilen isnadı başkasına yönelten ya da iddia ve savunma konusu ile alakası olmayan bir durumu başkasına isnat eden kimsenin eylemi hukuka aykırı olacaktır⁸⁷².

Zafer'e göre; savunma hakkının kullanılması durumunda olsa bile suçsuz olduğu bilen bir kişiye yönelik isnatlar sebebiyle soruşturma ve kovuşturma başlatılmasının muhakkak olduğu hallerde failin özel kastla hareket ettiğinin kabulü gerekir⁸⁷³.

Çakır'a göre; savunma dokunulmazlığının alanını genişletilmesine hakaret suçu da imkân vermemektedir. Zira madde gerekçesi de dikkate alındığında, savunma hakkının sınırın aşılması ve konu ile bağlantılı savunma yapılmaz ise iftira suçu oluşacaktır⁸⁷⁴. Savunma dokunulmazlığı kapsamında elbette kişi savunma yapabilir. Ancak bu hakkın kullanımı sırasında başkasına iftira atılmasının savunma dokunulmazlığı içinde kabulü doğru olmayacaktır⁸⁷⁵.

Ünver'e göre; 128. madde kapsamında düzenlenen kurum, hakaret suçları için sınırlı şekilde düzenlenmiştir. TCK'nın 128. maddesi kapsamı dışında kalan durumlarda, yargı

⁸⁶⁹ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1247.

⁸⁷⁰ Keskin, "Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu", 226.

⁸⁷¹ Şen - Aksüt, "İftira Suçu", 478-479.

⁸⁷² Üzülmez, "İftira Suçu", 832.

⁸⁷³ Zafer, *İftira*, X/35.

⁸⁷⁴ Çakır, "İftira Suçu", 1192.

⁸⁷⁵ ÇAKIR, "İftira Suçu", s. 1189.

makamları ya da idari makamlar nezdinde yapılmış olsun olmasın, şartları var ise TCK'nın 26/1. maddesinin uygulanması gerekir⁸⁷⁶.

Malkoç'a göre; savunma dokunulmazlığı hakkının sınırı iftira suç tipinin başladığı anda biter. Bu sebeple başkasına yöneltilen hukuka aykırı fiil isnadının savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir⁸⁷⁷.

Koca'ya göre; savunma dokunulmazlığı kapsamından kişinin isnat edilen olay hakkında cezalandırılmaktan kurtulmak veya daha az ceza almak için gerçeğe aykırı beyanda bulunması cezalandırılmayacaktır. Ancak gerçeğe aykırı beyanda bulunmasının sınırı başkasının haklarının ihlal edilememesi oluşturur. Buna göre kişi kendisini kurtarmak amacıyla başkasına yönelteceği gerçek dışı beyan iftira suçunun unsurlarını oluşturuyorsa iftira suçundan dolayı sorumlu olacaktır⁸⁷⁸.

Doktrindeki görüşler bu şekilde olmakla birlikte Yargıtay'da 765 sayılı TCK döneminde savunma dokunulmazlığını geniş bir şekilde yorumlayarak, hukuka uygunluk nedenini iftira suçu açısından da kimi zaman uygulamaktaydı⁸⁷⁹. Ancak 5237 sayılı kanun döneminde

⁸⁷⁶ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 114.

⁸⁷⁷ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/132.

⁸⁷⁸ Mahmut Koca, *Hazırlık Soruşturmasında Sanığın Savunma Hakkı* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölüm, Doktora Tezi, 1998), 214-215.

⁸⁷⁹ Yargıtay 4. CD. 19.10.1995 tarih 1995/5732 esas 1995/6689 karar; "Ancak, iddianameye göre, aynı apartmanda oturan sanıklara yükletilen ortak eylemler, fuhuş yaptığı suçlamasıyla ve insan onurunu örseleyen benzeri davranışlarda bulunduğu iddiasıyla katılana hakaret, sövme ve/veya iftira etmekten ibarettir.

Katılan, böyle olaylar olmadığı halde, sanıkların kendisi hakkında C. Başsavcılığına suç duyurusunda bulunarak hakaret, sövme ve iftirada bulunduklarını; bu konularda tanıkları olduğunu ileri sürmüştür.

Sanıklar ise, dul olan katılanın; konut olarak kullandıkları apartmanda, dairesine birçok erkek kabul ettiğini, bunları kendilerine akrabaları olarak tanıttığını, ancak içkili eğlenceler nedeniyle fuhuş yapıldığına inandıklarını, apartmanda huzurun bu yüzden bozulduğunu, nitekim suç duyurusunda bulunduktan sonra bu davranışların sona erdiğini savunmuşlardır.

Sanıklar hakkında, kolluğa yapılan yakınma üzerine aynı mahkemeye ikinci bir dava (1994/837) açılmıştır.

Türk Anayasası'nın 36. maddesi uyarınca, herkes yasal araç ve yollardan yararlanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ya da davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.

T.C. Yasasının 486. maddesi ise, anayasal düzeydeki bu hakkın ve ilkenin dava sırasında uygulanmasından ibarettir.

Yapılan suç duyurusunun içeriğinin yeniden değerlendirilerek, Türk yazılı hukukunda suç sayılan eylem(ler) yükleniyorsa, onun/onların iftira; suç oluşturmayan, ancak insan onurunu çiğneyen eylem/eylemler söz konusu ise, bu berikilerin hakaret ya da sövme olabileceğinin gözetilmesi zorunludur.

Eğer sanıklar, katılanın davranışlarından kuşkulananarak ve eylemlerinin suç ya da ahlaka aykırı ve insan onurunu örseleyici olduğuna inanarak, C. Başsavcılığı, kolluk gibi kovuşturma yapabilecek makamlara suç duyurusunda bulunmuşlar ve suçlamaları kuşkulandıkları çerçeve içinde kalmışsa, bu yöntem "yasal araç ve yollardan yararlanma" çerçevesine giren bir "iddia", dolayısıyla hukuka uygun olup hakaret/sövme ya da iftira cürümlerinde hukuka aykırılık ögesi bulunmayacağından, davranışları suç oluşturmaz.

Buna karşılık, katılanın bu tür davranışlar içinde bulunmadığı kanıtlandığı takdirde; Türk yazılı hukukunda suç oluşturan eylem (ler) in, suçsuzluk bilinen, doğrudan kasıtlı işlendikleri de belirlenirse, iftira; suç oluşturmaz ve fakat insan onurunu çiğneyen eylemler söz konusu olduğunda ise; bunların belli bir olay yükleme biçiminde olduklarında davranışların hakaret, değilse sövme suçlarını oluşturacakları açıktır.

Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararında “ihbar ve şikâyet mahiyetinde bir başvuru⁸⁸⁰” olmadığı gerekçesine dayanmışken bir kararında ise açıkça TCK'nın 128. maddesine atıfta bulunmuştur⁸⁸¹.

Temel haklardan biri olan savunma hakkı konusunda gerek Yargıtay gerek Bölge Adliye Mahkemeleri, CMK'nın 289/1-h. maddesindeki düzenleme gereği savunma hakkının kısıtlanması halini mutlak bozma sebebi olarak kabul etmektedir. Buna karşın CMK'nın 147/1-a bendindeki, şüpheli ve sanığı kimlik bilgilerini cevaplandırma zorunluluğu haricinde şüpheli veya sanığın doğru bilgi sunma hususunda yükümlülük yüklenmemiştir.

Aynı şekilde, şüpheli veya sanığın CMK'nın 147/1-e bendinde⁸⁸² düzenlenen, aslında ifade özgürlüğünün olumsuz bir yansıması olan⁸⁸³ ve hukuki temeli “*nemo tenetur se ipsum accusare*”/“*kişinin kendisini suçlamaya zorlaması*” ilkesi olan susma hakkı da vardır⁸⁸⁴. Susma hakkının temelini şüpheli veya sanığın işkence veya kötü muamele görmeme hakkı oluşturmaktadır. Çünkü Anayasa'nın 38. maddesindeki düzenleme ile susma hakkının var olduğu dile getirilmiştir⁸⁸⁵. Bir diğer ifadeyle susma hakkı ile birlikte muhakemenin sırf objesi değil aynı zamanda süjesi yani tarafı olan şüpheli veya sanığın⁸⁸⁶ özgür iradesi koruma altına alınmaktadır⁸⁸⁷. Ceza yargılamasının her safhasında geçerli olan susma hakkının⁸⁸⁸ iki yönü

Kuşkusuz, suç duyurusunun yasal araç ve yollardan yararlanma çizgisini aşıp aşmadığını, hakarette/sövmede insan onurunun çiğnenip çiğnenmediğini nesnel; yine bu olgu ile iftirada doğrudan kasıt bulunup bulunmadığını özne ölçütlerine göre saptamak ve tümünü tutarlı biçimde gerekçelendirmek, duruşma yapan ilk mahkemenin görevidir.”

⁸⁸⁰ Yargıtay 4. CD. 07/05/2013 tarih 2011/23772 esas 2013/13655 karar; “Sanığın, TCK'nın 267/1. maddesine uygun bir başvurusu olmadığı halde tehdit suçundan sorgulanması sırasında, katılan K. Ş. hakkında karşı suçlamada bulunmaktan ibaret eyleminde, iftira suçunun unsurlarının, sanığın suçsuz olduğunu bildiği mağdura suç yükleme özel kastının ve hukuka aykırılık ögesinin ne şekilde oluştuğu kanıtlara dayalı olarak gösterilmeden ve anlatımının TCK'nın 128/1. maddesi kapsamında savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği de tartışılmadan, yetersiz gerekçe ile hükümlülük kararı verilmesi,”

⁸⁸¹ Yargıtay 8. CD. 24.05.2023 tarih 2021/3311 esas 2023/3660 karar “Somut olayda; Korucular tarafından darp edilen sanığın, şikâyet dilekçesi ve Cumhuriyet savcılığındaki beyanlarında korucuların gerilla kıyafeti giydikleri şeklindeki beyanlarının 5237 sayılı Kanun'un 128 inci maddesinde düzenlenen iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kaldığı ve iftira suçunun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, atılı suçtan beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi,”

⁸⁸² CMK'nın 147/1-e göre; “Yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu söylenir.” denilmiştir.

⁸⁸³ Eser Albin, “Alman ve Türk Ceza Hukukunda Sanığın Hukuki Durumu”, çev; Nur Centel, *Yargıtay Dergisi* 16 (1990), 319.

⁸⁸⁴ Özdemir Didar, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Susma Hakkı”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2 (2007), 149; İlhan Üzülmüş, “Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 58 (2005), 59-60.

⁸⁸⁵ Özbek vd., “Ceza Muhakemesi Hukuku”, 195.

⁸⁸⁶ Timur Demirbaş, “Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması ve Müdafilik”, *Ceza Hukuku Dergisi* 2/4 (2007), 87.

⁸⁸⁷ Çağrı Kan Aydın, “Adil Yargılanmanın Bir Unsuru Olarak ‘Susma Hakkı’”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 91 (2010), 157-158.

⁸⁸⁸ Faruk Erem, “Susma Hakkı”, *Yargıtay Dergisi* 18/3 (1992), 297.

bulunmaktadır. İlki, kişinin kendi aleyhine yetkili makamlara beyanda bulunmama ve aleyhine belge vermemesi durumudur. İkincisi ise sessiz kalmasının kendi aleyhine kullanılmayacak olmasıdır⁸⁸⁹.

“*Nemo tenetur se ipsum accusare*” ilkesine göre, şüpheli ya da sanığın yargılamanın yürüyüşüne, hızlandırılmasına ya da aleyhine olacak şekilde aktif katkıda bulunma mecburiyeti bulunmamaktadır⁸⁹⁰. Hatta şüpheli veya sanık, savunma içgüdüsü ile suçun delillerini yok edebilir, gizleyebilir, değiştirebilir, değiştirilmiş delilleri duruşmaya getirebilir ve kendi lehine kullanılması için sunabilir⁸⁹¹. Kanun koyucu tarafından tanık ile bilirkişiye yüklenen doğru söyleme yükümlülüğü şüpheli veya sanık açısından geçerli değildir⁸⁹². Savunma hakkı, adil yargılanma hakkı ve suçsuzluk karinesiyle bağlantılı olan susma hakkına⁸⁹³ sahip olan şüpheli veya sanığın yalan söylemesi de mümkündür. Ancak burada önemli olan nokta, söylenilen bu yalanın, masum bir kimseye işlemediğini bildiği halde hukuka aykırı bir isnatta bulunup bulunmasıdır. Kişi kendisini kurtarmak amacından ziyade masum bir kişi hakkında hukuka aykırı fiil isnadı ile onun hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatma kastı var ise artık iftira suçundan sorumlu tutulacaktır⁸⁹⁴.

Bir kısım yazar tarafından da ileri sürülen ve Yargıtay’ın da kararlarında da savunma dokunulmazlığını geniş yorumlayarak, savunma dokunulmazlığının kısıtlanmamasına yönelik kabulü katılmak bizce mümkün görünmemektedir. Aksi kabul halinde CMK’nın 147. ve diğer hükümlerinde şüpheli ve sanığa kendisini savunması noktasında farklı imkânlar tanınmış olmasına rağmen, şüpheli veya sanığın bunları kullanmayarak üzerine atılı suçtan kurtulma amacıyla savunma hakkı kapsamında kalacağı inancına sığınarak suç işlemediğini bildiği masum kişi veya kişilere hukuka aykırı fiil isnadında bulunması ve bunun cezalandırılmaması iftira suçu ile korunmak istenen amaca uygun düşmeyecektir. Yargıtay’ın son dönemde vermiş olduğu bir kararda bu yöndedir⁸⁹⁵.

⁸⁸⁹ Billur Yaltı, *Vergi Yükümlüsünün Hakları*, (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2006), 139.

⁸⁹⁰ Demirbaş, “Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması ve Müdafilik”, 87.

⁸⁹¹ Taneri, “İftira Suçu”, 1594.

⁸⁹² Asuman İnce Tuncer, “Susma Hakkı Bağlamında Birtakım Ceza Muhakemesi İşlemlerinin Değerlendirilmesi”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/2 (2018), 359; Turhan Tufan Yüce, “Sanığın Savunması ve Korunması Açısından Ceza Soruşturmasının Ümanist İlkeleri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 1 (1998), 160-161.

⁸⁹³ İnce Tuncer, “Susma Hakkı Bağlamında Birtakım Ceza Muhakemesi İşlemlerinin Değerlendirilmesi”, 356.

⁸⁹⁴ Çakır, “İftira Suçu”, 1192; Ufuk Toprak, “Şüphelinin Susma Hakkının Güvenilir Kişiye Başvurulması Yöntemiyle İhlaline Alman Yargıtay Kararları Işığında Kısa Bir Bakış”, *Türkiye Adalet Akademisi* 2/7 (2011), 164.

⁸⁹⁵ Yargıtay 8. CD. 04.04.2023 tarih 2021/1198 esas 2023/1964 karar; “Olay tarihinde 208 promil alkollü olduğu halde araç kullanarak, bisikletli olan şahsa çarpmak suretiyle kaza yapan sanığın, kaza sonrasında aracı

Kanaatimizce, 5237 sayılı TCK'nın 267. maddesi ile birlikte gerek TCK'nın 128. maddesi gerekse 128. maddenin gerekçesi bir bütün halde el alınıp değerlendirme yapıldığında, TCK'nın 26/1. maddesinde düzenlenen hakkın icrası kurumun bir alt türünü oluşturan ve TCK'nın 128. maddesi ile hakaret suçuna özgü olarak düzenlenmiş özel bir hukuka uygunluk sebebidir⁸⁹⁶. Bu sebeple iddia ve savunma dokunulmazlığı hakaret suçları bağlamında ele alınan ve hakaret suçu yasal düzenlemesine konu olan bir kavramdır⁸⁹⁷. Buna karşılık, ister iddia ve savunma hakkının kullanılması sırasında isterse başka bir hakkın kullanılması kapsamında ele alınması gereken bu husus, iftira suçu açısından, TCK'nın 128. maddesinde olduğu gibi özel bir kanuni düzenleme bulunmadığından, uygulanması gereken düzenleme TCK'nın 26/1. kapsamında hakkın icrası kurumudur. Buna göre müfterinin fiili, hakkın sınırları içerisinde yapılmışsa, TCK'nın 128. maddesi gözetilmeksizin, TCK'nın 26/1 uyarınca hukuka uygun olacak ve iftira suçu oluşmayacaktır⁸⁹⁸.

Kişi sadece kendisini suçtan kurtarmaya yönelik ifadesi ile değil ayrıca kanunun kendisine tanıdığı imtiyazlardan faydalanmak için masum bir kimseye isnatta bulunabilir. Kişinin örgütlü suçlar kapsamında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için masum bir kimseye suç isnat etmesi halinde artık savunma hakkı sınırları içerisinde kaldığından bahsedilemeyecektir. Bu hususta Bölge Adliye Mahkemesi'nin⁸⁹⁹ *“sanık hakkında FETÖ üyesi olduğu iddiasıyla yapılan soruşturma sırasında şüpheli sıfatıyla alınan ifadesi kapsamında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için müştekiye yönelik somut vakılarda ileri sürerek bir kısım isnatlarda bulunmuş ise de sanığın eyleminin savunma dokunulmazlığı kapsamında kaldığı, atılı iftira suçunun unsurlarının oluşmadığı”* gerekçesi ile beraat kararı verilmesi gerektiğine yönelik kararı ve bunu onayan Yargıtay⁹⁰⁰ kararına kanaatimizce katılmak mümkün değildir. Etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için masum bir kimseye hukuka aykırı fiil isnadı ile hakkında soruşturma başlatılmış olması gözetildiğinde söz konusu fail hakkında iftira suçunun unsurlarının oluştuğunun kabulü ile hüküm kurulması gerekirdi.

yanında bulunan arkadaşının kullandığını iddia etmesi üzerine katılan hakkında soruşturma başlatıldığı olayda,

Sanığın iddiaları, 5237 sayılı Kanun'un 128 inci maddesinde düzenlenen iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kalmadığı gibi, kendisini suçtan kurtarmak amacıyla arkadaşına suç isnadı niteliğinde olduğu anlaşılmakla, mahkemenin kabulünde hukuka aykırılık görülmemiştir.”

⁸⁹⁶ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 114; Zafer, *İftira*, X/38.

⁸⁹⁷ Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları*, 217, Günay, *Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Tazminat Davaları*, 128.

⁸⁹⁸ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 114.

⁸⁹⁹ İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 21. CD. 16/12/2020 tarih 2020/738 esas 2020/892 karar.

⁹⁰⁰ Yargıtay 8. CD. 23.05.2023 tarih 2021/17757 esas 2023/3570 karar.

Anayasa'nın 39. maddesinin ispat hakkı kapsamında; *“Kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açılan hakaret davalarında, sanık, isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Bunun dışındaki hallerde ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.”* hükmü ile TCK'nın 127/1. maddesinde; *“İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hallerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.”* hükmü ile isnadın ispatı kurumu düzenlenmiştir. TCK'nın 127. maddesi gerekçesine göre, isnadın doğruluğunun ispat edilmiş olması, hakaret suçunun hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaktadır. Şahsi cezasızlık sebebi olarak kabul edilen isnadın ispatı kurumun⁹⁰¹ iftira suçu açısından kabul edilip edilmeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre kişinin yetkili makamlara ihbar veya şikâyetle bulunarak suçsuz olduğunu bildiği bir kişiye gerçeğe aykırı bir şekilde isnatta bulunması halinde iftira suçu oluşacaktır. Basın ve yayın organlarıyla yapılan yayınlarda kişilere suç teşkil eden somut fiil isnatlarında bulunabilmektedir. Kişiye suç oluşturan bir fiil isnadına bulunarak basın ve yayın yoluyla hakaret edilmesi aynı zamanda iftira suçunu oluşturabilir. Bu durumda eylem aynı zamanda hakaret suçu kapsamında değerlendirilebilir olması, hakaret suçunu oluşturması dolayısıyla, ispat hakkını kullanılması gerektiği ileri sürülmüştür. Hatta TCK'daki düzenlemeler itibarıyla, hakaret suçu bakımında kabul edilen isnat edilen fiili ispatlama hakkı ile iftira suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerle ilişkin hükümler (TCK 267/3 vd. fıkraları) arasında uyum vardır. Bu sebeple Anayasa' da ve TCK'da hakaret suçu ile bağlantılı olarak düzenlene isnadın ispatı hakkının iftira suçu bakımında da özel bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁹⁰². TCK'daki düzenlemede ispat hakkı, hakaret davalarında, bir kimsenin suç oluşturan bir fiili işlemiş olduğuna dair isnatta bulunması veya isnadın ispatında kamu yararının varlığı ya da mağdurun ispata rıza göstermesi hallerinde kişiye, isnat ettiği fiilin gerçekliğini kanıtlama imkânının tanınmasıdır⁹⁰³. Bu sebeple doktrinde kabul gören ağırlıklı görüşe göre isnadın ispatı kurumu

⁹⁰¹ Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları*, 201.

⁹⁰² İzzet Özgenç, “Bir Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak İsnadın İspatı”, *Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3 (2023), 182.

⁹⁰³ İbrahim Dülger, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 127. Maddesinin (İsnadın İspatı) Anayasaya Uygunluğu Sorunu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/2 (2008), 129.

yalnızca hakaret suçuna özgü olarak kanunda düzenlenmiş bir kurumdur⁹⁰⁴. Şerefe karşı suçlar bölümünde ve yalnızca hakaret suçu kapsamında düzenlenen isnadın ispatı müessesinin iftira suçu açısından da uygulanabilmesi mümkün değildir.

5. Suçun Özel Görünüm Biçimleri

5.1. Teşebbüs

5237 sayılı TCK kapsamında iftira suçu şekli bir suçtur. Kanuni düzenlemesinde belirtilen hareketlerin icrası ile tamamlanan sırf hareket suçu olması sebebiyle suçun oluşumu bakımından, suçu işlemediğini bildiği bir kimseye onun hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatmak ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla yetkili makamlara hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunulması yeterlidir⁹⁰⁵. İftira suçu açısından haksız bir isnattan sonra mağdurun zarara uğraması, hakkında ceza ya da güvenlik tedbiri uygulanması zorunlu değildir⁹⁰⁶. Hatta kanun koyucu tarafından, iftira neticesinde mağdur ceza almış ya da hakkında güvenlik tedbiri uygulanmış ise müfteri hakkında cezanın ağırlaştırılacağı ayrıca düzenlenmiştir⁹⁰⁷.

Şekli iftira açısından ihbar veya şikâyet dilekçesinin yetkili makamlara ulaşmasıyla; basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçu açısından kural olarak hukuka aykırı isnatları içeren metinlerin basın ve yayın araçlarıyla yayınlanmasıyla⁹⁰⁸; maddi iftira açısından ise fiilin maddi eser ve delillerden yetkili makamların haberdar olması ile iftira suçu tamamlanacaktır⁹⁰⁹. Suçun tamamlanması için yetkili makamların harekete geçmesi ya da yetkili makamların hukuka aykırı isnat sebebiyle işlem yapması zorunlu değildir⁹¹⁰. Yetkili makamların işlem yapmamış olması durumunda, işlem yapmayan o makamın görev sorumluluğunu ilgilendirir⁹¹¹.

765 sayılı TCK döneminde iftira suçuna tam teşebbüsün olamayacağını ancak eksik teşebbüs mümkün olduğu yönünde kabul vardı⁹¹². 5237 sayılı TCK'nın 35/1. maddesindeki düzenlemesi ile icra hareketlerinin tamamlanamaması durumunda teşebbüs hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştir. Tartışmalı da olsa, iftira suçu yönünden de icra hareketlerinin

⁹⁰⁴ Mahmut Koca - İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 565; Mehmet Türker Erenalp, *Hakaret Suçunda İsnadın İspatı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 15; Nur Centel vd., *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar* (İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, 2021) 1/271-272.

⁹⁰⁵ Üzülmöz, "İftira Suçu", 838.

⁹⁰⁶ Şen - Aksüt, "İftira Suçu", 483, Zafer, *İftira*, X/31.

⁹⁰⁷ Şen - Aksüt, "İftira Suçu", 483.

⁹⁰⁸ Zafer, *İftira*, X/31.

⁹⁰⁹ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1184.

⁹¹⁰ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 150.

⁹¹¹ Şahbaz, "İftira Suçu", 501.

⁹¹² Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 226; Zafer, *İftira*, X/200.

tamamlanamaması halinde teşebbüs hükümleri uygulanacaktır⁹¹³. Örneğin, A savcılığa ulaştırması için içeriği hukuka aykırı isnat olan bir ihbarı B'ye teslim etsin. B kendisine teslim edilen ihbarın içeriğini tahmin etsin ve bu ihbarı yetkili makama teslim etmekten kaçınması halinde iftira suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilecektir⁹¹⁴. Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçunda esas husus söz konusu yayın eyleminin gerçekleşmesidir. Yayından önce yani iftira suç tamamlanmadan önceki süreçte teşebbüs oluşabilecektir⁹¹⁵. Örneğin, gazetenin ya da derginin basımın durdurulduğu veya basımın tamamlanıp da kamuya arz edilmediği hallerde iftira suçuna teşebbüs oluşacaktır⁹¹⁶. Kanuni tipte özel olarak düzenlenen maddi eser ve delil uydurularak işlenmesi halinde, uydurulan bu eser ve delillerin yetkili makamlara bildirilmesi gerekir. Uydurulan maddi eser ve delillerden yetkili makamın haberdar olması ile iftira suçu tamamlanacaktır. Bu sebeple, maddi eser ve delil uydurulması ancak yetkili makamlara bunların bildirilmesine kadar geçen süreçte hareketlerin failin iradesi dışında kesilmesi halinde yine iftira suçu teşebbüs aşamasında kalmış kabul edilecektir⁹¹⁷. Örneğin arama sırasında bulunması için mağdurun aracına uyuşturucu madde koyması, fakat uyuşturucu maddenin arama yapılmadan önce mağdur tarafından bulunması halinde⁹¹⁸ ya da failin maddi eser ve deliller düzenlerken yakalanması halinde icra hareketlerinin henüz bitirilmemiş olması sebebiyle maddi iftiranın teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilecektir⁹¹⁹.

TCK'nın 36. maddesinde cezayı kaldıran şahsi bir sebep olarak gönül vazgeçmeyi düzenlemiştir⁹²⁰. TCK'nın 269/1. maddesindeki düzenlemenin gönüllü vazgeçmenin iftira suçu açısından uygulanamayacağı izlenimini yaratsa da söz konusu düzenleme hukuka aykırı isnadın yetkili makamlara ulaşmasından sonraki adli ya da idari soruşturmaların başlatılamadığı haller

⁹¹³ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 148; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 132; Zafer, *İftira*, X/32; Çakır, "İftira Suçu", s.1193; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1250; Erem, "İftira", 1069; karşı görüş; Taneri, "İftira Suçu", 1596: "İftira suçu, ani ve şekli suçlardan olduğundan hareketin yapılmasıyla suç tamamlanır. Ayrıca zarar gerçekleşmesine gerek yoktur. Bu durumda suçun teşebbüse elverişli olmadığı söylenmelidir."

⁹¹⁴ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 132.

⁹¹⁵ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 151.

⁹¹⁶ Zafer, *İftira*, X/32; karşı görüş; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1250: "Suçun basın yoluyla işlenmesi durumunda, Basın Kanunu m 11/1 uyarınca suç yayının gerçekleştiği anda işlenmiş sayılacağı için suça teşebbüsten söz edilmesi de mümkün olmamak gerekir."; Gültekin Tosun, "Basın Suçu ve Teşebbüs Sorunu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 45/1-4 (1981), 262-264: "Basın suçlarında yayın unsurunun zorunlu olması sebebiyle teşebbüs mümkün değildir." Taneri, "İftira Suçu", 1597: "Basılmak üzere ele geçirilen kitap ya da gazete açısından da suç henüz işlenmiş ya da işlenmeye başlamış kabul edilemez. Çünkü isnat eylemi henüz gerçekleşmemiştir."

⁹¹⁷ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 151.

⁹¹⁸ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8071.

⁹¹⁹ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 132.

⁹²⁰ Rezan Epözdemir, "Gönüllü Vazgeçme", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 138 (2018), 85.

olarak kabul etmek gerekir⁹²¹. Buna göre başlanılan icra hareketlerinin bölünebilir olması ve bu icra hareketleri kesilmesinin müfterinin iradesi ile gerçekleşmesi halinde fail, gönüllü vazgeçme kurumundan faydalanabilecektir⁹²². Örneğin, fail kendi iradesiyle, yanında götürdüğü dilekçeyi yetkili makamlara teslim etmekten vazgeçerse veya arkadaşının evine girdikten sonra uyuşturucuyu bırakmaktan vazgeçerse⁹²³ ya da suçun tamamlanmasını engellemek için eve yerleştirdiği uyuşturucu maddeyi koyduğu yerden alırsa failin gönüllü vazgeçtiğinin kabulü gerekecektir⁹²⁴. Gönüllü vazgeçmenin uygulanabilmesi için, failin suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlemesi gerekir. Aksi durumda yani iftira suçu tamamlandıktan sonra fail isnadın gerçek dışı olduğunu yetkili makamlara bildirmesi halinde artık gönüllü vazgeçmeden ziyade kanun koyucu tarafından TCK 269. madde kapsamında düzenlenen etkin pişmanlık hükümleri uygulanacaktır⁹²⁵.

5.2. İştirak

İftira suçu, iştirak açısından ayrıca bir özellik göstermez⁹²⁶. Yasal düzenlemede mevcut olan iştirak türlerinin hepsi, iftira suçu açısından da gerçekleşebilir. Kısaca iftira suçunda iştirake ilişkin TCK'nın genel hükümleri uygulanır. Bu suç tek başına işlenebileceği gibi, ihbar ya da şikâyet dilekçesini birlikte hazırlayıp ortak bir suç işleme kararına dayalı olarak yetkili makamlara beraber teslim eden faillerde olduğu gibi TCK'nın 37. maddesi anlamında “müşterek fail” olarak da işlenebilir⁹²⁷. Mesai arkadaşının terfi etmesini engellemek amacıyla aynı kurumda çalıştığı eşini azmettirerek, masum bir kimsenin çantasına uyuşturucu madde koyduran kişi de olduğu gibi TCK'nın 38. maddesi gereğince “azmettiren” olarak da işlenebilir⁹²⁸. Başkasını baskı ve etki altında bırakarak hukuka aykırı isnatta bulunmasını sağlayan kişi de TCK'nın 37/2. maddesi gereğince dolaylı fail olarak sorumlu tutulabilecektir⁹²⁹. Aynı şekilde iftira suçunun işlenişine yardım eden sıfatıyla şerik olarak da

⁹²¹ Şahbaz, *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, 3474.

⁹²² Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 149; Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 110.

⁹²³ Zafer, *İftira*, X/32.

⁹²⁴ Çakır, “İftira Suçu”, 1193.

⁹²⁵ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1250; Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 484.

⁹²⁶ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1252.

⁹²⁷ Zafer, *İftira*, X/59.

⁹²⁸ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8071; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1191.

⁹²⁹ Çakır, “İftira Suçu”, 1194; Anayasa Mahkemesi'nin 22/11/2023 tarih 2018/26941 başvurusuna yansıyan ebeveyne yabancılaştırma sendromunun (EYS) dolaylı faillik açısından değerlendirilmeye alınması gerekmektedir. Ebeveyne yabancılaştırma sendromu (EYS) özetle bir ebeveynin diğer ebeveyne karşı bilinçli veya farkına varmadan bilinçaltı telkinlerle iftira kampanyasına maruz bırakılması ve hedef alınmasıdır. EYS genelde ailede çatışmalar sonrası ve boşanma davalarında ortaya çıkmaktadır. Bir ebeveyn diğer ebeveyne karşı kötüleme ve sıklıkla doğru olmayan iddialarla hedefteki ebeveyne karşı çocuğu programlayıp beyin yıkamakta, sonrasında çocuklar da kendi hikâyeleri ile bu sürece katkıda bulunmaktadır. Özellikle küçük yaş

katılmak mümkündür⁹³⁰. Bu fiilin eser ve delillerini uydurmada, uydurulan eser ve delillerin temininde yardımcı olan kişiler, yardım eden sıfatıyla iftira suçuna iştirak etmiş sayılacaktır⁹³¹. Ya da suç işlemeye teşvik eden, suç işleme kararını kuvvetlendiren veya suçun işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat eden, fiilin işlenmesinde kullanılacak araçları temin eden, suçun işlenmesinden evvel veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştıran, suçun nasıl işleneceği konusunda yol gösteren kişiye de TCK'nın 39. maddesi gereğince yardım eden sıfatı ile yaptırım uygulanacaktır⁹³².

765 sayılı TCK'nın 285/2. maddesinde, masum kimsenin özgürlüğünün kısıtlanması halinde müfteri hakkında daha fazla ceza verileceğine dair kanuni düzenleme vardı. Madde metninde özgürlüğün kısıtlanmasına, tutuklama örnek gösterilmiş olsa da doktrinde bu dönemde zorla getirme (izhar), yakalama, arama gibi koruma tedbirlerini kapsayacak şekilde yorumlanmıştı⁹³³. Ancak 5237 sayılı TCK'nın 267. maddenin 4. fıkrasında ayrıca bir düzenleme ile yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre özgürlüğün kısıtlanmasına sebebiyet veren sadece gözaltı ve tutuklama koruma tedbirlerinin uygulanması halinde cezanın artırılmasından ziyade dolaylı faillik oluşacağından bahisle ayrıca hürriyetten yoksun bırakma suçunun (TCK'nın 109. maddesi) oluşacağını belirtmiştir.

Kanun koyucu bu yasal düzenleme ile iftira da bulunan kişinin adli makamları, iftira suçunun mağduruna hürriyetten yoksun bırakma suçunun işlenmesinde araç olarak kullandığını kabul ederek iftira suçunun failin ayrıca hürriyeti yoksun kılma suçundan dolayı fail olacağını kabul etmiştir. Dolaylı faillik, TCK'nın 37/2'de *"suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur"* şeklinde düzenlenmiştir. Bu durum, failliğin bir şekli olup doğrudan faillik durumunda olduğu gibi, fiil egemenliğinin varlığı vasıtasıyla nitelendirilir⁹³⁴. Kanuni düzenlemeye bakıldığında, dolaylı failliği; *"başka bir kimse üzerinde*

çocukların telkinlere açık olmaları, uzayan süreç, tekrarlayan öykü alınması gibi nedenlerle algıları bozulabilmekte, bir müddet sonra "yalancı hafıza" oluşabilmekte, çocuklar olayın gerçekleşip yaşandığını düşünebilmektedir (EYS hakkında bilgi için Fuat Torun, "Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu", *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar* 3/3 (2013), 466 vd.) Böyle bir durumda açık telkinlerle kusur yeteneği olmayanın iftira suçu için araç olarak kullanılması halinde iftira suçunun işlenmesinde başkasını araç olarak kullanan kişinin dolaylı fail olarak sorumlu tutulması gerektiği kanaatindeyim.

⁹³⁰ Üzülmüş, "İftira Suçu", 839.

⁹³¹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8072; Yargıtay 9. CD. 22.04.2014 tarih 2013/13877 esas 2014/5075 karar; *"Sanıklar Mehmet ve Ali'nin diğer sanık Abdül tarafından gerçekleştirilen iftira suçuna doğrudan iştirak etmeksizin suçun işlenmesinden önce vücudunda darp izi ve emarelerinin oluşması amacıyla sanık Abdül'ün boynunu çizerek ve yüzüne yumruk vurmak suretiyle iftira suçunun maddi eser ve delillerini uydurmasına yardım etmek suretiyle suçun icrasını kolaylaştırdıklarının anlaşılması."*

⁹³² Şen - Aksüt, "İftira Suçu", 484.

⁹³³ Yıldırım, "İftira ve Suç Uydurma Suçları", 90.

⁹³⁴ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 555; İlhan Üzülmüş, "Dolaylı Faillik (TCK. m. 37/2)", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/2 (2006), 85.

ekinlik kurmak suretiyle suç işlemekte araç olarak kullanan kişi” olarak tanımlanabilir⁹³⁵. Başka bir ifadeyle dolaylı faillikte arka plandaki kişi hâkim pozisyona sahip olup aracı kişinin iradesi üzerinde hâkim durumdadır⁹³⁶. Bu sebeple suçun işlenmesinde başkasını araç olarak kullanan kişi de fail gibi sorumlu olacaktır⁹³⁷. Dolaylı faillik TCK’nın genel hükümler kısmında bulunmaktadır. Bu sebeple genel hükümler kısmında yer alan dolaylı faillik kurumu diğer genel hükümler gibi koşulların uyması ile bütün suç tiplerine uygulanması mümkündür. Ancak kanun koyucu TCK’nın bazı özel hükümlerinde dolaylı failliğe ilişkin ayrıca düzenlenmeler bulunmaktadır⁹³⁸. Bu sebeple TCK 267/4. maddesindeki dolaylı faillik durumu genel hükümler kısmında düzenlenen dolaylı faillik durumundan farklı olup, kusur yeteneği olmayan belli bir kişinin araç olarak kullanılması söz konusu olmayıp, kanun koyucu tarafından düzenlenen iftira suçuna ilişkin özgü bir dolaylı faillik halidir⁹³⁹. Aslında bu düzenleme de ağırlaştırmaya konu bir suçtan ziyade iki farklı suç söz konusudur. Fail, iftira suçundan fail olarak, kişinin hürriyetinden yoksun kılma suçundan ise dolaylı fail olarak sorumlu tutulmaktadır⁹⁴⁰.

TCK’nın 26. maddesinin 1. fıkrası “*Hakkını kullanan kimseye ceza verilmez*” şeklinde düzenlenmiş olup hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmiştir⁹⁴¹. TCK’nın 267. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenen ve iftira suçuna yönelik özgü dolaylı faillik durumunun bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir⁹⁴². Bu hususun örnek ile izah edilmesi gerekirse, bir kimse tarafından masum bireye yönelik gerçek dışı hukuka aykırı suç isnadı ile gözüaltına alınması ya da tutuklanması gösterilebilir⁹⁴³. Yöneltilen bu isnat sebebiyle kişi hakkında fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı ya da kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiş olması halinde iftira faili hakkında iftira suçu açısından doğrudan fail hürriyeti yoksun kılma suçundan dolaylı fail olarak sorumlu tutulacaktır. Kanunun düzenlenişi bu şekilde olmakla birlikte öğretide bu durum eleştirilmektedir. Eleştiri ise kişiye, bir suçtan iki ceza verilmesi noktasındadır⁹⁴⁴. Bir diğer eleştiri ise, bu düzenlemenin dolaylı faillik kurumu

⁹³⁵ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 543; Meral Ekici Şahin, “Dolaylı Failliğin Ortaya Çıkış Biçimleri”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/107-108 (2013), 64.

⁹³⁶ Üzülmüş, “Dolaylı Faillik”, 84.

⁹³⁷ Üzülmüş, “Dolaylı Faillik”, 85; Ali Rıza Töngür, “Yargıtay Kararları Doğrultusunda İştirak Türü Olarak Dolaylı Faillik ve Azmettirme”, *Ceza Hukuku Dergisi* 10/28 (2015), 230.

⁹³⁸ Zahit Yılmaz, *Türk Ceza Hukukunda İştirakin Bir Türü Olarak Dolaylı Faillik* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 135.

⁹³⁹ Zafer, *İftira*, X/60.

⁹⁴⁰ Hafızogulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 104.

⁹⁴¹ Zafer, *İftira*, X/40; Çakır, “İftira Suçu”, 1190; Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 342; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8067.

⁹⁴² Zafer, *İftira*, X/60.

⁹⁴³ Yılmaz, *Türk Ceza Hukukunda İştirakin Bir Türü Olarak Dolaylı Faillik*, 174.

⁹⁴⁴ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 739.

olmadığı, dolaylı failliğin bir kimseyi ‘akıl hastası, küçük’ araç olarak kullanılması gerektiğini ileri sürmektedir⁹⁴⁵. Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakmak TCK’nın 109. maddesi kapsamında bağımsız bir suç olarak bulunmaktadır. Gözaltına alınma ile tutuklama hallerinde kişinin hürriyetinden yoksun kalması söz konusu olsa da gözaltına alma işlemini gerçekleştiren savcının eylemi ile tutuklamaya karar veren hâkim/mahkemenin eylemi görevin ifası sebebiyle hukuka uygun olduğu kabul edilecektir⁹⁴⁶. Masum bir kimseye gerçek dışı isnat yöneltilmesi sebebiyle gözaltına almaya yönelik savcının kararı ya da tutuklamaya yönelik hâkim/mahkemenin kararı hukuka uygun olsa da isnada maruz kalan kişinin mağduriyeti ortaya çıkmıştır. Bu sebeple kanaatimizce de gözaltına alma veya tutuklama kararının verilmesindeki arka plandaki gerçek dışı hukuka aykırı fiil inat eden kişinin dolaylı fail olarak kabulü gerekir⁹⁴⁷. Çünkü araç olarak kullanılan kişiler açısından hukuka uygunluk durumu var olsa dahi aracıyı aldatarak kendi amacı için kullanan dolaylı fail açısından hukuka aykırılık durumu devam edecektir⁹⁴⁸.

5.3. İçtima

5.3.1. Genel Olarak

Toplanma, kaynaşma ya da birleşme olarak da adlandırılan içtima, suçların içtimai ve cezaların içtimai olarak ikiye ayrılmaktadır. Suç genel teorisi içerisinde yer alan bir kurum olarak suçların içtimai, failin bir suçtan dolayı cezalandırılmadan önce en az iki suç işlemesi ve içtima eden suçlardan bazısının cezasının faile uygulanmamasını ifade eder⁹⁴⁹. Cezaların içtimai ise, aynı fail yönünden tek veya farklı yargılamalarda verilmiş olan birden fazla cezanın bir araya getirilmesi ile birden fazla cezaya mahkûm edilmesini ifade eder⁹⁵⁰.

Ceza hukukunun temel prensiplerinden birisi de; “*kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*” biçiminde tarif edilmektedir. Buna göre, ceza hukukunda, cezalar içtimainın (gerçek içtimai) kural, suçların içtimainın ise istisna olduğu ortaya çıkmaktadır⁹⁵¹. Bu durumda, suçların içtimai kapsamında giren istisnalar haricinde, fail tarafından işlenen her bir suçtan ayrı ayrı cezalandırmaya gidilecek olup, verilen her bir ceza

⁹⁴⁵ Yıldırım, “İftira Suçu”, 205

⁹⁴⁶ Yılmaz, *Türk Ceza Hukukunda İştirakin Bir Türü Olarak Dolaylı Faillik*, 174.

⁹⁴⁷ Yılmaz, *Türk Ceza Hukukunda İştirakin Bir Türü Olarak Dolaylı Faillik*, 174-176.

⁹⁴⁸ Ekici Şahin, “Dolaylı Failliğin Ortaya Çıkış Biçimleri”, 77; Öztürk – Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 427.

⁹⁴⁹ Mustafa Avcı, “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda İçtima”, *Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1/1 (2021), 3.

⁹⁵⁰ Mehmet Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 822.

⁹⁵¹ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 669.

bağımsızlığını koruyacaktır⁹⁵². İçtimai öğretisinin temelinde, bir yönden failin gereksiz ve kusurunu aşan şekilde cezalandırılmasının önlenmesi ile diğer yönden haksız bir yarar sağlanmaması prensibine dayanan adil ve rasyonel bir ceza yaptırımının uygulanması anlayışı bulunur⁹⁵³. TCK kapsamında 43/1. maddesinde zincirleme suç, 43/2. maddesinde aynı neviden fikri içtimai, 44. madde de farklı neviden fikri içtimai düzenlenmiştir. Bu üç kurumun ortak noktası ise birden fazla suça, suç siyaseti gereği tek ceza verilmesini gerektirmesidir. Tek bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda aynı suçun bir kişiye karşı birden fazla defa işlenmesi hali olan zincirleme suçta, suçun temel şekli ile daha az veya daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de aynı suç sayılır. Aynı neviden fikir içtimada ise tek bir fiil ile aynı suçun birden fazla kişiye karşı işlenmesi söz konusudur. Hem zincirleme suç hem de aynı neviden fikri içtimada birden fazla suç söz konusudur fakat 43. madde uyarınca tek cezaya hükmedilmektedir. Ceza dörtte birden dörtte üçüne kadar arttırılarak verilir. Farklı neviden fikri içtimada ise bir fiille birden fazla farklı suçun oluşması söz konusu olup, faile yalnızca bu suçlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan cezalandırılır⁹⁵⁴. İftira suçunda içtima bakımından ortaya çıkabilecek ihtimalleri aşağıdaki şekilde açıklamak mümkün olacaktır.

5.3.2. Bileşik Suç

TCK'nın 42. maddesinde; “*Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.*” hükmü ile bileşik suç hususu düzenlenmiştir. Bileşik suç, birden fazla suçun, tek suç tipinde biraya gelmesi durumudur. Nitelikleri farklı olan suç tiplerinin birleşmesi ile başka bir suç tipi ortaya çıkmaktadır⁹⁵⁵. Buna göre bileşik suç müessesesi bakımından iftira suçu herhangi bir özellik arz etmemektedir⁹⁵⁶.

5.3.3. Zincirleme Suç

TCK'nın 43/1. maddesindeki; “*Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli*

⁹⁵² Mahmut Koca, “Fikri İçtima”, *Ceza Hukuku Dergisi* 2/4 (2007), 197.

⁹⁵³ Neslihan Göktürk, “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimai”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 2/1-2 (2014), 32.

⁹⁵⁴ Erdal Yerdelen - Burak Boz, “Suçların İçtimada Tamamlama Muhakemesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 56 (2023), 156-157.

⁹⁵⁵ Pervin Aksoy İpekçioğlu, “Türk Ceza Kanunu’nda Bileşik Suç”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61/1 (2012), 49.

⁹⁵⁶ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1190.

ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.” ifadeyle zincirleme suç düzenlenmiştir.

İftira suçu kural olarak zincirleme suç hükümlerin uygulanmasına müsait bir suç tipi olup bir suç işleme kararı kapsamında aynı suçun değişik zamanlarda aynı mağdura karşı işlenmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır⁹⁵⁷. İftira suçu seçimlik hareketlerle işlenebilen bir suçtur. Kanuni düzenlemeye bakıldığında ihbar, şikâyet veya basın ve yayın yoluyla işlenmesi halleri iftira suçunun seçimlik hareketleridir. Buna göre iftira faili, bir suç işleme kararı çerçevesinde aynı kişiye yönelik farklı zamanlarda hukuka aykırı fiil isnadı içeren ihbar veya şikâyet dilekçesini yetkili mercilere vermişse ya da aynı kişi hakkında bir seferinde ihbar veya şikâyet dilekçesi vererek başka bir seferinde basın ve yayın yoluyla hukuka aykırı isnatta bulunmuş ise zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır⁹⁵⁸. Buna karşılık failin hukuki nitelendirmeyi doğru yapması beklenemez. Bu sebeple farklı zamanlarda aynı maddi olaya ve mağdura ilişkin nitelendirmeyi farklı yaparak yetkili makamlara isnatta bulunması durumunda tek fiilin var olduğu kabul edilmelidir⁹⁵⁹. Zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için aynı suç işleme kararı çerçevesinde isnatların yetkili makamlara sunulması gerekir. Aksi durumunda mağdura farklı zamanlarda gerçekleştirilen her isnat yönünden gerçek içtima kuralı gereğince yaptırım uygulanacak olup zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır⁹⁶⁰.

İftira faili, hukuka aykırı fiil isnadının ihbar veya şikâyet ile gerçekleştirdikten sonra bunu basın ve yayın yoluyla ilan etmesi halinde, hareket cezalandırılmayan sonraki hareket niteliğindedir⁹⁶¹. Fakat ihbar ve şikâyet ile basın ve yayın yoluyla ilan edilen isnatlardaki hukuka aykırı fiil değişirse artık bağımsız iki suçtan bahsedilir ve koşullar uyarsa zincirleme suça ilişkin hükümler uygulanır⁹⁶².

⁹⁵⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8073; Çakır, “İftira Suçu”, 1195; Yargıtay 8. CD. 30.01.2023 tarih 2020/17851 esas 2023/245 karar; “İşlemediğini bildiği halde, yetkili makamlara farklı tarihlerde verdiği şikâyet dilekçesi ile aynı suçu tek mağdura karşı birden fazla işleyen sanığın cezasında, zincirleme suç hükümlerine göre 5237 sayılı Kanun’un 43 üncü maddesinin birinci fıkrası gereğince artırım yapılmaması, aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.”

⁹⁵⁸ Zafer, *İftira*, X/55; Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 485; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8073; Yargıtay 8. CD. 11.05.2022 tarih 2020/14214 esas 2022/6966 karar; “Sanığın 02.06.2015 ve 09.06.2015 tarihlerinde Ordu İl Jandarma Komutanlığı’na yaptığı ihbarlar ile 16.06.2015 tarihinde Ünye Jandarma Komutanlığı’na sunduğu şikâyet dilekçesinde aynı suç işleme kararının icrası kapsamında mağdur hakkında farklı isnatlara yer verdiğinin anlaşılması karşısında; sanık hakkında verilen cezada zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasında isabetsizlik bulunmadığından Tebliğnamedeki (1) nolu bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.”

⁹⁵⁹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8073.

⁹⁶⁰ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 839; Yargıtay 8. CD. 15.06.2020 tarih 2019/280 esas 2020/13343 karar; “İftira suçundan ise 13.06.2007 ve 04.05.2009 tarihlerinde mağdur hakkında cezalandırılması istemiyle Ankara Baro Başkanlığına başvuran sanığın yenilenen kast nedeniyle ayrı ayrı cezalandırılması.”

⁹⁶¹ Zafer, *İftira*, X/55.

⁹⁶² Zafer, *İftira*, X/55-56.

İftirada bulunan failin, aynı kişiye yönelik hukuka aykırı bir fiil isnadını, ihbar veya şikâyet dilekçesi ile farklı yetkili makamlara sunduğunda hukuki anlamda fiili tek kabul edilecektir. Bu durumda, zincirleme suç hükümleri uygulanmaksızın, iftira faili hakkında tek iftira suçundan cezalandırılmaya gidilmesi gerekir⁹⁶³. Çünkü adli makamların isnat edilen hukuka aykırı fiille ilgili dosyaları birleştireceği kanaati vardır⁹⁶⁴. Yetkili makamların farklı soruşturma dosyalarını oluşturması bu anlamda fiilin tekliğini etkilemez⁹⁶⁵. Yargıtay da böyle bir durumda zincirleme suçun oluşmayacağını ortada tek fiilin bulunduğu kabul etmiştir⁹⁶⁶. Bir başka ifadeyle, iftira faili, masum olduğunu bildiği bir kimse hakkında iki ayrı dilekçe ile iki ayrı makama ihbarda bulunması halinde tek iftira suçu oluşacaktır⁹⁶⁷. Keza aynı maddi olaya yönelik hukuka aykırı isnadın birden çok gazetede yayınlanması durumunda da tek iftira suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir. Çünkü bu durumlarda doğal hareketin tekliği söz konusudur. Bu sebeple ilgili norm bir defa ihlal edilmiş olmaktadır⁹⁶⁸.

Kişi hakkında hukuka aykırı fiil isnadı ile birden fazla ve/veya farklı yere ihbar ve şikâyet edilmesi durumunun TCK'nın 123. maddesinde; *“Sırf huzur ve sükûnu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, güürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde...”* ifadeleriyle düzenlenen kişilerin huzur ve sükûnu bozma suçu ile ilişkisinin de ele alınması gerekir. Madde başlığında “kişiler” şeklinde

⁹⁶³ Zafer, *İftira*, X/57; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 733; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1251, Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2378; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8072; karşı görüş; Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1841; Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1191.

⁹⁶⁴ Zafer, *İftira*, X/57; Yargıtay 8. CD 27.09.2023 tarih 2023/1946 esas 2023/6656 karar; *“UYAP sistemi üzerinden yapılan incelemede ise; sanık hakkında farklı mağdurlara yönelik tek eylemi sebebiyle mağdurunun S. M ve V.M. olarak gösterildiği S. 3. Asliye Ceza Mahkemesinde 2018/50 Esas numarası ve aynı olaya ilişkin mağdurunun M. M. olarak gösterildiği K. 3. Asliye Ceza Mahkemesinde 2019/168 Esas numarası üzerinden kamu davalarının yürütüldüğü anlaşılmakla mükerrer cezalandırılmanın önlenmesi bakımından sanık hakkındaki söz konusu dosyaların ve başkaca dosyaların araştırılıp getirtilerek dosya içine konulması, derdest olmaları halinde birleştirilip; Türk Ceza Kanunu 43 üncü maddesinin 2 nci fıkrası yollamasıyla ve Türk Ceza Kanunu 43 üncü maddesinin 1 inci fıkrası gereğince zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasının gerekip gerekmeceğinin tespiti ve dava dosyasının kesinleşmiş olması halinde bulunacak sonuç ceza ile kesinleşen hükümdeki sonuç ceza arasındaki fark kadar ek cezaya hükmolunması gerektiği gözetilmeksizin yazılı şekilde hüküm kurulması hukuka aykırı bulunmuştur.”*

⁹⁶⁵ Çakır, *“İftira Suçu”*, 1195.

⁹⁶⁶ Yargıtay 9. CD. 28.11.2013 tarih 2013/10311 esas 2013/14698 karar; *“Sanığın Bimer'e 24.12.2008 tarihinde gönderdiği e-mailden sonra gönderdiği iki e-mail ve k....pol.tr adresine gönderdiği e-mailin yine aynı konuya ilişkin olup ilk iddia hakkındaki işlemlerin akıbetini sorma niteliğinde olup yeni bir iddia ve isnat içermediğinden sanığın eyleminin tek bir iftira suçunu oluşturduğu”*;

Yargıtay 8. CD. 19.12.2019 tarih 2017/13178 esas 2019/15455 karar; *“Sanığın, aynı iddialara ilişkin Hakimler ve Savcılar Kurulu, Başbakanlık İletişim Merkezi ve K. 9. Asliye Ceza Mahkemesi'ne 14.11.2012 tarihinde ayrı ayrı yazılı olarak başvurarak şikâyetle bulunması şeklindeki eylemine ilişkin kurulan hükümde, tek suçun oluştuğu.”*

⁹⁶⁷ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 227.

⁹⁶⁸ Yağmur Müge Erdoğan, *Zincirleme Suç* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023), 198.

düzenlenmiş olsa da suçun TCK'da düzenlendiği yer ve düzenlemede “bir kimse” ifadesiyle belirli gerçek kişinin⁹⁶⁹ hedef alınarak ve “sırf huzur ve sükûnu bozmak maksadı” ifadesi gereği belli bir amaç için işlenebilen bir suç tipi olduğunu kabul etmek gerekir⁹⁷⁰. Bu suç tipi ile kişinin sadece konutunda değil genel olarak huzur ve sükûn içinde olma hakkı koruma altına alınmaktadır⁹⁷¹. Kanuni düzenlemede, “*hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması*” durumu içerisine kişi hakkında birden fazla ve/veya farklı sırf kişinin huzur ve sükûnu bozmak maksadıyla aynı şikâyetin yapılması durumunda da bu suç oluşacaktır⁹⁷². Ancak masum bir kişi için birden fazla ve/veya farklı yere hukuka aykırı bir fiil isnadı ile ihbar ve şikâyet edilmesi durumda iftira suçu ile kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçu fikri içtima halinde olacaktır. Böyle bir durumda ise fikri içtima kuralı gereği en ağır cezayı gerektiren iftiradan dolayı yaptırım uygulanacaktır⁹⁷³.

İftira suçunun oluşumu yönünden failin bir ihbar veya şikâyetle bulunduktan ya da basın ve yayın yoluyla bir isnatta bulunduktan sonra mağdur hakkında iddianame düzenlenmesiyle birlikte artık hukuki kesinti oluşmaktadır. Hukuki kesintiden sonra failin isnatlarını yenilmesi halinde artık zincirleme suç hükümleri uygulanamayacaktır. Çünkü hukuki kesintiyle failin suç işleme kararı kesilecek ve failin iradesini yenilmesiyle mağdur ve isnat aynı olsa dahi artık yeni bir iftira suçu oluşacaktır⁹⁷⁴. Yargıtay'da iddianamenin düzenlenmesiyle hukuki kesintinin oluşacağını ve bundan sonra yapılacak isnadın gerçek içtima uyarınca çözülmesi gerektiğini ortaya koymuştur⁹⁷⁵. Ancak hukuki ya da fiili kesintinin durumu somut olaya göre yine de

⁹⁶⁹ Muharrem Özen - Atacan Köksal, “Kişilerin Huzur ve Sükûnu Bozma Suçu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 68/2 (2019), 483; Ümit Kocasakal, “Kişilerin Huzur ve Sükûnu Bozma Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi* 2 (2015), 131.

⁹⁷⁰ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 498.

⁹⁷¹ Özen - Köksal, “Kişilerin Huzur ve Sükûnu Bozma Suçu”, 483

⁹⁷² 4.CD. 22.01.2013, 2012/2516 esas 2013/969 karar; “Sanık B. P’nin, Y. Belediye Başkanı olan katılan İ. S. hakkında aynı mahiyetlerdeki benzer iddialarla ilgili olarak defalarca şikâyet dilekçesi vermek suretiyle gerçekleşen eylemlerinde anayasal şikâyet hakkını kullandığı, bu şikâyetleri nedeniyle katılan hakkında iki kez dava açılıp bir kez beraatine, bir kez de hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olduğu, diğer şikâyetleri nedeniyle de yapılan ön incelemeler sonrasında soruşturma izni verilmemesi ve raporlar yeterli görülerek Cumhuriyet Savcılığınca takipsizlik kararları verilmiş olması karşısında; sanığın aynı mahiyetlerdeki benzer iddialarla ilgili olarak takipsizlik kararları verilmesine karşın defalarca yeniden şikâyet dilekçesi vermek suretiyle gerçekleşen eyleminin kişilerin huzur ve sükûnunu bozmak suçunu oluşturup oluşturmadığı kararda açıklanıp tartışılmadan hüküm kurulması.” karşı görüş; Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 142.

⁹⁷³ Zafer, *İftira*, X/57.

⁹⁷⁴ Zafer, *İftira*, X/56, Üzülmüş, “İftira Suçu”, 839.

⁹⁷⁵ Yargıtay 16. CD. 08.04.2015 tarih 2015/900 esas 2015/659 karar; “Sanık S. İ’nin kredi aldığı bankanın, kendisinin hesabına yatan doğrudan gelir desteği paralarının borcuna mahsup edilmesi işlemleri sırasında hesabından para çekilerek borçlu olduğu hesaba para aktarılması işlemlerinde kullanılan dekontlardan imzaların banka görevlileri tarafından sahte olarak düzenlendiğini belirterek 29.09.2009 tarihinde suç duyurusunda bulunması nedeniyle hakkında iftira suçundan 08.02.2010 tarihli iddianame ile dava açılmasına rağmen, 08.02.2011 tarihinde sanığın başka dekontları gerekçe göstererek şikâyetçi olması nedeniyle hakkında 24.01.2012 tarihli iddianame ile dava açılması karşısında; önceki iddianame ile hukuki kesinti meydana

tartışılması gerekir. Örneğin, failin aynı fiile ilişkin önceki ihbarı sebebiyle soruşturma başlatılmasına yer olmadığı ya da kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile sonuçlandırıldığı için aynı isnadını yeni bir ihbar veya şikâyet dilekçesi ile tekrarlamış olabilir. Bu durumda suç işleme kararının bir olduğu tespit edilebiliyorsa zincirleme suç hükümleri tatbik edilmeli, tespit edilemiyorsa iki ayrı suç oluştuğunun kabulü gerekir. Fakat kovuşturmayaya yer olmadığı kararına yönelik CMK'nın 173. maddesi uyarınca itirazlarını yaparken, isnadını tekrarlaması halinde bu isnat yeni bir isnat olarak kabul edilemeyecektir⁹⁷⁶.

Zincirleme suçun halkalarını oluşturan iftira eylemi hususunda iki farklı yargılamaya konu edilmiş ve bu yargılamalardan biri kesin bir mahkûmiyet hükmüne bağlanmış olması durumunda ele alınması gerekir. Kanunda yasal bir düzenleme olmaması sebebiyle uygulamada böyle bir durum ile karşılaşılması halinde Yargıtay tarafından geliştirilen tamamlama muhakemesi (mahsup) ile uyuşmazlık çözülmektedir⁹⁷⁷. Böyle bir durum ile karşılaşılması halinde sonraki yargılamayı yapan mahkemenin önceki ceza ile olması gereken ceza arasındaki farka hükmedecektir⁹⁷⁸.

geldiği, 08.02.2010 tarihli iddianame tarihinden sonraki eylemlerin bağımsız bir suç oluşturacağı ve sanığın gerçek içtima kuralı doğrultusunda cezalandırılması gerektiği gözetilmeksizin, hatalı değerlendirme ile davaların birleştirilerek zincirleme suç uygulanmak suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması.”

⁹⁷⁶ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8072; Yargıtay 8. CD. 20.06.2023 tarih 2021/5226 esas 2023/5038 karar; “29.02.2012 tarihinde işlenen iftira suçundan A. Cumhuriyet Başsavcılığının 17.05.2012 tarihli kararı ile katılan hakkında tefecilik suçundan kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmesinden yaklaşık bir yıl sonra 16.05.2013 tarihinde işlenen inceleme konusu suçun fiili kesinti oluşması nedeniyle bağımsız suç olarak değerlendirilmesi ve bu şekilde hüküm kurulması gerekirken, koşulları oluşmadığı halde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması suretiyle eksik ceza tayini, ayrıca bu uygulama yapılırken temel ceza belirlenip zincirleme suç hükümleri uygulandıktan sonra A. 5. Asliye Ceza Mahkemesince...verilen cezanın mahsubu gerekirken.”

⁹⁷⁷ Yargıtay CGK. 15.03.2016 tarih 2014/10-847 esas 2016/128 karar; “Sanığın aynı gün Van ve Erzincan şehirlerinde gerçekleştirdiği uyuşturucu madde ticareti suçlarında, bir suç işleme kararı altında her iki suçu işlemesi ve mağdurun toplumu oluşturan herkesin olması nedeniyle suçların zincirleme suç kapsamında kaldığı konusunda uyuşmazlık bulunmayan olayda; Van'daki suçtan dolayı sanığın Van 1. Ağır Ceza Mahkemesince yargılamasının yapılarak zincirleme suç hükümleri uygulanmadan 10 yıl hapis ve 25.000 Lira adli para cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin hükmün Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin onama ilamıyla kesinleştiği, Erzincan'da gerçekleşen suçun yargılaması sonucunda Erzincan Ağır Ceza Mahkemesinin, ele geçirilen toplam uyuşturucu miktarını da gözetip ... 188. maddesinin 3 ve 4. fıkraları uyarınca belirlediği 21 yıl hapis ve 4.500 gün adli para cezasını, zincirleme suç hükümleri uyarınca aynı kanunun 43/1. maddesi gereğince ¼ oranında artırarak ulaştığı 26 yıl 3 ay hapis ve 5625 gün adli para cezasından Van 1. Ağır Ceza Mahkemesince ... 62. maddesi uygulanmadan önce belirlenen cezayı indirmek suretiyle sanığın cezalandırılmasına karar vermesinde; ... 43. maddesinin uygulanmasıyla ulaşılan cezadan Van 1. Ağır Ceza Mahkemesinin kesinleşen sonuç cezası olan 10 yıl hapis ve 25.000 Lira adli para cezası yerine ... 62. maddesi uygulanmadan önceki 12 yıl hapis ve 1500 gün adli para cezasını indirmesi nedeniyle eksik ceza tayini dışında bir isabetsizliğin bulunmadığı, aleyhe temyiz olmaması nedeniyle anılan hususun eleştiri konusu yapılarak hükmün özel dairece onanmasının yerinde olduğu anlaşılmaktadır.” aktaran; Yerdelen - Boz, “Suçların İçtimasında Tamamlama Muhakemesi”, 159.

⁹⁷⁸ Yerdelen - Boz, “Suçların İçtimasında Tamamlama Muhakemesi”, 158, ancak söz konusu tamamlama müessesinin yerinde bir çözüm olmadığı, zincirleme suç açısından böyle bir durum ile karşılaşılması halinde yargılamanın yenilenmesi müessesinin işletilmesine dair görüş için bakınız s. 172-173.

Bir ihbar ya da şikâyetle veya basın ve yayın yoluyla bir mağdura birden fazla suç isnat edilmesi halinde nasıl bir yol izleneceğine dair farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre; birden fazla suç isnat edilmesi ile bağlantı sebebiyle birleşik soruşturma ve kovuşturma ihtimali olsa da aslında kural olarak isnat edilen her bir suç ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusudur. İftira suçu adliyenin menfaatine karşı işlendiği, birden fazla suçun oluştuğu ancak yapılan isnatların farklı zamanlarda yapılmaması sebebiyle zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı ve bu sebeple mağdur hakkında yapılan her bir isnadın ayrı ayrı iftira suçunu oluşturacağı ileri sürülmektedir⁹⁷⁹. Bir diğer görüş ise tek ihbar ya da şikâyet ile birden çok fiilin isnat edilmesi halinde 43. madde gereğince zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır⁹⁸⁰. Diğer bir görüş ise iftira faili bir mağdura karşı ihbar ya da şikâyet ile birden fazla suç isnat etmiş ise, isnat edilen suçlar birden fazla olsa dahi tek ihbar ya da şikâyetle gerçekleştirmiş olması nedeniyle tek suç kabul edilmesi gerekir⁹⁸¹. Çünkü iftira niteliğindeki eylem farklı zamanlarda gündeme gelmeyip bir mağdura karşı işlendiği ve bu sebeple zincirleme suç hükümleri uygulanmaksızın iftira faili hakkında tek cezaya hükmedilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁹⁸². Bize göre de mağdura karşı yöneltilen aynı eylem ile farklı hukuka aykırı isnatların tek hareketle yapılması sebebiyle tek iftira suçunun oluştuğu kabul edilmelidir. Yargıtay'da vermiş olduğu kararlarında böyle bir durumda tek suçun oluştuğunu kabul etmektedir⁹⁸³.

Bir diğer olasılık ise, aynı veya farklı makamlara aynı mağdura yönelik olarak her seferinde farklı bir suç isnat etmesi durumudur. Bu durumda artık birden fazla iftira suçunun oluştuğunun kabulü gerekir. Çünkü iftira faili tarafından her seferinde makamlara mağdur hakkında farklı suç isnadında bulunması ile bu suçları “aynı suç işleme kararı” altında yaptığını kabul etmek

⁹⁷⁹ Zafer, *İftira*, X/57.

⁹⁸⁰ Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2379; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8073.

⁹⁸¹ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 226.

⁹⁸² Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 486.

⁹⁸³ Yargıtay 4. CD. 1950/6102 esas 1950/7500 karar; “Kabul bakımından, ihbarın bir defada olmasına göre, ihbarın konusu maddelerin taaddüdü suçun tekliğini bozmazken, cezanın 80. Madde ile arttırılması yolsuzdur.” Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8073; Yargıtay 8. CD. 18.01.2021 tarih 2020/3793 esas 2021/560 karar; “Suç tarihinde sanığın, 60 ayrı ilin Cumhuriyet Başsavcılıklarına gönderdiği şikâyet dilekçeleri ile mağdur R. T. E. 'nin, tüm Türkiye 'de silahlı terör örgütü kurduğu, rüşvet, yolsuzluk, silah kaçakçılığı, suçluyu kayırma...vs gibi suçlar işlediğini isnat ettiği ve dilekçelerine terör örgütü şeması eklediği olayda; sanığın eyleminin bir bütün olarak 5237 sayılı Kanun'un 267/1. maddesine uyan iftira suçunu oluşturduğu gözetilmeden ayrıca kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçundan da mahkumiyet hükmü kurulması,”

mümkün olmayacaktır. Böyle bir durumda zincirleme suçla ilişkin hükümlerin uygulanması olanaksızdır⁹⁸⁴.

5.3.4. Fikri İçtima

Fikri içtima, failin aynı fiile birden fazla aynı suçu ya da farklı suçu işlemesidir. Aynı fiile işlenen birden fazla suç aynı suçlar olabileceği gibi farklı suçlar da olabilir. Suçların aynı olması durumunda TCK'nın 43/2. maddesi uyarınca aynı neviden fikri içtima oluşacaktır. Suçların farklı olması halinde ise TCK'nın 44. maddesi uyarınca farklı neviden fikri içtima oluşacaktır⁹⁸⁵.

Bir ihbar ya da şikâyet dilekçesiyle veya basın ve yayın yoluyla birden fazla kişiye aynı gerçek dışı hukuka aykırı fiil isnadında bulunulması durumunda iftira faili hakkında TCK'nın 43/2. maddesi uyarınca aynı neviden fikri içtima kabul edilerek cezası arttırılacaktır⁹⁸⁶. Yargıtay'ın bu konuda istikrar kazanmış uygulamasına göre hukuksal anlamda fiilin tekliği durumunda aynı neviden fikri içtima kuralının uygulanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Buna göre aynı dilekçe ile yetkili makamlara ihbar ya da şikâyetle bulunarak birden fazla mağdur hakkında hukuka aykırı isnatta bulunulması durumunda TCK'nın 43/2. maddesi uyarınca aynı neviden fikri içtimanın uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir⁹⁸⁷. Aynı ihbar veya şikâyet dilekçesiyle ya da basın ve yayın yoluyla birden fazla kişiye hukuka aykırı fiil isnat edilmesi halinde suç kastının yoğunluğu ve meydana gelen zararın ağırlığı gözetilerek temel ceza teşdidinden belirlenmelidir⁹⁸⁸. Ancak farklı iki kişiye yönelik iki ayrı ihbar ya da şikâyet

⁹⁸⁴ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1251.

⁹⁸⁵ Koca - Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 543.

⁹⁸⁶ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 733; Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 154; Üzülmöz, "İftira Suçu", 839; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1190; karşı görüş; Zafer, *İftira*, XI/56: "Ancak kanaatimizce suçun adliye aleyhine işlenen bir suç olarak düzenlenmiş olması nedeniyle suçun doğrudan mağduru adli teşkilattır ve bu halde de adli teşkilat her bir isnat nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapmak durumunda kalacağından ihbar veya şikâyet dilekçesinin tekliğinden hareket etmemek ve bu halde birden fazla ihbar ve şikâyetin ve birden fazla suçun gerçekleştiğini kabul etmek gerekir."

⁹⁸⁷ Yargıtay 8. CD. 04.07.2023 tarih 2022/3785 esas 2023/5639 karar; "Sanıkların aynı dilekçe ile birden fazla katılana karşı iftira suçunu işlediğinin kabulü ile haklarında hükmolunan cezadan zincirleme suç hükümlerine göre arttırım yapılması gerektiğinin gözetilmemesi"; Yargıtay 8. CD. 13.03.2023 tarih 2021/20839 esas 2023/1421 karar; "Sanığın her iki katılana yönelik iftira içeren eylemi tek bir fiille gerçekleştirmesi nedeniyle sanık hakkında aynı neviden fikri içtima hükümleri gereği iftira suçundan bir kez ceza verilip, bu cezanın 5237 sayılı Kanun'un 43 üncü maddesinin ikinci fıkrası gereğince artırılması gerekirken, her bir katılana yönelik eylemi nedeniyle ayrı ayrı ceza verilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur."; Yargıtay 6. CD. 06.05.2019 tarih 2016/5230 esas 2019/2774 karar; "İftira suçunun sanık M. P. tarafından birden fazla mağdura karşı hukuksal anlamda tek bir fiil ile gerçekleştirilmesi nedeniyle aynı neviden fikri içtimanın koşulları gerçekleşmiş bulunduğundan, sanık hakkında anılan suçtan tayin olunan cezanın 5237 sayılı TCK'nın 43/2. maddesi ile arttırılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde 2 ayrı iftira suçundan hüküm kurulması,"; Yargıtay 6. CD. 31.03.2015 tarih 2015/793 esas 2015/437 karar; "18.03.2012 tarihli **elektronik iletiyle** aynı olaya ilişkin birden fazla mağdura karşı hukuksal anlamda tek bir fiil ile yüklenen suç işleyen sanık hakkında, aynı neviden fikri içtima koşulları gereği tayin olunan cezada TCK'nın 43/2. maddesi ile arttırım yapılması gerektiği gözetilmeden eksik ceza tayini."

⁹⁸⁸ Yargıtay 8. CD. 16.10.2024 tarih 2023/1801 esas 2024/7741 karar.

dilekçesi ile yetkili makamları haberdar eden iftira faili hakkında her iki mağdura karşı ayrı ayrı iftira suçunu işlediğini kabul etmek gerekecektir⁹⁸⁹.

Hakaret suçu, bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek şekilde bir fiil isnadıyla işlenmesi mümkündür. Aynı şekilde iftira suçu da aslında, mağdura yönelik hukuka aykırı bir isnat ile mağdurun onur ve şerefine ilişkin hakları da ihlal edilmektedir⁹⁹⁰. Ancak iftira suçu ile hakaret suçu karşılaştırıldığında aralarında farklar bulunmaktadır. Buna göre iftira suçunda hukuka aykırı bir eylem isnadı yeterli iken hakaret suçunda ise isnadın illaki ihbar veya şikâyet kurumları ile yetkili makamlara yapılması şart değildir. Yine hakaret suçu mağdurun yokluğunda ihtilat unsuru ile de oluşabilmektedir⁹⁹¹. Bu açıklamalar ışığında bakıldığında her somut olay açısından değerlendirme yapılması gerekmektedir birlikte, iftira ile mağdurun şeref ve haysiyeti de ihlal edildiğinden hakaret suçu da oluşacaktır. Örneğin, iftira faili mağdura yönelik yolsuzluk, rüşvet ya da hırsızlık isnat etmesi durumunda TCK'nın 44. maddesi uyarınca farklı neviden fikri içtima hükümleri gereğince en ağır cezayı gerektiren TCK'nın 267. maddesine göre cezalandırılır⁹⁹². İftira suçunun yasal unsurlarının oluşmaması durumunda eylemin hakaret suçunu oluşturup oluşturmadığı ayrıca değerlendirilebilir⁹⁹³. Yargıtay da bu hususta benzer mahiyette görüş ortaya koymuştur⁹⁹⁴.

Devam eden bir soruşturma ya da kovuşturma kapsamında şüpheli ya da sanığa yönelik gerçeğe aykırı açıklama yapılması halinde iftira suçu oluşmayacaktır. Çünkü iftira suçunun oluşabilmesi için soruşturma ve kovuşturma başlatmak için isnatta bulunmak gerekir⁹⁹⁵. Ancak beraber yargılandıkları davada bir sanık diğer sanık hakkında işlemediğini bildiği halde, cezalandırılması amacıyla ona hukuka aykırı bir suç isnadında bulunuyorsa bu durum da iftira suçu gündeme gelebilir⁹⁹⁶. Buna karşın tanıklık yoluyla suç isnat edilen kimse hakkında zaten soruşturma ve kovuşturma başlatılmış olan şüpheli ya da sanık var olduğundan artık iftira suçu

⁹⁸⁹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8074.

⁹⁹⁰ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8075.

⁹⁹¹ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 153.

⁹⁹² Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1193; Parlar, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 2/2863; Kayıhan İçel, "Fikri İçtima Üzerine Bir İnceleme", *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* 30/1-2 (1964); 186-187, Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1191.

⁹⁹³ Parlar, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 2/2863.

⁹⁹⁴ Yargıtay 8. CD. 24.05.2023 tarih 2022/6147 esas 2023/3687 karar; "Türkiye Kick Boks Federasyonu Başkanı olan katılanı bu görevlerindeki faaliyetlerinden dolayı facebook hesabından eleştiri yaparken hakaret içerikli "kahpe, yalaka, adam satan, şerefsiz köpek, kan emici" sözlerinin yanında "herkesi arar tehdit eder size görev vermem der, insanlardan haraç alıyor ne anlıyor sporcunun halinden" şeklinde kelimeler kullandığı, amacının katılan hakkında bir soruşturma ya da idari yaptırım uygulanmasını sağlamak olmayıp eylemlerinin bir bütün olarak katılanı tahkir etmeye yönelik bulunması nedeniyle iftira suçunun unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla."

⁹⁹⁵ Zafer, *İftira*, X/58.

⁹⁹⁶ Zafer İçer, "Yalan Tanıklık Suçu", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18/1 (2021), 203.

değil sadece yalan tanıklık suçu oluşacaktır. Ancak tanıklık yapan ile soruşturma ve kovuşturma başlatılması için dilekçe veren iftira faili anlaşılarak yalan tanıklık yapılmasını kararlaştırmış olması halinde artık müşterek faillik durumu ortaya çıkacağından yalan tanıklık ile iftira suçu arasında TCK'nın 44. maddesi uyarınca fikri içtima durumu tartışılabilecektir⁹⁹⁷. Yine hukuka aykırı isnat sebebiyle soruşturma ve kovuşturma geçiren mağdur hakkında, tanığın açıklamalarıyla suçsuz olduğunu bildiği mağdura suç isnat edilmesi durumda hem yalan tanıklık hem de iftira suçu oluşacak ve TCK'nın 44. maddesi uyarınca fikri içtima kuralları uygulanacaktır⁹⁹⁸.

Aynı şekilde tanığın, hakkında soruşturma bulunmayan veya mahkeme önünde görülmekte olan bir hukuk davasının tarafı olmayan bir kimse hakkında ya da soruşturmanın veya davanın konusu olmayan bir fiile yönelik bildireceği hukuka aykırı bildirimler, mahkemede yapılmış olacağı ve bunlar birer ihbar olarak kabul edileceğinden diğer şartlarda uygunsa iftira suçunu oluşturacaktır. Bu durumda TCK'nın 44. maddesi uyarınca iftira ve yalan tanıklık suçu arasında fikri içtima kuralları uygulanabilecektir⁹⁹⁹. Ancak isnadın tanıklık yapılan konuyla alakası bulunması gerekir. Tanığın, tanıklık yaptığı konuyla ilgisiz olarak başka birtakım olaylardan bahsedip, adeta fırsat yaratarak suç yüklemesi söz konusu olursa, bu takdirde eyleminin tanıklık dışına çıkıp iftira suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir¹⁰⁰⁰. Yargıtay da benzer mahiyette karar vermiştir¹⁰⁰¹.

Suç uydurmanın iftira suçuna dönüşüp dönüşmeyeceği konusunda doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre; borcunu ödememek için evinin soyulduğunu yetkili mercilere bildirir daha sonra hırsız olduğu düşünülen bir kimse adliyeye getirilir ve suçu işlemediği bilinen bu kimse, fail tarafından hırsız olarak teşhis edilirse başlangıçta suç uydurma suçu olan suç, teşhis ile birlikte iftira suçuna dönüşecektir¹⁰⁰². Diğer görüş ise, failin bu durumu baştan öngörüp öngörmemesine göre açıklamaktadır. Buna göre eğer fail, hareketlerinin başında bu durumu öngörmüş ise sadece iftira suçu oluşacak, öngörmemiş fakat daha sonra

⁹⁹⁷ Zafer, *İftira*, X/58.

⁹⁹⁸ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 156; Üzülmüş, "İftira Suçu", 840; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 733.

⁹⁹⁹ Zafer, *İftira*, X/58.

¹⁰⁰⁰ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8074.

¹⁰⁰¹ Yargıtay 8. CD. 15.10.2019 tarih 2017/10711 esas 2019/12310 karar; "Somut olayda; sanığın, K. 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmekte olan davanın sanığı Ü. A. lehine, arkadaşı B. Ö'nün, Ü. A'nın kızı E. ile duygusal birlikteliğinin olduğunu, kızın babasının görüşmelerine mani olduğunu, daha rahat görüşebilmek amacıyla Ü. A'ya karşı iftira atarak kızına cinsel istismarda bulunduğu şeklinde birlikte plan yaparak Ü. A hakkında şikayette bulunduklarını ve F. Ö'nün yaptıkları planı kendisine anlattığı gerekçesiyle E. ve B. Ö'ye karşı suç isnadında bulunan sanığın eyleminin, yasal unsurları itibarıyla TCK'nın 267. ve 43. maddesi olduğu halde TCK'nın 274/1. maddesi uyarınca yalan tanıklık suçunu oluşturduğunun kabul edilmesi."

¹⁰⁰² Erem - Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 198.

kastını değiştirerek suç yolunda ilerlemiş ise suç uydurma suçunun iftira suçu durumuna geldiği kabul edilecektir¹⁰⁰³. Diğer görüşe göre böyle bir durumda da suç uydurma suçu oluşur ancak cezanın arttırılarak verilmesi gerekir¹⁰⁰⁴. Bir başka görüş göre, yetkili mercilere, gerçekleşmemiş suça ilişkin bildirimin yapılması ile birlikte suç uydurma suçunun tamamlanacağını, daha sonraki aşamada uydurulan suçun faili tarafından kişinin belirlenmesi halinde hem suç uydurma hem de iftira suçlarının oluşacağı ve her iki suçtan cezalandırılması gerekir¹⁰⁰⁵. Bir diğere görüşe göre ise, suç uydurma suçu ile iftira suçu fiilleri arasındaki geçiş, isnat bağlamında gerçekleşmektedir. Bu bakımından kısa zamanda uydurulan suçun belirli bir kimseye isnadında geçitli suç hükümleri gündeme gelecek ve yalnızca iftiradan dolayı sorumluluk söz konusu olacaktır¹⁰⁰⁶. Ancak suç uydurmadan sonra uzun bir süre geçer ve belirli kişinin suçu işlediği tespit edilirse artık hem suç uydurma hem de iftira suçundan dolayı ceza verilecektir¹⁰⁰⁷.

İftira failinin hukuka aykırı isnadından sonra hukuka aykırı isnatta bulunduğu mağdurun ceza almasını sağlamak amacıyla mahkemede ayrıca yalan tanıklık yapması durumunda, failin nasıl cezalandırılacağı hususu doktrinde tartişmalıdır. Bir görüşe göre, bu durumda iftira edenin fiiline iştirak düşünülemez, yalnızca yalan tanıklık söz konusudur. Zira iftiraya konu ihbar veya şikâyet yetkili makama ulaşmakla tamamlanmış olmakta ve tamamlanmış bir suça iştirak de mümkün olmamaktadır¹⁰⁰⁸. Bir diğer görüş ise iftira edenin hukuka aykırı isnadından sonra mağdurun ceza almasını sağlamak için mahkemede mağdur aleyhine hukuka aykırı isnatların tekrarı halinde tanıklık yapan kişi hem iftira hem de yalan tanıklık suçunu işlemiş olmakla birlikte fiki içtima hükümlerince cezalandırılması gerekir¹⁰⁰⁹. Bir diğer görüş ise; iftira failinin daha sonra yargılama sırasında tanıklık yaparken hukuka aykırı isnatlarını tekrar etmesi ile başlı başına bir hukuka aykırılık olan yalan tanıklık oluşacaktır. Çünkü iftira suçu ile adliye gereksiz yere uğraştırılırken; yalan tanıklıkla mağdurun mahkûm edilme riski doğurularak adliye yanlış yönlendirilmektedir. Böylece gerçek içtima kuralları uygulanarak, iftira eden hem iftira suçundan hem de yalan tanıklık suçundan cezalandırılmalıdır¹⁰¹⁰. Bizim de katıldığımız bir diğer görüş ise, iftira faili masum bir kimseye hukuka aykırı isnatta bulunması ile adli makamlar

¹⁰⁰³ Zafer, *İftira*, X/205.

¹⁰⁰⁴ nder, *Türk Ceza Hukuku zel Hükümler*, 228.

¹⁰⁰⁵ Toroslu, “Suç Uydurma Suçu”, 336.

¹⁰⁰⁶ Burak Taş, “Suç Uydurma Suçu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 49 (2022), 541.

¹⁰⁰⁷ zbek vd., *Türk Ceza Hukuku zel Hükümler*, 1196.

¹⁰⁰⁸ nder, *Türk Ceza Hukuku zel Hükümler*, 228-229.

¹⁰⁰⁹ Erem - Toroslu, *Türk Ceza Hukuku zel Hükümler*, 209; zlmez, “İftira Suçu”, 840-841.

¹⁰¹⁰ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza zel Hukuku*, 1251; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8074.

harekete geçirilmiştir. Daha sonra mahkeme aşamasında hukuka aykırı isnatlarını destekler mahiyette tanıklık yapması durumunda yeni bir hukuki ihlal söz konusu olmayacağından ve cezalandırılmayan sonraki hareket söz konusu olacağından sadece iftira suçu oluşacak ve sonraki yalan tanıklık cezalandırılmayacaktır¹⁰¹¹.

Yargıtay kararlarına yansıdığı üzere tek eylem ile yapılan isnadın başka suç tiplerini oluşturması halinde TCK'nın 44. maddesi uyarınca farklı neviden fikri içtima kuralları uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Örnek olarak TCK'nın 283/1. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçu ile iftira suçunun tek fiil ile işlenmesi durumunda farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulanacak ve en ağır cezayı gerektiren iftira suçundan yaptırım uygulanacaktır¹⁰¹². Aynı şekilde TCK'nın 270. maddesinde düzenlenen suç üstlenme suçu ile iftira suçunun tek fiil ile işlenmesi durumunda farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulanacak ve en ağır cezayı gerektiren iftira suçundan yaptırım uygulanacaktır¹⁰¹³.

¹⁰¹¹ Çakır, "İftira Suçu", 1197; Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1193; Zafer, *İftira*, X/59; Yargıtay 8. CD. 13/10/2020 tarih 2020/3760 esas 2020/16956 karar; "Sanığın daha önceden tanıdığı A. K'nın öldürülmesi üzerine jandarma karakoluna müracaat ederek verdiği ifadesinde maktulün bıçaklanmak suretiyle mağdur tarafından öldürüldüğünü ve ona yardım edenlerle birlikte cesedinin haliya sarılarak ortadan kaldırıldığını gördüğünü söylemek suretiyle mağdura yönelik soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlayabilecek hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunduğu, kolluk beyanındaki ifadesinin altında sıfatının tanık olarak yazılmasının yalan tanıklık suçunu oluşturmayacağı, eylemin bir bütün halinde iftira suçunu oluşturduğu gözetilmeden sanığın tek olan eylemi ikiye bölünerek aynı eylem nedeniyle hem yalan tanıklık hem iftira suçundan ayrı ayrı mahkûmiyet hükümleri kurulması suretiyle CMK'nın 225/1. maddesine aykırı hareket edilmesi."

¹⁰¹² Yargıtay 8. CD. 12.10.2023 tarih 2023/7470 esas 2023/7470 karar; "Olaylar ve olgular bölümündeki tespitler ışığında, temyiz dışı sanık M. A. hakkında adli ve idari işlem tesisini engellemek amacıyla, aracı kullanan ve kazayı yapan kişinin mağdur A. K. olduğunu söyleyerek, M.'ye karşı suçluyu kayırma, mağdura karşı iftira suçunun oluşturan eyleminde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 44/1. maddesinde düzenlenen fikri içtima kuralları gereğince, en ağır cezayı gerektiren fiil olan suçluyu kayırma suçunun kabulüne yönelik Bölge Adliye Mahkemesince kurulan hükümde isabetsizlik bulunmamış ve sanık müdafinin, sanığın kastının bulunmadığına ilişkin temyiz sebepleri yerinde görülmeyle reddedilmiştir."

¹⁰¹³ Yargıtay 8. CD. 22.06.2020 tarih 2018/10541 esas 2020/13889 karar; "TCK'nın 271. maddesinde tanımlanan suç uydurma suçunun, kişinin işlenmemiş olan bir suçu işlenmiş gibi, aynı Kanunun 270. maddesinde düzenlenen suç üstlenme suçunun ise, kişinin gerçekte hiç işlenmemiş veya başkası tarafından işlenmiş olan bir suçu kendisinin işlediğinden bahisle yetkili makamlara bildirimde bulunmasıyla oluşacağı nazara alındığında, kardeşi A. ve üvey kardeşi H. ile birlikte açık kimliklerini bilmediği ancak isim ve lakabını verdiği 3 kişiyi öldürdüklerini belirten sanığın eyleminin, kendisi yönünden TCK'nın 270. maddesinde tanımlanan "Suç üstlenme" suçunu, kardeşi ve üvey kardeşi yönünden ise TCK'nın 267. maddesindeki "İftira" suçunu oluşturacağı, sanık hakkında suç uydurma suçundan açılan ancak iftira suçundan hüküm kurulan aynı mahkemenin 2013/596 Esas sırasında görülmekte olan davanın duruşması sırasında aynı beyanları tekrarlaması üzerine mahkeme tarafından sanığın yer gösterme işlemi yapılması için D. iline getirildiğinde, bu beyanlarından dönmeye üzerine açılan iş bu dava ile aynı mahkemenin 2013/596 Esas sayılı dava dosyasına konu eylemin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği, bu nedenle birleştirilerek sanığın tek fiille gerçekleştirdiği ve iki ayrı suçu oluşturan eylemi nedeniyle TCK'nın 44. maddesinde öngörülen fikri içtima hükümleri gereğince daha ağır cezayı içeren TCK'nın 267/1, 43/2. maddeleri uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması."

Yargıtay 9. CD. 11.11.2014 tarih 2014/6576 esas 2014/11251 karar; "Sanığın, hırsızlık suçundan hakkında soruşturma yürütülen E. T. suçtan kurtarmak amacıyla ve onun isteğiyle kolluk güçlerine başvurarak kendisini T. S. olarak tanıtır hırsızlık suçunu işlediğini beyan etmesi şeklinde gerçekleşen eyleminin TCK'nın 267/1. maddesinde düzenlenen iftira suçu ile aynı Kanunun 270/1. maddesinde düzenlenen suç üstlenme suçunu oluşturduğu, TCK'nın 44. maddesinde düzenlenen farklı neviden fikri içtima kuralı gereğince bir fiil ile birden

İftira faili, iftira suçunu işlerken başka bir suç da işlemiş ise, işlenen suçla iftira suçu arasında gerçek içtima kuralı uygulanmalıdır¹⁰¹⁴. Ayrıca TCK'nın 212. maddesindeki; “*Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.*” düzenlenmesi ile özel bir gerçek içtima kuralı düzenlenmiştir¹⁰¹⁵. Buna göre iftira failinin, iftiraya konu fiilini özel veya resmi belgede sahtecilik yapmak suretiyle işlenmesi halinde hem iftira suçundan hem de sahtecilik suçundan sorumlu olacaktır¹⁰¹⁶.

Kanun koyucu TCK'nın 267/4. maddesindeki; “*Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan mağdurun bu fiil nedeniyle gözaltına alınması veya tutuklanması halinde; iftira eden, ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulur.*” yasal düzenlemesi ile birlikte failin gerçekleştirdiği fiil uyarınca, kişiye hem hürriyetinden yoksun bırakma suçundan hem de iftira suçundan dolayı cezalandırılacağına dair özel bir hüküm belirlemiştir. Böylece kanun koyucu TCK'nın 37/2. maddesinde öngörülen dolaylı failliğin şartlarına uymayan iftira suçuna özgü yeni bir dolaylı faillik hali oluşturmuştur¹⁰¹⁷. Buna göre iftira fiili ile başlayan soruşturmada mağdur gözaltına alınmış ya da tutuklanmış ise ve soruşturma, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı ile ya da kovuşturma, beraat kararı ile neticelenmiş, kararı kesinleşmiş ise müfteri iftira suçundan doğrudan fail olarak, hürriyeti yoksun bırakma suçundan ise dolaylı fail olarak sorumlu tutulacaktır¹⁰¹⁸. Ancak masum kişiye karşı yöneltilen asılsız isnat ile kişinin gözaltına alınma ya da tutuklama kararı arasında nedensellik bağının bulunması gerekir¹⁰¹⁹.

farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren sanığın bunlardan en ağır cezayı gerektiren iftira suçundan cezalandırılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde suç üstlenme suçundan hüküm kurulması.”

¹⁰¹⁴ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1252; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1190.

¹⁰¹⁵ Hasan Tahsin Gökcan, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi* 3 (2009), 125.

¹⁰¹⁶ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8075; Zafer, *İftira*, X/57; Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 487; Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2379; Yargıtay 11. CD, 10.02.2014 tarih 2012/17371 esas 2014/2190 karar; “Sanığın 5237 sayılı TCK'nın 179/3. maddesindeki trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunu oluşturacak şekilde 1.65 promil alkollü olarak araç kullanırken yakalandığında, mağdur M. K. Y. adına düzenlenmiş sürücü belgesini görevlilere ibraz etmesi üzerine mağdur adına 30.07.2008 tarihinde suç ve sürücü belgesi geri alma tutanağı düzenlenmesine sebebiyet vermek eyleminde 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesi de gözetildiğinde “resmi belgede sahtecilik” suçunun yanında “iftira” suçunun da oluştuğu cihetle, tebliğnamedeki bu hususlara ilişkin bozma düşüncesine iştirak olunmamıştır.”

¹⁰¹⁷ Zafer, *İftira*, X/45; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 735: “Kanaatimizce böyle bir ağırlatıcı sebebin uygulanması bir fiile iki defa ceza vermek anlamına gelir. Çünkü mağdurun tutuklanmasına sebebiyet verse de iftirasının konusunu oluşturan isnat birdir. Bunun anlamı suç oluşturan fiil tek fiildir. Tek fiile tek ceza gerekir.”

¹⁰¹⁸ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8069; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1190; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1252.

¹⁰¹⁹ Yargıtay CGK 20.02.2018 tarih 2014/240 esas 2018/51 karar; “Maddenin dördüncü fıkrasında ise yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş olan

Kanunilik ilkesi kapsamında değerlendirildiğinde 267/4. maddesinin uygulanabilmesi için iftira mağdurunun “gözüaltına alınması” veya “tutuklanması” gerekmektedir. Buna göre gözüaltı ile sonuçlanmayan yakalamaya veya zorla getirmeye yönelik koruma tedbirlerinde bu fıkra uygulanmayacaktır¹⁰²⁰. TCK’nın 267/3. maddesine ilişkin açıklamalarımızda detaylı izah ettiğimiz üzere kural olarak iftira mağduru hakkında adli kontrol kararının uygulanması halinde 267/3. maddesi uyarınca cezanın belirlenmesi gerekmekte ise de, Yargıtay’ın¹⁰²¹ da belirttiği üzere; CMK 109/3-e; “Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.”, 3-j “Konutunu terk etmemek.” 6. fıkrasında ki “Adli kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının (e) ve (j) bentlerinde belirtilen hallerde uygulanmaz. Ancak, (j) bendinde belirtilen konutunu terk etmemek yükümlülüğü altında geçen her iki gün, cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınır.” şeklindeki düzenlemelerin dikkate alınması gerekir. Ancak söz konusu adli kontrol tedbirlerinin kişinin hürriyetini kısıtlayacak şekilde uygulanabildiği görülmekle birlikte mağdur hakkında adli kontrolün bu hükümlerinin uygulanması halinde kanunilik ilkesi gereği 267. maddenin 3. fıkrasına göre değerlendirme yapılması gerekir. Aksi kabul halinde TCK’nın 2. maddesinin 3. fıkrasından düzenlenen suç ve ceza içeren hükümlerin uygulanmasında kıyas yol açacak şekilde geniş yorumlanamaz hükmüne aykırı davranılmış olacaktır.

CMK’nın 223/2. maddesinde beraat kararının verilebilmesine yönelik çeşitli ihtimaller düzenlenmiştir. İftira suçu cezasının ağırlaştırılmasına yönelik 267/4. maddesinin uygulanabilmesi için CMK 223/2-b bendindeki “Yüklenen suçun sanık tarafından

mağdurun bu fiil nedeniyle gözüaltına alınması veya tutuklanması halinde; iftira edenin ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna ilişkin hükümlere göre dolaylı fail olarak sorumlu tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Bu fıkra göre failin, kişiyi kasten hürriyetinden yoksun kılma suçundan dolaylı fail olarak sorumlu tutulabilmesi için, iftira eylemi ile mağdurun gözüaltına alınması veya tutuklanması arasında nedensellik bağı bulunmalı ve mağdur hakkında CMK’nın 223/2-b maddesi uyarınca yüklenen fiili işlemediğinden dolayı beraat kararı veya CMK’nın 172. maddesi gereğince kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmiş olması gerekmektedir.”; gözüaltına alma ile bağlantısı sebebiyle 267/4’e göre hüküm kurmasına yönelik: Yargıtay 8. CD. 14.02.2022 tarih 2019/5990 esas 2022/2676 karar; “Sanığın tehdit etmesi nedeniyle Y. Ö. tarafından yapılan şikayet üzerine katılan hakkında başlatılan soruşturmada gözüaltı kararı verildiği, 10.07.2012 tarihinde de katılanın gözüaltına alındığı, katılan hakkında cinsel saldırı suçundan ek kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmesinden sonra sanık hakkında fuhuş, hırsızlık, kasten yaralama ve iftira suçlarından soruşturma yapıp, iddianame düzenlendikten sonra aynı suçlardan mahkumiyet kararı verildiği, bu kararların kesinleştiği ve mahkemesince katılanın gözüaltına alınması sebebiyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan suç duyurusunda bulunduğu anlaşılmakla; sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK’nın 267/4. maddesi delaletiyle TCK’nın 109/1. maddesindeki suçu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfında yanılığa düşülerek yazılı şekilde aynı Kanunun 109/2. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi.”

¹⁰²⁰ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 154.

¹⁰²¹ Yargıtay 8. CD. 24.05.2023 tarih 2021/1880 Esas 2023/3666 karar.

işlenmediğinin sabit olması” haline göre verilecek beraat kararı olması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle iftira mağduru hakkında CMK’nın 223/2-e fıkrasına göre; “*yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması*” sebebiyle beraat kararının verilmesi halinde suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince iftira failinin cezasının arttırılması mümkün olmayacaktır¹⁰²². Ayrıca iftira failinin hürriyetten yoksun bırakma suçundan dolayı cezalandırılabilmesi için öncesinde iftira suçundan mahkûm olması gerekir¹⁰²³.

Kendisi hakkında soruşturma yapılmasını önlemek amacıyla bir kimsenin resmi görevliye bildirdiği kimlik bilgileri gerçekte var olan başka bir kimseye ait ise TCK’nın 268. maddenin 1. fıkrasının atfıyla 267. maddenin 1. fıkrasına göre cezalandırılacaktır. Resmi görevliye bildirilen kimlik gerçekte var olmayan bir kimseye ait ise bu durumda TCK’nın 206. maddesinin 1. fıkrası uyarınca resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçuna göre sorumlu tutulacaktır¹⁰²⁴.

Suçun maddi eser ve delilleri esasen bir suç teşkil ediyorsa, mesela esrar ya da ruhsatsız silah gibi, bunlar iftira suçunun unsuru ve ağırlaştırıcı sebebi olmadığından ayrı suçların konusu olacak ve fikri içtima kuralı uygulanmayacaktır¹⁰²⁵. Fakat maddi eser ve delil uydurulması suretiyle işlenen iftira suçunun TCK’nın 244. maddesinde düzenlenen sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçunun 2. fıkrasındaki; “*Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” hükmünün de değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna göre maddi eser ve delil uydurulması ile birlikte failin bilişim sistemine yerleştirdiği veri, masum kişiye isnat edilen hukuka aykırı fiil isnadına yönelik olması durumunda iftira faili hem 267/2. maddesi hem de 244/2. maddesi kapsamında kalan suçları işlemiş olacaktır. Fail tek hareketiyle TCK’nın birden fazla normunu

¹⁰²² Çakır, “İftira Suçu”, 1194-1195.

¹⁰²³ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1190.

¹⁰²⁴ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 156, Yargıtay 11. CD. 20.09.2023 tarih 2019/11571 esas 2023/6310 karar; “*Somut olay değerlendirildiğinde; olay tarihinde kolluk görevlilerince herhangi bir soruşturma olmaksızın sanığın görevli polis memurlarına kendisini C... K... olarak tanıtarak C... K... adına düzenlenmiş sahte nüfus cüzdanını ibraz ettiği, polisin daha öncesinde ihbarda sanığın, işlediği suç kullanabileceğini bildiğini ve daha sonrasında gerçek kimliğini tespit ettiği somut olayda resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı; bununla birlikte sanığın, işlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemediği, başkasının kimliğini ya da kimlik bilgilerini kullanarak kendisini suçsuz, kimliğini ya da kimlik bilgilerini kullandığı gerçek kişiyi ise işlemediği bir suçun faili olarak göstermediği anlaşıldığından 5237 sayılı Kanun’un 268 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçunun unsurlarının da oluşmayacağı, sanığın eyleminin 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 40 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen “kimliği hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunmak” kabahatini oluşturduğu gözetilmeden hüküm kurulması, hukuka aykırı bulunmuştur.*”

¹⁰²⁵ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1839.

ihlal etmiş olacağından TCK'nın 44. maddesine göre farklı neviden fikri içtima hükümleri uygulanmak suretiyle daha ağır olan suçtan yaptırım uygulanması gerekecektir¹⁰²⁶.

765 sayılı TCK döneminde kanunun 251. maddesi uyarınca memurun vazife sırasında suç işlenmesi hali ağırlaştırıcı bir sebep olarak öngörülmesine¹⁰²⁷ karşın 5237 sayılı TCK'da iftira suçunu gerçekleştiren kamu görevlisinin memur sıfatından kaynaklı cezayı ağırlaştıran bir sebep olarak öngörülmemiştir¹⁰²⁸. Bu sebeple özgü suç olmayan iftiranın, kamu görevlisi tarafından işlenmesi ile sivil bir birey tarafından işlenmesi arasında kanuni düzenlenme açısından bir fark bulunmamaktadır¹⁰²⁹. Buna karşın TCK'nın 266. maddesinin de iftira suçu açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Niteliği itibariyle suç tahsisinden ziyade zaten suç teşkil eden eylemin cezasını arttıran bir norm niteliğinde¹⁰³⁰ olan TCK'nın 266. maddesinde; “Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanan kamu görevlisi hakkında, ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ise, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.” şeklinde düzenleme mevcuttur. Bu düzenlenme ile TCK'nın 6/1-c maddesindeki; “Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi,” düzenlemesi birlikte değerlendirmesi gerekir. Buna göre kamu görevlisi, görevi gereği elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi için kullanmış ise kamu görevlisi olan fail hakkında TCK 267. maddesi uyarınca belirlenen ceza TCK'nın 266. maddesindeki artırım da uygulanmak suretiyle belirlenecektir¹⁰³¹. Örneğin, kamu görevlisi, görevin ifası sırasında göreviyle alakalı olarak bulundurduğu araç ve gereçler ile iftira suçunu maddi eser uyduracak şekilde işlemesi halinde TCK'nın 267/2 maddesine göre tespit edilen ceza TCK'nın 266. maddesi uygulanmak sureti ile arttırılacaktır¹⁰³². TCK 266. maddesinin uygulanmadığı hallerde ise TCK'nın 61. maddesi hükümleri dikkate alınarak temel cezanın belirlenmesinde alt sınırdan uzaklaşılması söz konusu

¹⁰²⁶ Murat Volkan Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 361.

¹⁰²⁷ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 206.

¹⁰²⁸ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 24.

¹⁰²⁹ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 819; Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 24; Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 47.

¹⁰³⁰ Abdullah Giyik, “Kamu Görevine Ait Araç ve Gereçleri Suçta Kullanma (TCK m.266)”, *Ceza Hukuku Dergisi* 16/46 (2021), 372.

¹⁰³¹ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 69; Çakır, “İftira Suçu”, 1178; Üzülmüş, “İftira Suçu”, 819; Giyik, “Kamu Görevine Ait Araç ve Gereçleri Suçta Kullanma (TCK m.266)”, 374.

¹⁰³² Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 79.

olabilecektir¹⁰³³. Ayrıca doktrinde, devlet memurları, görevlerini ifa ederken iftira suçunu işlemesi halinde görevi kötüye kullanma suçunun da işlemiş olacağı belirtilmektedir¹⁰³⁴.

6. Kusurluluğa Etki Eden Haller ve Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebepler

Kişinin iradesi üzerinde baskı oluşturacak, karar almasında iradesini etkileyecek nitelikteki bir dış etki söz konusu olduğunda, bu durum kişinin kusurluluğuna etki etmekte ve ceza sorumluluğu bakımından tartışma yaratmaktadır. Bu sebeple TCK'nın genel hükümler kısmında yer alan ve ceza sorumluluğunu kaldıran ya da azaltan sebepler başlığı altında düzenlenen hükümler iftira suçu açısından da geçerlidir¹⁰³⁵. İftira suçu açısından tartışma oluşturabilecek kusurluluğu kaldıran ya da azaltan bir kısım durum aşağıda izah edilmeye çalışılmıştır.

TCK'nın 24. maddesinin 2.3. ve 4. fıkralarında kusurluluğu ortadan kaldıran bir sebep olan, hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi hali düzenlenmiştir¹⁰³⁶. Amirin emri, hukuka aykırı olması ile birlikte suç da teşkil etmesi durumunda, bu emrin yerine getirilmesini gerek Anayasa'nın 137/2. maddesi gerekse TCK'nın 24/3. maddesi cevaz vermemektedir. Şöyle ki TCK'nın 24/3. maddesinde; “*Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilmez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.*” ifadesi ile konusu suç olan emri veren azmettiren, yerine getiren ise fail olarak sorumlu olacaktır¹⁰³⁷. İftira suçu bağlamında da hukuka aykırı bağlayıcı emrin iftira suçu açısından da uygulanabileceği görüşüne katılmamaktayız¹⁰³⁸.

TCK'nın 25. maddesinin 2. fıkrasındaki hükmü ile düzenlenen zorunluluk hali anında iftira suçunun işlenebileceğini ileri süren görüşe katılmak mümkün değildir. Yazarın bu konuda vermiş olduğu örneğe göre, A'nın haksız iftirası üzerine B yakalanmış ve sorguya çekilip tutuklanacaktır. B tutuklanmaktan kurtulmak için o suçun delillerini uydurup A'ya atması halinde zorunluluk durumu olduğundan iftira suçu oluşmayacaktır¹⁰³⁹. Ancak, hâkimin A'yı tutuklayacağını kesin olmadığı, A'ya yönelmiş ağır ve muhakkak bir tehlike olmadığı gibi tutuklanma tehlikesinden iftira suçu işlemeyen de kurtulmak mümkündür¹⁰⁴⁰.

¹⁰³³ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1831.

¹⁰³⁴ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 23.

¹⁰³⁵ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 84-85.

¹⁰³⁶ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 500.

¹⁰³⁷ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 346.

¹⁰³⁸ Yiğitbaş, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, 848-849.

¹⁰³⁹ Yiğitbaş, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, 849.

¹⁰⁴⁰ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 73.

TCK'nın 28. maddesindeki hüküm dikkate alındığında iftira suçu bağlamında bir tartışma bulunmamaktadır. Cebir ve tehdit ile bir kimse hakkında işlemediği bir hukuka aykırı fiil isnadı durumunda eylemi gerçekleştiren kişi cezalandırılmaz. Eylemi yapan kişinin cezalandırılmaması için cebir ve tehdide karşı koyamayacağı ve başka surette hareket etme imkânının bulunmaması gerekir. İftira suçunun faili olarak cezalandırılacak kişi cebri, tehdidi yapan kişi olacaktır¹⁰⁴¹.

TCK'nın 32. maddesindeki hüküm uyarınca akıl hastalığı kusurluluğu kaldıran ya da azaltan bir sebep olarak düzenlenmiştir. İftira faili açısından TCK'nın 32. maddesine göre işlem tesis edilebilmesi için iftira failinin, iftira fiilini işlediği sırada, iftiraya konu fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması ya da önemli derece yönlendirme yeteneği azalmış olması gerekmektedir. Yargıtay da uygulamada akıl hastalığı hususunda hassas davranmakta ve sanığın durumun ona göre tayin edilmesi gerektiğini kararlarında vurgulamaktadır¹⁰⁴².

TCK'nın 30/3. maddesindeki hüküm ile kusurluluğu kaldıran ya da azaltan bir sebep olan ve genel nitelikte bir düzenleme yapılmıştır.¹⁰⁴³ Hukuka uygunluk nedenlerini maddi koşullarında hata halinde fail, bir hukuka uygunluk nedeninin şartlarının somut bir olayda gerçekleştiğine ilişkin olumlu bir tasavvurda bulunmaktadır¹⁰⁴⁴. Buna göre, kusurluluğu ortadan kaldıran ya da azaltan bir nedenin gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen fail bu hatasından faydalanacak ve bu hatası sebebiyle cezalandırılmayacaktır¹⁰⁴⁵. İftira suçu açısından da isnat edilen suçun tür ya da biçimi veya hukuka aykırılık niteliğinde hata hallerinde, iftira failinin sorumluluğu TCK'nın 30. maddesi uyarınca kaçınılabilirlik-kaçınılamazlık ayrımına göre çözümlenecektir¹⁰⁴⁶.

5237 sayılı TCK'nın 29. maddesinde yer bulan haksız tahrik durumu cezayı ortadan kaldıran bir durum olarak değil fakat kusuru azaltan bir sebep olarak düzenlenmiştir¹⁰⁴⁷. Bu

¹⁰⁴¹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 85.

¹⁰⁴² 8. CD. 21.11.2023 tarih 2023/3359 esas 2023/8818 karar; “Sanığın 5237 sayılı Kanun'un 32 nci maddesi kapsamında suçun işlendiği tarihte akıl hastalığı veya zayıflığı nedeniyle eylemin hukuksal anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğini tamamen kaldırarak veya önemli ölçüde azaltacak şekilde akıl hastalığının ve ceza ehliyetinin bulunup bulunmadığı konusunda, Adli Tıp Kurumu ilgili İhtisas Kurulundan, tam teşekküllü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinden veya Tıp Fakültelerinin Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Başkanlıklarından sağlık kurulu raporu alınılarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayini gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması hukuka aykırı görülmüştür.”

¹⁰⁴³ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 86.

¹⁰⁴⁴ Murat Volkan Dülger vd., “Ceza Hukukunda Hata ve Hataya Bağlanan Sonuçlar”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 45 (2021), 244.

¹⁰⁴⁵ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 373.

¹⁰⁴⁶ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 131.

¹⁰⁴⁷ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 361.

düzenlemeye göre indirim yapılabilmesi için haksız bir fiil bulunmalı, bu haksız fiil, failde hiddet veya şiddetli elem meydana getirmeli; suç, hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında işlenmiş olmalı ve suç, tahrike neden olana karşı işlenmiş olmalıdır¹⁰⁴⁸. Doktrindeki genel kabule göre, haksız tahrike ilişkin düzenleme genel hükümler içerisinde yer aldığından kural olarak tüm suçlar bakımından uygulanabilir¹⁰⁴⁹. Burada önemli olan husus, işlenen suçun haksız tahrikin kurumun niteliğine uygun olup olmadığıdır¹⁰⁵⁰. Bu duruma örnek verecek olursak, cinsel suçları işleyen failin haksız tahrik hükümlerinden faydalanamayacağı kabul edilmektedir¹⁰⁵¹. Ancak iftira suçu açısından müfteri hakkında haksız tahrik hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda görüş ayrılığı bulunmaktadır. Bir görüşe göre, kanun koyucu tarafından haksız tahrik hükümleri genel hükümler kısmında düzenlenmiştir, bu sebeple niteliği ile bağdaştığı sürece tüm suç tiplerine uygulanabilir. Kanun koyucu da belirli suçlar açısından metinde düzenlemek yerine genel hükümler içerisinde bunu düzenleyerek iradesini ortaya koymuştur. Böylece iftira suçu açısından da haksız tahrik hükümleri uygulanabilecektir¹⁰⁵². Bizim de katıldığımız görüşe göre, iftira suçu adliye karşı işlenmiş suçlardan olup haksız tahrik hükümlerin uygulanması mümkün değildir¹⁰⁵³. Yargıtay da iftira suçunda haksız tahrik hükümlerinin uygulanamayacağı yönünde karar vermiştir¹⁰⁵⁴.

¹⁰⁴⁸ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 362.

¹⁰⁴⁹ Zeynep T. Kangal, “Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14/3-4 (2010), 20-21; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 434.

¹⁰⁵⁰ Timur Demirbaş, *Haksız Tahrik*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 68.

¹⁰⁵¹ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 439.

¹⁰⁵² Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 142; Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1186; Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 86; Demirbaş, *Haksız Tahrik*, 137; Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 131; Meran, *AIHM Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 235; Yiğitbaş, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, 849; Yasin Aydın, *İftira Suçu* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 94.

¹⁰⁵³ Erem - Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 212, Hafızoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 102; karşı görüş; Meran, *AIHM Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 238; “İftira suçunun varlığı ile korunan sadece adliye olmayı aynı zamanda kişilerin onur ve şerefleri olması nedeniyle haksız tahrik hükümlerinin uygulanması daha doğrudur.”

¹⁰⁵⁴ Yargıtay 8. CD. 30.05.2023 tarih 2022/2460 esas 2023/3946 karar; “Olay ve olgularda belirtilen hususlara göre olay günü sanığın mağdurlar ile karşılaşması üzerine aralarında tartışma geçtiği ve karşılıklı hakaret ettikleri, ardından sanığın mağdurların araçlarına tekme atarak zarar verdiği, mağdurların olay yerinden araçla uzaklaştıkları, sanığın daha sonra polis merkezine giderek mağdurların kendisini silahla tehdit edip yaraladıklarını iddia ederek şikâyetçi olduğu, olay yerini gösteren kamera görüntülerinden olayın sanığın anlattığı şekilde gerçekleşmediği, mağdurların atılı suçları işlemelikleri anlaşılmakla ek kovuşturmayla yer olmadığına karar verildiği, sanığın böylece yetkili makamlara şikâyetle bulunarak işlemeliklerini bildiği halde, haklarında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak için hukuka aykırı bir fiil isnadında bulunduğu anlaşılmakla, yargılama sürecindeki işlemlerin usûl ve kanuna uygun olarak yapıldığı, aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların toplanan tüm delillerle birlikte gerekçeli kararda gösterilip tartışıldığı, eylemin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin saptandığı, vicdanî kanunun dosya içindeki belge ve bilgilerle uyumlu olarak kesin verilere dayandırıldığı, eyleme uyan suç vasfı ile yaptırımların doğru biçimde belirlendiği anlaşıldığından, **adliye karşı suçlardan olan iftira suçunda haksız tahrik indirim hükümleri uygulanması mümkün olmadığından** sanık müdafinin yerinde görülmeleyen diğer temyiz sebepleri de reddedilmiştir.”

7. Cezalandırmaya Etki Eden Sebepler

7.1. Cezayı Ağırlaştırıcı Haller

7.1.1. Genel

765 sayılı TCK'da 285. maddesinin 2 ve devam fıkralarında, asılsız isnat sebebiyle mağdurun üzerindeki etkileri nazara alınarak cezanın artırılması öngörülen haller düzenlenmiştir. Benzer şekilde 5237 sayılı TCK'da da kanun koyucu hukuka aykırı isnadın mağdurun üzerindeki etkilerini göz önüne alarak 267. maddenin 3 ve devam fıkralarda iftira failine daha ağır ceza verilmesini gerektiren haller düzenlemiştir. Doktrindeki ağırlıklı görüşe göre söz konusu haller suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleridir¹⁰⁵⁵. İftira neticesi nedeniyle ağırlaşmış hallerinden sorumlu tutulabilmesi için TCK'nın 23. maddesindeki şartların oluşup oluşmadığının tespiti gerekir¹⁰⁵⁶. Bu görüşe göre iftira failin gerçekleşen bu ikinci sonuçlar açısından en az taksir derecesinde kusuru olması gerektiği ileri sürülmektedir¹⁰⁵⁷. Kanun koyucu tarafından gerek madde metni içerisinde gerekse madde başlığında bu hallerin niteliği hususunda bir belirtme yapılmamıştır. Bizim de katıldığımız bu görüşe göre cezanın artırılmasına yönelik bu haller dış dünyada ve asılsız isnada maruz kalan kişi üzerinde değişiklik meydana getirmekte olup bu hallerin neticesi sebebiyle ağırlaşan hal olarak kabul edilmesi gerekir¹⁰⁵⁸.

7.1.2. Isnat Edilen Fiili İşlemediğinden Dolayı Hakkında Beraat Kararı veya Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar Verilmiş Mağdurun Aleyhine Olarak Bu Fiil Nedeniyle Gözaltına Alma ve Tutuklama Dışında Başka Bir Koruma Tedbiri Uygulanması

765 sayılı TCK'nın 285. maddesinin 2. fıkrasından farklı olarak 5237 sayılı TCK'nın 267. maddesinin 3. fıkrasında: “*Yüklenen fiili işlemediğinden dolayı hakkında beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine olarak bu fiil nedeniyle gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.*” hükmü ile cezanın artırılmasına dair yasal düzenleme yapılmıştır.

¹⁰⁵⁵ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 834-835; Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 147; Zafer, *İftira*, XI/42; Yıldırım, *İftira ve Suç Uydurma Suçları*, 87; Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 734 (Yazar: *İftira suçuna tesir eden sebepler 267. maddenin 2. fıkrası ve takiben fıkralarda düzenlenmiştir. Aslında bunlar suçun netice sebebiyle ağırlaşmış şekilleridir.*” yorumunda bulunmaktadır. Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1241- 1244; ise 267/2,3,5,6. fıkraları nitelikli haller başlığı altında izah etmiştir. Meran, *AIHM Kararları İle İçtihatlı-İftira*, ise; 238: 267/4. fıkrasında bir netice sebebiyle ağırlaşmış suç olduğunu kabul etmektedir.

¹⁰⁵⁶ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 835.

¹⁰⁵⁷ Yıldırım, *İftira ve Suç Uydurma Suçları*, 87.

¹⁰⁵⁸ Zafer, *İftira*, XI/42.

CMK'nın birinci kitabının dördüncü kısmında ayrıntılı olarak düzenlenen gözaltına alma ve tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin uygulanması halinde bu fıkraya göre failin cezası mahkemece tespit edilen ceza üzerinden yarı oranda ağırlaştırılacaktır. Bu çerçevede koruma tedbirlerini; yakalama (CMK'nın 90. maddesi), arama (CMK'nın 116. maddesi vd.), elkoyma (CMK'nın 123. maddesi vd.)¹⁰⁵⁹, şirket yönetimi için kayyım tayini (CMK'nın 133. maddesi), iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması (CMK'nın 135. maddesi), gizli soruşturmacı görevlendirme (CMK'nın 139. maddesi vd.), teknik izleme (CMK'nın 140. maddesi vd.) olarak saymak mümkündür¹⁰⁶⁰. Aynı şekilde tutuklama koşullarının mevcut olmasına rağmen buna gerek görülmemesi ile onun yerine kişi hakkında CMK'nın 109. maddesinde düzenlenen adli kontrol tedbirine hükmedilmesi halinde belirlenen temel ceza bu fıkraya göre yarı oranda artırılacaktır¹⁰⁶¹. Kanuni düzenlemeye bakıldığında da açıkça gözaltı ve tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin uygulanması halinde bu fikanın uygulanacağını düzenlemiştir¹⁰⁶². Bu sebeple 267/4'te düzenlenen cezayı ağırlaştırıcı neden bu durumda uygulanmayacaktır¹⁰⁶³. Ancak CMK'nın 109/3-e. maddesindeki ve 6. fıkrasındaki düzenlemelerin değerlendirmeye alınması gerekir. Söz konusu adli kontrol tedbirlerinin kişinin hürriyetini kısıtlayacak şekilde uygulanabilmesi sebebiyle Anayasa Mahkemesi'nce bu konuda yapılan bireysel başvuruya göre hak ihlali kararı vermiştir.¹⁰⁶⁴ Yargıtay'da, Anayasa Mahkemesi'nin kararına atıfta bulunarak konutu terk etmemeye yönelik adli kontrol tedbirinin uygulanması halinde 267/4. fıkrasınca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan da işlem yapılması gerektiğini belirtmiştir¹⁰⁶⁵. Ancak kanun metnine bakıldığında açıkça “gözaltına alınma” ile “tutuklama”

¹⁰⁵⁹ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 835; “5237 sayılı Türk Ceza Kanununun hazırlandığı dönemde yürürlükte olan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda yakalama ve gözaltı ayrımı yapılmadığından, TCK'nın 267. Maddesinin dördüncü fıkrasındaki gözaltı kavramını yakalamayı kapsar şekilde düşünmek gerekmektedir.”

¹⁰⁶⁰ Yargıtay 9. CD. 26.06.2013 tarih 2013/4133 esas 2013/9986 karar; “TCK'nın 267. Maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen ağırlatıcı nedenin, yüklenen fiil işlemediğinden dolayı hakkında beraat veya kovuşturmayla yer olmadığına dair karar verilmiş iftira suçunun mağduru hakkında gözaltına alma veya tutuklama dışındaki diğer koruma tedbirlerinin uygulanması halinde münhasır olduğu, 2918 sayılı Kanun uyarınca araç trafikten men tutanağı düzenlenmesinin 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen koruma tedbiri niteliğinde olmadığı gibi suçun mağduru hakkında kovuşturmayla yer olmadığı ya da beraat kararı da verilmediği gözetilmeden, 3. fikanın uygulanması.”

¹⁰⁶¹ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1242; Yargıtay 8. Ceza Dairesi 03.07.2023 tarih 2022/3072 esas 2023/5505 karar; “Sanığın, mağdurun kimlik bilgilerini kullanması sonucunda mağdur hakkında İstanbul 3. Sulh Ceza Hakimliğinin 2014/108 sorgu numarasıyla adli kontrol hükümlerinin uygulanmasına karar verildiği anlaşılmış olmakla, sanığın cezasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (5237 sayılı Kanun) 267 nci maddesinin üçüncü fıkrası uygulanmayarak eksik ceza tayini hukuka aykırı bulunmuştur.”

¹⁰⁶² Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8049.

¹⁰⁶³ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 134.

¹⁰⁶⁴ Anayasa Mahkemesinin Başvuru Numarası 2017/32052, 08.10.2020 karar tarihi, R.G. Tarih ve Sayı 30.12.2020-31350 kararı.

¹⁰⁶⁵ Yargıtay 8. CD. 24.05.2023 tarih 2021/1880 Esas 2023/3666 karar; “A...hakkında soruşturma safhasında konuttan ayrılmamak üzere adli kontrol altına alınmasına karar verildiği, Anayasa Mahkemesinin E.Ö.'nin

koruma tedbirleri zikredilmiştir. Her ne kadar söz konusu adli kontrol tedbiri kişinin hürriyetine yönelik kısıtlama getirirse de kanunilik ilkesi kapsamında değerlendirmeye alındığında adli kontrol tedbiri açısından 4. fıkra kapsamında cezanın artırılması mümkün görülmemektedir. Aksi kabule göre değerlendirme yapan Anayasa Mahkemesi ile Yargıtay'ın kararlarında TCK'nın 2. maddesinin 3. fıkrasındaki *“Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.”* hükmü ile bağdaşmayacaktır.

TCK'nın 267/4. maddesinde, özgürlüğü kısıtlayıcı nitelikteki adli kontrol tedbirlerine ilişkin bir düzenlemenin olmaması eksiklik olup kanun koyucu tarafından madde metnine uygun bir biçimde eklenmesi gerekir¹⁰⁶⁶. Gerek Anayasa Mahkemesi'nin hak ihlali kararı gerekse Yargıtay'ın Anayasa Mahkemesi'ne atıfta bulunarak vermiş olduğu güncel ilamı dikkate alındığında kanunilik ilkesi gereği yeni bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

Bu fıkra bakımından, suçlanan mağdur¹⁰⁶⁷ hakkında sadece koruma tedbirine hükmedilmiş olması yeterli olmayıp, söz konusu koruma tedbiri kararının infazına da başlanılmış olması gerekir¹⁰⁶⁸. Koruma tedbirlerinin, hukuka aykırı fiil isnadı sebebiyle hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılan mağdur hakkında uygulanmış olması gerekir. Suç isnat edilen kişi dışında, üçüncü bir şahsın evinde iftira eylemine ilişkin soruşturma ve kovuşturma kapsamında karar altına alınıp arama kararının icra edilmesi halinde dahi söz konusu ağırlaştırıcı hal gerçekleşmiş olmayacaktır¹⁰⁶⁹.

Maddenin düzenleniş şekli de dikkate alındığında, mağdur hakkında uygulanan koruma tedbirinin icrası ile iftira eylemi arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Buna göre

başvurusu üzerine verdiği, 08.10.2020 tarihli 30.12.2020 -31350 tarih ve sayılı Resmi Gazetede yayınlanan kararında, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği belirtilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 109 uncu maddesinin altıncı fıkrası uyarınca konuttan ayrılmamak üzere verilen adli kontrol kararlarında geçen sürenin, mahkûm olunan hapis cezasından bir kısmı ile indirileceği düzenlenmiş olmakla, H. hakkında 5237 sayılı Kanun'un 267 nci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan işlem yapılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde uygulama yapılarak eksik ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi yapılmamıştır.”

¹⁰⁶⁶ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 135.

¹⁰⁶⁷ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 135: “Mağdur ifadesini, her unsuru itibariyle gerçekleşmiş ve suça vücut veren bir iftira eyleminin mağduru olarak anlamak, yani iftira suçunun tüm unsurlarıyla gerçekleşmiş olmasının aramak gerekir.”

¹⁰⁶⁸ Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2376; Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1182; Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 134; karşı görüş; Zafer, *İftira*, X/44: “Tedbir kararının alınması bu nitelikli halin uygulanması için yeterlidir. Tedbir kararının icraya koyulması, yerine getirilmiş olması gerekmez.”

¹⁰⁶⁹ Zafer, *İftira*, X/44; Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 134.

ilgili koruma tedbirinin yasal koşulları olmak üzere, iftira eylemine yönelik soruşturma ya da kovuşturmada bir koruma tedbirini başvurulmuş olması gerekir¹⁰⁷⁰.

Mağdur hakkında mahkemece verilecek beraat ya da Cumhuriyet savcılığınca verilecek olan kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleşmesi gerekir¹⁰⁷¹. Kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen karardan sonra sulh ceza hâkimliğine itiraz üzerine Cumhuriyet savcısı dava açarsa ya da yeni deliller elde edildikten sonra dava açılırsa buna göre değerlendirme yapılması gerekecektir¹⁰⁷².

Bu fıkraya göre cezanın yarı oranda artırılabilmesi için mağdur hakkında fiili işlemediğinden dolayı beraat kararı veya kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş olmalıdır. Fıkra metnindeki “*fiili işlemediğinden dolayı*” koşulunun yalnızca beraat kararı açısından kabul edilmesi gerekir.¹⁰⁷³ Çünkü Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi ya da kovuşturma olanağı bulunmaması sebebiyle, mesela muhakeme şartının gerçekleşmemesi, önödeme ya da uzlaştırma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verebilir. Yasal düzenlemenin uygulanabilmesi için kovuşturmaya yer olmadığı kararının hangi sebeple verildiği önemli olmamalıdır¹⁰⁷⁴. Aksi durumda, kanunilik ilkesi uyarınca, “yeterli şüphe oluşturulacak delil elde edilememesi” nedeniyle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiş mağdurun aleyhine bu eylem neticesinde gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbiri uygulanmışsa bu fıkra uyarınca ceza artırılamayacaktır¹⁰⁷⁵. Gözaltına alma ve tutuklama haricinde koruma tedbirlerinden bir veya birden fazlası uygulanmış olmasına rağmen, soruşturma sonrasında kovuşturmaya yer olmadığına veya kovuşturma yapılması ile beraat kararı verilmemiş ise, cezanın 267/3’e göre arttırılması mümkün değildir¹⁰⁷⁶.

7.1.3. Mağdurun Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis veya Müebbet Hapis Cezasına

Mahkûmiyeti

765 sayılı TCK döneminde iftiraya uğrayanın belli ağırlıkta hürriyeti sınırlayan bir cezaya mahkûm olması ağırlaştırıcı sebep olarak kabul edilmekteydi. Mülga kanunun 285/3. maddesi gereğince, iftiraya uğrayan üç seneden fazla hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olmuşsa, iftira

¹⁰⁷⁰ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 134.

¹⁰⁷¹ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 151; Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1182; Akif Yıldırım, “İftira Suçuna Etki Eden Nedenler”, *Adalet Dergisi* 37 (2010), 72; karşı görüş: Zafer, *İftira*, X/44: “Söz konusu nitelikli halin uygulanabilmesi kararının kesinleşmiş olması hükümde aranmamıştır.”

¹⁰⁷² Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1842.

¹⁰⁷³ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 88.

¹⁰⁷⁴ Zafer, *İftira*, X/44.

¹⁰⁷⁵ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 88, Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 135.

¹⁰⁷⁶ Meran, *AİHM Kararları ile İçtihatlı –İftira*, 237.

eden hakkında on beş seneyi geçmemek üzere aynı cezaya hükmolunurdu. Kanunun 285/4. maddesi gereğince, iftiraya uğrayanın mahkûmiyeti ömür boyu ağır hapis ise, fail on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapisle cezalandırılırdı. Kanunun 285/5. maddesi gereğince de iftiraya uğrayanın mahkûmiyetinin ağırlaştırılmış ömür boyu ağır hapis cezası olması halinde ise, iftira eden ömür boyu ağır hapis cezası ile cezalandırılırdı. Ayrıca 1990 yılında yapılan yasal düzenlemeye kadar iftiraya uğrayan ölüm cezasına mahkûm edilmişse, iftira edene de ölüm cezası veriliyordu¹⁰⁷⁷. Ancak ölüm cezalarını gerektiren fiilleri azaltmaya amaçlayan yasal düzenlemeyle, mağdurun ölüm cezası ile cezalandırılması halinde iftira edenin müebbet ağır hapis cezası ile cezalandırılacağı hükmü getirilmişti¹⁰⁷⁸.

5237 sayılı TCK'nın 267. maddesinin 5. fıkrasında ki; “*Mağdurun ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet hapis cezasına mahkumiyeti halinde, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis cezasına;... hükmolunur.*” hükmü ile iftira suçunun mağdurunun ağırlaştırılmış müebbet ya da müebbet cezası alması halinde iftira eylemini gerçekleştiren fail hakkında cezanın bu fıkra göre ağırlaştırılacağı düzenlenmiştir.

Fıkra metninde her ne kadar “mahkûmiyet halinde” denilerek cezanın belirleneceğini belirtmekle yetinmişse de mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş yargı kararı ile mahkûm olmak şeklinde anlamak gerekir¹⁰⁷⁹. Ağırlaştırılmış müebbet ya da müebbet cezasına ilişkin mahkûmiyet kararının kesinleşmesi beklenmeden, iftira eden hakkında bu fıkra göre cezanın ağırlaştırılması ve mahkûmiyet kararının daha sonra kanun yolu incelemesinde bozulması durumunda, kanunun konuluş amacı ile çelişki ortaya çıkacaktır. Çünkü bozma kararına göre mahkeme hükmü değiştirmesi durumunda, iftira eden fail hakkında bu fıkranın şartları gerçekleşmemiş olacaktır. Mahkûmiyet kararının kesinleşmesi beklenirken cezanın infazına başlanılmış olması zorunlu bir durum değildir¹⁰⁸⁰. Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise ayrıca beşinci fıkra göre verilecek ceza yarısı kadar arttırılacaktır¹⁰⁸¹.

Müfteri hakkında bu fıkranın uygulanabilmesi için, iftira edilen kişinin mahkûmiyet kararının iftira eylemine dayanması, bir başka ifade ile iftira konusu ile mahkûmiyet kararı verilen suç arasında nedensellik bağının bulunması gerekir¹⁰⁸². İftira konusu ile mahkûmiyet kararı verilen suç arasında nedensellik bağının saptanamaması halinde TCK'nın 267.

¹⁰⁷⁷ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 91.

¹⁰⁷⁸ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 152.

¹⁰⁷⁹ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 136; Hafizoğulları - Aygün Eşitli, “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”, 104.

¹⁰⁸⁰ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1242.

¹⁰⁸¹ Çakır, “İftira Suçu”, 1185; Gerçeker, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2377.

¹⁰⁸² Parlar - Öztürk, “Adliye Karşı Suçlar”, 28.

maddesinin 1. fıkrasının uygulanacağına yönelik Meran'ın¹⁰⁸³ görüşüne katılmak mümkün gözükmemektedir. Eğer mağdur iftira edenin iftirası sonucu değil de başka bir sebeple ceza almışsa bu durumda 1. fıkradan dahi sorumlu tutmak mümkün değildir. Cezayı ağırlaştıran bu fıkra ile basit hal arasında sıkı bir bağ vardır. Birisi yoksa diğeri de olmayacaktır¹⁰⁸⁴.

Fıkranın ilk halinde iftiraya uğrayan kişinin bu nedenle süreli hapis cezasına mahkûmiyeti halinde iftira edenin iftiraya uğrayanın mahkûm olduğu cezanın üçte ikisi ile cezalandırılacağını öngörülmüştü. Tavşanlı Asliye Ceza Mahkemesi'nin somut norm denetimi yoluyla fıkranın bu kısmının Anayasaya aykırı olduğu itirazında bulunmuş, Anayasa Mahkemesi fıkranın bu kısmını Anayasa'nın ikinci maddesine aykırı olduğu gerekçesi ile iptal etmiş¹⁰⁸⁵ ve iptal kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından altı ay sonra yürürlüğe gireceğine yönelik karar vermiştir. Fakat Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının yürürlüğe girmesinden sonra kanun koyucu henüz bir düzenleme yapmamıştır¹⁰⁸⁶. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı yerinde olmakla birlikte yasal bir düzenleme yapılamaması sebebiyle iftira mağdurunun süreli hapis cezasına mahkûm edildiği hallerde, iftirada bulunan kişiye yalnızca iftira suçunun basit şeklinden dolayı cezalandırılması gerekecektir¹⁰⁸⁷. Adil olmayan bu durumun çözümü için

¹⁰⁸³ Meran, *AIHM Kararları ile İçtihatlı –İftira*, 239.

¹⁰⁸⁴ Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 153.

¹⁰⁸⁵ Anayasa Mahkemesi 10.04.2013 tarih 2013/14-2013/56 (10.12.2013 tarih ve 28847 sayılı Resmi Gazete); “Kanun koyucunun, iftira suçunun temel şekli ve nitelikli hâlleri ile failin cezalandırılmasında esas alınan özellikleri düzenlerken iftira sonucunda mağdurun uğradığı zararın ağırlığını ve mağdur hakkında uygulanan yaptırım miktarını ve türünü de dikkate alacağı açıktır. İşlemediğini bildiği hâlde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişinin 5237 sayılı Kanun'un 267. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmüşken, anılan Kanun'un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince iftira neticesinde mağdurun yargılanıp hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan sanık hakkında ise mahkûm olunan hapis cezasının üçte ikisi kadar hapis cezası öngörülmesi, sanıklar açısından ceza adaletine uygun olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, sanığın hukuka aykırı bir fiili mağdura isnat etmesinden ibaret eylemini gerçekleştirmesi durumunda mağdur hakkında bu iftira nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmış olmasına bakılmaksızın sanık asgari bir yıl hapis cezası ile cezalandırılacakken; iftira neticesinde mağdurun işlemediği bir suçtan yargılanıp üstelik hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan sanık ise, itiraz konusu kural uyarınca (mahkûm olunan cezanın üçte ikisi) asgari yirmi günden başlayan hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Anlaşılacağı üzere itiraz konusu kural uyarınca, iftira neticesinde suç isnadının gerçek dışı olduğunun ortaya çıkmaması ve mağdurun yargılanıp hakkında da hapis cezası özellikle de kısa süreli hapis cezası uygulanması hâli, suçun temel şekline oranla daha hafif bir şekilde cezalandırılmaktadır. Bu bakımdan, itiraz konusu kural suç ile ceza arasında bulunması gereken adil dengeyi korumadığı gibi adalet duygularını zedeleyen bir durumun ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Dolayısıyla, iftira suçunun temel şekli için öngörülen ceza miktarı ile suçun nitelikli hâli olan iftira neticesinde mağdur hakkında süreli hapis cezası uygulanması hâli için öngörülen ceza miktarı arasında kabul edilebilir bir orantının bulunmadığı anlaşıldığından itiraz konusu kuralın hukuk devletinde olması gereken adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı görülerek iptal edilmesi nedeniyle Anayasa'nın 10. 11. ve 38. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.”

¹⁰⁸⁶ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 836-837.

¹⁰⁸⁷ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 470.

ağırlaştırılmış müebbet ve müebbet hapis cezasında olduğu gibi kanun koyucu tarafından mahkûmiyet süresine bakılmaksızın, iftira suçunun basit halinin üst sınırını aşacak biçimde bağımsız bir ceza yaptırımını düzenlenmesi yerinde olacaktır¹⁰⁸⁸.

7.1.4. Mağdurun Mahkûm Olduğu Hapis Cezasının İnfazına Başlanması

5237 sayılı TCK'nın 267. maddesinin 6. fıkrasında; “*Mağdurun mahkûm olduğu hapis cezasının infazına başlanmış ise, beşinci fıkra göre verilecek ceza yarısı kadar artırılır.*” şeklindeki düzenleme dikkate alındığında, iftira nedeniyle hapis cezasının infazına başlanılmış olması halinde bir önceki fıkra göre tayin edilecek ceza yarı oranda arttırılacaktır.

Bu fıkra göre cezanın arttırılabilmesi için mahkûmiyet kararının kesinleşmesi yeterli olmayıp fiilen hapis cezasının infazına başlanılmış olması gerekir¹⁰⁸⁹. Hapis cezasının infazına başlanılmış olmasından kasıt “hakkında kesinleşmiş hapis cezasını içeren mahkûmiyet kararı bulunan hükümlünün, 5275 sayılı CGTİHK'nın 21. maddesi uyarınca, Cumhuriyet savcılığının yazılı emriyle ceza infaz kurumuna gönderilmesi ve kuruma alınmasıdır”¹⁰⁹⁰. İnfaz kurumuna alınma ile birlikte bu fıkra göre cezanın arttırılması mümkün olabilecektir¹⁰⁹¹. Fakat kanun koyucu tarafından sadece infaza başlanması durumunu düzenlediği için cezanın tamamen ya da daha az süresinin infaz edilmiş olması bu fıkranın uygulanması için yeterli olacaktır¹⁰⁹².

TCK'nın 267/6. maddesine göre cezanın belirlenmesinde bir önceki fıkra göre cezanın yarı oranda arttırılması öngörülmüştür. Fakat 5. fıkranın süreli hapis cezasına yönelik kısmı yönünden Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı vermiş olması nedeniyle, iftira üzerine mahkûm olunan süreli hapis cezasının infazına başlanması durumunda bu fıkranın uygulanabilirliği tartışmalı duruma gelmiştir. Bir görüşe göre, iptal kararı sonrasında mağdurun süreli hapis cezasına mahkûmiyetine karar verilmiş olması sebebiyle 5. fıkra da öngörülmüş bir ceza söz konusu olmasa da bu durum iftira faili hakkında temel şekilden mahkûmiyetine engel değildir. Bu durumda 6. fıkranın kurgusu ve mağdurun süreli hapis cezasına mahkûm edilmesi halinde failin iftira suçunun temel halinden belirlen cezanın infazına başlanılmış olduğu hallerde, iftira eden hakkında belirlen cezaya altıncı fıkra göre artırım yapılmasına engel değildir¹⁰⁹³. Bizim de katıldığımız görüşe göre ise, Anayasa Mahkemesi'nin 10.04.2013 tarihli iptal kararı ile birlikte süreli hapis cezası yönünden bu fıkra göre ceza artırım yapılması mümkün

¹⁰⁸⁸ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 837.

¹⁰⁸⁹ Zafer, *İftira*, X/46.

¹⁰⁹⁰ Parlar, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 2/2862.

¹⁰⁹¹ Taneri, “İftira Suçu”, 1600.

¹⁰⁹² Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 137; Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 95.

¹⁰⁹³ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 837.

görünmemektedir. Zira altıncı fıkra doğrudan beşinci fıkraya atıf yapması sebebiyle yalnızca mağdurun iftira suçundan ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyeti halinde uygulanabilecektir¹⁰⁹⁴. Beşinci fıkroda yer alan süreli hapis cezasına yönelik kısmın iptal edilmesi ve kanun koyucu tarafından iptal edilen bu kısım yönünden yeni bir düzenleme yapılmaması sebebiyle müfteri hakkında artık süreli hapis cezasına başlanılmış olması halinde temel halden sorumlu olup cezası altıncı fıkraya göre arttırılmayacaktır¹⁰⁹⁵.

7.1.5. Isnat Edilen Eylem Sonucunda Hapis Cezası Dışında Adli veya İdari Bir Yaptırım Uygulanması

TCK'nın 267. maddesinin 7. fıkrasına göre, iftira eylemi mağduru hakkında hapis cezası dışında adli veya idari bir yaptırım uygulanmışsa, iftira eden fail üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktı.

Bu fıkraya göre hapis cezası dışındaki adli yaptırımlar; adli para cezası ve güvenlik tedbirleri iken idari yaptırımlar ise Kabahatler Kanunu'nda zikredilen idari para cezaları ve idari yaptırımlar olabileceği gibi özel kanunlarda öngörülen idari yaptırımlarda olabilecekti¹⁰⁹⁶.

Yasal düzenlenmede açıkça belirtilmese de iftira mağduru hakkında tatbik edilen hapis cezası dışındaki yaptırımlar ile iftira eylemi arasında nedensellik bağı olmalıydı. Bir başka ifade ile yaptırım iftira sebebiyle mağdur hakkında tatbik edilmeliydi. Düzenlenmede hapis cezası dışındaki bu yaptırımlara sadece hükmedilmesinden ziyade bu yaptırımların uygulanmasından bahsedildiği için hapis cezası dışındaki adli veya idari yaptırımın infaz edilmesi gerekmektedir¹⁰⁹⁷. Fakat yaptırımın tamamen ya da kısmen uygulanması gerektiğine yönelik bir ayırım olmadığı için çok az bir süre ya da miktarda adli veya idari yaptırım uygulanması, bu fıkranın uygulanabilmesi için yeterli kabul edilecekti¹⁰⁹⁸.

Fakat söz konusu bu yasal düzenleme, iftira neticesinde mağdur hakkında hapis cezası uygulanması halinde öngörülen ceza ile mağdur hakkında hapis cezası dışında adli yaptırım veya idari yaptırım uygulanması halinde öngörülen cezalar arasında kabul edilebilir bir orantı bulunmadığı, bu sebeple Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğuna dair haklı gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'nin 17.11.2011 tarihli kararı ile iptal edilmiştir¹⁰⁹⁹. Kanun koyucu

¹⁰⁹⁴ Taneri, “İftira Suçu”, 1600; Arıkan, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 155; Meran, *AİHM Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 239; Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 156.

¹⁰⁹⁵ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 156.

¹⁰⁹⁶ Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2378.

¹⁰⁹⁷ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 137.

¹⁰⁹⁸ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 138.

¹⁰⁹⁹ “Yasa koyucu, iftira suçunun temel şekli ve nitelikli halleri ile failin cezalandırılmasında esas alınan özellikleri düzenlerken iftira sonucunda mağdurun uğradığı zararın ağırlığını ve mağdur hakkında uygulanan yaptırım miktarını ve türünü de dikkate alması gerekir. İşlemediğini bildiği hâlde bir suç isnat ederek mağdurun

tarafından, iptal edilen fıkra yönünden yeni bir düzenleme yapılmamıştır. Yeni bir düzenleme yapılmaması durumunun cezaların orantılılığı ilkesi ile bağdaşmadığı görüşü¹¹⁰⁰ olmakla birlikte kanun koyucunun kanun boşluğunu bilinçli olarak bıraktığı kabul etmek daha doğru olacaktır¹¹⁰¹.

7.2. Etkin Pişmanlık

7.2.1. Genel

Gönüllü vazgeçmenin tamamlanmış suçlardaki görünüm şekli olarak nitelendirilebilecek etkin pişmanlık, suçun tamamlanmasından sonra failin pişmanlık duyarak suçun işlenmesi ile ortaya çıkan neticelerin giderilmeye çalışılmasıdır. Kanun koyucu tarafından genel hükümler arasında ceza sorumluluğunu etkileyen bir durum olarak düzenlenmemiştir¹¹⁰². Bu sebeple TCK'nın özel kısımlarında, kanun koyucu tarafından düzenlenen bazı suç tipleri bakımından

mahkûm olmasına neden olan sanıklar hakkında, mağdurun hapis cezasıyla cezalandırılması halinde, Kanun'un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince mahkûm olunan hapis cezasının üçte ikisi kadar, mağdura uygulanan bu hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmesi halinde ise Kanun'un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince 3 ila 7 yıl arası hapis cezası öngörülmesi, sanıklar açısından ceza adaletine uygun olmayan sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin, iftira neticesinde mağdurun işlemediği bir suçtan yargılanıp hapis cezasıyla cezalandırılmasına neden olan kişi, Kanun'un 267. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince (mahkûm olunan cezanın üçte ikisi) asgari 20 gün hapis cezası ile cezalandırılacakken; mahkemece mağdur hakkında uygulanan hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmiş olması halinde ise iftira eden kişinin Kanun'un 267. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereğince asgari 3 yıl hapis cezası ile cezalandırılması gerekecektir. İtiraz konusu fıkra uyarınca, mağdur hakkında uygulanan hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi veya seçimli olarak hapis cezası ve adli para cezası öngörülen suçlar bakımından da adli para cezasının tercih edilmesi hapis cezasına mahkûm edilmesine oranla daha ağır bir şekilde cezalandırılma sonucunu doğurmaktadır.

Öte yandan, hapis cezası dışındaki adli yaptırımlar ile idari yaptırımlar kişi üzerindeki etkileri bakımından değerlendirildiğinde, hapis cezası dışındaki adli yaptırımların idari yaptırımlara göre daha ağır sonuçlarının olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca ihlalin niteliği, uygulayan merci ve uygulanan usul ile hukuki sonuçları itibarıyla de idari yaptırımlar ile adli yaptırımlar arasında kapsamlı farklılıklar bulunmaktadır. Oysa yasa koyucu, iftira sonucunda mağdur hakkında konusu suç teşkil etmeyen ve genellikle kişiye görev ve yükümlülüklerinin hatırlatılmasından ibaret olan idari yaptırımların uygulanması haliyle, hapis cezası dışındaki adli yaptırımların uygulanması halini aynı ağırlıkta görerek, her iki durum için de aynı miktarda cezalar öngörmüştür. Bu açıdan itiraz konusu fıkra da suç ile ceza arasında bulunması gereken adil dengenin korunamadığı ve bu haliyle de adalet duygularını zedeleyen bir durum bulunduğu açıktır.

İtiraz konusu fıkranın, suçun niteliği, mağdurun uğradığı zararın ağırlığı, mağdur hakkında uygulanan yaptırımın çeşidi ve suçla korunan hukuki fayda bakımından değerlendirilmesi yapıldığında, iftira neticesinde mağdur hakkında hapis cezası uygulanması halinde öngörülen ceza ile mağdur hakkında hapis cezası dışında adli yaptırım veya idari yaptırım uygulanması halinde öngörülen cezalar arasında kabuledilebilir bir orantı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu yönüyle de itiraz konusu fıkranın hukuk devletinde olması gereken adalet ilkesiyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Anayasa'nın 2. maddesine aykırı görülerek iptal edilen kuralın, Anayasa'nın 10., 11. ve 38. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir." 17.11.2011 tarih 2010/115esas 2011/154 karar "kararın resmi gazete de yayınlanmasından bir yıl sonra yürürlüğe girmesi"

¹¹⁰⁰ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 160.

¹¹⁰¹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 98.

¹¹⁰² Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 446-447.

söz konusudur¹¹⁰³. Bu sistemde etkin pişmanlık yalnızca suç tamamlandıktan sonra bazı suçlarda cezayı kaldıran ya da cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak kabul edilmiştir¹¹⁰⁴. İftira suçu açısından da kanunda ayrıca bir düzenleme yapılarak suçtan dönme ödüllendirilmiş,¹¹⁰⁵ böylece iftiranın ortaya çıkarılabileceği yıkımı önlemeyi ya da etkilerini azaltmayı düşünerek¹¹⁰⁶ iftira suçunda etkin pişmanlık hali cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi bir sebep olarak kabul etmiştir¹¹⁰⁷.

765 sayılı TCK döneminde 285. maddenin son fıkrasında; *“Yukarıdaki fıkralarda yazılı olan suç faili mağdur hakkında takibat yapılmadan evvel bu isnadatından rücu eder veya uydurduğunu itiraf ederse yukarıda yazılı cezaların altında biri hükmolunur ve ceza müebbed ağır hapis ise on sene ağır hapse indirilir ve isnaddan rücu veya tasniin itiraf olunması takibata başlandıktan sonra vaki olursa asıl cezanın üçte ikisi indirilir ve müebbed ağır hapis yerine 24 sene ağır hapis cezası tayin olunur. Tasni veya iftira, kabahat e’f’aline taalluk ederse bu madde ile 283 üncü maddede tespit olunan cezalar yarıya kadar indirilir.”* iftiradan dönmeye ilişkin hüküm düzenlenmişti.

5237 sayılı TCK’nın 269. maddesinde mülga kanun dönemine göre daha kapsamlı ve kademeli etkin pişmanlık düzenlemesi yapılmıştır. Yasal düzenlemede iftiranın suç teşkil eden ve idari yaptırımını gerektiren bir haksızlığı konu edinmesine göre farklı durumları ayrıntılı olarak öngörmüş ve bu hususta müfteriler hakkında adli ya da idari süreçlerin durumuna göre bir etkin pişmanlık düzenlemesi yapılmıştır. İhbar ya da şikâyetin adli makamlara ulaştığı fakat adli bir soruşturma başlatılmadığı dönem, soruşturmanın başladığı fakat kovuşturma aşamasına geçilmediği dönem, kovuşturmanın başladığı fakat hüküm verilmediği dönem, hüküm verildiği fakat infaz aşamasına geçilmeyen dönem ve hüküm verilip infaz aşamasına geçilen dönem olmak üzere çeşitli zaman dilimine göre etkin pişmanlık durumları belirlenmiştir¹¹⁰⁸.

Şüpheli ya da sanığın gerçekleştirdiği suç sebebiyle hür iradesiyle pişman olması, suç oluşturan fiilin ortaya çıkardığı zararı ya da olumsuzlukları gidermesi ve adaletin tesisine

¹¹⁰³ Anayasa Mahkemesi, 28.1.2010 tarih 2009/6 esas 2010/19 karar; *“Suçun işlenmesini takiben, suçluların veya suç örgütlerinin ortaya çıkarılması; mağdurun uğradığı maddi zararının biran önce giderilmesi; ya da, iftira suçunda olduğu üzere, isnat nedeniyle mağdurun cezai yaptırıma maruz kalmasının önlenmesi gibi amaçlarla, etkin pişmanlığın uygulama alanının yasa koyucu tarafından farklı suç tipleri bakımından daraltılması ya da genişletilmesi mümkündür. Bu, suçun mahiyeti ve etkin pişmanlıktan beklenen hukuki yarar ile doğrudan doğruya irtibatlı bir konudur. Dolayısıyla soruşturma ve kovuşturma aşamalarındaki hukuki yararların farklılığı gözetildiğinde bunlara farklı kurallar uygulanmasında eşitlik ilkesine aykırılık yoktur.”*

¹¹⁰⁴ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 584.

¹¹⁰⁵ Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 739.

¹¹⁰⁶ Hafizoğulları - Aygün Eşitli, *“İftira ve İftira Benzeri Suçlar”*, 105.

¹¹⁰⁷ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 277.

¹¹⁰⁸ Üzülmüş, *“İftira Suçu”*, 841.

olumlu ve etkin davranışlarıyla katkı sağlaması¹¹⁰⁹ ve akabinde bundan kaynaklı ödüllendirmesini sağlayan etkin pişmanlığın (rücu) iftira suçunun yasal düzenlemesindeki karşılığı “iftiradan dönme” dir.

İftiradan dönme, iftira suçu failinin gerçeği açıklaması, ikrar etmesi¹¹¹⁰, bir başka ifadeyle mağdura yönelttiği hukuka aykırı fiilin gerçekte olmadığını itiraf etmesidir¹¹¹¹. Ancak iftira suçunda “inkar” suçtan dönme olarak kabul edilemez. 21.01.1959 tarih 12/3 sayılı Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararında bu durum şöyle açıklanmıştır: “*İnkâr gerek lûgat manasıyla, gerek hukuki terim olarak müsnet suçun her veçhile ademi kabulüne delalet eyler. İftira suçunda rücu, hakikate dönmek, mağdur hakkındaki ihbarın varit olmadığını açıklamak ve binnetice suçu kabul etmektir. Kanunun rücu dolayısıyla cezadan indirmeyi gerektirdiği bir halde, inkarla, ahlaki reddinde ısrar eden münkiri faydalandırmanın düşünülemeyeceği derkardır. Türk Ceza Kanunu’nun 289. maddesi hükmünden de rücu bir bakımından hakikati ifadeyi tazammun ettiği anlaşılmakta ve binaenaleyh sarîh ve tereddütten ari şekilde beyanı 285. madde hükmü iktizasından bulunmaktadır. İftira suçundan inkarın rücu olarak ad ve kabul edilemeyeceğine 21 Ocak 1959 tarihinde ittifakla karar verildi.*” Kanaatimizce de pişmanlığı yansıtmayan inkârın rücu olarak kabul edilmemesi gerekir.

İkrarın şüpheyi yer bırakmayacak şekilde olması ve hâkimin ikrarın tutarlılığını araştırması ve hükmünde bunu gerekçesi ile ortaya koyması gerekir¹¹¹². İftiracının beyanı bu sebeple açık ve her türlü tereddütten uzak olmalıdır. İftiradan dönmek isteyen kişinin kapalı sözleri, müphem ifadeleri açık bir şekilde dönme olmadığı için 269. maddede belirtilen durumlardan faydalanamayacaktır¹¹¹³. Sadece şikâyetten vazgeçme, mağdur tarafından kabul edilse bile iftiradan dönme olarak kabul edilip etkin pişmanlık uygulanamaz¹¹¹⁴. Ancak bazı durumlarda iftiracının beyanları açık olmasa da beyanların içeriğinden, etkin pişmanlık uygulanıp uygulanmayacağı irdelenmelidir¹¹¹⁵.

İftira suçu bağlamında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için iftira edeninin mutlaka yaptığı eylemden pişmanlık duyması gerekli değildir. Yargıtay’ın da işaret ettiği üzere iftira edenin iftirasından dönmeye sevk eden nedenin bir önemi bulunmamaktadır¹¹¹⁶. Bu

¹¹⁰⁹ Mustafa Aslantürk, *Etkin Pişmanlık-Cezasızlık* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 22.

¹¹¹⁰ Zafer, *İftira*, X/46.

¹¹¹¹ Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2411.

¹¹¹² Zafer, *İftira*, X/47.

¹¹¹³ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1847.

¹¹¹⁴ Erem - Toroslu, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 214.

¹¹¹⁵ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 139.

¹¹¹⁶ Yargıtay CGK. 22.03.2005 tarih 2005/4-17 esas 2005/33 karar; “*Öte yandan, failin sonradan isnadından rücu etmesi, iftira suçunun oluştuğunun kabulü bakımında tek başına yeterli bir kıstas değildir. Zira iftira suçunun*

sebeple failin gerçeğin zaten ortaya çıkacağı düşüncesiyle ya da eyleminin kendisinde uyandırdığı vicdan azabıyla isnadından dönmüş olabilir. Kaldı ki hâkimin de failin iç dünyasındaki pişmanlığı araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır¹¹¹⁷. Hatta iftiradan dönme için muhakkak pişmanlığı ifade eden sözcüklerle yapılması şart olmayıp, fail gerçeğe döndüğünü dolaylı yoldan ifade eder, buna ilişkin vakıaları ya da davranışları gösterirse yine etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanacaktır¹¹¹⁸. Failden “iftira etmişim” şeklindeki net bir ifadeyi beklemek etkin pişmanlık düzenlemesinin amacı ile ters düşecektir¹¹¹⁹. Kanun koyucu bu sebeple iftiradan dönme için kural olarak herhangi bir şekil ya da ön şart (269/5. madde hükmü hariç) belirlememiştir¹¹²⁰. İftiradan dönmenin değerlendirilebilmesi için iftira edenin iradi olarak gerçeği söylemesi ve bunu yaparken gönüllü olarak isnadını geri alması gerekir¹¹²¹.

İftiraya konu isnadından pişman olup iftirasından dönen daha sonra bunu istemeyerek gerçekleştirdiğini beyan ederek, iftiradan dönmelerini geri alan fail hakkında artık etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır¹¹²². Yargıtay’da bu durumda etkin pişmanlık hükmünün uygulanmasının mümkün olmayacağını kabul etmiştir¹¹²³. Ancak iftiradan dönme açık bir şekilde yapıldıktan sonra bu eyleminden dönmelerin de açık bir şekilde olması gerekir¹¹²⁴. Son dönemde verilmiş olan bir Yargıtay kararında etkin pişmanlığın uygulanabilmesi için iftira failinin maddi gerçek ortaya çıkmadan yapılması gerektiğini belirtilmiştir¹¹²⁵.

faili, ihbarın asılsızlığının anlaşılması veya pişmanlık duyması gibi nedenlerle isnadından rücu edebileceği gibi, konu olayda savunulduğu örneğe uygun biçiminde isnada maruz kalanın veya yakınlarının kişiyi mahkûmiyetten kurtarmayı hedefleyen baskı ve istekleri sonucu veya temin ya da vaat ettikleri çıkar karşılığında yahut çok başka nedenlerle de isnadından dönmüş olabilir. Bütün bu hallerde belirleyici olan husus, iftira suçu failinin, suçsuz olduğunu bildiği bir kimseye ihbar veya şikâyet suretiyle suç isnat edip etmediğidir. O halde, iftira suçunun belirlenmesi bakımından, öncelikle bu husus saptanmalıdır. Bunun tespiti ise, ihbarın öncesi ve sonrasına ilişkin kanıtların sonuca varmaya elverişli olacak nitelik ve yeterlilikte toplanmasını zorunlu kılar.” aktaran; Şahbaz, *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*, 3481-3482.

¹¹¹⁷ Zafer, *İftira*, X/47.

¹¹¹⁸ Ünver, *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 140.

¹¹¹⁹ Yargıtay CGK. 25.10.1982 tarih 4/332-387, aktaran; Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 94.

¹¹²⁰ Zafer, *İftira*, X/47.

¹¹²¹ Üzülmüş, “İftira Suçu”, 842.

¹¹²² Çakır, “İftira Suçu”, 1198.

¹¹²³ Yargıtay 9. CD. 07.05.2014 tarih 2013/15366 esas 2014/5666; “Sanığın, mağdurlar hakkındaki iftirasından Cumhuriyet savcılığındaki 23.01.2009 tarihli beyanı ile döndüğü ancak kovuşturma aşamasında 29.06.2009 tarihli beyanı ile mağdurlara isnad ettiği eylemin doğru olduğunu söyleyerek iftiradan dönme isteğinden vazgeçtiğinin anlaşılması karşısında, TCK’nın 269/2. maddesindeki etkin pişmanlık hükmünün uygulanamayacağının düşünülmemesi”

¹¹²⁴ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1847.

¹¹²⁵ Yargıtay CGK. 7.4.2015 tarih 2015/9-42 esas 2015/97 karar; “Kanun koyucunun amacının pişmanlığın gerçeğin ortaya çıkmasına katkı sağlaması olduğu, failin isnadından dönmekten önce maddi gerçeğin ortaya çıkması durumunda artık gerçek anlamda bir pişmanlığından söz edilemeyeceği dolayısıyla bu halde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma şartlarının oluşmayacağının kabulü gerekmektedir. Bu açıklamalar

Ayrıca yasal düzenlemeye bakıldığında, cezanın tamamen ortadan kaldırılmasını öngören etkin pişmanlık hükümlerine yer verilmesi de maddenin 1. ve 2. fıkralarında düzenlenen etkin pişmanlık durumlarında iftira suçu failine zorunlu olarak belirli bir indirim yapılması düzenlenmiştir. Buna karşılık 3. ve 4. fıkralarda ise etkin pişmanlık durumlarında zorunlu bir indirimden ziyade hâkime indirim yapabileceği takdir yetkisi tanınmıştır.

7.2.2. Soruşturma Başlamadan Önceki Etkin Pişmanlık

TCK'nın 269. maddesinin 1. fıkrasındaki; *"İftira edenin, mağdur hakkında adli veya idari soruşturma başlamadan önce, iftirasından dönmesi halinde, hakkında iftira suçundan dolayı verilecek cezanın beşte dördü indirilir."* düzenlemesi ile soruşturma başlamadan önce iftiradan dönülmesi halinde etkin pişmanlık kapsamında cezadan indirim yapılması zorunlu kılınmıştır.

5271 sayılı CMK'da soruşturma ve kovuşturma kavramları tanımlanmıştır. Buna göre soruşturma; *"Suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçer evreyi"*; kovuşturma ise; *"İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi"* ifade eder. Soruşturma evresinin tanımı uyarınca, suç şüphesinin öğrenilmesi ile soruşturma başlamaktadır. Ancak iftira suçunda ise yetkili makamlara ihbar ya da şikâyetin yapıldığı anda iftira suçu tamamlanmış sayılmakta¹¹²⁶ ve soruşturmanın suç şüphesinin öğrenilmesiyle başladığının kabul edilmesi durumunda ilk fıkra göre etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına imkân kalmayacaktır¹¹²⁷. CMK'nın 160. maddesine göre, Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere araştırmaya başlar. Soruşturma evresi suçun işlendiğine dair basit şüphe üzerine başlar. Soruşturmanın önünde ceza muhakemesi kanuna tabi olmayan bir bilgi toplama adı verilebilecek bir alan bulunmaktadır. Bu ön alanda basit şüphenin bulunup bulunmadığı yönünde araştırması yapılır

ışığında uyumsuzluk konusu değerlendirildiğinde; olay günü ismini belirtmeyen bir kişinin polis imdat hattını arayarak asker kaçağı olduğunu ve hemen gidilmezse kaçabileceğini belirttiği mağdurun işyerine emniyet görevlilerince gidilerek ihbar sebebinin açıklandığı ancak mağdurun askerliğinin tecilli olduğunu beyan ettiği, bunun üzerine emniyet görevlilerinin askerlik şubesi başkanlığından mağdurun eğitiminin devam etmesi nedeniyle askerliğinin erteli olduğunu tespit etmeleri ile ihbarın asılsız olduğunu anlaşıldığı, polis imdat hattını arayan numaranın adına kayıtlı olduğu belirlenen sanığın suçunu soruşturma aşamasında inkar ettiği, ancak suç tarihinden 9.5 ay sonra kovuşturma aşamasında alınan savunmasında; patronu olan mağdurun kendisine yoğun şekilde iş vermesinden dolayı ihbarı yaptığını ve pişman olduğunu beyan ettiği olayda; sanığın gerçekte böyle bir durum olmadığını bildiği halde asker kaçağı olduğunu söylemek suretiyle bakaya kalmak suçunu işlediğini iddia ederek mağdura iftira attığı, isnatta bulunduğu suçun işlenmediğinin ortaya çıkması yönünde bir katkısının olmadığı, kolluk görevlilerince askerlik şubesine gidilerek araştırma yapılmasıyla gerçeğin ortaya çıktığı, bu aşamadan sonra sanığın asılsız yere ihbarda bulunduğunu ve pişman olduğunu söyleyerek iftiradan dönmesinin etkin pişmanlık hükümleri gereği cezasından indirim yapılması için yeterli olmadığı, gerçek fiili durumun ortaya çıktığı ana kadar sanığın etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektirir çabasının bulunmadığı göz önüne alındığında; 269'un uygulanmasının mümkün olmadığı."

¹¹²⁶ Artuk - Gökçen vd., Ceza Hukuku Özel Hükümler, 1194.

¹¹²⁷ Gerçekler, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 2/2412.

ve bu araştırma sonucunda soruşturma başlar¹¹²⁸. İlk fıkraya göre etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcılığına yapılan ihbar veya şikâyet üzerine, söz konusu dilekçenin kaydedilmesi veya ifadenin tutanağa geçirilmesi ile suç şüphesinin öğrenildiğinin kabulü gerekir¹¹²⁹. Buna göre soruşturma makamlarının herhangi bir kişiden ya da kurumdan bilgi ve belge talep etmesi, suç ile ilgili herhangi bir yerde inceleme yaptırması, delil araştırmasına başlaması, ifade alması gibi işlemlere girişilmesi halinde artık soruşturmaya başlanıldığının kabulü gerekecektir¹¹³⁰. İdari soruşturmalarda ise, yasal düzenleme kapsamında soruşturma-kovuşturma ayrımı olmadığından disiplin amirinin soruşturmaya başlama emri vermesi anını esas almak gerekecektir¹¹³¹. Bu nedenle bu suçta idari soruşturma başlamadan önce ibaresini de “idari makamlarca fiilin öğrenilmesinden önce” şeklinde değil, soruşturmacı tayin edilmesi örneğinde olduğu gibi “idare tarafından doğrudan işlem tesis edilmesinden önce” şeklinde anlamak gerekir¹¹³². İdari soruşturmalarda 1. fıkra kapsamında etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için iftira failin bu zamandan önce iftirasından dönmesi gerekir¹¹³³.

7.2.3. Kovuşturma Başlamadan Önceki Etkin Pişmanlık

TCK’nın 269. maddesinin 2. fıkrasında ki; “*Mağdur hakkında kovuşturma başlamadan önce iftiradan dönme halinde, iftira suçundan dolayı verilecek cezanın dörtte üçü indirilir.*” düzenlemesi ile kovuşturma başlamadan önce iftiradan dönülmesi halinde etkin pişmanlık kapsamında cezadan indirim yapılması zorunlu kılınmıştır. Koşullar gerçekleştiğinde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması zorunlu olup, hâkimin bu konuda takdir yetkisi bulunmamaktadır¹¹³⁴.

CMK’nın 2. maddesine göre kovuşturma, iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evre olarak tanımlanmıştır. Yine aynı kanunun 174. maddesi uyarınca mahkeme tarafından, iddianamenin ve soruşturma evrakının verildiği tarihten itibaren on beş gün içinde soruşturma evresine ilişkin bütün belgeler incelendikten sonra, eksik veya

¹¹²⁸ Centel - Zafer, *Ceza Muhakeme Hukuk*, 99.

¹¹²⁹ Gerçeker, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2412.

¹¹³⁰ Yerdelen, “SYOK Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 5.

¹¹³¹ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1247.

¹¹³² Mehmet Gödekli, “Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 29 (2017), 318.

¹¹³³ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1186.

¹¹³⁴ Yargıtay 8. CD. 26.04.2023 tarih 2020/19636 esas 2023/2600 karar; “*Sanığın şikâyeti sonucunda, mağdur hakkında şüpheli sıfatıyla başlatılan soruşturmanın müktezaya bağlanarak sonuçlandırılmadığını ve sanığın kovuşturma başlamadan önce etkin pişmanlık göstererek iftiradan döndüğün anlaşıldığından, hakkında tayin olunan cezadan, 5237 sayılı Kanunun 269 uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca indirim yapılması gerektiğinin gözetilmemesi, hukuka aykırı görülmüştür.*”

hatalı noktalar belirtilmek suretiyle Cumhuriyet savcılığına iddianamenin iadesine karar verilmesi mümkündür. İddianamenin verildiği tarihten itibaren en geç on beş günlük süre sonunda iade edilmeyen iddianame kabul edilmiş sayılır. İddianamenin kabulü kararının verilmesi ya da on beş günlük iade süresinin geçirilmesi halinde kamu davası açılmış sayılacak ve böylece soruşturma evresi de sona erecektir¹¹³⁵. Kural olarak, kamu davasının açılması Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen iddianamenin düzenlenmesi ve mahkemece iddianamenin kabul edilmesiyle gerçekleşir. Fakat çeşitli kanunlarda yer alan düzenlemelerde Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenmiş bir iddianame olmadan da kamu davası açılabilmektedir¹¹³⁶. İdari kurul, merci, kişi tarafından soruşturma makamının yerine geçerek hazırladığı bu belgeye iddianamenin yerine geçen belge olarak adlandırılmaktadır¹¹³⁷. İddianame yerine geçen belgeyle¹¹³⁸ de kovuşturma evresi başlayabilir¹¹³⁹. İddianamenin iadesi kararına karşı yapılan itiraz neticesinde itirazın kabulü durumunda da kovuşturma evresi başlayacaktır¹¹⁴⁰. Bu sebeple iddianame kabul edilmeden kovuşturma evresinin başladığı kabul edilemeyeceğinden yasal düzenlemenin 2. fıkrası uyarınca ceza indirimine gidilecektir¹¹⁴¹. İdari soruşturmalar yönünde ise, soruşturma ve kovuşturma ayrımı olmadığından, disiplin amirinin soruşturmaya başlama emri vermesi anını esas almak gerekir¹¹⁴².

CMK'nın 171. maddesi uyarınca, iftiraya uğrayan mağdur hakkında Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmiş olabilir. Kamu davasının ertelenmesi süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılacaktır. Erteleme

¹¹³⁵ Yenisey-Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 615.

¹¹³⁶ Özkan Gültekin, *Öğretide ve Uygulamada İddianame ve İddianamenin İadesi Son Mevzuat Değişiklikleri ve Yeni Yargıtay Kararları Işığında* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 100.

¹¹³⁷ Enes Köken, "Soruşturma Evresinin Kör Noktası: İddianame Yerine Geçen Belge", *Terazi Hukuk Dergisi* 16/174 (2021), 251.

¹¹³⁸ "Bu belgeler; CMK'nın 5. maddesindeki görevsizlik kararları, Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 89. maddesi, Avukatlık Kanunu'nun 59. maddesi ve Noterlik Kanunu'nun 154. maddesi uyarınca verilen son soruşturmanın açılması kararları, Yükseköğretim Kanunu'nun 53. maddesi gereğince alınan lüzum-u muhakeme kararları, İcra ve İflas Kanunu'nun 349. maddesinde bahsedilen şikâyet dilekçeleri ve Anayasa'nın 148/6. maddesinde sayılan kamu görevlileri arasında sayılan Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar ile TBMM Başkanı hakkındaki Yüce Divan'a sevk kararları, Yargıtay Kanunu'nun 46. maddesi ve Danıştay Kanunu'nun 76. ve 82. maddeleri gereğince verilen son soruşturma izni verilmesine ilişkin kararlardır."; Caner Gürühan vd., "Türk Ceza Muhakemesi Uygulamasında İddianame Yerine Geçen Belge Kavramı", *Yargıtay Dergisi* 48/2 (2022), 438-439.

¹¹³⁹ Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*, 35.

¹¹⁴⁰ Yıldırım, "İftira ve Suç Uydurma Suçları", 97.

¹¹⁴¹ Meran, *AIHM Kararları ile İçtihatlı –İftira*, 278-279.

¹¹⁴² Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1186.

süresinin sonunda kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilinceye kadar iftirasından dönen fail hakkında cezası TCK'nın 269/2. maddesi uyarınca indirilmesi gerekecektir¹¹⁴³.

İftira failinin, iftirasından dönmemesine rağmen, iftira suçunun mağduru hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi halinde bir görüş TCK'nın 296/2. maddesi uyarınca indirim yapılmasının mümkün olmadığını ileri sürmektedir.¹¹⁴⁴ Bir diğer görüş ise yeterli delile ulaşılamaması ya da kovuşturma olanağı olmaması sebebiyle kovuşturmayaya yer olmadığı karar verilmesinden sonra da kovuşturma başlamadığından, iftiradan dönme halinde TCK'nın 269/2. maddesi uyarınca fail hakkında cezadan indirim yapılması gerekeceği ileri sürülmüştür¹¹⁴⁵. Yargıtay mağdur hakkında üzerine atılı suçları işlemediğinin tespiti kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi üzerine iftira failinin Yargıtay bozma ilamından sonra iftiradan dönme eyleminde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmiştir¹¹⁴⁶.

7.2.4. Hüküm Verilmeden Önceki Etkin Pişmanlık

TCK'nın 269. maddesinin 3-a fıkrasındaki; *“Mağdur hakkında hükümden önce gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilebilir.”* düzenlemesi ile hüküm verilmeden önce iftiradan dönülmesi halinde etkin pişmanlık kapsamında cezadan indirim yapılması konusunda hâkime takdir yetkisi verilmiştir.

Ceza muhakemesinde “hüküm” esas hakkındaki iddialar ve savunmalar alınıp sanığın son sözü hatırlatıldıktan, duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra mahkemece verilen nihai karar anlaşılmalıdır. Verilen nihai kararlar birlikte artık mahkeme dosyadan elini çeker. CMK'nın 223/1. maddesine göre, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşme kararları hüküm niteliğindedir. Müzakerede hükmün oluşturulup hüküm ya da hüküm fıkrasının aleni duruşmada okunarak zapta geçirilmesi ile mahkemenin nihai kararı hüküm şeklini alır. Mahkemece bu hükmün okunmasına kadar iftiradan dönülmesi halinde bu fıkra uyarınca etkin pişmanlık hükümleri uygulanacaktır¹¹⁴⁷.

¹¹⁴³ Zafer, *İftira*, X/49-50.

¹¹⁴⁴ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 488.

¹¹⁴⁵ Zafer, *İftira*, X/50.

¹¹⁴⁶ Yargıtay 8. CD. 20.03.2023 tarih 2022/5472 esas 2023/1451 karar; *“Sanık, tanık, katılan beyanları ve tüm dava dosyası kapsamında elde edilen delillerden sanığın suç işlemediğini bildiği katılanlar hakkında suç isnat ederek soruşturma başlatılmasına sebep olduğu anlaşıldığından ve 5237 sayılı Kanun'un 269 uncu maddesinin uygulanma şartları bulunmadığından ilk derece mahkemesince verilen kararda hukuka aykırılık bulunmamıştır.”*

¹¹⁴⁷ Zafer, *İftira*, X/50.

Mahkemece nihai olarak hüküm verilmesi yeterli olup ayıca bu hükmün kesinleşmiş olması gerekli değildir¹¹⁴⁸. Çünkü kanun koyucu tarafından kademeli bir şekilde etkin pişmanlık hükümlerin uygulanmasına yönelik düzenleme yapılmıştır. Buna göre hükümden önce, hükmün verilmesinden sonra kesinleştikten sonra infaz aşamasında etkin pişmanlığı ayrıca değerlendirmiştir. Bu fıkra uyarınca hükmün kesinleşmiş olması gerekli değildir¹¹⁴⁹.

CMK'nın 231. maddesi gereğince verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararında da 3/a bendi uygulanmalıdır. Şöyle ki duruşmada hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı okunmasına rağmen ortada okunmuş geçerli bir hüküm henüz bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle henüz kamu davası sona ermemiştir. Buna göre hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar açıklanıncaya kadar ya da denetim süresin iyi halle geçirilip de hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar ile ilgili düşme karar verilinceye kadar iftiradan dönülmesi halinde 3-a bendine göre indirim uygulanması gerekmektedir¹¹⁵⁰.

7.2.5. Mağdurun Mahkûmiyetinden Sonra Etkin Pişmanlık

TCK'nın 269. maddesinin 3-b bendindeki; “*Mağdurun mahkûmiyetinden sonra gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın yarısı indirilebilir.*” düzenlemesi ile mağdur hakkında mahkûmiyetten sonra iftiradan dönülmesi halinde etkin pişmanlık kapsamında cezadan indirim yapılması konusunda hâkime takdir yetkisi verilmiştir.

Bu düzenleme ile etkin pişmanlığın uygulanabilmesi için mahkûmiyet kararının verilmiş olması yeterli olup ayrıca bu kararın kesinleşmiş olması gerekli değildir¹¹⁵¹. Fakat mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş olmasına karşılık henüz mahkûm olunan cezanın infazına başlanılmamış olması halinde de aynı şekilde bu düzenlemeye göre etkin pişmanlık indirimi yapılabilecektir¹¹⁵².

7.2.6. Cezanın İnfazı Aşamasında Etkin Pişmanlık

TCK'nın 269. maddesinin 3-c bendindeki; “*Hükmolunan cezanın infazına başlanması halinde, verilecek cezanın üçte biri, indirilebilir.*” düzenlemesi ile mağdur hakkında verilen cezanın infazına başlanıldığı durumda iftiradan dönülmesi halinde etkin pişmanlık kapsamında cezadan indirim yapılması konusunda hâkime takdir yetkisi verilmiştir.

¹¹⁴⁸ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1194.

¹¹⁴⁹ Zafer, *İftira*, X/51.

¹¹⁵⁰ Çakır, “İftira Suçu”, s. 1200; Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1248; Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1194.

¹¹⁵¹ Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1194; Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2413.

¹¹⁵² Meran, *AIHM Kararları ile İçtihatlı –İftira*, 279.

Bu fıkra uyarınca etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için, cezanın infazına başlanması yeterli olup kesinleşen cezanın büyük oranda ya da belli bir kısmının infaz edilmiş olması şart değildir. Yasal düzenlemede kanun koyucu infaz edilen kısma yönelik ayrıca bir düzenleme yapmamış, cezanın büyük bir kısmın ya da az bir kısmının infaz edilmesini değerlendirme ve etkin pişmanlığı uygulama yetkisini hâkimin takdirine bırakmıştır¹¹⁵³. Söz konusu düzenlemeye göre etkin pişmanlık ile indirimin uygulanabilmesi için iftiradan dönmenin, hukuka aykırı fiil isnat edilen mağdur hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmiş ve infazına başlanılmış olması gerekir. Mahkûm edilen cezanın infazının tamamlandığı durumda artık bu etkin pişmanlık sebebiyle indirim yapılması mümkün değildir. Zira mağdur hakkında verilen mahkûmiyet hükmü tamamen infaz edilmiş olduğunda, artık müfterinin mağdurun uğrayacağı zararı azaltma diye bir imkânı kalmayacaktır¹¹⁵⁴.

TCK'nın 51. maddesi gereğince hapis cezasının ertelenmesi bir infaz biçimidir¹¹⁵⁵. Belirlenen deneme süresi sorunsuz tamamlanması halinde ceza infaz edilmiş sayılacaktır. Böylece denetim süresi başladığında infazda başlamış olacağından c bendi uyarınca etkin pişmanlık gereği indirim yapılması mümkündür¹¹⁵⁶.

7.2.7. İftiraya Konu Fiilin İdari Yaptırım Gerektiren Fiil Olması Halinde Etkin

Pişmanlık

TCK'nın 269. maddesinin 4. fıkrasında; “İftiranın konusunu oluşturan münhasıran idari yaptırım uygulanmasını gerektiren fiil dolayısıyla; a) İdari yaptırıma karar verilmeden önce etkin pişmanlıkta bulunulması halinde, verilecek cezanın yarısı, b) İdari yaptırım uygulandıktan sonra etkin pişmanlıkta bulunulması halinde, verilecek cezanın üçte biri, indirilebilir.” hükmü ile münhasıran idari yaptırımlara ilişkin ayrıca etkin pişmanlık düzenlemesi yapılmıştır. Bu düzenleme ile hâkim indirim yapma konusunda takdir hakkına sahiptir. Ancak aynı maddesinin 1. fıkrası nazara alındığında idari soruşturma başlamadan önce fail iftirasından döner ise hâkim indirim yapmak zorundadır.

Yasal düzenlemeye göre idari amir tarafından soruşturmanın başlatılmasından sonra bu soruşturma ile amire sunulan rapor aşamasında ve nihayetinde soruşturmanın tamamlanıp yetkili amir tarafından karar verilmesine kadar müfterinin iftiradan dönmesi mümkündür. Bu durum a bendi uyarınca cezasından indirim yapılabilecektir. Aynı şekilde idari yaptırım kararı

¹¹⁵³ Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 145.

¹¹⁵⁴ Zafer, *İftira*, X/52.

¹¹⁵⁵ Artuk - Gökcen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1194.

¹¹⁵⁶ Çakır, “İftira Suçu”, 1200.

uygulandıktan sonra da b bendi uyarınca cezasında indirim yapılabilir¹¹⁵⁷. Ancak kanun koyucu tarafından idari yaptırım kararı verilmesinden sonra fakat idari yaptırım kararı uygulanmadan önce iftiradan dönülmesine yönelik bir düzenleme yapılmamıştır. Kanun koyucu idari yaptırım kararının uygulanmasından sonra iftiradan dönmeye önem atfetmiştir. Örnek verecek olursak, Devlet Memurları Kanunu’nun 132/2. maddesi uyarınca bir kamu görevlisi hakkında “aylıktan kesme” cezası takdir edildiğinde, bu ceza, cezanın veriliş tarihini izleyen aybaşında uygulanır. Bu durumda amirin ya da disiplin kurulunun aylıktan kesme cezası verdiği halde bu cezanın kesinleşme ve itiraz aşamasında ve ceza kesinleştikten sonra ancak ceza infaz edilmediği dönemde iftiradan dönme halinde indirim uygulanmayacak iken aylıktan kesme cezası tamamlandıktan sonra iftiradan dönme olması halinde b bendi uyarınca cezadan indirim yapılabilir¹¹⁵⁸.

7.2.8. Basın ve Yayın Yolu İle İftirada Etkin Pişmanlık

5237 sayılı kanunun ilk düzenlenişinde 765 sayılı TCK’da yer almayan düzenlemeye yer vermiş ve iftira suçunda basın ve yayın yoluyla işlenmesi durumunda failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanamayacağı düzenlenmişti. Ancak ceza uygulaması yönünden ağır olan iftira suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde ceza sorumluluğunu daha artırdığı ve eşitlik ilkesine aykırılık olduğuna dair öğretilerdeki eleştiriler yönetilmekteydi. Bu sebeple kanun koyucu tarafından 2005 tarih 5377 sayılı Kanun ile TCK’nın 5. fıkrasındaki; “*Basın ve yayın yoluyla yapılan iftiradan dolayı etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanılabilmesi için, bunun aynı yöntemle yayınlanması gerekir.*” yasal düzenlemesi yapılmıştır¹¹⁵⁹.

TCK’nın 269. maddesinin 5. fıkrasına göre iftira suçundan dolayı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için, bunun aynı yöntemle yapılması gerekir. TCK’nın 6. maddesinde düzenlenen, basın ve yayın yolu ifadesinden; her türlü, yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınların anlaşılması gerekir. İnternet yoluyla işlenen iftira suçu da bu manada değerlendirilebilirse de e-posta aracılığıyla yetkili makamlara gönderilen özel nitelikteki iletiler basın ve yayın yolu kapsamında değildir¹¹⁶⁰.

Bu fıkra uyarınca önemli olan kamuya duyurulan haksız isnattan, yine aynı şekilde kamuya duyurularak dönülmesinin sağlanmasıdır¹¹⁶¹. Ancak 5187 sayılı Basın Kanunun 14/1. Maddesindeki düzenleme de olduğu gibi mağdurun istemde bulunması gerekmez. Başka bir

¹¹⁵⁷ Zafer, *İftira*, X/53.

¹¹⁵⁸ Zafer, *İftira*, X/53-54.

¹¹⁵⁹ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 146-147.

¹¹⁶⁰ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 280.

¹¹⁶¹ Zafer, *İftira*, X/54.

ifadeyle söylemek gerekirse, müfterinin iftiradan dönme arzusu ile bunu kendi iradesiyle yayınlamış olması gerekir. Ancak aynı yöntemle yayınlanıp yayınlanmadığı konusunda ise takdir yetkisi hâkimdedir¹¹⁶².

TCK'nın 269. maddesinin 5. fıkrasına göre etkin pişmanlık hükümlerinden failin faydalanabilmesi için 269. maddenin 1-4. fıkralarının uygulanabilme şartlarını failin taşıyıp taşımadığında hâkim tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir¹¹⁶³. Bir başka ifadeyle, basın ve yayın yoluyla işlenen iftiradan yine basın ve yayın yoluyla yapılan açıklama neticesinde dönülmesi etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesinin ön şartı niteliğindedir¹¹⁶⁴. Fakat etkin pişmanlığın uygulanabilmesi için ek yükümlülük getirilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğu bu sebeple yasal mevzuattan çıkarılması gerektiği de ileri sürülmektedir¹¹⁶⁵.

¹¹⁶² Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 280-281.

¹¹⁶³ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 147.

¹¹⁶⁴ Zafer, *İftira*, X/54.

¹¹⁶⁵ Yıldırım, “İftira Suçuna Etki Eden Nedenler”, 81.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HÜKMÜN İLANI, YAPTIRIM, ZAMANAŞIMI, GÖREV ve YETKİLİ MAHKEME, YARGILAMA İLE BENZER SUÇ TİPLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. Hükümün İlanı

5237 sayılı TCK'da suç karşılığı öngörülen yaptırımlar “ceza” ve “güvenlik tedbirleri” olarak kabul edilmiştir¹¹⁶⁶. TCK'nın 45. maddesindeki; “*Suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır.*” hükmü ve 2/1 maddesindeki; “*Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.*” düzenlemesi ile genel hükümler kısmında kural konulmuştur.¹¹⁶⁷ Ancak kanun koyucu özel hükümler kısmında yer alan TCK'nın 267/9. maddesindeki; “*Basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararı, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilan olunur. İlan masrafı, hükümlüden tahsil edilir.*” düzenlemesi ile genel kuraldan ayrılmıştır¹¹⁶⁸.

Basın ve yayın usulü kullanılarak gerçekleştirilen iftira suçundan kaynaklı olarak iftira faili hakkında mahkûmiyet hükmü verilmesi durumunda talep ile bağlı kalmaksızın, mahkemece re'sen mahkûmiyet hükmünün ilanına karar verilecektir¹¹⁶⁹. Kanuni düzenlemede ilan masraflarının hükümlüden tahsil edilmesine dair ifadesi de dikkate alındığında söz konusu ilan müessesesinin infaza yönelik bir düzenleme olduğunun kabulü gerekir. Kanun koyucu CMK'nın 325/1. maddesinde, yargılama neticesinde ceza ya da güvenlik tedbiri yaptırımına mahkûmiyet hükmü verilmesi durumunda yargılama giderlerinden sanığın sorumlu tutulacağını düzenlemiştir. Ancak TCK'nın 267/9. maddesi kapsamında düzenlenen giderlerin alınması usulü CMK ile uyumlu değildir. Şöyle ki kanun koyucu bu düzenlemede yargılama giderlerinin

¹¹⁶⁶ Erdal Yerdelen, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 41.

¹¹⁶⁷ Mehmet Emin Artuk, “Türk Ceza Hukukunda Yaptırımlar Sistemi”, *Ceza Hukuku Dergisi* 2/4 (2007), 61.

¹¹⁶⁸ “Benzer düzenleme Alman Ceza Kanunu 165. Maddesinde, suçtan zarar görenin talebi üzerine, iftiradan dolayı verilen mahkûmiyet kararının ilan edileceği, suçtan zarar görenin ölmesi halinde kanundaki atıf hükümleriyle ilanı talep edebilecekler açıkça düzenlenmiştir.” Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 161.

¹¹⁶⁹ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 17. CD. 21/01/2022 tarih 2021/209 esas 2022/110 karar; “*Müşteki A..Ö.. hakkında FETÖ silahlı terör örgütü üyeliği gibi sonuçları ağır olan bir suça ilişkin olarak sadece soyut bir beyanla ihbarda bulunan sanık hakkında TCK'nın 267/1. maddesi gereğince verilen hükmün aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilân olunmasına karar verilmeyerek TCK'nın 267/9. maddesindeki basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçundan dolayı verilen mahkûmiyet kararının, aynı veya eşdeğerde basın ve yayın organıyla ilân olunacağı hususundaki düzenlemeye muhalefet edilmesi.*”

sanıktan alınması olarak kabul etmemiş ve ilan masrafının hükümlüden tahsil edileceğini belirtmiştir¹¹⁷⁰. İnfaz masrafının muhakeme masrafı olmaması¹¹⁷¹ ve iftira mahkûmiyetine dair hükmün ilanın infaza yönelik bir düzenleme olması sebebiyle ilan giderleri yargılama giderleri kısmında kabul edilmeyecektir. Bu sebeple derece mahkemesi tarafından hükmün ilanı konusunda karar kurulmakla yetinilip ilanın nerede ve nasıl yapılacağı konusu ile ilan masrafının tahsilini infaz aşamasına bırakması gerekir¹¹⁷². Zira iftira suçuna ilişkin mahkûmiyet kararı kesinleşmeden hükmün ilanı söz konusu olamayacaktır. Bu sebeple hüküm kesinleşmeden önce aynı ya da eşdeğer basın ve yayın organının tespiti isabetli olmayacaktır. İnfaz aşamasında aynı ya da eşdeğer basın ve yayın organının tespiti hususunda tereddüt hasıl olması durumunda CGTİHK'nın 98/1-a maddesindeki “*Mahkûmiyet hükmünün yorumunda duraksama olursa veya sonradan yürürlüğe giren kanun hükmünün Türk Ceza Kanununun 7 nci maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekirse, hükmü veren mahkemeden (.....) duraksamanın giderilmesi veya yerine getirilecek cezanın belirlenmesi için karar istenir.*” hükmü işletilmesi gerekir. Bu hüküm uyarınca ve madde gerekçesinde de zikredildiği üzere dosyanın tamamı hakkında bilgi sahibi olan ve mahkûmiyet hükmünün yorumu hususunda en yetkin mercii olan hükmün ilanına karar veren mahkemeden açıklama yargılaması da denilen bu kurum işletilecektir¹¹⁷³.

Bir görüş hükmün ilanı müessesini, mağdurun zararının telafisi ve saygınlığının yeniden tesisi için bir çeşit düzeltme ve cevap hakkı olarak değerlendirmektedir¹¹⁷⁴. Tekzip hakkı olarak da bilinen düzeltme ve cevap hakkı, yasal dayanağını Anayasa'nın 32. maddesindeki “*Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve kanunla düzenlenir. Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim tarafından ilgilinin müracaat tarihinden itibaren en geç yedi gün içerisinde karar verilir.*” düzenlemesi ile ve bu hakkın nasıl kullanılacağına dair 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu'nun 18. maddesinden ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesinden almaktadır. Kural olarak basın özgürdür. Bu özgürlüğün kapsamında, bilgi edinme, bunları yayma ve eleştirme, bilgileri yorumlama ile bunlardan eser oluşturma haklarını da içermektedir. Ancak özgürlüğün kullanılmasının kanun ile sınırlanabilecek olması sebebiyle kanunlarda

¹¹⁷⁰ Karşı görüş; Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 160.

¹¹⁷¹ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 780.

¹¹⁷² Karşı görüş; Taneri, “İftira Suçu”, 1604.

¹¹⁷³ CGTİHK'nın 98. maddesi gerekçesi; Nimet Özkavalcı, “*İnfaz Hâkimliği* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021) 622.

¹¹⁷⁴ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 122.

cevap ile düzeltme hakkının nasıl kullanılabileceği yasal zemine bağlanmıştır¹¹⁷⁵. Cevap ile düzeltme hakkının yasal zeminle ele alınmasının nedeni kişilerin şeref ve haysiyetine yönelik yayınların her zaman suç içermemesi ya da iftira gibi suç içermesine rağmen mahkûmiyet kararının ceza yargılamasının önlenemez yavaşlığı sebebi ile etkili olmamasından kaynaklanmaktadır¹¹⁷⁶.

765 sayılı TCK'da iftira suçu açısından hükmün ilanına dair bir düzenleme bulunmamasına karşın 43. maddesindeki; *“İdam ve müebbet ağır hapis cezalarını mutazammın olan hüküm ilamının hülasası hüküm sadır olduğu ve cürümün işlendiği mahkumunaleyhin en son ikamet ettiği mahalle veya kariyenin münasip mahallerine asılarak ilan olunur.”* hükmü ile mahkûmiyetin neticelerinden biri olarak düzenlemişti¹¹⁷⁷. Benzer şekilde 765 sayılı TCK'nın 252. maddesindeki; *“Her kim mülki ve askeri memuriyetlerden birini hilaflı nizam ifa veya ifaya teşebbüs eylerse üç aydan iki seneye kadar hapis ile mücazat olunur. Aynı ceza memuriyetini terk ve tatil emri kendisine resmen bildirilmiş olduğu halde yine memuriyetinde devam eden memur hakkında üç aydan iki seneye kadar memuriyetten mahrumiyet cezasıyla birlikte hükmolunur. Mahkeme bu baptaki ilam hülasasının masarifi mahkûmdan alınmak şartıyla cürmün vuku bulduğu veya mahkûmun ikamet eylediği vilayet ceridelerinden biriyle neşir ve ilanını emredebilir”.* hükmü ile memuriyeti terk veya tatil emri kendisine bildirilerek görevi sonlandırılmış olan bir kimsenin kamu görevini usulsüz olarak devam ettirmesi durumunda hükmün ilan edilmesi hususunda hâkime bir takdir yetkisi verilmesi hususu düzenlenmişti¹¹⁷⁸. Kılınç'a göre 765 sayılı TCK'nın 43. maddesinde düzenlenen hususun bir çeşit teşhir olduğu¹¹⁷⁹ ve hatta ülkemizde şu an yalnızca basın ve yayın yoluyla iftira suçunun işleyenlerde bu durumunun var olduğu ileri sürülmüştür. Basın ve yayın suretiyle iftira eyleminde bulunan kimsenin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi için iftira eyleminin gerçekleştiriliş

¹¹⁷⁵ Erol Tatar, “Yasalarımızda Tekzip (Düzeltilme ve Cevap) Hakkı ve Uygulaması”, *Ankara Barosu Dergisi* 4 (2008), 99.

¹¹⁷⁶ Feyyaz Gölcüklü, “Radyo-Televizyonda Düzeltilme ve Cevap Hakkı”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 20/4 (1965), 126.

¹¹⁷⁷ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 161; “Bu hükme benzer bir düzenleme mülga TCK madde 26 ve 27'de ‘adli tevbih’ olarak düzenlenmişti.”

¹¹⁷⁸ Derya Hilal Kurt, *İftira Suçu* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi 2020), 128.

¹¹⁷⁹ Ahmet Kılınç, “Mukayeseli Hukuk ve Hukuk Tarihi Açısından Yaptırım Türü Olarak Teşhir”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11/1 (2007), 1022; Yerdelen, *Cezanın Belirlenmesi (Türk-Alman Uygulaması)*, 16: “Şerefe yönelik cezaların bir türü mahkûmiyet hükmünün yayınlanmasıdır. 5237 sayılı TCK'nın genel hükümlerinde bu cezaya yer verilmemiş olmakla birlikte, TCK'nın 267/9. maddesine göre iftira suçunda mahkûmiyet hükmünün yayınlanması yer almıştır.”

biçimi ile uyumlu bir şekilde basın ve yayın yoluyla yayınlanması gerektiği bu sebeple hükmün ilanı müessesinin bir nevi teşhir olduğunu ileri sürmüştür¹¹⁸⁰.

Teşhirin cezasının birden fazla tesiri olduğu ileri sürülmektedir. Buna göre teşhir, toplumun haberdar olduğu suçun, aynı şekilde topluma duyurulması ile failin cezalandırıldığının haber verilmesidir. Bu yaptırım ile topluma adaletin tecelli ettiği hususunda bir bildirimde bulunulduğu gibi, yaptırımının uygulanması ile bir nevi ibret oluşturmaya ve cezaların genel önleme saikine hizmet ettiği belirtilmektedir. Böylelikle toplumun adalet duygusu tatmin edildiği ve toplumun devlete olan güveninin pekiştirildiği görüşü¹¹⁸¹ ileri sürülmekte ise de bu görüşün TCK'nın benimsediği sisteme uygun olduğu söylenemez. Çünkü TCK'da cezalar ve güvenlik tedbirlerine ilişkin düzenlemeler arasında hükmün ilanı şeklinde bir yaptırıma yer verilmemiştir. Bu sebeple özel hükümler kısmında yer alan hükmün ilanı düzenlemesi genel hükümlerde benimsenen yaptırım biçimleriyle uyumlu değildir. Kaldı ki, ceza hukuku yaptırımlarının kişinin sosyalleştirilmesine hizmet etmesi gerekir. İnsan onurunu zedeleyen bir yaptırımın ceza hukuku sisteminde yeri olmaması gerekir. Ayrıca hükmün ilanı ile sadece suçu işleyen değil onun yakınları da lekelenmekte ve yaptırımın bireyselliğini etkilemektedir¹¹⁸². Bunun yanı sıra gerek Basın Kanunu'nun 14. maddesinde gerekse Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunu'nun 18. maddesinde kişinin talebi doğrultusunda şeref ve haysiyetine yönelik rencide edici ya da gerçeğe aykırı yayının düzeltilmesine yönelik hakkını kullanabilmektedir. Kanun koyucu tarafından gerekçesi tam olarak ortaya konulmadan sadece bir suç ile ilgili hükmün ilanı müessesini kabul edilmesi, insan onuruna aykırı uygulamanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla ceza hukukunun genel ilkelerine uyumlu olmayan ilan müessesinin kanun metninden çıkarılması yerinde olacaktır.

2. Yaptırım

Cezanın belirlenmesi, failin fiilleri ile gerçekleştirdiği suç karşılığında uygulanması öngörülen yaptırımın kapsam ve nev'inin tespit edilmesidir¹¹⁸³. Buna göre, failin işlediği fiile karşılık tespit edilecek ceza, bizzat kanun koyucu tarafından soyut belirleme ile başlar. Cezanın soyut belirlenmesi ile suçun önlenmesi ve suçlunun toplumdan uzaklaştırılmasına yönelik ceza

¹¹⁸⁰ Kılınç, "Mukayeseli Hukuk ve Hukuk Tarihi Açısından Yaptırım Türü Olarak Teşhir", 1027.

¹¹⁸¹ M. Muhtar Çağlayan, *Türk Ceza Kanunu* (Ankara: Yetkin Yayınları, 1986), 3/369.

¹¹⁸² Zafer, *İftira*, X/61.

¹¹⁸³ Özge Apiş, *Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 66.

bizzat kanun koyucu tarafından tespit edilir¹¹⁸⁴. Soyut ceza, kanunda; ceza konusunda hâkime takdir hakkı bırakmayacak şekilde mutlak ceza; hâkime cezanın tespiti konusunda (hapis veya adli para cezası) seçim hakkı tanıdığı seçenekli ceza; cezanın alt ve üst sınırını göstermek suretiyle alt-üst sınırlı ceza biçimde gösterilebilir. Cezanın belirlenmesini hâkimin takdirine bırakan ve cezalarının bireyselleştirilmesine olanak tanıyan alt-üst sınırlı ceza biçimi, ceza ile ulaşılmak istenen amaca daha uygun olduğu kabul edilmektedir¹¹⁸⁵. Kanun koyucu TCK’da iftira suçunun cezasını alt-üst sınırı belirleyerek düzenlemiştir.

Türk ceza hukukunda cezanın belirlenmesindeki temel ilke “kusursuz ceza olmaz” (nulla poena sine culpa) ilkesidir¹¹⁸⁶. Faile, sadece kanunda belirlenen alt-üst sınırları aşmadan ceza tespit edilmesi kusur ilkesine uygun olmadığı gibi, alt-üst sınır arasında belirlenen cezanın da failin kusuru ile açıkça orantısız olmaması gerekir¹¹⁸⁷. TCK’da bunun için “*Genel Hükümler Kitabı*”nın “*Yaptırımlar*” başlıklı üçüncü kısmının üçüncü bölümünde “*Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi*” hükümleri düzenlenmiştir. Buna göre TCK’nın 61. maddesi kapsamında “cezanın belirlenmesine”, 62. madde kapsamında ise “takdiri indirim nedenleri” yer verilmiştir.

Cezanın bireyselleştirilmesi önemli bir durum olup, aslında kanun koyucu tarafından öngörülen soyut cezanın her somut olayda failin kişiliğine uygun hale getirilmesidir. Buna göre hâkim cezanın bireyselleştirilmesi açısından somut cezayı saptarken, ceza hukukunun temel esaslarını, yasal veya takdire bağlı artırım veya indirim sebeplerini, cezanın saptanmasında izlenecek sırayı ve takdir yetkisi ile sınırlarını göz önünde bulundurmak durumundadır¹¹⁸⁸.

¹¹⁸⁴ Nur Centel, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ye Armağan*, (2001), 356.

¹¹⁸⁵ Centel, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, 357; Anayasa Mahkemesi 25.05.1967 tarih 1966/32 esas 1967/13 karar; “Cezaların, suçların ağırlık derecelerine göre önleme ve ıslah araçları da gözönünde tutularak adaletli bir ölçü içinde konulması ceza hukuku esaslarındandır. Cezanın, kanunda gösterilen iki had arasında tayini yetkisinin hâkime bırakılması da cezanın ferdileştirilmesi prensibinin bir sonucudur.”

¹¹⁸⁶ Adem Sözüer, “Türk Ceza Hukuku Reformu; Dünü, Bugünü ve Yarını”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan*, 21/Özel Sayı (2019), 3046.

¹¹⁸⁷ Irmak Koruculu, *Türk Ceza Hukukunda Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi–Ceza Hukuku Monografileri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 147.

¹¹⁸⁸ Centel, “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”, 358; Yargıtay 8. CD. 04.05.2023 tarih 2021/2917 esas 2023/2854 karar; “Sanık her ne kadar suçlamayı kabul etmemiş ise de; katılan beyanları ve dosyadaki olgular itibari ile sanığın gerçekleşmediğini bildiği halde katılan hakkında kendisini tehdit ettiği gerekçesi ile şikayetçi olduğu ve bu iddiaların, Anayasanın 74 üncü maddesinde düzenlenen anayasal ihbar ve şikayet hakkı kapsamında kalmadığı, bu bağlamda somut olayda iftira suçunun yasal unsurlarının oluştuğu, ayrıca sanık hakkında temel cezanın, 5237 sayılı Kanun’un 3 üncü ve 61 inci maddeleri gereğince, sanığın üzerine atılı suç için kanunda ön görülen alt ve üst sınırlar arasında, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zararın ağırlığı, sanığın kastının yoğunluğu, amaç ve saiki göz önüne alınarak usule uygun olarak belirlendiği anlaşılmakla; mahkemenin kabul ve uygulamasında hukuka aykırılık görülmemiştir.”

Yargıtay 8. CD. 14.03.2023 tarih 2020/18903 esas 2023/1288 karar; “Sanık hakkında temel ceza belirlenirken, suçun temel şekline nazaran daha ağır ceza gerektiren, 5237 sayılı Kanun’un 267 nci maddesinin üçüncü fıkrası uygulandıktan sonra, zincirleme suç hükümlerini düzenleyen aynı Kanun’un 43 üncü maddesi

Kanunda suçun tipiklik unsurları dışında kalan cezanın artırımı veya indirimini gerektiren sebepler düzenlenmiştir. Bu şekilde suçun unsurları ve nitelikli hallerini ortaya koyan şartlar aynı zamanda cezanın saptanması esnasında nazara alınacak kriterler ile aynı olabilir. Ancak aynı mahiyetteki kriterler cezanın belirlenmesinde sürecinde bir kez değerlendirilmelidir TCK'nın 61/3. fıkrasında; *“Birinci fıkra da belirtilen hususların suçun unsurunu oluşturduğu hallerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz”* düzenlemesi ile cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde etkili olan husus yalnızca bir kez değerlendirilecektir¹¹⁸⁹. Çifte değerlendirme yasağı olarak adlandırılan bu durum ceza hukukundaki her fiil ancak bir kez cezalandırılır ilkesi olan “non bis in idem” ile aynı mantığın ürünüdür. Buna göre, cezanın belirlenmesinde etkili olan ve hâkimin mutlak şekilde nazara alması gereken hususlar aynı zamanda suçun unsuru ya da ağırlatıcı veya hafifletici sebep ise bunlar ancak bir kez kullanılabilir. Bir başka ifadeyle bunlar hem unsur hem cezanın belirlenmesinde etkili sebep veya hem nitelikli hali oluşturan hem de cezanın belirlenmesine etki eden neden olarak kullanılamazlar¹¹⁹⁰.

Netice sebebiyle ağırlaşmış hali açısından kanun koyucu oransal artırımı uygulanacağını düzenlemiş olması durumunda, öncelikli olarak suçun temel şekline göre ceza tayin edilecek ondan sonra netice sebebiyle ağırlaşmayı düzenleyen madde ya da fıkra ya göre ceza artırılacaktır¹¹⁹¹. TCK'da kanun koyucu hukuka aykırı isnadın mağdurun üzerindeki etkilerini göz önüne alarak 267. maddenin 3 ve devam fıkralarda iftira failine daha ağır ceza verilmesini gerektiren haller düzenlemiştir. Söz konusu haller suçun neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri olarak kabul edilmesi gerekir¹¹⁹². Dolayısıyla TCK'nın 267/3. maddesine göre mağdurun kendisine isnat edilen hukuka aykırı fiili işlemediği gerekçesi hakkında beraat veya kovuşturmayla yer olmadığı karar verilmiş ve mağdur kendisine isnat edilen bu fiil nedeniyle yürütülen yargılama sürecinde gözaltına alma ve tutuklama dışında başka bir koruma tedbirine maruz kalmışsa suçun temel şekline göre verilecek ceza yarı oranda artırılacağı düzenlenmiştir. Bu durumda önce 267/1. madde de belirlenen bir yıldan dört yıla hapis cezası sınırları içerisinde temel ceza belirlenecek daha sonra 61/4. maddesi uyarınca temel ceza yarı oranda artırımına

uygulanması gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması suretiyle 5237 sayılı Kanun'un 61 inci maddesine aykırı davranılması bozma nedeni yapılmıştır.”

¹¹⁸⁹ İlhan Üzülmaz, “Yeni Ceza Kanunu’nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/2-4 (2006), 217.

¹¹⁹⁰ Erdal Yerdelen, “Çifte Değerlendirme Yasağı”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/2 (2012), 114-115.

¹¹⁹¹ Üzülmaz, “Yeni Ceza Kanunu’nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi”, 221.

¹¹⁹² Üzülmaz, “İftira Suçu”, 834-835; Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 147; Zafer, *İftira*, XI/42; Yıldırım, *İftira ve Suç Uydurma Suçları*, 87.

tabi tutulacaktır. Çifte değerlendirme yasağı kapsamında, iftiranın kişinin üzerinde oluşacak bu şekildeki etkileri cezanın ağırlaştırılmasına yönelik hal kapsamında değerlendirileceğinden ayrıca 61/1-e’de gösterilen ve temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınacak kriter olan “meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı” kriteri kapsamında değerlendirilemeyecektir¹¹⁹³.

Seçimlik hareketli suç tiplerinde, bu hareketlerden tamamının işlenmesi halinde suç tipi gerçekleşebileceği gibi seçimlik hareketlerden birinin işlenmesi halinde de suç gerçekleşebilir. Aynı şekilde seçimlik nitelikli unsurların bir olayda birleşmesi de mümkündür. Bu durumda nitelikli hallerden bir kez artırım yapılması yeterli olacak ancak mahkeme temel cezanın belirlenmesinde üst sınırı doğru yaklaşılarak ceza tayin edebilecektir¹¹⁹⁴. İftira suçu açısından bu durumu değerlendirecek olursak, iftira suçunun maddi eser ve delil uydurularak işlenmesi halinde, 1. fıkra göre temel ceza tayin edilecek olup bu ceza üzerinden 2. fıkra nitelikli hal olarak düzenlenen maddi iftira için öngörülen yarı oranda artırım yapılarak uygulanacaktır¹¹⁹⁵. Kanuni düzenleme dikkate alındığında 3. fıkra kapsamında olması halinde yukarıdaki fıkralara göre artırım yapılacağı düzenlendiği için kanunilik ilkesi gereğince buna göre hüküm kurulması gerekecektir. Yargıtay’da bu konuda kanun düzenlemesini nazara 3. fıkra kapsamında artırım uygulanması gerektiğine dair karar vermiştir¹¹⁹⁶. Ancak 267/3. madde kapsamında mağdur hakkında birden fazla koruma tedbirinin uygulanmış olması halinde bir defa artırım uygulanacak ancak ortaya çıkacak mağduriyet ve zararın ağırlığı temel cezanın belirlenmesinde değerlendirilebilecektir¹¹⁹⁷.

¹¹⁹³ Zafer, *İftira*, X/43.

¹¹⁹⁴ İlhan Üzülmüş, “Yeni Ceza Kanunu’nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi”, 220.

¹¹⁹⁵ Zafer, *İftira*, X/43.

¹¹⁹⁶ Yargıtay 8. CD. 29.03.2022 tarih 2019/6031 esas 2022/5250 karar; “Sanığın aşamalarındaki savunmasında, zorla alındığını belirttiği telefonun, şikayetçinin eşi tarafından kendisine iade edildiğini, aynı gün, ... numaralı hattı ...bayisinden tekrar yedek olarak çıkarttığını ifade etmesi, sanık adına ayrıca ... nolu bir başka numaranın da kayıtlı olduğunun tespit edilmiş olması karşısında, sanığın yeniden çağrılarak elinden zorla alındığını iddia ettiği telefonla kullandığı hattın ... numara olup olmadığını sorulması, olay günü numaralı hattın yedeğinin çıkarılıp çıkarılmadığının ilgili kurumdan sorulması ve şikayetçinin eşinin kimlik bilgilerinin tespit edilerek telefonun iadesi konusunda tanık sıfatıyla beyanının alınmasından sonra, sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik araştırmayla yazılı şekilde hüküm kurulması, Soruşturma sırasında alınan doktor raporunun, sanığın şikâyeti üzerine, delil toplamak amacıyla alındığı ve adli raporda, sanığın burun yan kemiğinde hassasiyet olduğunun belirtilmesi karşısında, sanığın TCK’nın 267/2. maddesi kapsamında hangi maddi eser ve delilleri uydurarak iftira suçunu işlediği, denetime olanak verecek biçimde gösterilip tartışılmadan, yetersiz gerekçeyle ilgili madde gereğince sanık hakkında fazla ceza tayin edilmesi, Sanığın isnadı nedeniyle mağdur hakkında arama tedbirinin uygulanmasına karşın, sanık hakkında iftira suçundan tayin edilen cezanın TCK’nın 267/3. maddesi gereğince arttırılması gerektiğinin gözetilmemesi, Sanık hakkında, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan, TCK’nın 109/1. maddesi gereğince hapis cezası tayini sırasında, “TCK’nın 267/4. maddesi delaletiyle” ibaresinin yazılmaması suretiyle CMK’nın 232/6. maddesine aykırı davranılması.” bozma sebebi yapmıştır.

¹¹⁹⁷ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1842.

Netice de mahkeme tarafından maddede öngörülen cezalar dikkate alınarak kısa süreli hapis cezasına hükmedildi ise mahkeme bu cezayı TCK'nın 50/1. maddesi uyarınca yasal metinde yer alan tedbirlere ya da adli para cezasına çevirebilir. Sonuç ceza adli para cezası değil de hapis cezası olarak belirlendi ise kanuni şartların sağlanması halinde cezası TCK'nın 51. maddesi gereğince cezası ertelenebilir¹¹⁹⁸. Aynı şekilde sonuç cezanın yasal şartları sağlanması halinde CMK'nın 231. maddesinde uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması da uygulanabilecektir¹¹⁹⁹.

21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kanunu'nun 25. maddesiyle yürürlükten kaldırılan 4926 Sayılı mülga Kaçakçılık Kanunu'nun 32. maddesindeki; *“Kaçakçılık suçlarını uyduranlar veya başkalarına iftira veya kaçakçılık davalarında yalancı şahitlik yapanlar Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddelerinde belirtilen cezalar üçte bir artırılarak cezalandırılır. Bu fiilleri işleyen kimse, tertip ve uydurmada kullandığı kaçak maddelerden dolayı ayrıca kaçakçılık cezasıyla da cezalandırılır. Yukarıdaki fıkra da belirtilen durumlarda haksız isnatta bulunanlar hakkında genel hükümlere göre tazminat davası açma hakkı saklıdır.”* ile ayrıca cezanın artırılmasına dair düzenleme vardı. Ancak 5607 sayılı Kanunu'na benzer bir hüküm eklenmediği için artırım sebebi olarak uygulanamayacaktır.

3. Rücu

Geri dönme¹²⁰⁰ anlamına gelen rücu kavramı, esas kaynağını Anayasa'nın 40'ıncı maddesindeki; *“Kişinin, resmi görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da kanuna göre, devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.”* düzenlemesinden almaktadır. Aynı şekilde iftira suçunun hukuki sonuçlarıyla ilgili CMK'nın 143/3. fıkrasında; *“İftira konusunu oluşturan suç veya yalan tanıklık nedeniyle gözüaltına alınma ve tutuklama halinde; Devlet, iftira eden veya yalan tanıklıkta bulunan kişiye de rücu eder.”* düzenlemesi bulunmaktadır. Bu düzenleme ile iftira neticesinde mağdur, gözüaltına alınma veya tutuklama koruma tedbirine maruz kalırsa ortaya çıkan zararın tazmini halinde bu müfteriye rücu edilecektir. Kanuni düzenleme dikkate alındığında mahkemenin rücu etme konusunda takdir hakkı yoktur. Gözüaltına alınma ya da tutuklamaya yönelik koruma tedbirinin uygulanması halinde mahkeme iftira suçunu işlediği sabit olan kişiye muhakkak rücu edecektir¹²⁰¹.

¹¹⁹⁸ Meran, *AİHM Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 242.

¹¹⁹⁹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 163.

¹²⁰⁰ Türk Dil Kurumu (TDK), “Rücu” (Erişim 22 Aralık 2023).

¹²⁰¹ Efe Can Karabulut, “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat: Kurumun Türk Hukukunda AİHM Kararları Işığında Gelişimi”, *Terazi Hukuk Dergisi* 212 (2024), 111.

İftira mağdurunun uğradığı zararların tazmini için devlete karşı dava açması zorunlu değildir. Mağdur, haksız isnatta bulunan kişiye Borçlar Kanunu hükümleri çerçevesinde hakkında uygulanan koruma tedbirlerinden kaynaklı zararlarının tazmini için görevi ve yetkili hukuk mahkemelerinde de dava açabilir¹²⁰². Ancak mağdur zararın tazmini konusunda devlete karşı adli yargıda dava açmayı tercih ettiğinde kanun koyucu koruma tedbirlerinden sadece gözaltına alınma ve tutuklamayı düzenlediği için buna ilişkin zararların tazmini rücu edilecektir. Bunun dışındaki arama, elkoyma vb. gibi koruma tedbirlerinin mağdur hakkında uygulanması ve bu tedbirlerin uygulanmasından sebep devletin tazminat ödenmesi halinde müfteriye bunlar rücu edilemeyecektir¹²⁰³. Doktrinde, sadece gözaltına alınma ve tutuklanma koruma tedbirlerinin uygulanması halinde rücu edilmesinin öngörölmüş olması eleştirilmektedir¹²⁰⁴. Zira kanun koyucu tarafından madde gerekçesinde tutuklanan veya gözaltına alınan mağdura ödenen tazminatın dayanağı hususunda bir açıklamada bulunmamıştır. Kanun lafzına göre rücunun nedeni, iftira atılmasaydı mağdur gözaltına alınmaz ya da tutuklanmaz düşüncesi ise iftira atılmasaydı kişinin malvarlığına elkonulmaz, ölçsüz bir aramaya tabi tutulmaz ya da yakalanmazdı. Kanun koyucunun koruma tedbirlerinden gözaltına alınma ve tutuklamayı ele alıp diğer tedbirler açısından bir düzenleme yapmaması bu anlamda bir eksiklik¹²⁰⁵.

Koruma tedbirleri sebebiyle tazminatta, mağdurlar maddi ve manevi zararı isteyebilmeleri¹²⁰⁶ mümkün ise de mağdur hakkında uygulanan gözaltına alınma veya tutuklama tedbirinin uygulanması ile iftira fiili arasında illiyet bağının bulunması gerekir¹²⁰⁷. Ayrıca söz konusu tazminatın rücu edilebilmesi için failin iftiradan dolayı mahkûm olması ve mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi gerekir¹²⁰⁸. CMK'nın 141/1. maddesinde düzenlenen bir

¹²⁰² Uğur Aşkın, “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminatta Rücu Sorunu”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (2018), 36; Nabi Özalp, “Uygulamada Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 145 (2019), 91.

¹²⁰³ Erdal Yerdelen, *Soruşturma ve Koruma Tedbirleri* (Ankara: Adil Yayınevi, 2006), 129.

¹²⁰⁴ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 163; Hakan Hakeri, *Genel Hükümler ve Ceza Muhakemesi Kanunu Hükümlerine Göre Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 527.

¹²⁰⁵ Ragıp Şahin, *Teori ve Uygulamalı Koruma Nedeniyle Tazminat Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 586.

¹²⁰⁶ Aşkın, “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminatta Rücu Sorunu”, 29.

¹²⁰⁷ Veysel Candan Canoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat Davaları (Haksız Yakalama, Gözaltı, Tutuklama, Arama Ve El Koyma)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 195; Uğur Yargun, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), 127.

¹²⁰⁸ Rezan Epözdemir, “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat”, *Terazi Hukuk Dergisi* 12/135 (2017), 24; Hamide Zafer, “Muhakemesinde Koruma Tedbiri Mağdurlarının Tazminat Hakkı”, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (2010), 99.

yıllık hak düşürücü sürede mahkûmiyet kararının kesinleşmesi ile başlayacaktır¹²⁰⁹. Tazminat, devlet hazinesinden verildiği için hazine temsilcisi, tazminat hakkında karar veren mahkemeye, müfteriyi davalı olarak gösterecek şekilde başvuracaktır¹²¹⁰.

4. Zamanaşımı

TCK’da kullanılan bir ifade olarak dava zamanaşımında, suçun işlendiği tarihten sonra belirli bir zamanın dolması ile suçun cezalandırılabilirliğini kaldıran bir sebep olarak kabul edilmiştir. Gerçekleştirilen fiil, dava zamanaşımı dolmasına karşılık, hukuken tasvip edilmeyen bir fiildir. Dolayısıyla suç olma özelliğini muhafaza eder. Ancak izlenen suç siyaseti gereğince devlet, dava zamanaşımında, suça konu eylemi gerçekleştirdiğinden şüphelenilen kimse için kovuşturma işlemlerinin yapılmasına devam edilmesinden vazgeçmektedir¹²¹¹. Bir başka ifadeyle suçun işlenmesinden itibaren yasal düzenlemedeki sürelerin geçmesi ile devletin dava açma hakkı sona ermektedir. Zira suç işlenmesinin ortaya çıkardığı toplumsal endişe zamanla azalır ve kaybolur. Kaldı ki zamanın geçmesi ile birlikte delillerin elde edilmesi de neredeyse imkânsız hale gelir¹²¹².

765 sayılı TCK döneminde dava zamanaşımının başlangıcı genel kurala göre fiilin işlendiği gün başlamaktaydı. Ancak genel kuralın iftira suçu açısından da uygulanacak olması sebebiyle eleştirilmekteydi. Çünkü iftira sebebiyle mağdur cezaevinde iken iftira atan fail açısından zamanaşımı süresi müfteri lehine olacak şekilde işlemeye devam ediyordu. Hatta bu sıkıntılı durumu aşmak için imkânsız olmasına rağmen bazı yazarlarca iftira suçu mütemadi suç olarak kabul edilmişti. Böylece dava zamanaşımını temadinin sonunda yani iftira mağdurunun masum olduğunun sübutu anında başlatmak istenmişti. Ancak bunun çözümünün iftira suçunu mütemadi suç olarak kabulünden ziyade kanun koyucu tarafından iftira suçunda zamanaşımına yönelik özel bir düzenleme yapılması gerektiği ileri sürülmekteydi¹²¹³.

5237 sayılı TCK ile birlikte iftira suçunun özelliği dikkate alınarak zamanaşımı bakımından özel bir düzenleme yapılmıştır. Bu özel durum 267/8. maddesindeki; “*İftira suçundan dolayı dava zamanaşımı, mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten başlar.*” düzenlemesi ile kanunda yerini almıştır. Böylelikle TCK’nın 66. maddesindeki, dava zamanaşımı süresinin

¹²⁰⁹ Özgün Özyüksel; “Türk Ceza Muhakemesi Kanunu’nun ‘Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat’ Kurumunu Düzenleyen Hükümlerine İlişkin Bazı Tartışmalı Noktalar”, *Başkent Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/2 (2020), 324.

¹²¹⁰ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 600.

¹²¹¹ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 1078; Fatih Selami Mahmutoğlu – Serra Karadeniz, *Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2017), 1473.

¹²¹² Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2007), 428.

¹²¹³ Erem, “İftira”, 1068.

suçun tamamlanmasıyla başlayacağına yönelik genel kural ile ortaya çıkacak mağduriyet engellenmiştir. Aksi takdirde hukuka aykırı fiil isnadı sebebiyle masum bir kimsenin mağduriyetine yol açan ve aradan geçen süre sebebiyle iftira failinin dava zamanaşımını sebebiyle cezasız kalması düşünülemezdi. Madde gerekçesinde de; “*Sekizinci fıkra, iftira suçunda zamanaşımı bakımından sürenin hangi tarihten itibaren başlayacağı hususunda özel bir hüküm yer almaktadır. Isnat edilen suç dolayısıyla yapılan kovuşturma sonucu hükmün kesinleşmesiyle, iftiranın sabit olabileceği ve dolayısıyla takibata girişileceği aşikâr olduğundan böyle bir hükme olan zorunluluk meydandadır.*” ifadeleriyle bu durum ortaya konulmuştur. Yeni düzenlemeye göre, iftira mağduru hakkındaki soruşturmanın, kovuşturmaya yer olmadığı kararı veya açılan davanın beraatine yönelik karar ile sonuçlanması ve söz konusu kararların kesinleşmesi ile iftira fiilinin zamanaşımı işlemeye başlayacaktır. Yargıtay da zamanaşımının başlaması hususunda mağduru hakkında verilen kararın kesinleşmesi tarihini esas aldığına dair karar vermiştir¹²¹⁴.

TCK’nın 66/4. maddesinde; “*Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur.*” düzenlemesi ile 66/3. maddesindeki; “*Dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur.*” düzenlemesi dikkate alındığında zamanaşımı süresinin hesabında soyut ceza sistemi benimsenmiştir. Bir başka ifadeyle zamanaşımı süresinin tespit edilmesinde, söz konusu suçla alakalı bir şekilde karar kurulması mümkün olan en yüksek ceza miktarı dikkate alınmalıdır¹²¹⁵.

Şikâyet veya ihbar yoluyla işlenen iftira suçunun cezası bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası olarak gösterildiğinden (TCK’nın 267/1. fıkrası), TCK’nın 66/1-e gereğince dava zamanaşımı süresi 8 yıl olarak dikkate alınacaktır¹²¹⁶. Maddi iftiranın cezası bir yıl yıldan dört

¹²¹⁴ Yargıtay 6. CD. 01/11/2021 tarih 2021/18385 esas 2021/16658 karar; “*Sanığa yüklenen ve 5237 sayılı TCK’nın 267/1. maddesine uyan iftira suçunda dava zamanaşımının TCK’nın 267/8. maddesine göre; “mağdurun fiili işlemediğinin sabit olduğu tarihten” başlaması gerektiği, mağdur D. hakkında sanık olmadığının anlaşılması ve bu sırada ölmesi sebebiyle düşme verilen kararın 17/12/2012 tarihinde kesinleştiği ve dava zamanaşımının bu tarihte başladığı anlaşılmakla tebliğnamede düşme isteyen düşünceye iştirak edilmemiştir.*”

¹²¹⁵ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 1078; karşı görüş, Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 763: “*5237 sayılı TCK ile dava zamanaşımı süresinin hesaplanmasında kendine özgü karma bir sistemin uygulanacağı kanaatindeyiz.*”

¹²¹⁶ Yargıtay 8. CD. 08.11.2023 tarih 2023/2850 esas 2023/8624 karar; “*Sanığın yargılama konusu eylemi için, 5237 sayılı Kanun’un 267 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca belirlenecek cezanın türü ve üst haddine göre aynı Kanun’un 66 ncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi gereği 8 yıllık olağan zamanaşımı süresinin öngörüldüğü anlaşılmıştır. 5237 sayılı Kanun’un 67 nci maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca zamanaşımı süresini kesen son işlemin 27.01.2015 tarihli sanığın sorgu tarihi olduğu ve bu tarihten karar tarihine kadar, 8 yıllık olağan zamanaşımı süresinin gerçekleşmiş olduğu belirlenmiştir.*”

yıla kadar hapis cezasının yarı oranında artırılması gerektiğinden (TCK'nın 267/2. maddesi), TCK'nın 66/1-d gereğince dava zamanaşımı süresi on beş yıl olacaktır. Dava zamanaşımını kesen sebeplerin varlığı halinde TCK'nın 67/4. maddesi gereğince zamanaşımı süresi şekli iftirada en fazla on iki yıl, maddi iftirada ise yirmi iki yıl altı ay olabilecektir. Aynı şekilde TCK'nın 66/2. maddesi gereğince iftira suçu fail, on iki yaşını doldurmuş olup da henüz on beş yaşını doldurmamış ise bu sürenin yarısı, on beş yaşını doldurmuş olup da henüz on sekiz yaşını doldurmamış ise bu sürenin üçte ikisinin geçmesi ile zamanaşımı dolmuş sayılacaktır¹²¹⁷.

2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu ya da 5187 sayılı Basın Kanunu gibi bazı özel ceza yasalarında düzenlenen suçlarla ilgili bir muhakeme engeli olan davaların belirli sürede açılması mecburiyeti getirilmiştir. Buna göre iftira suçunun basın ve yayın yolu ile işlenmesi durumunda Basın Kanunu'nun 26. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Basın Kanunu'nun 26. maddesine göre basılmış eserler yoluyla işlenen suçlarla ilgili ceza davalarının, muhakeme şartı olarak, günlük süreli yayınlar yönünden dört ay, diğer basılmış eserler yönünden altı ay içerisinde açılması gerekir. Süreler, basılmış eserlerin Cumhuriyet savcılığına teslim edilmesi ile başlar. Basılmış eserlerin Cumhuriyet savcılığına teslim edilmemesi durumunda, sürenin başlangıcı, suçun Cumhuriyet savcılığı tarafından öğrenildiği tarih olacaktır. Ayrıca son yıllarda artan internet haberciliğinin yaygınlaşması, yasal boşluklar sebebiyle denetimin zorlaşması sebebiyle kanuni düzenleme yapılması zorunlu hale gelmiştir¹²¹⁸. Bu sebeple kanun koyucu tarafından 7418 sayılı Kanun ile Basın Kanunu kapsamına internet haber sitelerini de eklemiştir. Bu düzenlenme ile internet haber siteleri üzerinden işlenen suçlarla ilgili ceza davalarının muhakeme şartı olarak dört ay içerisinde dava açılması zorunludur. Dört aylık süre internet haber sitesi yoluyla işlenen suçun başsavcılığa ihbarın yapılması ile başlar ve TCK'da belirlenen zamanaşımına yönelik süreleri aşamaz. Sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen yayımlanan aleyhine açılacak dava yönünden süre, yetkili hakkında verilecek beraat kararının kesinleşmesinden itibaren başlar. Sorumlu müdürün yayımlanan eserin sahibini bildirmesi

¹²¹⁷ Zafer, *İftira*, X/61; Yargıtay 8 CD. 26.06.2018 tarih, 2017/9790 esas 2018/7476 karar; “Suç tarihi itibarıyla 15 yaşını doldurup 18 yaşını doldurmayan suça sürüklenen çocuğa yüklenen suçun yasa maddesinde öngörülen cezasının türü ve üst sınırı itibarıyla 5237 sayılı TCK'nın 66/1-e, 66/2 ve 67/4. maddelerinde belirlenen 7 yıl 12 aylık dava zamanaşımının, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen dönemdeki durma süresi de belirtilen olağanüstü zamanaşımı süresine eklendikten sonra TCK'nın 267/8 maddesi gereğince mağdurun suçu işlemediğinin sabit olduğu tarih 05.07.2009 tarihinden temyiz incelemeye tarihine kadar gerçekleştiği anlaşılmış ve suça sürüklenen çocuk müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmele sair yönleri incelenmeyen hükmün 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK'nın 321. maddesi uyarınca bozulmasına,”

¹²¹⁸ Burcu Ezer, “İnternet Haber Sitelerinin Basın Kanunu ve Basın İş Kanunu Kapsamına Eklenmesinin Hüküm ve Sonuçları”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Fakültesi Dergisi* 2 (2023), 446.

durumunda, eser sahibi aleyhine açılacak davada süre, bildirim tarihinden itibaren başlar. Kovuşturulması şikâyeteye bağlı suçlarda dava açma süreleri, suç için kanunun öngördüğü dava zamanaşımı süresini aşmamak kaydıyla, suçun işlendiğinin öğrenildiği tarihten başlar. Kamu davasının açılması izin veya karar alınmasına bağlı olan suçlarda, izin veya karar için gerekli başvurunun yapılmasıyla dava açma süresi durur ancak durma süresi dört ayı geçemez.

Basın faaliyetlerinin demokratik hayattaki önemi, basının uzun süre ceza tehdidi altında tutulmaması ve basın yoluyla işlenen suçların hızlı bir şekilde sonuçlandırılması için kanun koyucu tarafından dava açma süresi öngörülmüştür¹²¹⁹. Hak düşürücü süre niteliğinde olan bu sürelerin geçirilmesi ile dava açma hakkı son bulmaktadır¹²²⁰. Basın yoluyla işlenen iftira suçu açısından da Basın Kanunu'nda düzenlenen özel hükmün uygulanması gerekecektir¹²²¹. Bir başka ifadeyle basın yoluyla iftira suçunun işlendiği iddiası ile ilgili olarak Cumhuriyet savcılığının Basın Kanunu'nun 26. maddesi ve 10. maddesi gereğince işlem tesis etmesi

¹²¹⁹ Hüsamettin Uğur, “Basın Kanuna Göre Dava Açma Sürelerinin Yetersizliği ve Anayasaya Aykırılığı Üzerine Değerlendirmeler”, *Terazi Hukuk Dergisi* 47 (2010), 109.

¹²²⁰ Uğur, “Basın Kanuna Göre Dava Açma Sürelerinin Yetersizliği ve Anayasaya Aykırılığı Üzerine Değerlendirmeler”, 109; Erhan Günay, *Uygulamalı-Örneklili Dava ve Ceza Zamanaşımı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 74; Süleyman Özar, *Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 57; “Kanun bazen bir işlemin yapılabileceği zamanı göstermek için sürenin yukarı haddini tayin eder. Süre, hakkın doğması ile düşmesi ilgilidir.” Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 481; “Düşürücü sürelerin geçirilmesi durumunda, o süre içinde yapılması gereken işlemin yapılması mümkün değildir.” Turhan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 144.

¹²²¹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8077, Zafer, *İftira*, XI/61, Yargıtay 8. CD. 24.05.2023 tarih 2021/3323 esas 2023/3658 karar; “5187 Sayılı Basın Kanunu'nun (5187 sayılı Kanun) 26 ncı maddesinin birinci fıkrasında, basılmış eserler yoluyla işlenen suçlarla ilgili ceza davalarının günlük süreli yayınlar yönünden dört ay, diğer basılmış eserler yönünden altı ay içinde açılmasının zorunlu olduğu, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise bu sürelerin, basılmış eserlerin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edildiği tarihten başlayacağı, teslim edilmemesi halinde suçu oluşturan fiilin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından öğrenildiği tarihin esas alınacağı, maddenin beşinci fıkrasında ise kovuşturulması şikâyeteye bağlı suçlarda dava açma süresinin, suç için kanunun öngördüğü dava zamanaşımı süresini aşmamak şartıyla, suçun işlendiğinin öğrenildiği tarihten başlayacağı düzenlenmiştir. Şikâyeteye konu haberin yer aldığı gazetenin günlük yayımlanması karşısında, dört aylık hak düşürücü süre içerisinde dava açılması gerekecektir. Bu sürelerin yargılama şartı olarak kabul edildiği görülmektedir. 5271 sayılı Kanun'un 170 inci maddesinin dördüncü fıkrasına göre, iddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır. Soruşturma evresinde elde ettiği kanıtlardan ulaştığı sonuca göre iddianameyi hazırlamakla görevli iddia makamı, iddianamede, yüklenen suçun unsurlarını oluşturan fiil/fiillerin nelerden ibaret olduğunu hiçbir duraksamaya yer bırakmayacak biçimde açıklamalıdır.. Böylelikle sanık; iddianameden üzerine atılı suçun ne olduğunu hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek şekilde anlamalı, buna göre savunmasını yapabilmeli ve kanıtlarını sunabilmelidir. Somut olayda, iddianame içeriğinde, sanığın savunması ile, 1. Sulh Ceza Hâkimliği'nin itiraz üzerine verdiği kamu davası açılmasına ilişkin kararına yer verilmiş, sanığa isnad edilen fiilin ne olduğu açıklanmadan sevk maddeleri yazılmıştır. İddianamede açıkça hangi eylemin müstet suçları oluşturduğu yönünde herhangi bir anlatım ve ifade yer almadığından 5271 sayılı kanunun 170inci maddesine öngörülen unsurları ihtiva eden geçerli bir iddianame bulunmamaktadır.

5187 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesinin birinci fıkrasında öngörülen dört aylık hak düşürücü süre içerisinde tanzim edilmiş geçerli bir iddianame bulunmadığından, yargılama şartı yerine getirilmemiştir. 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin sekizinci fıkrası gereğince kamu davasının düşmesine karar verilmesi gerekmektedir.”

gerekecektir; aksi takdirde muhakeme şartının yerine getirilmemiş olması sebebiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi gerekir¹²²².

Kural olarak mahkeme TCK'nın 66. maddesi uyarınca dava zamanaşımının dolması ile CMK'nın 223/8. maddesindeki; *“Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir.”* hüküm ile düşme kararı verecektir. Ancak CMK'nın 223/9. maddesindeki; *“Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez.”* hükmü birlikte dikkate alındığında derhal beraat

¹²²² Yargıtay 4. CD. 24.2.2010 tarih 2010/1753 esas 2010/3239 karar; *“5187 sayılı Basın Yasasının 26/1. maddesinde basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu kanunda öngörülen diğer suçlarla ilgili ceza davalarının günlük süreli yayınlar yönünden iki ay, diğer basılmış eserler yönünden dört ay içinde açılması gerektiği belirtilmiştir. Anılan maddenin sonraki fıkralarında ise dava açma süresinin başlangıcıyla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. 26. maddenin 3. fıkrasında sorumlu müdür ve bağlı olduğu yetkili hakkındaki beraat kararının kesinleştiği tarihin, 4. fıkrasında ise sorumlu müdürün eserin sahibini bildirmesi halinde eser sahibi aleyhine açılacak davada bildirim tarihinin süre başlangıcı olacağı düzenlenmiştir. Yasada belirtilen bu hak düşürücü dava açma süresinin başlangıcıyla ilgili ikinci fıkradaki hükme göre dava açma süresinin başlangıcı, eserin C. başsavcılığına teslim edildiği tarih, teslim edilmemişse öğrenildiği tarihtir. Aynı yasanın 10. maddesi uyarınca, basımcı, bastığı her türlü yayının imzalı iki nüshasını, dağıtım veya yayımın yapıldığı gün, mahallin Cumhuriyet Başsavcılığına teslim etmekle yükümlüdür. Fakat 26. maddenin 5. fıkrasında; kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda dava açma sürelerinin, suç için kanunun öngördüğü dava zamanaşımı süresini aşmamak şartıyla, suçun işlendiğinin öğrenildiği tarihte başlayacağı hükme bağlanmıştır. Şu halde Basın Yasasında dava açma süresinin başlangıcı yönünden şikâyete tabi suçlarla diğer suçlar arasında bir ayırım yapılmış, kamu adına kovuşturulması gerekli suçlar yönünden sürenin başlangıcı bakımından 26/2. maddedeki kural kabul edilmiştir. Şikâyete tabi suçlarda da süre başlangıcı için mağdurun fiili ve faili öğrenme tarihi esas alınmakla birlikte, bu öğrenme tarihinin ilgili suç için kanunda öngörülen dava zamanaşımı süresini aşmaması gerektiği ifade edilmiştir. Başka deyişle, basın yoluyla işlenen re'sen soruşturulması ve kovuşturulması zorunlu suçlarda olduğu gibi soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlarda da 2 aylık hak düşürücü dava açma süresi geçerli kılınmıştır. Bu bakımdan, yasanın açık düzenlemesi karşısında yasa yararına bozma istemini yansıtan tebliğnamede, TCK 73. maddesindeki 6 aylık genel şikâyet süresi geçmediği için davanın açılabilmesine ilişkin görüş hukuka uygun bulunmamaktadır. Fakat yasa yararına bozma isteminin sonucu itibarıyla, merci kararının dava açma süresi bakımından hukuka uygunluğunun tartışılması gerekmektedir. İncelenen dosyada yakınının 18.12.2006 tarihli şikâyet dilekçesi ile şüpheliler hakkında, belediye başkanlığındaki mühendislik görevi dolayısıyla hakkında basın yoluyla iftira, hakaret ve memurluktan çıkarma cezasıyla tehdit suçlarının işlendiği iddiasında bulunduğu ve yakınmaya konu suçların şikâyete tabi bulunmadığı gözetildiğinde, dava açma süresi 5187 sayılı Yasanın 10 ve 26/2. maddeleri uyarınca saptanılmalıdır.*

Şu halde İtirazı inceleyen merciin, 5187 sayılı Yasanın 26/2. maddesi gereği, dava açma süresinin başlangıcını saptamak amacıyla, günlük gazete olan suça konu yayınların anılan 10. madde uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığına teslim edilmiş olup olmadığını araştırıp, teslim edilmişse bu tarihi dava açma süresinin başlangıcı için esas alması, basımcının yayımın yapıldığı gazete nüshasını usulünce teslim etmediğinin anlaşılması ve Cumhuriyet Başsavcılığının bu suçu daha önce öğrendiğine ilişkin bir kanıtın da bulunamaması halinde, suçun en geç şikâyet dilekçesinin verildiği 18.12.2006 tarihinde öğrenilmiş olacağı kabul edilerek 2 aylık hak düşürücü dava açma süresinin bu tarihe göre saptanılması gerekirken, suçun şikâyete tabi bulunduğu düşüncesiyle yakınının öğrenme tarihinden itibaren 2 aylık süre geçtikten sonra yakınmada bulunduğu ilişkin dosya içeriğine ve oluşa aykırı gerekçeyle verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararının yasaya aykırı bulunduğu gözetilmeyerek itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesi yasaya aykırı ise de belirtildiği üzere C. başsavcılığının fiili ve faili öğrenme tarihi olan 18.12.2006 tarihinden itibaren inceleme tarihine kadar 2 aylık sürenin dolmuş bulunduğu ve bu arada süreyi durduran bir işlemin de olmadığı gözetilerek, 5271 sayılı CYY'nın 309/4. maddesi uyarınca; Çarşamba Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına verilen 23.3.2007 tarihli ve 2007/145 sayılı kararının aleyhe sonuç doğurmamak üzere YASA YARARINA BOZULMASINA, 24.2.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”

edecek kiři hakkında dūřme kararı verilemeyecektir. Yargıtay'da lekelenmeme hakkı çerçevesinde benzer görüř ortaya koymuřtur¹²²³.

5. Yargılama

Konu başlığında detaylı anlatıldığı üzere iftira suçunun koruduğu hukuki değeri karma niteliğe haizdir. Bir taraftan bireyin hakkını ilgilendiren bir suç tipi olmakla birlikte kanun koyucu tarafından adliye aleyhine işlenen suçlar bölümünde düzenlenmesi de dikkate alındığında iftira suçu re'sen soruşturulan bir suç tipidir¹²²⁴. Bu yüzden suçtan zarar görenin şikâyetçi olmasının ya da olmamasının iftira suçunun soruşturulmasında ve kovuşturulmasında bir önemi bulunmamaktadır. Ancak iftira suçundan zarar gören, CMK'nın 276. maddesine göre kovuşturma evresinin bütün aşamalarında hüküm verilinceye dek açılan kamu davasına katılabilir. Suçtan zarar görenin kamu davasına katılması halinde mahkemenin vermiş olduğu kararı kanun yollarına taşıyabilecektir¹²²⁵.

Herkes iftira suçunun faili olabilir. Failin isminin ve kimliğinin tam olarak ya da kısmen bilinmemesi suçun unsurlarının oluşması açasından önemli deđildir¹²²⁶. Zira iftira suçunda, fail ihbarını isim bildirerek yapabileceği gibi kural olarak isim bildirmeden hatta takma isimle de yapabilir¹²²⁷. Failin varlığının biliniyor olması yeterli olup Cumhuriyet başsavcılığının soruşturma yapılabilmesi için açık kimliğine ihtiyaç yoktur¹²²⁸. Ancak iftira suçuna ilişkin soruşturmada soruşturma yapılabilmesi için failin açık kimliğine ihtiyaç olmasa da failin belirlenebilmesi, cezalandırılabilmesi açasından önemlidir¹²²⁹. Soruşturmanın ilk ve en önemli görevi şüpheli olan bireyin kim olduğunun tespit edilmesidir¹²³⁰. Çünkü CMK'nın 147/1-a bendindeki; “*şüpheli veya sanığın kimliği saptanır. şüpheli veya sanık, kimliğine ilişkin soruları doğru olarak cevaplandırmakla yükümlüdür.*” düzenlemesi ile kimlik bilgilerini

¹²²³ Yargıtay 4. CD. 08.05.2023 tarih 2020/17768 esas 2023/2964 karar.

¹²²⁴ Anayasa Mahkemesi 17/7/2014 tarih 2013/293 esas; “Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün bir de usuli boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır.”

¹²²⁵ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliyeye Karşı Suçlar*, 161-162; Zafer, *İftira*, XI/63; Yargıtay 8. CD. 03.07.2023 tarih 2021/9967 esas 2023/5469 karar; “İftira suçundan açılan davada, suçtan zarar görmeyen Orman İşletme Müdürlüğünün davaya katılma hakkı bulunmadığı ve mahkeme tarafından da katılma kararı verilmiş olmasının hükmü temyiz hakkı vermeyeceği anlaşılmıştır.”

¹²²⁶ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1831.

¹²²⁷ Önder, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 207.

¹²²⁸ Malkoç, *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*, 2/1831.

¹²²⁹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 48.

¹²³⁰ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 625.

bildirme zorunluluğu getirilerek bu hususta susma hakkının varlığı kabul edilmemiştir¹²³¹. Şüphelinin kimliğinden kast edilen şey, şüphelinin adı, soyadı, doğum tarihi, doğum yeri¹²³², medeni hali, adresi¹²³³ ile vatandaşlar için kimlik numarasıdır¹²³⁴. Şüphelin açıkça kim olduğunun tespitinden sonra iddianame düzenlenmelidir¹²³⁵. Şüphelinin iddianamede sadece ferden veya fiziki bilgileri ile belirtilmesi iddianamenin iadesi sebebi olarak kabul edilecektir¹²³⁶. Yargıtay'ın da son kararlarında CMK'nın 170/3-a bendi uyarınca failin kimlik bilgileri olmadan düzenlenen iddianame CMK'nın 174. maddesindeki iddianamenin iadesi kurumu işletilerek savcılık makamına iade edilmesi gerekecektir¹²³⁷. Benzer şekilde Yargıtay, savcılık makamı tarafından etkili soruşturma yapılarak, kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen karardan önce şüphelinin kimlik bilgilerinin tespit edilmesi gerektiğine belirtmiştir¹²³⁸.

İftira suçu, görev sebebiyle ya da görevle bağlantılı olarak işlenebilen suçlardan olmadığı için, görevi sırasında iftira suçu işleyen kamu görevlisinin soruşturmasında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacak olup soruşturma ile kovuşturma genel hükümlere göre

¹²³¹ Özdemir, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Susma Hakkı", 156.

¹²³² Enes Köken, "Yeni CMK Sisteminde Soruşturma Evresi ve İddianame", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1 (2021) 379.

¹²³³ Centel - Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuk*, 562.

¹²³⁴ Özkan Gültekin, "İddianamenin İadesi", *Terazi Hukuk Dergisi* 1/3 (2006), 51.

¹²³⁵ Köken, "Yeni CMK Sisteminde Soruşturma Evresi ve İddianame", 380.

¹²³⁶ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 625; karşı görüş; Centel-Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 563.

¹²³⁷ Yargıtay 4. CD 22.11.2023 tarih 2023/13144 esas 2023/24561 karar; "Şüphelinin tespitine yönelik olarak ilgili kurumlardan araştırma yapılması, 5271 sayılı Kanun'un 172 nci maddesinin birinci fıkrasındaki, kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinin somut olayda mevcut olmadığı, dolayısıyla şüphelinin tespitine yönelik gerekli tüm soruşturma işlemleri yapıldıktan sonra, tespiti halinde iddianame düzenlenmesi, tespit edilemediği takdirde ise daimi arama kararı alınarak dava zamanaşımı süresince soruşturmaya devam edilmesi gerektiğinden, merciince itirazın kabulüne karar verilmesi yerine reddedilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

Yargıtay 16. CD. 08.06.2016 tarih 2015/7372 esas 2016/3766 karar; "Şüphelinin kimlik bilgileri arasında çelişki bulunması ayrıca bu çelişkiyi giderecek belgelerin aslı ya da onaylı suretlerinin dosya arasında bulunmaması gerekçeleriyle iddianamenin iade edilip edilmeyeceği hususudur. Somut olay değerlendirildiğinde; 13.07.2014 tarihinde hareket halindeki araçtan düşerek yaralanması sonrasında şüphelinin mağdur sıfatıyla "Ayşe Z.-M.-S.-Suriye-.... doğumlu" kimlik bilgisi ile alınan ifadesinde D. K. ve F. H. tarafından zorla araca bindirildiğini, kendisini darp edip, seyir halindeki araçtan attıklarını beyan ettiği, İskenderun Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından sanığın onaysız kimlik sureti üzerinde yaptırılan bilirkişi incelemesinde kimlik bilgilerinin "Ayşe Z.-M.-S.-Halep ...doğumlu" olarak tespit edildiği, İ. Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 14.01.2015 tarihli 2015/216 sayılı iddianamede şüpheli olarak "Ayşe Z.-M.-S.-Halep-1987 doğumlu" kişinin gösterildiği, iddianamenin iadesinden sonra Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 25.04.2015 tarihinde yaptırılan bilirkişi incelemesinde ise şüphelinin kimliği "Aişe Z.-M.-S. Z.-Halep-... doğumlu" olarak tespit edildiği, CMK'nın 170/3-a maddesi uyarınca şüphelinin kimliğinin tereddüte mahal vermeyecek şekilde tespit edilmesi ve buna dayanak teşkil eden belgenin aslı ya da onaylı örneğinin dosya arasına alınması gerektiğinin gözetilmemesi."

¹²³⁸ Yargıtay 8. CD. 21.09.2020 tarih 2020/2375 esas 2020/15696 karar; Yargıtay 8. CD. 05.01.2021 tarih 2020/267 esas 2021/10 karar.

yapılacaktır¹²³⁹. Yargıtay'ın güncel tarihli kararına bakıldığında iftira suçunun genel soruşturma usulüne tabi olduğunu belirtmiştir¹²⁴⁰.

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunu'nun 15. maddesindeki; *"Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilir."* düzenlemesi uyarınca asılsız suç isnadında bulunan kişi hakkında Cumhuriyet savcılığı re'sen harekete geçecektir. Bu düzenleme memur ile isnatta bulunan kişinin karşı karşıya gelmesi önlenmek istemiştir¹²⁴¹.

657 sayılı Kanun'un 25. maddesinde, isnat edilen hukuka aykırı idari bir fiil sebebiyle yapılan idari soruşturma neticesinde, isnat eyleminin asılsız olduğu ya da memura yöneltilen isnadın gazez sonucunda yapıldığı ortaya çıkarsa, merkezde bu memurun en büyük amiri, illerde valiler iftira isnadında bulunan kişi hakkında kamu davasının açılmasını Cumhuriyet savcılığından isteyecektir.

2802 sayılı Kanun'da iftira faili hakkında soruşturma açılmasına yönelik ayrıca bir düzenleme yapılmıştır. Kanunu'nun 76/3. maddesindeki hüküm doğrultusunda kovuşturma işlemlerine başlanabilmesi Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlanmıştır. Bu düzenleme ile birlikte hakkında disiplin cezası gerektirecek nitelikte ihbar veya şikâyet edilen mağdur hâkim ve savcının bizzat başvurusu ile soruşturma ve kovuşturma başlatılamayacaktır. Ancak 76/3. madde kapsamı dışında kalan ihbar ve şikâyetler yönünden Adalet Bakanlığı'ndan izin alınmasına lüzum bulunmamaktadır¹²⁴². Ancak 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu

¹²³⁹ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8050.

¹²⁴⁰ Yargıtay 4. CD. 19.11.2011 tarih 2009/18686 esas 2011/22480 karar; *"Dairemizce de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17.02.2004 tarih, 2004/2-10 Esas, 2004-40 Karar sayılı kararında belirtildiği üzere; 4483 sayılı Yasada geçen "görev sebebiyle işlenen suç" kavramının memuriyet görevinden doğan, görev ile bağlantılı ve görevden yararlanılarak işlenebilen suçların başka bir anlatımla sadece memurlar tarafından işlenebilen, failin memur sayılmasının suç tipinde kurucu unsur olarak öngörüldüğü suçları ifade ettiği anlaşılmalıdır. 4483 sayılı Yasanın "Amaç" başlığını taşıyan birinci maddesinde "bu kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işlediği suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir" denilmektedir. Bu bağlamda sanıklara yükletilen "iftira" suçunu görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan saymaya olanak bulunmadığından genel hükümler çerçevesinde yürütülecek soruşturma ve kovuşturma sonucunda toplanacak kanıtlar çerçevesinde yargılamaya devam edilerek sanıkların hukuksal durumların belirlenmesi gerekirken soruşturma ve kovuşturma koşulunun gerçekleşmediğinden söz edilerek kamu davalarının CYY'nın 223-8. maddesi uyarınca düşürülmesine karar verilmesi,"*

¹²⁴¹ Ramazan Çağlayan, "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanunun Hakkında Bir Değerlendirme", *Atatürk Üniversitesi Erzinan Hukuk Fakültesi Dergisi* 7/1-2 (2003), 126; "Düzenleme iftira suçunun özel bir biçimidir." Şahin, "4483 Sayılı Yasaya Göre İşleme Konulmayacak İhbar ve Şikâyetler ve Haksız İsnatta Bulunanlara Karşı Açılacak Olan Ceza ve Tazminat Davaları", 103.

¹²⁴² Şahbaz, "Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu", 3471.

Kanunu'nun 32/6. maddesindeki; "*Hâkim ve savcılara, savunmaları alınmış olmadıkça, haklarındaki şikâyet ve ihbar üzerine verilen kararlar tebliğ edilmez.*" düzenlemesi sebebiyle uygulamada hâkim ve savcılar kendileri hakkında yapılan ihbar ve şikâyetlerle ilgili savunmaları alınmadıkça ya da Bilgi Edinme Kanunu kapsamında hâkim ve savcılarının kendisi hakkında derdest veya işlemden kaldırılmış soruşturma evraklarına ilişkin bilgi talep etmesi dışında haberdar olamamaktadır. Bu sebeple, kötü niyetli veya delil uydurarak yapılan bir şikâyet veya ihbar neticesinde inceleme veya soruşturma izni verilmese de "kötü niyetli veya delil uydurma" durumu sabit olan ihbar veya şikâyetlerin kurul tarafından resen iftira suçundan ihbarda bulunması gerekir. Böylelikle ihbar neticesinde hakkında işlem yapılan hâkim ve savcı tazminat hakkını kullanabilmesi konusunda haberdar olabilecektir¹²⁴³.

CMK'nın 250. maddesinde belirli suçlara yönelik "*seri muhakeme usulünün*" uygulanacağı düzenlemiştir. Kanun koyucu suç tiplerini belirlerken saymacı yöntem kullanmış ve hangi suçların seri muhakeme usulüne tabi olduğunu açıkça belirlemiştir. Belirlenen suçlar arasında, cezasının belirlenmesinde iftira suçuna atıfta bulunan ve iftira suçunun özel işleniş şekli olduğu kabul edilen "*Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (TCK 268)*" suçu belirlenmiştir. Buna karşılık iftira suçu kanun metninde belirtilmediği için seri muhakeme usulü uygulanamayacaktır. Aynı şekilde CMK'nın 251. maddesine göre adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda "*basit yargılama usulünün*" uygulanabilecek olması sebebiyle yasal koşullar oluşmadığı için iftira suçu açısından basit yargılama usulü de uygulanamayacaktır. Yargıtay'da iftira suçunda kanun maddesinde öngörülen cezasının üst sınırı 2 yılı aştığından CMK'nın 251. maddesinde düzenlenen basit yargılama usulünün uygulanamayacağı belirtmiştir¹²⁴⁴. Ayrıca CMK'nın 253. maddesi kapsamında "*uzlaştırma*" hükümlerinin uygulanabileceği suçlar arasında sayılan suç tiplerinden olmadığından uzlaştırma hükümleri de iftira suçuna uygulanamayacaktır.

Her ceza muhakemesi işlemi birtakım masraflarında yapılmasına yol açmaktadır. Tanıklara, bilirkişilere, posta giderleri için ödenen paralar, yol giderleri, zorunlu ya da vekili yapılan ödemeler gibi giderler muhakeme giderleri olarak kabul edilmektedir¹²⁴⁵. Bu muhakeme masraflarının haksız olan tarafa yüklenilmesi gerekir¹²⁴⁶. Buna göre iftira faili

¹²⁴³ Aras, "Yargı Mensupları Hakkındaki Haksız ve Kötü Niyetli İhbar ve Şikâyetlerde Hukuki ve Cezai Sorumluluk", 20.

¹²⁴⁴ Yargıtay 8. CD. 09.10.2024 tarih 2023/1718 esas 2024/7517 karar.

¹²⁴⁵ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 779.

¹²⁴⁶ Yenisey - Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 838, Yargıtay 8. CD. 22.03.2021 tarih 2020/7308 esas 2021/4296 karar; "*Sanık B. D.'nin suç tarihinde Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan katılan E. hakkında yaptığı katılanın kendisine sinkaflı küfredip tokat atıp kovduğu şeklindeki şikayeti ile ilgili Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun 27.12.2011 tarihli 2011/8570 sayılı yazısına göre soruşturma izni verilmesine yer olmadığına*

yargılandığı iftira suçu muhakemesinde yapılan masraflardan CMK'nın 325. maddesi gereğince sorumlu tutulacaktır.

Bazen iftiraya maruz kalan kişinin kovuşturulması veya hakkında hüküm kurulması veya bu kararın kesinleşmesi durumunda aynı yargılama ya da yargılamanın yenilenmesi ile beraat kararı verilebilir. Yargılama sürecinde yapılan giderlerin iftirada bulunduğu ispat edilene yüklenmesi gerekecektir¹²⁴⁷. Bu hususta kanun koyucu iftira suçuna yönelik CMK'nın 329. maddesindeki düzenleme ile yargılama giderlerinden iftira failin sorumlu tutulacağına dair özel bir düzenleme yapmıştır. Madde gerekçesinde; “Suç uydurma veya iftira suretiyle veya iyice araştırmadan, ağır bir savsama ve kusurla gerçeğe aykırı ihbarda bulunan kimse, adliye dışında olsa bile, soruşturmanın yapılmasına neden olmuşsa, bu soruşturmadan dolayı Devlet Hazinesi ile sanık tarafından yapılan zorunlu giderleri ödemeye mahkûm edilebilir. Bu karar, soruşturma evresi sonunda kamu davasının açılmasına gerek görülmediğinde Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kamu davası açılmış ve durum kovuşturma evresinde anlaşılmış ise davaya bakan mahkemece verilir. İhbarda bulunan kimsenin her iki hâlde de dinlenilmesi zorunludur. Karara karşı şüpheli veya sanık, ihbar eden kimse, Cumhuriyet savcısı acele itiraz yoluna başvurabilirler.” ifadeleri ile düzenlemenin getiriliş amacı izah edilmiştir. Madde gerekçesinde her ne kadar Cumhuriyet savcısının acele itiraz başvurusunda bulunabileceği belirtilmişse de söz konusu ifade sehven kalmıştır¹²⁴⁸. Zira mülga CMUK'da var olan Cumhuriyet savcısının acele itiraz usulü CMK kapsamına alınmamıştır¹²⁴⁹. Kanun koyucu bu düzenleme ile bir kimse hakkında iftirada bulunarak yargılama giderlerine sebebiyet veren müfteriye yargılama giderlerinin yükleneceğini belirtmiştir. Yargılama giderlerinden sorumlu tutulması için kanun koyucu iftira olunan davada yargılanan sanık hakkında mahkûmiyet kararı ya da mahkûmiyet dışında bir karar verilmesinden bağımsız olarak özel bir düzenleme yapılmıştır¹²⁵⁰. CMK'nın 329. maddesinin

karar verildiği; ancak 2802 sayılı Kanun'un 76/3. maddesine göre, sadece disiplin cezasını gerektirecek mahiyette olan ihbar ve şikayetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde, ilgililerin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 267. maddesi uyarınca yargılanabilmelerinin Bakanlığın iznine tabi tutulduğu, katılan hakkında öne sürülen hususların sübut bulması halinde ise ceza kovuşturmasını gerektirecek mahiyette bulunduğundan izne tabi isnatlardan olmadığı, bu hususta genel hükümler uyarınca yapılan yargılamanın Yasaya uygun olduğu anlaşılmakla, tebliğnamedeki 1 nolu bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.”

¹²⁴⁷ Ünver – Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3/2576-2577.

¹²⁴⁸ Saim Köroğlu, *Ceza Muhakemesinde Yargılama Giderleri (Vekâlet-Muhakeme Masrafları-Harçlar)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 62.

¹²⁴⁹ Gülsün Ayhan Aygörmüş Uğurlubay, “Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/Özel sayı (2014), 4002.

¹²⁵⁰ Saim Köroğlu, *Ceza Muhakemesinde Yargılama Giderleri (Vekâlet-Muhakeme Masrafları-Harçlar)*, 62.

uygulanabilmesi için iftira fiilinin hükümle sabit olması gerekir¹²⁵¹. Yargıtay'da iftiraya konu davada yapılan yargılama giderlerinin iftira failinde tahsil edileceğine dair görüşünü ortaya koymuştur¹²⁵².

Soruşturma aşamasında yapılan giderleri de muhakeme masrafları içerisindedir¹²⁵³. Bu hususta 2802 sayılı HSK'nın 76/2. maddesinde; *“Soruşturma için özel olarak müfettiş veya yetkili gönderilmesini gerektirmiş olan bir şikâyetin haksız olduğunun anlaşılması halinde soruşturma için Devletçe yapılan masraflar hakkında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 329 uncu maddesi uygulanır.”* hükmü düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile hâkim ve savcılara yönelik isnatlar sebebiyle soruşturma için görevlendirilen özel müfettiş ve yetkilinin masrafları da yargılama gideri olarak iftira failine yüklenecektir.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ve Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunu'nun 11. maddesindeki; *“Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.”* düzenleme ile iftira suçunun temel şekli ve cezanın ağırlaştırılmasına dair 267/2,3,4 ve 6. fıkraları açısından görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir. Aynı kanunun 12. maddesinde ki; *“Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir.”* düzenlemesi dikkate alındığında 267/5 fıkra göre faile verilecek cezanın “yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis” cezası olması sebebiyle bu fıkra yönünden ağır ceza mahkemeleri görevli olacaktır. Görev hususu kamu düzeninden olduğu için mahkemelerce görevli olup olmadıkları CMK'nın 4. maddesi uyarınca re'sen değerlendirmeye alınacaktır.

¹²⁵¹ Özbeke vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 889.

¹²⁵² Yargıtay 6. CD. 15.09.2022 tarih 2021/16997 esas 2022/11508 karar; *“329. maddesi uyarınca, suç uydurma ve iftira gibi hallerde iftirada bulunduğu sabit olan sanık bu nedenle yapılmış olan giderleri ödemeye mahkûm edilir. Diğer bir anlatımla yargılanmasına neden olduğu kişinin davasındaki yargılama giderlerini de ödemeye mahkûm edilir.”* Yargıtay 11. CD. 21.12.2010 tarih 2010/7273 esas 2010/14724 karar ; *“5271 sayılı CMK'nın 329.maddesi uyarınca sadece suç uydurup iftirada bulunduğu sabit olan kimsenin yargılama giderlerinden sorumlu tutulabileceği gözetilmeden beraat eden sanığın yargılanması nedeniyle yapılan giderlerin hazine üzerinde bırakılması yerine yazılı şekilde şikâyetçi m..den alınmasına karar verilmesi,”*

¹²⁵³ Öztürk vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*, 779; Turhan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 396.

5235 sayılı Kanunu'nun 12. maddesinin son cümlesinde; "Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın¹²⁵⁴ yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma¹²⁵⁵ hükümleri saklıdır." düzenlemesi dikkate alınarak görevli mahkeme tespiti yapılacaktır.

Kanun koyucu hâkim ve savcılara yönelik kovuşturma usulü ve görevli mahkeme konusunda genel kuraldan ayrılarak ayrıca bir düzenleme yapmıştır. 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 76/3 ve 4 fıkralarındaki; *"Disiplin cezasını gerektirecek mahiyette olan ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde, mahkemece yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmakla birlikte 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 267 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmolunur. Şu kadar ki bu konuda kovuşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır. Bu gibi hallerde kovuşturma, şikâyet olunan hâkim ve savcının mensup olduğu mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesi merkezindeki Cumhuriyet savcısına ve yargılaması o yer ağır ceza mahkemesine aittir."* düzenlemesi ile hâkim ve savcılara yönelik gerçekleştirilecek iftira eylemlerinde usul ortaya konulmuştur. Buna göre iftiranın temel hali ile ağırlaştırılmış halleri fark etmeksizin kovuşturma aşamasına geçilmesi için Adalet Bakanlığının izni gerekeceği gibi, kovuşturma işlemleri de isnatta bulunulan hâkim ve savcının isnat tarihindeki görev yaptığı mahale en yakın ağır ceza mahkemesinde yapılacaktır.

Basın ve yayın yoluyla iftira suçunun işlenmesi halinde, Basın Kanunu'nun 27. maddesindeki; *"Basılmış eserler yoluyla işlenen veya bu Kanunda öngörülen diğer suçlardan dolayı açılan davalardan, ağır ceza işlerinden olanlar ağır ceza mahkemelerinde, diğerleri asliye ceza mahkemelerinde görülür. Bir yerde ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinin birden fazla dairesi bulunması halinde bu davalar iki numaralı mahkemede görülür."* düzenlemesi uyarınca görevli ve yetkili mahkemenin tespiti yoluna gidilecektir.

İftira suç tipi TCK'nın sistematüğinde seçimlik hareketli olarak işlenebileceği şeklinde kanun metnine derç edilmiştir. TCK'nın 267/1. fıkrasında bu seçimlik hareket unsuru ise ihbar veya şikâyetle bulunmak ya da basın ve yayın yoluyla işlenmesi biçimdedir. Suçun işlendiği yerin tespiti de seçimlik harekete göre değerlendirilmesi gerekir. İhbar ve şikâyetin yapıldığı anda iftira suçu tamamlanmış olacaktır¹²⁵⁶. Buna göre gerçeğe aykırı fiile ve faile ilişkin asılsız isnadın yetkili makamlara bildirilmesi ile şekli iftira suçu tamamlanacaktır¹²⁵⁷. İhbar veya

¹²⁵⁴ 2797 sayılı Yargıtay Kanunu 13/2. maddesi"

¹²⁵⁵ 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanun'un 26. maddesi.

¹²⁵⁶ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1240.

¹²⁵⁷ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8064.

şikâyet yoluyla iftira suçunun işlenmesi halinde yetkili mahkemenin belirlenmesinde ise CMK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasındaki kurala göre belirlenecektir. Buna göre yetkili mahkeme suç işlendiği yer mahkemesindedir. Bir başka ifadeyle ihbar ya da şikâyetin ulaştığı yetkili makamın bulunduğu yer suçun işlendiği yer kabul edilecektir. İftira suçu basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde ve ülkede yayımlanan basılı eserle işlenmişse yetki CMK'nın 12. maddesinin 3 ve 4. fıkrası eserin yayım merkezi olan yerde olacaktır. Fakat eser birden fazla yerde basılması halinde suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkili olacaktır.

6. Mahkûmiyetin Etkisi

6.1. Genel

İftira failinin masum bir kişiye yöneltmiş olduğu gerçek dışı hukuka aykırı fiil isnadı ile birlikte mağdurun hukuk dünyasına birçok etkisi olmaktadır. Gerçek dışı suç niteliğindeki isnat ile birlikte mağdur soruşturma ve kovuşturma tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Bunun dışında masum bireye yapılan hukuka aykırı isnat ile de idari yaptırım veya disiplin cezasıyla karşı karşıya da kalabilmektedir. Hatta masum birey kendisine yöneltilen gerçek dışı hukuka aykırı fiil isnatları sebebiyle şahsında ve toplum nazarında manevi olarak büyük elem ve ızdırıp da çeker.

Masum kişiye yapılan hukuka aykırı fiil isnatların gerçek dışı olması ile birlikte buna maruz kalan mağdur özel hukuk kapsamında haksız fiilden kaynaklı tazminat davası açma hakkını kullanabilecektir¹²⁵⁸. Zira ihbar ve şikâyet hakkının kötüye kullanılması kamu hukuku bağlamında iftira suçu yaptırımı ile karşılanacağı gibi özel hukuk bağlamında ise manevi tazminat ile karşılanacaktır¹²⁵⁹. Çünkü kişi iftiraya uğradığı zaman, bundan büyük bir elem duyar ve manen büyük bir sarsıntı geçirir. Bir bakıma kişinin kişiliği olumsuz yönde etkilenmektedir. İşte, bu kişinin iftira sebebiyle uğradığı zarar 'manevi' zarardır¹²⁶⁰. İftiraya uğrayan taraf cezai anlamda dava açılmasını isteyebileceği gibi Türk Medeni Kanunu'nun 24. ve 25. maddelerinde de belirtildiği üzere kişilik haklarına karşı yapılan saldırının dava yoluyla korunmasını da isteyebilecektir¹²⁶¹. Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesindeki; "*Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı*

¹²⁵⁸ Sami Narter, *Uygulamada Manevi Tazminat* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 302-303.

¹²⁵⁹ Erhan Günay, *Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Tazminat Davaları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 194.

¹²⁶⁰ Turgut Akıntürk - Derya Ateş Karaman, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler-Özel Borç İlişkileri* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2013), 91.

¹²⁶¹ Narter, *Uygulamada Manevi Tazminat*, 303-304.

altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayınlanmasına hükmedebilir.” düzenleme gözetilerek hâkim tarafından mağduriyetin giderilmesi yöntemi belirlenecektir.

İftira faili hakkında mahkûmiyet hükmü kurulması ve bu mahkûmiyetin kesinleşmesi, iftira mağduru hakkında uygulanan disiplin yaptırımının üzerinden de tesiri olacaktır. Zira iftira fiili neticesinden hakkında idari ya da disiplin yaptırımı tesis edilen kişinin masum olduğu ispatlanmış olacaktır. Böylelikle masum bir kişi hakkında iftira sebebiyle uygulanan idari yaptırım ya da disiplin cezası mahkûmiyetin kesinleşmesi ile kaldırılacaktır. Danıştay’da iftiraya binaen uygulanan disiplin cezasının iptali gerektiğini belirtmiştir¹²⁶².

6.2. Belirli Hakları Kullanmaktan Yoksun Kalma

Güvenlik tedbiri, işlenen bir suç ile ilişkili olarak, bu suçu işleyen kişi hakkında gösterdiği tehlikelilik hali veya etkisi altında kaldığı tehlike durumu dikkate alınarak ya da suçun konusu ile ilgili veya suçun işlenişinde kullanılan araçlarla bağlantılı olarak uygulanan, koruma veya iyileştirme amacına yönelik ceza hukuku yaptırımıdır¹²⁶³. Bu bağlamda suç oluşturan fiili işleyen kişiden toplumun korunması amacıyla TCK’nın 53. maddesi kapsamında belirli hakları kullanmaktan yoksun kalınmasına yönelik güvenlik tedbirleri düzenlenmiştir¹²⁶⁴. Esasen TCK’nın 53/1. maddesi uyarınca hak yoksunlukları kasten işlenmiş bir suçtan kaynaklı olarak hapis cezasına mahkûm olmanın neticesi şeklinde uygulanacaktır¹²⁶⁵. Kanuni düzenlemenin 53. maddesinin 1. ila 4. fıkraları arasında düzenlenmiş olan hak yoksunlukları hapis yaptırımına mahkûm olmanın yasal neticesi olmasından kaynaklı olarak kendiliğinden sonuç doğuracaktır. Çünkü bu hak yoksunlukları bireyin kasten gerçekleştirdiği suç ile hapis yaptırımı için mahkûmiyet hükmü almasının otomatik neticesidir¹²⁶⁶. Dolayısıyla söz konusu edilen hak yoksunlukları için mahkemenin ayrıca bir karar vermesi gerekli değildir¹²⁶⁷. Kanuni netice olarak uygulan hak yoksunlukları bakımından kanun koyucu, hapis cezasının infaz süresini aşan bir hak yoksunluğu usulünü kabul etmemiştir¹²⁶⁸. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile

¹²⁶² Danıştay 2. Daire, 10/01/2024 tarih 2021/6076 esas 2024/170 karar.

¹²⁶³ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 960; Koca - Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 651-652.

¹²⁶⁴ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 951.

¹²⁶⁵ Koca - Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 655.

¹²⁶⁶ Faruk Turhan, “Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ceza Hukuku Dergisi* 2/4 (2007), 174.

¹²⁶⁷ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 976; Veli Özer Özbek, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 460.

¹²⁶⁸ Koca - Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 662.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerini İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 47. maddesinin 2/a bendi uyarınca TCK'nın 53 maddesinin 1. fıkrasının a ile e bendinde sayılan hak yoksunlukları güvenlik tedbirleri, mahkûm olmanın yasal neticesi olarak hapis cezasının infazına başlama tarihiyle beraber başlayacaktır. Aynı kanunun 53/2. maddesi uyarınca gereği hak yoksunluğu mahkûmiyet alınan hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar devam edecek olup infazın tamamlanması ile birlikte yoksun kalınan hak ilgili kişi tarafından tekrar kullanılmaya başlayacaktır. TCK'nın 53. maddesi uyarınca hapis cezası mahkûmiyeti ile karşılaşan müfteride bu kapsamda belirli hakları kullanmaktan yoksun kalacaktır.

İftira suçundan kaynaklı mahkûmiyetin bir diğer etkisi ise özel kanun hükümlerinde yüz kızartıcı suç olarak kabul edilmesi noktasındadır. Yüz kızartıcı suçlar kişiyi toplum önünde küçük düşüren, onun utanma duygusunu inciten suç olarak tanımlanır¹²⁶⁹. Yüz kızartıcı suçlar kanunlar tarafından tanımlanmadığı gibi TCK kapsamında da “yüz kızartıcı suçlar” şeklinde bir sınıflandırma bulunmaz¹²⁷⁰. Kişiden kişiye, toplumdan topluma değişen göreceli bir değerlendirmeye¹²⁷¹ matuf yüz kızartıcı suçlar kavramı gerek Anayasa'da¹²⁷² gerekse bir kısım özel kanun hükümlerin de yer alır¹²⁷³. Bu husus özellikle mesleğe giriş, meslekte devam, bir kısım kamu imkânlarından faydalanılması gibi durumlarda ölçüt olarak kullanılmaktadır. İftira suçu bağlamında ise 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na göre kademe ve terfi alınması; 7179 sayılı Asker Alma Kanunu'nun 5/5-b-1 maddesine göre erbaş ve erlerin görev süresinin uzatılması; 4678 sayılı Türk Silahlı Kuvvetlerinde İstihdam Edilecek Sözleşmeli Subay ve Astsubaylar Hakkında Kanunu'nun 4. ve 8. maddesi gereği sözleşmeli subay ve sözleşmeli astsubay olabilmeleri ve sözleşme sürelerinin bitiminden önce sözleşmelerinin feshedilmemesi; 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 227. maddesine göre

¹²⁶⁹ İsmail Malkoç, “Kanunlarımızda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”, *Türkiye Barolar Birliği Yayınları* 4 (1989), 588-599.

¹²⁷⁰ Selami Turabi, “Hukukumuzda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”, *Ceza Hukuku Dergisi* 7/19 (2012), 154.

¹²⁷¹ Malkoç, “Kanunlarımızda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”, 588.

¹²⁷² Anayasa 76/1. maddesi; “Onsekiz yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir. En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, askerlikle ilişkisi olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla... milletvekili seçilemezler.”

¹²⁷³ Yüz kızartıcı suçların tespitinin uygulamaya bırakıldığı hakkında; Yargıtay CGK. 02.07.1996 tarih 1996/3-144 esas 1996/171 karar; “toplumun yapısına göre zamanla değişen bu suçların kanunlarda tek tek sayılmasının mümkün değildir. Kanunlarda bir kısım suçlar sayıldıktan sonra “gibi” denilmek suretiyle yüz kızartıcı suçların neler olduğunun uygulamaya bırakıldığını, yüz kızartıcı suçun kişiyi toplum önünde küçük düşüren suçlar olduğunu; küçük düşmenin, utanmanın, kişiden kişiye değiştiği ve toplumun değer yargısının farklı olduğu bu sebeple bu özelliğin belirlenirken sübjektif değil objektif ölçülerin dikkate alınarak suçun niteliğinin, saikinin, sonucunun, suçun işlenme koşullarının ve zamanın değerlendirilmesi gerektiği”, tartışmalar için bakınız; Bilginur Maraş Çankaya – Zehra Durkun, “Disiplin Hukuku Açısından Yüz Kızartıcı ve Utanç Verici Hareketler”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (2023), 591.

gümrük müşavir yardımcısı olunabilmesi; 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu’nun 16. maddesi gereği uzman jandarma görevinden ilişkinin kesilmemesi; 5187 sayılı Basın Kanunu’nun ek-3 maddesine göre, basın kartı alınabilmesi için ilgili kişilerin iftira suçundan dolayı mahkûm olmamaları gerekmektedir. 5272 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu’nun 48/7. maddesine göre de, kişinin iftira eyleminin olması halinde izninin ertelenmesi veya ziyaretlerinin kapalı şekilde yaptırılmasına karar verilmesi durumu düzenlenmiştir. Aynı şekilde 5276 sayılı Tanık Koruma Kanunu’nun 8. maddesinde de tanık koruma kapsamında koruma altında olan tanığın, koruma kararı verilmesine neden olan olay hakkında yalan tanıklık veya iftiradan mahkûm olması halinde kendisine uygulanan tanık koruma tedbiri kaldırılabilceği düzenlenmiştir.

Kimi özel kanunlarda yer alan düzenlemelerde yüz kısaltıcı suçlar arasında sayılan iftira suçu mahkûmiyetinin ne kadar süre etkili olacağının da değerlendirilmesi gerekir. Kural olarak TCK’nın 53. maddesinin 2. fıkrası uyarınca belirli haklardan yoksun kalma güvenlik tedbiri, infazın tamamlanmasına kadar sürmesi kabul edilmiştir. Bu sebeple başlangıçta TCK kapsamında “yasaklanmış hakların geri verilmesi” kurumuna yer verilmemişti¹²⁷⁴. 765 sayılı TCK ve CMUK’da yer alan “yasaklanmış hakların (memnu haklar) geri verilmesi”, ceza mahkûmiyetinden doğan müebbet yasaklılık ve ehliyetsizlikleri kaldıran yargısal bir kurumdu¹²⁷⁵. Mahkûm olan kişinin toplum içerisinde gösterdiği tehlike halinin sona ermesi ve iyi halli yaşam tarzı sergilemiş olması pekâlâ mümkün olabilmektedir¹²⁷⁶. Süresiz olan bu hak yoksunluğunun ortadan kaldırılması amacıyla¹²⁷⁷ kanun koyucu 06.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun ile Adli Sicil Kanunu’na “Yasaklanmış Hakların geri verilmesi” başlığıyla 13/A maddesini eklemiştir. Kanuni düzenlemedeki şartların sağlanması halinde mahkûm olan kişi hangi haklardan yoksun kalmış ise o hakları kullanma hakkına tekrar kavuşmuş olacaktır. Fakat kaybedilen hakların geri verilmesi geleceğe yönelik bir işlem olup geçmişte kaybedilen hak üzerine etkisi olmayacaktır¹²⁷⁸.

Hapis cezasına mahkûmiyet halinde TCK’nın 53. maddesinin 1/c. bendinde düzenlenen velayet hakkı ile vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunma yetkisinin kaybedilmesinin de ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Kanuni temsilcilik olarak isimlendirilen velayet, vesayet

¹²⁷⁴ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 983.

¹²⁷⁵ Faruk Erem, “Memnu Hakların İadesi”, *Adalet Dergisi* 6 (1948), 621; Mehmet Karahasan, “Suç ve Cezaların Memuriyete Etkisi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 58/1 (2009), 129.

¹²⁷⁶ Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 812.

¹²⁷⁷ Mustafa Ruhan Erdem – Bahri Öztürk, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 588.

¹²⁷⁸ Mehmet Özefe, *Memnu Hakların İadesi Adli Sicilden Silinme ve Memur Olmaya Etkileri* (Bursa: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1996), 12.

ve kayyımlık halleri medeni hukuk kurumlarıdır¹²⁷⁹. Hapis cezasına mahkûm olan kişi kural olarak cezanın infazı süresince kanuni temsilcilik hakkından mahrum kalacaktır. Kanun koyucu kanuni temsilcilik hakkından yoksun bırakılması hususunda hâkime takdir hakkı tanımamıştır¹²⁸⁰. TCK'nın 53. maddesinin 3. fıkrası uyarınca mahkûm olunan hapis cezası ertelen veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezası infaz edilen ya da koşullu salıverilen hükümlü açısından kendi altsoyu üzerindeki kanuni temsilcilik hakkından yoksunluk tedbiri uygulanmayacaktır. Altsoyu dışındaki kişiler bakımından söz konusu olan vesayet ve kayyımlık yetkilerini kullanılmasına ilişkin hak yoksunluğu ise mahkûm olduğu hapis cezasının infazının tamamlanmasına kadar devam edecektir¹²⁸¹. TCK 53. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkûm olunması ile birlikte kanuni temsilcilik hakkının kullanılmasından yoksun kalındığı gibi Türk Medeni Kanunu hükümleri uyarınca da hapis cezasına mahkûm olan kişinin kısıtlanması durumu da ortaya çıkabilecektir. Kısıtlanma, ergin olan ve velayet altında bulunmayan tam ehliyetli bir kişinin ehliyetinin mahkeme kararı ile sınırlandırılması ve kendisinin veya başkalarının hukuki anlamda korunması olarak tanımlanmaktadır¹²⁸². Buna göre TMK'nın 407. maddesinin 1. fıkrasındaki; “*Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her ergin kısıtlanır.*” hükmü ile vesayet makamının takdiri olmaksızın kısıtlama kararı veriliyordu. Ancak 02.03.2024 tarih 7499 sayılı Kanun ile TMK'nın 407. maddesinde yapılan değişiklikle birlikte cezasının infazı amacıyla ceza infaz kurumunda bulunan ergin¹²⁸³ kişinin kendi isteği üzerine kısıtlanacağı ya da kayyım atanacağı düzenlenmiştir. Buna karşın toplam beş yıl veya daha fazla kesinleşmiş hapis cezasının infazı amacıyla infaz kurumunda bulunan ergin kişinin isteği olmasa bile kişinin veya malvarlığını korunması bakımından gerekli görülmesi halinde kısıtlanabilecektir. Kişinin kısıtlanabilmesi için mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi ve infazına başlanılmış olması gerekir¹²⁸⁴. Hükümlünün kısıtlanması kararının sona ermesi ise TMK'nın 471. maddesine göre olacaktır. Buna göre, hapis hali hukuka uygun bir şekilde sona erer ise vesayet hali kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Ayrıca hapis cezası toplam beş yıldan az ise kişinin istemi ile ya da toplam beş ve

¹²⁷⁹ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 658.

¹²⁸⁰ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 658; Turhan, “Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme”, 178.

¹²⁸¹ Koca - Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 659.

¹²⁸² Mustafa Dural vd., *Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2023), 3/431.

¹²⁸³ “*Ergin olmayan hükümlüler velayet ya da vesayet altında olmaya devam ederler, ayrıca vasi atanmaları gerekli değildir.*” Oktay Erdoğan, *İnfaz Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 965.

¹²⁸⁴ Ayşe Acar Umut, *Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 81.

daha fazla yıldan hapis cezasına bağlı kısıtlama kararı var ise kişinin talebi üzerine kişiliğinin veya malvarlığının korunma sebebinin ortadan kalkması ile sona erecektir.

6.3. Tanıklığa Etkisi

İftira mahkûmiyetinin meri hukukta tanıklığa olan etkisinin incelenmeden önce mukayeseli hukuk babında İslam hukukunda konunun ele alınışının değerlendirilmesi yerinde bir yöntem olacaktır. Tanıklığın önemi büyüktür. Şöyle ki toplum hayatında birçok olay meydana gelir ve bu olaylara dair birçok anlaşmazlık ortaya çıkar. Ortaya çıkan bu anlaşmazlıkların yargı yoluyla giderilmesi içinde ekseriyetle tanıklığa ihtiyaç duyulur. Aksi durumda birçok hakkın zayi olması tehlikesi ortaya çıkabileceği gibi birçok olayda meçhul kalacaktır¹²⁸⁵. Bu yüzden İslam muhakeme hukukunda ilk dönemlerden bu yana en yaygın kullanılan ispat vasıtası tanıklık olmuştur¹²⁸⁶. Bir kişinin hakkın ispatı amacıyla görerek bildiği, müşahade ettiği şeyi hâkim ve tarafların huzurunda şahadet lafzıyla ifade etmesi olarak tanımlanan tanıklık¹²⁸⁷ müessesine İslam hukukunda hassasiyetle yaklaşılmıştır. Özellikle tanıklıkla ilgili aranan şartların sayısı ve içeriği, bunların belirlenmesine ilişkin izlenmesi gereken süreç bu durumu ortaya koymaktadır¹²⁸⁸. Kişinin tanık olabilmesi için akıl-temyiz gücüne sahip olma, görme ve doğrudan müşahade etme gibi tahammül şartları olması gerekir.¹²⁸⁹ Ayrıca tanıklık görevini yerine getirebilmesi için akıl-temyiz gücü olması, buluğa ermesi, adaletli olması, dava konusu hadiseyi eda vaktinde biliyor olması, konuşabilme ve görme kabiliyetinin olması, davada menfaati bulunmaması ve kazif suçundan hüküm giymemiş olması gibi eda şartlarına da sahip olması gerekir¹²⁹⁰. Buna göre kişinin kazif suçundan mahkûm olması tanık olabilmesi hakkını ortadan kaldırmaktadır¹²⁹¹. Zira böyle bir kişinin tanıklığının reddedilmesi, işlediği suçun karşılığı olan had cezasının bir parçası olmasıdır¹²⁹².

Tanıklar hakkın ortaya çıkarılması, haklı durumda olanın hakkının korunması ve nihayetinde adaletin tecelli etmesinde değerli bir ispat aracı olduğundan tanıkların

¹²⁸⁵ Aslan, *İslâm Hukukunda Yargılama Etiği ve İlkeleri*, 116.

¹²⁸⁶ H. Yunus Apaydın, “Şahit”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010), 38/279.

¹²⁸⁷ İbrahim Halebi, *İzahlı Mültekâ El Ebhur Tercümesi*, Çeviren: Mustafa Uysal (Konya: Kanaat Matbaası, 1970), 3/235.

¹²⁸⁸ Hasan Doğan, “İslam Muhakeme Hukukunda Ta’dil ve Tezkiye”, *İslam Araştırmaları Dergisi* 29 (2017), 19.

¹²⁸⁹ Sahip Beroje, *Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından İslâm İspat Hukuku* (Ankara: Fecr Yayınları, 2007), 199-200.

¹²⁹⁰ Abdülaziz Bayındır, *İslâm Muhakâme Hukûku* (İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları, 2015), 173-177.

¹²⁹¹ Mustafa Avcı, “Mecelle’ye Göre Dostluk ve Düşmanlığın Tanıklığa Etkisi”, *Akademik İslam Araştırmaları Dergisi* 6 (2019), 174.

¹²⁹² Abdülgani el-Guneymi el-Meydânî, *Açıklamalı El-Lübâb fî Şerhi’l-Kitâp*, çev: Okan Kadir Yılmaz (İstanbul: Yasin Yayınevi), 2/ 501-502.

güvenilirlikleri de büyük bir önem arz etmektedir¹²⁹³. Bu sebeple İslam hukukunda tanıkların adaletli olup olmadıkları hususuna da hassasiyetle yaklaşılmış ve tanıklar bir nevi güvenilirlik soruşturmasına tabi tutularak, adaletli ve güvenilir kimse olup olmadıkları hâkim tarafından “tezkiye” adı verilen bir işlem ile araştırılmıştır¹²⁹⁴. Bilhassa kısas ve had suçlarının görüldüğü yargılamalarda, tanığın “adil olarak bilinmesi ve bunun aksinin sabit olmaması” manasındaki görünüşte adalet ile yetinilmemiştir¹²⁹⁵. Tanıklık müessesini ciddi bir mesele olarak ele alan İslam hukukuna göre mağdurun ihbar veya şikâyetle bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, hâkim tarafından tanığın güvenilir kimselerden olup olmadığını araştırma mecburiyeti getirilmiştir¹²⁹⁶. Tezkiye işlemi ya hâkim tarafından bizzat ya da müzekki adı verilen görevliler vasıtasıyla yaptırılmıştır. Araştırma ile tanıklar hakkında tanıklık yapmasına engel bir durumun olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma neticesinde tanıkların doğru sözlü, güvenilir kimse olduğuna dair olumlu görüş bildirmesine ta’dil olumsuz görüş bildirmesine ise cerh denilmiştir¹²⁹⁷. Hatta bu müessese ahalinin çoğunluğu için tutulan dosyalar usulünü ihdas etmeye gidecek kadar gelişmiştir¹²⁹⁸. Meşruiyet zeminini Bakara suresi 40. Maide suresi 106. ve Talâk suresi 2. ayetlerinden almıştır.¹²⁹⁹ Muhakeme sürecinde tanıklara daha fazla ihtiyaç duyulması ile Hz. Peygamber (s.a.) döneminden daha sonra kurumsallaşan tezkiye müessesesi¹³⁰⁰ Osmanlı döneminde de uygulanmaya devam edilmiştir¹³⁰¹. Ancak günümüz

¹²⁹³ Aslan, *İslâm Hukukunda Yargılama Etiği ve İlkeleri*, 123.

¹²⁹⁴ Tuncay Başoğlu, “Tezkiye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012), 41/77; Fahrettin Atar, *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2013), 179.

¹²⁹⁵ Avcı, “Mecelle’ye Göre Dostluk ve Düşmanlığın Tanıklığa Etkisi”, 175.

¹²⁹⁶ Celal Erbay, *İslâm Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat Vasıtaları* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1999), 79-80.

¹²⁹⁷ Doğan, “İslam Muhakeme Hukukunda Ta’dil ve Tezkiye”, 14.

¹²⁹⁸ Mumammed Hamidullah, *İslâm Peygamberleri* (İstanbul: İrfan Yayınevi, 1980), 985.

¹²⁹⁹ Doğan, “İslam Muhakeme Hukukunda Ta’dil ve Tezkiye”, 14.

¹³⁰⁰ Nihat Dalgın, “Değişim Stratejisi Açısından Hukuk ve İslam Hukuku”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (2004), 93.

¹³⁰¹ Tanzimat döneminde tezkiyeye ilişkin mevcut hükümler hakkında detaylı bilgi için bakınız; Melikşah Aydın, “Tanzimat Döneminde Şahitlerin Tezkiyesi ve Buna Yönelik Eleştiriler”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/1 (2021), 208-213. İstanbul Mahkemesi 1/24 numaralı sicil s. 142: “Davutpaşa kurbunda Bâyezîd-i Cedîd Mahallesi’nde sâkin, zuâmadan (büyük tımar sahiplerinden) Mültezim Ahmed Ağa b. Abdullah, meclis-i şer-i şerife ihzar ettirdiği konşusu sipahi el-Hâc Mustafa b. Ahmed mahzarında, “mezbûr Mustafa, bir gece mukaddem kubbey-i işâda menzili kapusu önünde bana bi’l-müvacehe kâfir ve kızılbaş ve zâni ve avret kapatırsın deyu şetm ve kazf idüp ve bana er lahik olmağla mucib-i şer’isin taleb iderim.” deyu ba’de’d-da’vâ ve’l-inkâr müddei-i mezb’ur, müddeasına, mahalle-i mezbûrede sakin el-Hâc Bekir b. Ahmed ve Ahmed b. Mehmed nâm kimesneleri ikâme, anlar dahî edâ-yı şehadet itmeleriyle mahallerinde tezkiye için kûbel-i şer’i şeriften Muhamed Emin Efendi ırsâl ol dahi mahalle-i mezbûreye varıp tezkiye itdik de yigirmitokuz nefer mazbu-tü’l-esâmî müslîmîn, şahidân-i mezbûrânın kizb ile ma’ruf olmayub udulden olduklarını ihbâr itmeleriyle şehadetleri şer’an makbule olduktan sonra mahalle-i mezbûre ahalisinden İmam Süleyman Efendi ve Kasabilyas vaizi Şeyh Hasan Efendi ve Nailpaşa Camii vaizi diğer eş-Şeyh Hasan ve Bâyezîd-i Cedîd Camii Hatibi es-Seyyid Abdurrahman Efendi ve el-Hâc Ahmed ve el-Hâc Süleyman ve el-Hâc İbrahim ve yemişçi es-Seyyid Musa ve sipahi el-Hâc Ömer bûr Ahmed Ağa için muhsan ve zinadan afif

ceza muhakemesinde tanığın güvenilirliğinden ziyade tanığın beyanlarının gerçekliği ve güvenilirliği ön planda tutulmaktadır. Bu sebeple tanığın daha öncesinde yalan tanıklık ya da iftira suçundan mahkûm olup olmadığı araştırılmamaktadır. Kaldı ki yalan tanıklık¹³⁰² ya da iftira suçundan mahkûm olanların tanıklık yapamayacaklarına dair hukuki bir engel de bulunmamaktadır.¹³⁰³ Ancak CMK'nın 58. maddesindeki; “*Gerekirse tanıklığına ne dereceye kadar güvenilebileceği hakkında hâkimi aydınlatacak durumlara, özellikle şüpheli, sanık veya mağdur ile ilişkilerine dair sorular yöneltilir.*” hükmü gereğince tanığın güvenilirliğinin hâkim ya da mahkemece araştırılmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır. Adli sicil kaydında yapılan araştırma ile tanığın iftira suçundan mahkûmiyetinin tespit edilmesi halinde hâkim CMK'nın 217/1. maddesindeki; “*...bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilir.*” hükmü uyarınca maddi gerçeğe ulaşmak yönünden delil serbestliği ilkesine göre hareket etmelidir¹³⁰⁴. Bu noktada delil serbestliği ilkesinin anlamı; hâkimin delilleri değerlendirirken belirli bir kurala bağlı kalmaması, delilleri değerlendirmede özgür olması ve vicdani yaklaşımla şüphenin ortadan kalkıp kalkmayacağına karar vermesidir¹³⁰⁵. AİHM de, Sözleşme’deki hakların etkili bir biçimde korunması için davaya bakan mahkemelerin tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi olduğu belirtilmiştir¹³⁰⁶.

Ceza muhakemesinde hâkimin vicdani kanaati bakımından çoğu zaman belirleyici unsur olan tanık beyanı,¹³⁰⁷ doğruluğu birçok etkene bağlı olduğundan dolayı tehlikeli bir delildir¹³⁰⁸. Bu sebeple maddi gerçeğe ulaşılırken hükme esas delil olarak alınan, iftira suçundan mahkûmiyet hükmü bulunan tanığın beyanına ihtiyatla yaklaşılması gerekir. Özellikle iftira

olduğunu alâ tariki’ş-şehada haber vormeleriyle mucibiyle mezbûr Sipahi el-Hâc Mustafâ’ya mezbûr Ahmed Ağa’nın talebiyle şer’an hadd-i kazf olan seksen değenek darbu lazım geldiği huzur-ı âlîlerine i’lâm olundu. Fi 24 Rebiülevvel 1180”, belgeye göre tespit edilen husus; “bulundukları yerde tezkiye için mahkeme tarafından Muhammed Emin Efendi gönderilmiş, o da o mahalleye gidip tezkiye ettiğinde isimleri zabıt altına alınmış yirmidokuz Müslüman, o iki şahidin yalancılıklarının bilinmediğinden güvenilir olduklarını bildirmiştir.” Abdülaziz Bayındır, *Örneklerle Osmanlıda Ceza Yargılaması* (Ankara: Semih Ofset, 2002) 137.

¹³⁰² Muhammed Demirel, “Alman Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Muhakemeye Katılan Sütelerin Tanık Olup Olamayacakları Sorunu”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/1 (2022), 8.

¹³⁰³ Akif Yıldırım, *Anayasal Düzeyde Bir Güvence Olarak Ceza Muhakemesinde Tanık Sorgulama Hakkı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 46.

¹³⁰⁴ Doğan Gedik, “Ceza Muhakemesinde Hakimin Delilleri Değerlendirme Serbestliği (CMK m.217)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan 21/Özel S., (2019), 945.

¹³⁰⁵ Erdal Yerdelen, *Ceza Muhakemesinde Hükümün Gerekçesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 212.

¹³⁰⁶ *Dulaurans v France* App no 34553/97 (ECHR, 21 March 2000) § 33, aktaran; Akif Yıldırım-Ayhan Kılıç, “Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Silahların Eşitliği İlkesi”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 9/2 (2021), 375.

¹³⁰⁷ Can Canpolat, “Adli Psikoloji Nazarında Ceza Muhakemesinde Gerçeğe Aykırı Tanık Beyanı”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/1 (2021), 274.

¹³⁰⁸ Abdullah Pulat Gözübüyük, “Adli Psikoloji Yönünden Tanık”, *Adalet Dergisi* 39/5 (1948), 545.

suçunu meslek edinenler ya da itiyadi suçlu¹³⁰⁹ olanların tanıklık beyanlarını Anayasa'nın 141/3. ve CMK'nın 34/1. maddesi uyarınca gerekçesi de açıklanmak suretiyle değerlendirme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Buna karşılık adli sicil kaydında iftira suçundan mahkûmiyet hükmünün varlığı tespit edilemeyen tanıklar açısından ayrıca değerlendirme yapılmalıdır. Gerek tarafların itirazı gerekse de mahkemenin şüphe duyması halinde re'sen harekete geçerek bilhassa hükme esas delil olarak kabul edilecek olan tanık beyanı hakkında güvenilirlik soruşturması yapılması gerekir. Zira tanığın daha önce haksız isnatlarda bulunması konusunda mahkûmiyetle neticelenmeyen davranışları olabilir. Bu durumun mahkemece tespit edilmesi halinde, gerekçesi izah edilerek, vicdani kanaat ilkesi uyarınca tanık beyanı hükme esas alınırken bu hususu da dikkat etmelidir. Aksi takdirde tarafların haksızlığa uğramasının ve hatalı hüküm sebebiyle toplum vicdanında adalet duygusunun zedelenmesi kaçınılmaz olacağı kanaatindeyiz.

7. İftira Suçunun Benzer Suç Tipleri İle Karşılaştırılması

7.1. Suç Uydurma Suçu

İftira suçu ispatı zor, hatta bazı durumlarda imkânsız olan bir suç tipidir. Bunun yanında iftira suçu uygulamada başka suç tipleri ile de karışmaktadır¹³¹⁰. Birbirine oldukça benzeyen iftira suçu ile suç uydurma suçu arasındaki farkların ortaya konulması gerekir.

Suç uydurma suçu TCK'nın kişilere değil, devlete ait bir kısım varlık ya da menfaati korumak amacıyla devlete ve onun bir organı olan adliyeye karşı suçlar arasında düzenlenmiştir¹³¹¹. 5237 sayılı TCK'nın 271. maddesindeki; “İşlenmediğini bildiği bir suçu, yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar eden ya da işlenmeyen bir suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak biçimde uyduran kimseye üç yıla kadar hapis cezası verilir.” ifadeleriyle kanunda yer almıştır.

İftira suçu ile suç uydurma suçu birbirine benzeyen suç tipleri olmasına karşın aralarındaki esaslı fark, iftira suçunda isnadın belirli bir kişiye yöneltilmesi noktasındadır¹³¹². Bu esaslı farka göre iftira suçunun oluşabilmesi için isnadın belirli bir kimseye ya da belirli bir insan topluluğuna yüklenmesi gerekir¹³¹³. Ancak failin iftira attığı şahsın kimliğini belirtmesine gerek

¹³⁰⁹ Suçu meslek edinen kişi ile itiyadi suçlu hakkında detaylı bilgi için bakınız; Yerdelen, *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı*, 315-316.

¹³¹⁰ Yiğitbaş, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, 876.

¹³¹¹ Toroslu, “Suç Uydurma Suçu”, 323.

¹³¹² Erem, “İftira”, 1063.

¹³¹³ Yiğitbaş, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, 828.

bulunmamaktadır. Bu anlamda hukuka aykırı fiil isnadı ile bir kişiye ulaşılması yeterlidir¹³¹⁴. Belirli ya da belirlenebilir bir şahıs hedef tutulmuş ise iftira suçu oluşacakken; eğer belirli olmayan, belirlenmesi de mümkün olmayan ya da mevcut olmayan bir kişiye yönelik isnat olursa suç uydurma suçu oluşacaktır.¹³¹⁵ Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararlarında uydurulan suçta isnat edildiği kişi/kişilerin belirli¹³¹⁶ ya da belirlenebilir¹³¹⁷ olması durumunda ceza kanunu kapsamında bağımsız suç tipi olarak ele alan iftira suçunu oluşacağı görüşü ortaya konulmuştur.

İftira suçunun koruduğu hukuki değer açısından doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır. Ancak kanaatimizce iftira suçunun koruduğu hukuki değer karma niteliğe haizdir¹³¹⁸. Bu sebeple iftira suçu ile bir taraftan adliyenin menfaati korunurken bir taraftan da bireyin onur, şeref ve haysiyeti korumaktadır. Buna karşılık suç uydurma suçunda korunan hukuki değer adliyenin işleyiş düzenidir¹³¹⁹. Zira madde gerekçesinde adli makamların gereksiz olarak işgal edilerek ya da yanlış yönlendirilerek gereksiz yere uğraştırılması durumu cezalandırılmak istenilmesi ile bu durum ortaya konulmuştur.

Suç uydurma suçunda belirli bir kişi hedeflenmediği için suç uydurma suçu ile asıl etkilenen adliyenin düzenidir. İftira suçunda asılsız isnatla adliye etkilendiği kadar bireyin menfaati de etkilenmektedir. Bu sebeple iftira suçunda yaptırım sadece hukuka aykırı isnat edilen suçun ağırlığına göre belirlenmemektedir. Yaptırımın belirlenmesinde mağdur kişi hakkında kurulan hüküm göz önünde bulundurularak tespit edilmektedir¹³²⁰.

¹³¹⁴ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 24.

¹³¹⁵ Faruk Erem, “Suç Tasnii”, *Adalet Dergisi* 10 (1954), 354.

¹³¹⁶ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 04.04.2023 tarih 2021/3317 esas 2023/1984 karar; “*Dosya kapsamına göre, sanığın, müşteki sıfatıyla vermiş olduğu 23.09.2014 tarihli ifadesinde, tanık sıfatıyla ifadelerine başvurulanan M.K. ve A.A.'un üzerinde bulunan parasını, yüzüğünü, kol saatini zorla aldıklarını, kendisini darp ettiklerini, olay yerine gelmiş olduğu aracını alıp kendisini taksi ile gönderdiklerini beyan ettiğinin anlaşılması karşısında, sanığın isnat ettiği eylemleri gerçekleştiren kişilerin belirli olması nedeniyle, 22.09.2014 tarihli adli muayene raporu ve kolluk tarafından düzenlenen teslim tutanağı da gözetilerek, fiilin iftira suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde suç uydurma suçundan mahkûmiyeti.*”

¹³¹⁷ Yargıtay 8. CD. 27.03.2023 tarih 2023/268 esas 2023/1674 karar; “*Sanığın şikâyetçi sıfatıyla 14.08.2015 tarihinde Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermiş olduğu şikâyet dilekçesi ile Cumhuriyet Savcısı tarafından müşteki sıfatıyla alınan aynı tarihli beyanında şikâyetçi olduğu kişilerin belirlenebilir olduğu durumu göz önüne alındığında; karşısında iftira suçundan mahkûmiyeti yerine suç vasfından hataya düşülerek suç uydurma suçundan beraatine karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur.*”

¹³¹⁸ Hukuki değer konusundaki tartışmalar için konu başlığına bakınız.

¹³¹⁹ Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1192; Taş, “Suç Uydurma Suçu”, 521; Karşı görüş; Ünver, *TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 211; Asım Kaya, “Suç Uydurma Suçu ve Savunma Hakkı İlişkisi”, *Terazi Hukuk Dergisi* 136 (2017), 74.

¹³²⁰ Toroslu, “Suç Uydurma Suçu”, 324.

İftira suç tipi TCK'nın sistematğinde seçimlik hareketli olarak işlenebileceği şeklinde kanun metnine derç edilmiştir. TCK'nın 267/1. fıkrasında bu seçimlik hareket unsuru ise ihbar veya şikâyetle bulunmak ya da basın ve yayın yoluyla işlenmesi biçimdedir. Aynı şekilde suç uydurma suçu da iftira suçuna kısmen benzer şekilde işlenebileceği düzenlenmiştir. Buna göre suç uydurma suçunun seçimlik hareket unsuru failin *“işlemediğini bildiği bir suçu yetkili makamlara işlenmiş gibi ihbar etmesi”* veya *“işlenmeyen suçun delil veya emarelerini soruşturma yapılmasını sağlayacak biçimde uydurulmasıdır”*. İşleniş biçimleri kısmen benzerlik gösterse de farklı olarak iftira suçunda maddî eser ve delillerini uydurarak isnatta bulunulması durumu cezayı ağırlaştırıcı nitelikli bir hal¹³²¹ olarak öngörülmüştür.

İftira suçu ile suç uydurma suçu arasındaki bir diğer fark ise yöneltilecek isnadın suç teşkil edip etmediği noktasındadır. İftira suçu bakımından 765 sayılı TCK'ya göre esaslı değişiklik isnadın sadece suç olarak düzenlenmemiş olmasıdır¹³²². Kanuni düzenleme uyarınca hukuka aykırı fiil isnadı yeterli olup, idari yaptırıma ya da disiplin cezasına yönelik bir isnat dahi iftira suçunu oluşumu için yeterli olacaktır¹³²³. Buna göre suç uydurma suçunda sadece suç teşkil eden bir fiilin ihbarı yapılabilecek iken iftira suçunda suça yönelik isnat ile işlenebilecek iken idari yaptırım gerektiren bir isnat ile de işlenebilmektedir. Kısaca TCK'daki düzenlemeye göre idari soruşturma veya yaptırımı gerektiren idari yaptırım ya da disiplin cezasına yönelik isnat iftira suçunu oluşturabilecek iken bu yöndeki isnatlar suç uydurma suçuna sebebiyet vermeyecektir¹³²⁴. Ancak uydurulan suçun kasten ya da taksirle işlenmesi veya suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması suç uydurma suçunun oluşmasında önemli değildir¹³²⁵. Birbirine benzeyen bu suç tiplerinin gerekçesinde farklılığın sebebi ortaya konulmamıştır. Ancak suç uydurma suçu açısından idari yaptırım gerektiren fiillerin düzenlenmeyişinin sebebi olarak adli makamların idari yaptırımı gerektiren fiiller bakımından kural olarak soruşturma konusunda yetkili olmaması gelmektedir¹³²⁶.

İftira suçu açısından, suçlamanın konusunu oluşturan hukuka aykırı fiilin gerçekte işlenmiş olması suçun oluşumunda önemli bir husus değildir. Dikkate değer olan husus hukuka aykırı

¹³²¹ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1241, Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8061, Artuk - Gökçen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1176; Çakır, “İftira Suçu”, s. 1176.

¹³²² Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 31.

¹³²³ Toroslu, “Suç Uydurma Suçu”, 324.

¹³²⁴ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 215-216.

¹³²⁵ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 216.

¹³²⁶ Taş, “Suç Uydurma Suçu”, 523-524.

fiilin, isnada maruz kalan kimse tarafından işlenmemiş olmasıdır¹³²⁷. Buna göre, iftira mağduruna yapılan isnadın içeriği ile “gerçek” uyuşmamalıdır¹³²⁸. Ancak suç uydurma suçu açısından ihbar edilen ya da delil veya emareleri uydurulan fiil “işlenmemiş” bir suç teşkil etmelidir.

İftira suçuna ilişkin kanuni düzenlemeye bakıldığında “ihbar” ya da “şikâyet” usulünün sergilenmesi ile suçun oluşacağı düzenlenmiş iken suç uydurma suçunda kanun koyucu sadece “ihbar” kelimesini kullanmıştır. Bir görüşe göre kanun metninde geçen ihbar kelimesi, teknik manada anlaşılmaması gerekir. Adliye harekete geçirmeye yönelik yapılan her türlü beyan ihbar sayılmalıdır¹³²⁹. Fakat kanaatimize uygun olan görüşe göre, kanun koyucu suç uydurma suçuna ilişkin düzenlemede açıkça ihbar kelimesini kullanmıştır. CMK’nın 158. maddesinde ihbar ve şikâyet kavramı birbirinden farklı olduğu anlayışı üzerine kullanılmıştır. Bu durumda suç uydurma suçunun “şikâyet” yoluyla işlendiğinin kabul edilmesi kanunilik ilkesinin kıyas yasağını ihlal eder nitelikte yorumlanmış olacaktır¹³³⁰. Yasal düzenleme dikkate alındığında bu durum kanun koyucu tarafından TCK’nın 2. maddesindeki kıyasa mahal verecek şekilde geniş yorumlanamaz ilkesine aykırı olacaktır. Kanun koyucu iftira suçunda olduğu gibi “ihbar veya şikâyet” kelimelerini birlikte kullanmayarak suç uydurma suçu açısından sadece “ihbar” hususunun geçerli olduğuna dair iradesini ortaya koymuştur.

İftira suçu yönünden “basın ve yayın” yolu ile işlenmesi şekli kanun metninde ayrıca düzenlenmesine rağmen suç uydurma suçunda basın ve yayın yoluyla suçun işlenebileceğine dair bir düzenleme yapılmamıştır. Kanuni düzenlemede failin yetkili makamları harekete geçirecek şekilde ihbarda bulunulması gerektiği düzenlenmiştir. Bu sebeple Cumhuriyet savcısı tarafından suç uydurma suçuna yönelik basın ve yayın yoluyla öğrenilen bir fiil hakkında kendiliğinden soruşturma açması da mümkün değildir. Kanun koyucu failin yetkili makamları harekete geçirecek şekilde ihbarda bulunmasını aramaktadır¹³³¹. Bu durumda ihbar yetkili makamlara yapılmadığında suç uydurma suçu da oluşmayacaktır. Hiç şüphesiz kanun koyucu basın ve yayın yoluyla uydurmaları suç olarak tahsis etmek isteseydi, iftira suçunun düzenlenişi gibi kanun metninde bunu açıkça düzenlerdi. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince soruşturma makamları tarafından basın ve yayın yoluyla asılsız ihbarın öğrenilmesi halinde suç

¹³²⁷ Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 316.

¹³²⁸ Artuk - Gökcen vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1179.

¹³²⁹ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 117; Meran, *AİHM Kararları ile İçtihatlı –İftira*, 1181.

¹³³⁰ Taş, “Suç Uydurma Suçu”, 528.

¹³³¹ Taş, “Suç Uydurma Suçu”, 530.

uydurma suçu oluşmayacaktır¹³³². Kısaca iftira suçundan farklı olarak, kanunda ayrıca düzenlenmemesi sebebiyle basın ve yayın yoluyla öğrenilmesi durumu ihbar olarak kabul edilemeyecektir¹³³³.

İftira suçunun mağduru aleyhine “*soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacı*” ile isnat edilmesi gerektiğinden, iftira suçunun oluşması için bir amacın varlığı gereklidir¹³³⁴. Kanun koyucunun suç uydurma suç tipine yönelik yasal düzenlemede böyle bir irade ortaya koymadığı için suç uydurma suçu açısından bir amacın varlığı aranmayacaktır¹³³⁵.

Kanun koyucu, iftira suçu açısından TCK’nın 267. maddesinde cezayı ağırlaştıran sebepleri ile 269. maddesinde etkin pişmanlık hükümlerini düzenlemiştir. Ancak suç uydurma suç açısından cezayı ağırlaştıran ya da etkin pişmanlık halleri düzenleyen bir hükme yer verilmemiştir¹³³⁶.

7.2. Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu

765 sayılı TCK’nın 343. maddesinde evrakta sahtecilik suçu kapsamında yer bulan başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçu, 5237 sayılı TCK’nın 268. maddesinde ile mülga kanundan farklı olarak müstakil suç şeklinde yer edinmiştir¹³³⁷.

Ceza kanunun 268. maddesinde ele alınan suç tipinin hareket ögesi, başkasına ait kimlik ya da kimlik bilgilerinin kullanılması fiili oluşturmaktadır. Kimlik kullanılmasından kasıt, resmi makamlar tarafından ilgili kişi hakkında düzenlenen kimlik kartı, nüfus belgesi, evlilik belgesi, pasaport, resmi meslek kartı ya da ehliyet belgesini kendisini başka biri gibi tanıtacak şekilde kullanmasıdır. Kanun maddesi ayrıca resmi bir belge ibraz etmeden de bu suçun işleneceğini düzenlemiştir. Bu suçun faili açısından başkasına ait baba, ana ismi, isim, soy isim, kimlik numarası gibi bilgilerinin tamamını doğru bir şekilde açıklaması şart olmayıp, kullanılan bilgiler belirli bir kimseyi göstermesi yeterli olacaktır¹³³⁸. Buna karşılık bir başkasına iftirada bulunma amacı barındırmayan, resmi evrakın düzenlenmesi esnasında (sınav giriş evrakı, sağlık karnesi gibi) kimlik ya da kimlik bilgilerinin kullanılması durumunda TCK’nın 268.

¹³³² Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 118.

¹³³³ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 220.

¹³³⁴ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 482.

¹³³⁵ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 228.

¹³³⁶ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 230.

¹³³⁷ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 273.

¹³³⁸ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8112-8113.

maddesi uygulanmayacaktır¹³³⁹. Bu durumda kullanılan belgenin mahiyetine ve kullanılış biçimi uyarınca belgede sahtecilik veya resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçun olduğu kabul edilecektir¹³⁴⁰.

TCK'nın 268. maddesi kapsamındaki suç, kanunun gerekçesinde de belirtildiği üzere iftira suçunun özel bir işleniş¹³⁴¹ biçimi olması sebebiyle muhatapları açısından haksız yere adli takibata uğrama tehlikesi ortaya çıkarmaktadır. Bu suç tipinde fail, işlediği suç nedeniyle hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılırken kendi kimliği veya kimlik bilgileri yerine bir başkasının kimlik veya kimlik bilgilerini kullanan kişidir. Bir diğer ifadeyle bu suç tipinde fail, kendi işlediği bir suç nedeniyle yapılan soruşturmada şüpheli, kovuşturmada sanık iken kendi kimlik ya da kimlik bilgileri yerine başkasının kimlik ya da kimlik bilgilerini kullanılmaktadır¹³⁴². Suç işlemeyen bir kimse hakkında soruşturma ve kovuşturma açılması tehlikesi çıkarmakla iftira suçu ile benzer noktaları bulunmaktadır¹³⁴³. Yaptırım konusunda birleşen¹³⁴⁴ her iki suç tipi açısından benzerlik hususunda en önemli nokta ise amaçtır. Başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçun yasal düzenlemesindeki; “*soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla*” ifadesi nazara alındığında iftira suçunda olduğu gibi de suçun gerçekleşmesi için kastın yanında amacın varlığı zorunludur¹³⁴⁵. Ayrıca fail, işlediği iddia olunan suç sebebiyle kendisi hakkında var olan soruşturma ve kovuşturmayı engellemek amacıyla hareket etmesi gerektiği göz önüne alındığında başkasına ait kimlik ya da kimlik bilgilerini kullanma suçu soruşturma ve kovuşturmaya yetkili kişi ya da makam nezdinde yapması gerekir¹³⁴⁶. Fiilin yetkili makamlar nezdinde yapılması hususu bu anlamda iftira suçuna benzemektedir.

İftira ile başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçları arasında benzer noktalar olmasına karşılık her iki suç tipi açısından önemli farklar da bulunmaktadır¹³⁴⁷. Bu farklardan en dikkat çeken şüphesiz failin kendisi yönünden gerçekleştirmiş olduğu bir suçtan kaynaklı

¹³³⁹ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 274

¹³⁴⁰ Mustafa İberyâ Arıkan, “Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu“, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016), 1066.

¹³⁴¹ Yargıtay CGK. 18.01.2023 tarih 2019/9-141 esas 2023/24 karar.

¹³⁴² Parlar, *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, 2/2871.

¹³⁴³ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 23.

¹³⁴⁴ Cengiz Otacı – Serhat Bayraktutan, “Başkasına Ait Kimlik Bilgilerini Kullanma Suçu (TCK m. 268)”, *Terazi Hukuk Dergisi* 8/80 (2013), 45.

¹³⁴⁵ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 182.

¹³⁴⁶ Cengiz Otacı – Serhat Bayraktutan, “Başkasına Ait Kimlik Bilgilerini Kullanma Suçu, 44.

¹³⁴⁷ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 23.

soruşturma ve kovuşturma açılmasını engelleme amacı taşımasıdır¹³⁴⁸. Başka bir ifade ile bu suç tipinin işlenebilmesi için, yalan beyanın ileri sürüldüğü suçun, fail tarafından işlenmiş olmasıdır¹³⁴⁹. Bu suç tipi ile fail kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturmanın önlenmesi amaçlanmakta iken, iftira suçu açısından fail işlenmediğini bildiği bir isnadı yetkili makamlara bildirerek adli mekanizmayı yanıltıcı bir şekilde harekete geçirmektedir¹³⁵⁰. Ayrıca iftira suçunun oluşması için isnat edilen fiilin gerçekten işlenmiş olması zorunlu değildir. Ancak başkasına ait kimlik bilgilerinin kullanılması suçu açısından bizzat fail tarafından işlenmiş bir suçun varlığı zorunludur. Fail tarafından suçun bizzat işlenmiş olması ön koşuldur. Fail tarafından bizzat işlenen bu suçun kasten ya da taksirle işlenmiş olması önemli değildir¹³⁵¹.

İki suç tipi arasındaki farklı bir nokta ise iftira suçu, hukuka aykırı bir fiil isnadı ile gerek suç gerekse idari yaptırıma yönelik olmasına karşın başkasına ait kimlik ya da kimlik bilgilerini kullanma suçu sadece suça yöneliktir. Dolayısıyla iftiradan farklı olarak kabahat niteliğindeki bir fiil ile disiplin niteliğindeki bir işleme yönelik kimlik ya da kimlik bildirilmesi TCK'nın 268. Maddesinde düzenlene suçu ortaya çıkarmayacaktır¹³⁵².

TCK'nın 267. maddesine göre iftira suçunun oluşabilmesi seçimlik hareket olarak ihbar veya şikâyetle bulunulacağı ya da basın ve yayın yoluyla işlenebileceğine dair açık düzenlenme yer almaktadır. TCK'nın 268. maddesi kapsamında yer alan suçunun kanuni düzenlemesinde ise başkasına ait kimlik ya da kimlik bilgilerinin kullanılması ile bu suçun işlenebileceğini belirtmektedir. Ancak kanun koyucu tarafından iftira suçunun işleniş biçimlerinden biri olan basın ve yayın yolunu bu suç tipi açısından öngörmemiştir. Bu sebeple basın ve yayın yolu ile TCK'nın 268. maddesi kapsamında kalan suç tipi işlenemeyecektir¹³⁵³.

TCK'nın 268. maddesi kapsamında düzenlenen suç tipi ile 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 40. maddesinde yer alan kimlik bilgisini vermeme fiil ile olan farkının kısaca izah edilmesi gerekir. Kamu göreviyle bağlantılı olarak ve kamu görevinin ifası için, muhatap kişiler kimlik ile adres bilgilerini, işlemi tesis edecek olan kamu görevlilerine vermekle yükümlüdür. Kabahatler Kanunu kapsamında düzenlenen bu husus ile muhatap kişi için istenilen bilgileri,

¹³⁴⁸ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 273.

¹³⁴⁹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 169; Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8111.

¹³⁵⁰ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 22.

¹³⁵¹ Gerçekler, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2/2401.

¹³⁵² Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 152.

¹³⁵³ Yaşar vd., *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 8114; Kerim Çakır, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 19/2 (2013), 1546.

talep eden kamu görevlisine sunmak durumundadır. Bu yükümlülüğe aykırı davranılması durumunda muhatap kişi idari yaptırım ile karşılaşabilecektir¹³⁵⁴. Buna karşılık başkasına ait kimlik ya da kimlik bilgilerinin kullanılması suçunda kişi kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla başkasına ait kimliği ya da kimlik bilgisini kullanmaktadır¹³⁵⁵.

7.3. Suç Üstlenme Suçu

765 sayılı TCK'da kendi kendine iftira (itham) suçu olarak nitelendirilen suç üstlenme suçu “Suç Tasnii ve Resmi Mercileri İğfal” başlığı altında düzenlenmişti¹³⁵⁶. Kanunun koyucunun iradesi doğrultusunda 5237 sayılı TCK'nın 270. maddesi kapsamında müstakil bir suç tipi olarak suç üstlenme başlığı adı altında¹³⁵⁷ ele alınmıştır.

Suç üstlenme suçunda fail, işlemediği bir suçla kendi kendini itham ederek kendisine iftira atmaktadır¹³⁵⁸. Buna göre işlenmeyen ya da başkası tarafından işlenen bir suç, suçu üstlenen kişi tarafından yetkili makamları harekete geçirecek şekilde bildirimde bulunmaktadır. Böylece yetkili makamlar yanıltılarak boş yere uğraştırılmaktadır. Yetkili makamların gereksiz işlem tesisine sebep olmanın yanında adil yargılanma hakkı da tehlike altına girmektedir¹³⁵⁹.

Suç üstlenme suçu ile iftira suçu arasında masum bir kimsenin haksız yere yargılanması noktasında bir benzerlik bulunmaktadır¹³⁶⁰. İftira suçunda olduğu gibi suç üstlenme suçunda da bildirimlerin yetkili makama yapılması gerekir¹³⁶¹. Buna karşılık her iki suç tipi arasındaki ciddi farklar da bulunur. Bunlardan en dikkat çeken suçu üstlenmede fail işlemediği bir suçu üzerine almakta iken; iftira suçunda fail hukuka aykırı olan bir fiil isnat etmektedir¹³⁶². Kanunun yasal metninde “bir kimseye” kavramını tercih etmesi ile iftira edenin kendisinden başkasını kastettiğini ortaya koyulmaktadır¹³⁶³. Bu anlamda suç üstlenme suçunda hiç işlenmemiş bir

¹³⁵⁴ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 271; Yargıtay 8. CD. 22.02.2023 2020/363 esas 2023/911 karar.

¹³⁵⁵ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 24.

¹³⁵⁶ Önder, *Türk Ceza Hukukunda Özel hükümler*, 200.

¹³⁵⁷ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 193-194.

¹³⁵⁸ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 148-149.

¹³⁵⁹ Özek, “Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu”, 40.

¹³⁶⁰ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 26.

¹³⁶¹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 197.

¹³⁶² Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 26.

¹³⁶³ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 28.

suç¹³⁶⁴, işlenmiş bir suç hatta uydurulmuş suç¹³⁶⁵ gerçekte bu suçu işlemeyen fail tarafından üstlenilmektedir¹³⁶⁶. Suç üstlenme suçu ile failin işlediğini bildirdiği suçun uydurma olup olmamasından ziyade failin uydurduğu o suç ile alakasının uydurulması durumu söz konusudur¹³⁶⁷. Kısaca izah edilecek olursa, suç üstlenme suçunu iftira suçundan ayıran temel fark bu suçta isnadı yapan ile isnadın yöneldiği kişinin aynı olmasıdır¹³⁶⁸.

Aynı şekilde suç üstlenme suçunda üstlenilen fiilin teknik ve teorik manada suç teşkil etmesi gerekir. Bu sebeple özel hukuka ilişkin haksız bir eylemin, kabahat ya da disiplin işlemine konu bir fiilin üstlenilmesi suç üstlenme suçuna sebebiyet vermeyecektir. Ancak iftira suçu açısından hukuk aykırı fiil isnadı yeterli olup isnat edilen fiilin suç ya da idari yaptırıma konu olması suçun oluşumu için önemli değildir¹³⁶⁹.

Kanun koyucu TCK'nın 270. maddesinin son cümlesinde “nemo tenetur” (kendisini veya yakınlarını aleyhe beyan vermeye zorlayamama ilkesi) ilkesinin bir yansımasına yer vermiştir. Buna göre suç üstlenme suçu açısından sınırlı sayıda belirlenen akrabaların cezadan kurtarılması için suçun işlenmesi halinde hâkime ceza vermeme ya da cezayı hafifletme takdiri yetkisi verilmiştir¹³⁷⁰. Buna karşılık iftira suçu bağlamında kanun koyucu böyle bir yasal düzenleme yapmamıştır¹³⁷¹.

7.4. Yalan Tanıklık Suçu

Yalan tanıklık suçu, gerçeği yansıtmayan anlatımlarla başka bir insanın suçlanmasını veya gerçek failin ceza almasından kurtulmasına yol açarak adaletin gerçekleşmesini önlenmesine yönelik işlenen bir suç tipidir¹³⁷². Kanun koyucu adaletin doğru ve etkin tecelli etmesini

¹³⁶⁴ Yargıtay 8. CD. 12.04.2022 2020/14015 esas 2022/5970 karar; “TCK’nın 271. maddesinde tanımlanan suç uydurma suçunun, kişinin işlenmemiş olan bir suçu işlenmiş gibi, aynı Kanunun 270. maddesinde düzenlenen suç üstlenme suçunun ise, kişinin gerçekte hiç işlenmemiş veya başkası tarafından işlenmiş olan bir suçu kendisinin işlediğinden bahisle yetkili makamlara bildirimde bulunmasıyla oluşacağı nazara alındığında, hükümlü olarak bulunduğu A....L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’ndan T.. Cumhuriyet Başsavcılığı’na hitaben yazdığı dilekçesinde özetle “2012 yılı temmuz ayında bir kadını öldürerek gömdüğünü” belirtmesi üzerine başlatılan soruşturma üzerine, gerçekte böyle bir suçun işlenmediğinin tespit edildiği ve sanığın da mahkeme aşamasındaki ikrarı dikkate alındığında suç üstlenme suçunu oluşturduğu”

¹³⁶⁵ Pınar Memiş Kartal, “Türk Ceza Hukukunda Suç Üstlenme Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 27/1 (2021), 20.

¹³⁶⁶ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1253-1254.

¹³⁶⁷ Erem, “Suç Tasnii”, 1184.

¹³⁶⁸ Yıldırım, “İftira Suçu”, 179.

¹³⁶⁹ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 194-196.

¹³⁷⁰ Ünver, *Tck’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 193.

¹³⁷¹ Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 792.

¹³⁷² Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 303.

sağlamak için¹³⁷³ TCK'nın 272. maddesinde; gerçeğe aykırı şekilde tanıklık yapılmasını suç tipini düzenlenmiştir. Yasal düzenlemeye göre gerçeğe aykırı şekilde tanıklık yapılması hapis cezası yaptırımını altını alınmıştır.

Tanıklık teknik bir kavram olup, CMK uyarınca soruşturma evresinde sulh ceza yargıcı ve cumhuriyet savcısı; kovuşturma evresinde mahkeme, istinabe olunan mahkeme, naip hâkim önünde¹³⁷⁴ yargılamanın tarafı olmayan bir kimsenin beş duyusuyla elde ettiği¹³⁷⁵ doğrudan ya da dolaylı olarak edindiği verileri aktarmasıdır¹³⁷⁶. Ancak TCK'nın 272. maddesinde düzenlenen suçun hareket noktası gerçeğe aykırı tanıklık yapılmasıdır. Suç tipinin oluşabilmesi için tanığın, maddi olay hakkındaki bilgilerini bilerek gerçeğe aykırı şekilde aktarması, yalan söylemesi, var olan gerçeği inkâr etmesi ya da olayla ilgili sorulan hususlarda az veya çok doğru bilginin saklanmasıdır¹³⁷⁷.

Çalışmamızın asıl konusu olan iftira suç tipi ile yalan tanıklık suç tipi arasında birçok farklı nokta bulunmaktadır. Temel farklardan birisi, iftira suç tipinde bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesi gerekmektedir. Buna karşılık yalan tanıklık suç tipinde doğrudan bir kimseye hukuka aykırı fiil isnadın yapılmasının şart olmamasıdır¹³⁷⁸. Bu sebeple yalan tanıklıkta mevcut olan soruşturma veya kovuşturma sırasında tanık statüsündeki kişinin tanık dinlemeye yetkili makam huzurunda gerçekleştirilebilir¹³⁷⁹. Ancak iftira suçunda henüz başlamış bir soruşturma veya kovuşturma bulunmamaktadır. İftira failinin amacı zaten hakkında bir soruşturma ya da kovuşturma bulunmayan kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma açılması amacıdır¹³⁸⁰. Bu

¹³⁷³ Özбек vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1198.

¹³⁷⁴ Neslihan Göktürk, "Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272)", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/1 (2016), 271-272; Yargıtay 8. CD. 06.10.2021 tarih 2019/4605 esas 2021/18706 karar; "Somut olayda sanığın 05/09/2012 tarihinde kollukta alınan beyanında yalan tanıklık yaptığı iddia ve kabul edilmiş ise de; CMK'nın 43. maddesinin 5. fıkrası hükmü karşısında yeminli tanık dinleme yetkisi bulunmayan kolluk tarafından düzenlenen bilgi alma tutanağındaki beyan nedeniyle yalan tanıklık suçunun unsurları itibarıyla oluşmayacağı gibi, sanık ve temyiz dışı F.. isteğiyle sanığın müşteki H... suçu kendi rızasıyla üstlenmesi için ikna edip polis merkezine götürmesi şeklindeki eylemin, her ne kadar yalan tanıklıktan hüküm kurulmuş ise de suç üstlenmeye azmettirme suçunu oluşturacağı bu nedenle kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçunu unsurları itibarıyla oluşturmadığı gözetilmeden yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi."

¹³⁷⁵ Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında İftira Suçu (Adliye Karşı Diğer Suçlar)*, 143.

¹³⁷⁶ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 244.

¹³⁷⁷ Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 307.

¹³⁷⁸ İçer, "Yalan Tanıklık Suçu", 187.

¹³⁷⁹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 255.

¹³⁸⁰ Erözgün, *Türk Ceza Kanununda İftira Suçu*, 22; Yargıtay 8. CD. 21.09.2022 tarih 2020/8541 esas 2022/12513 karar; "sanık ... Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen tebligatı imza karşılığında almasına rağmen, tebligat parçasındaki imzanın kendisine ait olmadığını söyleyerek posta memuru hakkında soruşturma açılmasına neden olduğu somut olayda, sanığın eylemi TCK 267/1. maddesinde düzenlenen iftira suçunu oluşturduğu halde vasıfta hataya düşülerek yazılı şekilde yalan tanıklık suçundan hüküm kurulması..."

durumun doğal sonucu olarak yalan tanıklık suçu iftira suçunda olduğu gibi basın ve yayın yoluyla işlenmesi mümkün olmayacaktır.

İftira suçu ile yalan tanıklık suçu arasındaki bir diğer önemli fark ise manevi unsur yönündendir. İftira suçunda olduğu gibi yalan tanıklık suçu da kasten işlenebilen suçlardandır.¹³⁸¹ Buna göre gerçeğin hilafına tanıklık bilinerek ve istenerek yapılması durumunda TCK'nın 272. maddesi kapsamında düzenlene suç tipi oluşacaktır¹³⁸². İftira suçunun mağduru aleyhine “*soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak amacı*” ile isnat edilmesi gerektiğinden, iftira suçunun oluşması için amacın varlığı gereklidir¹³⁸³. Ancak yalan tanıklık suçunun açısından kanun koyucu tarafından herhangi bir saik ya da amaç öngörülmediği için suçun oluşumunda amaç ya da maksat aranmayacaktır¹³⁸⁴. Yasal düzenleme dikkate alındığında, “*işlemediğini bildiği halde*” ifadesi kullanıldığından iftira suçu ancak doğrudan kastla işlenebileceğinden olası kastla işlenemez¹³⁸⁵. Çünkü olası kastın teorik esasında kabullenme vardır. Bu açıklamalar ışığında hukuka aykırı fiil isnadının masum olunduğu bilenen kişiye karşı yapılması durumunun suçun unsuru olması sebebiyle iftira suçu olası kastla işlenemez¹³⁸⁶. Buna karşılık failin unutma veya tamamen bilmeme sebebiyle, tanıklık yaptığı sırada gerçeğe aykırı olabileceğini bilip gördüğü halde gerçekmiş gibi beyanda bulunması halinde yalan tanıklık suçu olası kastla işlenmiş kabul edilecektir¹³⁸⁷.

TCK'nın 272. maddesindeki düzenleme incelendiğinde yalan tanıklık suçunda fail olarak “*tanıklık yapan kimse*” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeden anlaşılacağı üzere yalan tanıklık suçunda fail olabilmek için “tanık” sıfatının olması gerekir. Bu anlamda kamu görevi yürüttüğü kabul edilen tanığın, hukuka aykırı eylem hasebiyle harekete geçirilen soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kimse ya da heyet huzurunda gerçeğin hilafına tanık beyanında

¹³⁸¹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 35.

¹³⁸² Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 271.

¹³⁸³ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 482.

¹³⁸⁴ Asuman İnce Tuncer, *Yalan Tanıklık Suçu* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2020), 144.

¹³⁸⁵ Şen - Aksüt, “İftira Suçu”, 482; Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 233; Zafer, *İftira*, X/33; Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 254.

¹³⁸⁶ Yerdelen, “SYOK Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, 18-19.

¹³⁸⁷ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 272; Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 35; Özbek vd., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 1208; İnce Tuncer, *Yalan Tanıklık Suçu*, 145; karşı görüş; Meran, *Aihm Kararları İle İçtihatlı –İftira*, 314: “Yalan tanıklık suçu doğrudan kastla işlenebilir. Fail, yalan ve gerçeğe aykırı olduğunu bilerek ve isteyerek açıklamada bulunmalıdır. Failin, eksik ya da yanlış algılama sonucunda maddi olayı gerçeğe uymayan biçimde anlatması halinde bilerek ve isteyerek yalan tanıklıkta bulunduğundan dolayısıyla suç kastının bulunduğundan söz edilemez. Yalan tanıklık suçu kanaatimizce olası kasta işlenemez”.

bulunması gerekir¹³⁸⁸. Kural olarak herkesin tanık olması mümkün¹³⁸⁹ olmasına karşılık tanıklık sıfatı nedeniyle özgü suç olup bizzat işlenebilen suçtur¹³⁹⁰. Yalan tanıklık suçunun özgü suç olması nedeniyle, fail olma yönünden özel bir sıfat bulundurmaya gerektirmeyen iftira suçundan ayrılmaktadır¹³⁹¹.

Yalan tanıklık suçu, özgü suç olarak bizzat işlenebilen suçlardan olması sebebiyle iştirak müessesesi anlamında da iftira suçundan ayrılmaktadır. İftira suçu açısından iştirakin her hali mümkün iken yalan tanıklık suçu açısından bu mümkün değildir¹³⁹². Özgü suçlarda da her türlü iştirakin mümkün olduğunu savunan görüşler olmasına karşın, TCK'nın 40/2. maddesindeki özgü suçlara ilişkin hükmü uyarınca iştirakin yalnızca azmettiren veya yardım eden sıfatlarına imkân sağlayacağına dair görüşler de bulunmaktadır.¹³⁹³ Aranılan özel nitelik sadece fail açısından söz konusudur¹³⁹⁴. Bu sebeple özgü ve bizzat işlenebilen suç olması nedeniyle yalan tanıklık suçu açısından müsterek faillik¹³⁹⁵ ve dolaylı faillik mümkün değildir¹³⁹⁶.

Kanun koyucu hem iftira suçu açısından hem de yalan tanıklık suçu açısından cezayı ağırlaştıran sebepler ve etkin pişmanlık hükümleri düzenlemiştir. Ancak iftira suçu açısından kanunda yer almayan şahsi cezasızlık veya cezanın azaltılmasını gerektiren sebepler hususunda kanun koyucu yalan tanıklık suçu açısından ayrıca düzenleme yapmıştır.

Yalan tanıklık suçu ile iftira suçu açısından bir diğer fark ise tanığın dinlenmesi noktasında var olan usul kuralıdır. Yargıtay içtihatlarına göre¹³⁹⁷, tanık dinlemeye yetkili makam

¹³⁸⁸ Feyza Kır, “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m.272) ve Etkin Pişmanlık”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70/3 (2021), 7.

¹³⁸⁹ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 240.

¹³⁹⁰ Kır, “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m.272) ve Etkin Pişmanlık”, 9.

¹³⁹¹ İçer, “Yalan Tanıklık Suçu”, 10.

¹³⁹² İçer, “Yalan Tanıklık Suçu”, 10.

¹³⁹³ Göktürk, “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272)”, 396-397.

¹³⁹⁴ Ömer Çelen, *Bir İştirak Şekli Olarak Yardım Etme (Asli Fail-Yardım Etme Ayrımı)* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020), 382.

¹³⁹⁵ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 1212.

¹³⁹⁶ Göktürk, “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m. 272)”, 396-397.

¹³⁹⁷ 8. CD. 14.02.2023 tarih 2020/16141 esas 2023/471 karar; “Sanığın, mağduru olduğu E.. Asliye Ceza Mahkemesinin 2014/363 Esas sayılı dosyasında 02.12.2014 tarihli celsesinde müşteki olarak dinlendiği bir önceki kolluk beyanından farklı olarak mağdurun olay günü göğsüne silah dayamadığını ve şikayetçi olmadığını beyan ettiği, bu beyan üzerine sanık hakkında iftira suçundan suç duyurusunda bulunulduğu ancak toplanan delillere göre E... Asliye Ceza Mahkemesinin 2014/363 Esas sayılı dosyası sanığı H... hakkında mahkumiyet hükmü kurulduğundan iftira suçunun yasal unsurları oluşmadığından bahisle beraat kararı verilip yalan tanıklık suçundan suç duyurusunda bulunmasına karar verilmesi üzerine, temyize konu dava da sanık hakkında yalan tanıklık suçundan her ne kadar mahkumiyet hükmü kurulmuş ise de; sanığın kolluk ve mahkeme beyanlarının müşteki sıfatıyla alındığı 5271 sayılı Kanun'un 236 ncı maddesi uyarınca tanık olarak dinlenmediği ve yemin ettirilmediği ve aynı Kanun'un 53 üncü maddesindeki hususların kendisine

tarafından, tanığa görevinin anlam ve önemi ile hukuksal zorunluluk ve neticelerini yemin vermeden hatırlatması gerekir¹³⁹⁸. İftira suçu açısından ise böyle bir yükümlülük bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle ihbar ve şikâyet yoluna başvuran kişilere yönelik yetkili makamların süreç sonunda karşılaştıkları olumsuzlukları bildirmek gibi bir görevleri bulunmamaktadır.

İki suç tipi arasındaki bir diğer fark ise zamanaşımı konusundadır. Kanun koyucu tarafından TCK'nın 267/8. maddesinde, iftira suçunda zamanaşımı süresinin, mağdurun masum olduğunun anlaşıldığı tarihten başlayacağı kuralı düzenlenmiştir. Ancak yalan tanıklık suçu açısından iftira suçunda olduğu gibi özel bir düzenleme yapılamamıştır¹³⁹⁹.

7.5. Hakaret Suçu

Onur, şeref ve saygınlık kavramları farklı dil köklerinden gelmiş olmalarına karşın aynı anlamı ifade etmekte olup kişinin yaşadığı toplum içinde diğer kişiler karşısındaki sosyal durumunu anlatır¹⁴⁰⁰. 1982 Anayasası'nın 17/1. maddesindeki, herkesin, manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile kişilerin onur ve şerefleri anayasal düzeyde güvence altına alınmıştır¹⁴⁰¹. Anayasa tarafından korunan hukuksal bir kavram olan insan onurunun hukuksal açıdan kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir. İnsan onurunun belirli felsefi, dinsel veya fikri görüşüne bağlanması bu akımlar tarafından kötüye kullanılmasına sebebiyet verebileceği gibi, çağın gereklilikleri karşısında ortaya çıkan yeni insan onuru ihlalleri karşısında onu korumasız kılacaktır¹⁴⁰². Ancak insan onurunun, insan haklarının temelidir. Hatta insanı insan yapan ve insanı başka canlılardan farklı kılan en değerli hakkı olarak belirtilebilir¹⁴⁰³. Hakaret suçuna konu fiil ise kişinin toplum içindeki bu saygınlığına karşı bir tecavüzdür. Bu tecavüz ile kişilerin sosyal kişiliğini değersizleştirme, açıkça kişiliği ile bütünleşmiş olan bireysel ve toplumsal değerlerinin yok sayılması durumu söz konusu olmaktadır¹⁴⁰⁴. Kanun koyucu, hakaret suçu düzenlemesi ile bireylerin, onur ile haysiyetini, kamu içerisindeki saygınlığını,

hatırlatılmadığı, bir bütün olarak değerlendirildiğinde; somut olayda sanık üzerine atılı yalan tanıklık suçunun oluşmadığı”

¹³⁹⁸ Ünver, *Tck'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar*, 245.

¹³⁹⁹ İnce Tuncer, “Yalan Tanıklık Suçu”, 65.

¹⁴⁰⁰ Devrim Aydın, “Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan 2/19 (2013), 881.

¹⁴⁰¹ Sinan Bayındır-Özge Apiş, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 91 (2010), 70.

¹⁴⁰² Oğuz Şimşek, *Anayasa Hukukunda İnsan Onuru Kavramı ve Korunması* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, doktora tezi, 1999), 83.

¹⁴⁰³ Kahan Onur Arslan, “İnsan Onuru Kavramı ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir İlke Olarak İnsan Onurunun Korunması”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 120 (2015), 156-157.

¹⁴⁰⁴ Aydın, “Türk Ceza Kanunu'nda Hakaret Suçu”, 881.

öteki bireyler önündeki itibarını korumayı amaçlamıştır. Bu sebeple hakaret suç tipiyle korunmak istenen hukuki yarar kişinin onur, şeref ile itibarıdır¹⁴⁰⁵. Hakaret suçu ile iftira suçunun birbirinden ayrıldığı temel nokta suç tiplerinin koruduğu hukuki değerdir. Hem iftira suçu hem de hakaret suçu aslında kişinin onur, şeref ve saygınlığını¹⁴⁰⁶ koruması söz konusudur. Ancak iftira suçu kişinin onur, şeref ve saygınlığının korunmasının yanında ayrıca adliyenin menfaatini de korumaktadır. Böylece kanun koyucu hakaret suçu ile ilgili bu yasal düzenlemeyi kişilere karşı suçlar kısmı altında şerefe yönelik suçlar altında düzenlemiştir. Buna karşılık iftira suçunu hakaret suçundan farklı olarak adliye karşı suçlar başlığı altında düzenlemiştir¹⁴⁰⁷.

Bir davranış suçu olan hakaret suçu için netice gerekmemektedir. Davranışının yapılması ile birlikte suç da gerçekleşmiş olacaktır¹⁴⁰⁸. Bu anlamda mağdurun kendisine karşı söylenen sözü duyması ile ya da ihtilatın unsurunun gerçekleşmesi ile suç tamamlanmış olacaktır¹⁴⁰⁹. Aynı şekilde hareket suçunda olduğu gibi iftira suçunda da tehlikenin ortaya çıkması yeterli olup zararın ortaya çıkması aranmayacaktır. Ancak iftira suçunda hukuka aykırı isnadın şikâyet veya ihbar yoluyla yetkili makama ulaşması ile suç tamamlanmış kabul edilecektir¹⁴¹⁰.

Hakaret suçu ile iftira suçunu birbirinden ayıran bir diğer husus isnadın mağdur tarafından işlendiğinin bilinip bilinmemesi noktasındadır. İftira suçunda gerçeğe aykırı isnat ile kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılması veya idari nitelikte yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla işlenmektedir. Buna göre mağdura yöneltilecek hukuka aykırı fiilin mağdur tarafından işlenmediğinin bilinmesi gerekir. Buna karşı hakaret suçunda isnadın yöneldiği mağdur hakkında adli ya da idari bir soruşturma ve yaptırım almasını sağlama amacı bulunmamaktadır. Hakaret suçu açısından hakarete maruz kalan kişiye isnat edilen olgu, isnat edilen kişi tarafından daha önce gerçekleştirilmiş olduğu bir eylemle bağlantılı olabilir. Ancak

¹⁴⁰⁵ Yenidünya - Alşahin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, 3.

¹⁴⁰⁶ Yargıtay 8. CD. 22.03.2023 tarih 2021/1208 esas 2023/1581 karar; “Sanık hakkında katılana karşı kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçundan kurulan hükümde; hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukuki değer, kişilerin onur, şeref ve saygınlığı olup, bu suçun oluşabilmesi için, kişilerin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir olgu veya fiil isnat edilmesi veya sövme niteliğinde harekette bulunulması gerekir. Kişilere yönelik her türlü ağır eleştiri veya rahatsız edici sözlerin hakaret suçu bağlamında değerlendirilmemesi, sözlerin açıkça, onur, şeref ve saygınlığı rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadını veya sövme fiilini oluşturması gerekmektedir. Sanık tarafından verilen dilekçede kullandığı “ayyaş, rüşvetçi, hovarda” sözlerinin katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olup, iftira suçundan bağımsız olarak hakaret suçunun unsurlarının oluştuğu anlaşılmakla mahkemenin kabulünde hukuka aykırılık görülmemiştir.”

¹⁴⁰⁷ Serttaş, *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu*, 53.

¹⁴⁰⁸ Aydın, “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”, 891.

¹⁴⁰⁹ Arısoy, “Hakaret”, 169.

¹⁴¹⁰ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*, 110.

iftira suçu açısından kanun koyucu sadece işlenmediğini bildiği hukuka aykırı bir durumu yetkili makamlara ihbar ve şikâyeti düzenlemiş olduğu için isnat edilen kişinin iftira suçu açısından daha önceki eylemi ile bağlantılı isnatta bulunması mümkün olmayacaktır¹⁴¹¹.

İftira suçu tipiyle hakaret suçu tipini birbirinden ayıran başkaca bir husus ise bildirimin yapıldığı yer noktasındadır. Failin iftira suçu kapsamında hukuka aykırı fiili işlemediğini bildiği bir kimseye o fiille ilgili yetkili makamlar önünde hakkında adli soruşturma ya da kovuşturma başlatılması için veya idari bir yaptırım uygulanması için başvuruda bulunması halinde iftira suçu oluşacaktır. Buna karşın basın ve yayın kapsamında değerlendirilemeyecek kişilere bu durum yapılmışsa artık iftira suçundan ziyade hakaret suçu söz konusu olacaktır¹⁴¹².

Bu suç tipleri açısından diğer bir fark da manevi unsur noktasındadır. Hakaret suçu için genel kast yeterli olup bu sebeple hakaret suçunun olası kastla işlenmesi mümkündür¹⁴¹³. Buna karşılık iftira suçu amaç ile¹⁴¹⁴ işlenebilen bir suç olup olası kastla işlenmesi mümkün olmayacaktır¹⁴¹⁵.

7.6. Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu

7418 sayılı yasal düzenlemeye kadar dezenformasyon¹⁴¹⁶ ile mücadele konusunda sadece savaş zamanında uygulanabilecek TCK'nın 323. maddesi ile idari tedbirler mahiyetinde düzenlemeler içeren 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun kapsamında içeriğe erişimin engellenmesi ve içeriğin yayından kaldırılması gibi tedbirler öngörülmüştü. Ancak bu düzenlemeler gerçeğe aykırı bilginin yayılmasının önlemede başarılı olmuyordu.

¹⁴¹¹ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 36; Yargıtay 8. CD. 08.03.2023 tarih 2021/1699 esas 2023/1124 karar; “Dava konusu olayda, sanığın aynı cezaevinde birlikte kalmakta olduğu katılanın cinsel taciz suçundan mahkûm olduğuna yönelik söylenti mahiyetindeki konuşmalarının iftira suçunu oluşturmadığı gibi, kullanılan sözlerin katılanın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici olduğu düşünülse dahi gıyapta hakaret suçunun en az üç kişiyle ihtilat edilerek işlenebileceği, katılanın yokluğunda ve tanıklar H.A ve M.A'nın huzurunda söylendiği kabul edilen sözlerde hakaret suçunun ihtilat ögesinin de oluşmadığı anlaşıldığından, sanığın beraati yerine yasal ve yerinde olmayan gerekçe ile mahkûmiyetine karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.”

¹⁴¹² Erman, *Hakaret ve Sövme Cürümleri*, 135.

¹⁴¹³ Erdem vd., *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 560.

¹⁴¹⁴ Yargıtay 8. CD. 26.04.2023 tarih 2021/1830 esas 2023/2560 karar; “Sanığın röportajda verdiği demeçteki iddialarının maddi vakalara dayandığı, iftira kastı ile hareket ettiğine dair her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı, ayrıca sanığın yargılama sürecinde alınan savunmasında atılı suçu işlemediğine yönelik aksi kanıtlanamayan savunması ve tanık T.K.'nin anlatımı birlikte değerlendirildiğinde; sanığın işlemediğini bildiği halde katılana yönelik soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını sağlamak kastıyla hareket ettiğine ilişkin delil bulunmaması nedeniyle hukuka aykırılık görülmemiştir.”

¹⁴¹⁵ Memiş Kartal, *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*, 39.

¹⁴¹⁶ “Dezenformasyon, gerçeğe aykırı olduğu bilinen bir bilginin bireye veya topluma (kamu barışına) zarar verme kastıyla paylaşılmasıdır.” Murat Balcı - Kerim Çakır, “Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu (TCK M. 217/A)”, *Anadolu Üniversitesi Hukuku Fakültesi Dergisi* 9/1 (2023), 4.

Dezenformasyonla mücadele kapsamında 7418 sayılı Kanunu’nun 29. maddesi ile 5237 sayılı TCK’nın 217/A maddesine; “*Sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayan kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Fail, suçu gerçek kimliğini gizleyerek veya bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlemesi hâlinde, birinci fıkraya göre verilen ceza yarı oranında artırılır.*” ile 218. maddeye; “*Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar artırılır. Ancak, haber verme sınırlarını aşmayan ve eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.*” hükmü eklenmiştir¹⁴¹⁷.

Toplumu manipüle etmek amacıyla, bilgiler gerçek olmayan bir şekilde ya da yanıltıcı veya kasıtlı olarak alt metinden farklı olarak sunulmaktadır¹⁴¹⁸. Kanun koyucu tarafından kamu barışına karşı suçlar arasında düzenlenen halka yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçu ile adliyeye karşı suçlar arasında düzenlenen iftira suçu arasında bir kısım hususlar örtüşmektedir. Hem iftira suçunda hem de halka yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçunda kanun koyucu saik/amaç hususu ortaya konulmuştur. Ancak kanun koyucu iftira suçu ile halka yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçunda suç işleme amacını farklı olarak düzenlemiştir. Buna göre iftira suçu açısından soruşturma ve kovuşturma başlatma amacı belirlenmiş iken; halka yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçunda sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle işlenebileceğini kabul etmiştir.

Sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayma suçunda, gerçeğe aykırı bilginin belirli olmayan birçok kişi tarafından algılanabilir şekilde yayılması yeterlidir¹⁴¹⁹. Buna karşılık kanun koyucu, iftira suçu açısından kanun metninde aleniyeti açıkça bir unsur olarak kabul etmemiştir.

Halka yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçu açısından eylemin basın ve yayın yolu ile gerçekleştirilmesi durumu yaptırımının ağırlaştırılması için neden olarak kabul edilmiştir. İftira

¹⁴¹⁷ Yasal düzenlemenin yerinde olmadığı, Anayasa’nın 26. maddesi ve AİHS’nin 10. maddesi kapsamında ele alınan ifade hürriyeti hilafında olduğuna dair eleştirel görüş için bakınız; Selman Özdan, *Yalan Haber* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 146 vd.

¹⁴¹⁸ Bülent Kent, “Alman Hukukunda Sosyal Ağlarda Yalan Haber ile Mücadele”, editör; Bülent Kent vd., *Sosyal Medya Hukuku ve Yalan Haber* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 12; Yapay zekâ içinde değerlendirilen derin öğrenme metoduyla üretilen sahte içerikler; görüntü ve ses manipülasyonu olarak deepfake teknolojisi de kullanılmaktadır. Deepfake hakkında detaylı görüş maksadıyla bkz. Beşir Babayiğit, “Deepfake’in Ceza Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi ve De Lege Ferenda Öneriler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/4 (2021), 656 vd.

¹⁴¹⁹ Murat Balcı - Kerim Çakır, “Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu”, 7.

suçu açısından ise basın ve yayın işlenmesi suçun işlenmesinde öngörülen seçimlik hareketlerden birisidir.

İftira suçu ile halka yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçu arasında var olan bir diğer fark ise suçun mağduru noktasındadır. İftira suçunun oluşabilmesi için ithamın belirli bir kimseye ya da belirli bir insan topluluğuna yüklenmesi gerekmektedir¹⁴²⁰. Ancak failin iftira attığı şahsın kimliğini belirtmesine gerek bulunmamaktadır. Hukuka aykırı bir fiil isnadı ile bir kişiye ulaşılması yeterlidir¹⁴²¹. Buna karşılık halka yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçunda mağdur toplumu oluşturan herkeştir¹⁴²². Madde metninde suçun mağdurunun halk olması başka bir ifadeyle belli olmayan sayıda insan topluluğuna karşı suçun işlenmesi söz konusudur¹⁴²³.

¹⁴²⁰ Yiğitbaş, “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, 828.

¹⁴²¹ Yıldırım, “İftira ve Suç Uydurma Suçları”, 24.

¹⁴²² Cem Şenol, “Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu (TCK m.217/A)”, *Ceza Hukuku Dergisi* 17/50 (2020), 337.

¹⁴²³ Murat Balcı - Kerim Çakır, “Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu”, 8.

SONUÇ

Toplumunda var olan ve bu sebeple toplumun ve mağdurun korunması için uyumsuzluğun ortadan kaldırılması her dönemin hukuk sisteminde korumayı amaçladığı hukuki değer ve mağdurun sıfatına göre farklı çözümler ortaya konulmuştur. İlk çağlarda kısas prensibinden hareketle isnat edilen suçun cezası nispetinde ceza verilmesi ilkesinden hareket edilmiştir. Daha sonraları ise toplumların gelişmişlik düzeyi artması ve devlet otoritesinin güçlenmesi ile birlikte kamu gücü ortaya çıkmış ve kısas ilkesinden uzaklaşarak iftira suçu bağlamında ayrı bir yargılama ve yargılama neticesinde isnat edilen suçtan bağımsız ceza verilmesi ilkesine geçilmiştir. Günümüz ülkeleri ise iftiranın suç olarak kabul edilip edilmemesi konusunda ortak bir duruş sergilememektedir. Bilhassa Anglo-Amerikan hukuk sisteminde iftira eylemi bir suç olmaktan ziyade haksız fiil olarak ele alınmıştır. Buna karşılık birçok ülke ise ceza kanunu kapsamının iftira eylemini suç olarak kabul edip farklı cezai yaptırımlar uygulamaktadır.

Türk hukuk tarihi açısından iftira suçuna bakışı ve bulduğu çözüm dönemine göre değişmiştir. Bu değişimin sebebi ise kurulan devletlerin kabul ettiği dini inanç ve rejime göre olmuştur. Orta Asya steplerinde benimsediği inancın gereği kutsal saydığı Gök-Tengriye yöneltilecek iftira niteliğindeki isnadın failini taşıyarak cezalandırılacağını, bireye yöneltilen haksız isnatlar ise ağır yaptırımların uygulanacağı kabul edilmiştir. Milletimizin İslamiyet’i benimsemesi ile birlikte hukuk sisteminde de köklü değişimler olmuştur. Bu köklü değişimler açısından doğal olarak iftira suçu da etkilenmiştir. İslam hukukunun iftira suçuna bakışını da kısaca değerlendirdik. Bilhassa, mağduru yöneltilen zina isnadı ve zina isnadı dışındaki isnatları ayrı ayrı ele alınarak değerlendirmesini uygun gördük. İslam hukukunda had suçları arasında sayılan kazif ile iftira suçunun birbirini tam olarak karşıladığı söylenemez. Zira konu başlığında da tartıştığımız üzere kazif haddinin oluşması için yetkili makamlara bildirim yapılması zorunlu değildir. Ayrıca kazif haddinde iftira suçunda olduğu gibi yetkili makamların resen harekete geçmesi de söz konusu değildir. Bu anlamda İslam hukukunda zina isnadı veya nesebin reddi şeklinde işlenen kazif suçunun meri hukukta bir karşılığının olup olmadığının incelenmesi gerekir. Meri hukukumuzda mevcut düzenlemeleri dikkate alındığında zina bir suç tipi olarak düzenlenmemiştir. Ancak zina isnadının suç tipi olarak düzenlenmemiş olması mağdura yöneltilecek olan asılsız zina isnadının suç oluşturmayacağı anlamına gelmeyecektir. Bize göre asılsız zina isnadının meri hukukta iftira suçu oluşturup oluşturmayacağının isnadın yöneldiği mağdurun kimliğine göre ele alınması gerekir. Çünkü 5237 sayılı kanunun 765 sayılı TCK’ya göre en temel değişimi iftira suçunun alanının genişletilmesinde olmuştur. Çünkü kanun koyucu mülga kanunda var olan “suç isnadı” kavramını “hukuka aykırı bir fiil isnadı” demek

suretiyle idari yaptırım gerektirecek fiillerin isnadını da iftira suçunun kapsamına almıştır. Zina fiili TCK kapsamında bir suç olarak öngörülmemişse de özellikle bazı kamu görevlilerinin disiplin mevzuatında disiplin yaptırımı olarak öngörülmüştür. Hal böyle olunca mağdurun kimliğine göre değerlendirme yapılması gerekir. Şayet isnada maruz kalan kişi asılsız zina isnadı sebebiyle disiplin yaptırımına konu oluyorsa yöneltilecek isnat iftira suçunu oluşturacaktır. Aksi takdirde yasal şartların oluşması halinde hakaret suçuna konu olacaktır. Bunun dışında nesebin reddi şeklinde bir isnatla muhattap kalan masum kişinin durumu ise soybağının reddinin bağımsız bir suç tipine konu olması sebebiyle iftira suçu olduğunun kabulü gerekecektir.

Gerek Anayasa'nın hükümleri gerekse ceza kanunlarının hükümleri bir bütün halde değerlendirildiğinde iftira suçu birden fazla Anayasal hakkın alanı ile de kesişmektedir. Anayasal haklardan olan dilekçe hakkı, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü ve savunma hakkı iftira suçu ile doğrudan temas halindedir. Kanun koyucu özellikle iftira suçunu adliye karşı suçlar başlığı altında ele alarak adliye hizmetlerin yanıltılmasını engellemek arzusunu ortaya koymuş ise de iftira suçuna ilişkin maddenin devamında ayrıca bireyin şeref ve haysiyetini de korumayı amaçladığını ortaya koymuştur. Bu anlamda ihbar müessesesi toplum açısından suçların aydınlatılmasında önemli bir yere sahip olmakla birlikte kişilerin lekelenmeme hakkı kapsamında asılsız isnatlarda bulunulması da engellenmesi gerekmektedir. Aynı lekelenmeme hakkı iftira faili açısından da geçerli olacaktır.

İftira suçu açısından, yargı makamları ya da idari makamalar nezdinde gerçekleştirilen yazılı veya sözlü başvuruların, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunmaması halinde ceza verilemeyeceğine dair TCK'nın 128. maddesinde düzenlenen savunma dokunulmazlığı hakkının geçerli olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Kanaatimizce savunma dokunulmazlığı münhasıran hakaret suçları açısından düzenlenmiştir. Kanun koyucunun düzenlemesi dikkate alındığında kişinin sırf kendini kurtarabilmesi ya da daha az ceza alabilme amacı için başkasına hukuka aykırı gerçek dışı isnatlar yüklemesi kabul edilemez. Bu sebeple masum bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat edilmesinin savunma dokunulmazlığı kapsamında ele alınamayacağı görüşündeyiz. Aksi kabul halinde CMK'nın 147. ve diğer hükümlerinde şüpheli ve sanığa kendisini savunması noktasında farklı imkânlar tanınmış olmasına rağmen, şüpheli veya sanığın bunları kullanmayarak üzerine atılı suçtan kurtulma amacıyla savunma hakkı kapsamında kalacağı inancına sığınarak suç işlemediğini bildiği masum kişi veya kişilere hukuka aykırı fiil isnadında bulunması ve bunun cezalandırılmaması iftira suçu ile korunmak istenen amaca uygun düşmeyecektir.

765 sayılı TCK döneminde bulunmayan ancak 5237 sayılı TCK ile iftira suçunun bir işleniş biçimi olan basın ve yayın yoluyla iftira suçunun işlenmesi önemli bir değişim olmuştur. Doktrinde ifade ve basın özgürlüğüne müdahale edilme ihtimaline binaen eleştiri konusu yapılmakta ise de kanaatimizce kanun koyucunun düzenlemesi yerinde olmuştur. Günümüzün iletişim çağı olması hususu da nazara alındığında kişilerin klasik iletişim araçları olan gazete, kitap, TV, gibi araçların yanında, teknolojik gelişme ile bireyselleşen iletişim araçları ve bilhassa toplumun erişimine açık kitle iletişim araçlarından olan sosyal medya iletişim araçlarıyla masum bireyleri hedef alınmaktadır. Bu sebeple masum bireylerin gerek içtimai alanda gerekse devletin olumsuz kamu gücüne maruz kalmalarını hak kabul etmek mümkün olmayacaktır. Toplum bünyesinde yaşayan fertlerin ifade özgürlüğü olduğu gibi kişilerin lekelenmeme özgürlüğü de bulunmaktadır. Herkesin erişimine açık bir sosyal medya platformunda masum kişilerin hukuka aykırı fiil isnatlarına maruz kalmaları bu anlamda ifade özgürlüğü alanı içerisinde değerlendirilemeyecektir.

Kanun koyucu adliyenin menfaati ile bireyin onur ve şerefine yönelik menfaatini korumak için iftirayı suç olarak kabul etmiştir. Böylece hem adliye teşkilatının işleyişi hem de bireylerin onur ve şerefi korunacaktır. Aynı şekilde kanun koyucu asılsız isnatta bulunan kişiyi suç yolundan döndürmek için kademeli bir etkin pişmanlık hükümleri düzenlemesi yapmıştır. Böylece kanun koyucu, asılsız isnatta bulunan faili suç yolundan dönmesi noktasında iradesini ortaya koyarak failin iftirandan döndüğü aşamaya göre cezadan indirim yapılmasını öngörmüştür. Kanun koyucunun iftira eyleminden dönme anına göre farklı indirim oranların öngörülmesi bu anlamda yerinde bir düzenleme olmuştur. Ancak kanun koyucu iftira suçunun işleniş biçimi olarak kabul ettiği basın ve yayın yoluyla iftira suçun işlenmesine yönelik etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını ön şarta bağlaması doğru olmamıştır. Diğer işleniş biçimlerinde olmayan etkin pişmanlıktan faydalanabilmek için aynı yöntemle yayınlanması gerektiğine dair ek yükümlülüğün kanundan çıkarılması gerektiği kanaatindeyiz.

Kanun koyucu TCK'nın genel hükümler kısmında suç karşılığında uygulanan yaptırımların ceza ve güvenlik tedbirleri olduğu kabul etmiştir. Ancak genel hükümler kısmında yer almayan ayrıksı bir düzenleme ile basın ve yayın yoluyla işlenen iftira suçuna ilişkin hükmün ilanı müessesesi getirilmiştir. Kanuni düzenlemede ilan masraflarının hükümlüden tahsil edilmesine dair ifadesi de dikkate alındığında söz konusu hükmün ilanı müessesesinin infaza yönelik bir düzenleme olduğu ortadadır. Kanaatimizce şerefe yönelik bir ceza olan hükmün ilanı müessesesi modern ceza hukuk sisteminde görülmek istenmeyen bir ceza biçimidir. Kaldı ki teşhir cezası niteliğinde olan hükmün ilanın müessesesinin yalnızca iftira suçu açısından ele alınmış olması yerinde bir düzenleme olmamıştır.

Kanun koyucu TCK'nın 267. maddesinin 4. fıkrası ile bilhassa özgürlüğü kısıtlayıcı gözüaltına alınma ya da tutuklanma koruma tedbirinin uygulanması hususunda TCK'nın 37/2 maddesinde düzenlenen dolaylı faillik müessesinden farklı bir şekilde özel bir dolaylı faillik oluşacağını kabul etmiştir. Özgürlüğün kısıtlanmasına yönelik bir koruma tedbirinin kanun koyucu tarafından ağırlaştırıcı sebep olarak kabul edilmesi yerinde bir düzenleme olsa da Anayasa Mahkemesi'nin hak ihlaline yönelik kararı ve Yargıtay'ın buna binaen ortaya koyduğu kararı dikkate alındığında kanunilik ilkesi gereğince düzenleme yapılması gerektiği ortadadır. Zira CMK'nın 109/3-e. maddesindeki; *“Özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddeler ile alkol bağımlılığından arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dâhil, tedavi veya muayene tedbirlerine tâbi olmak ve bunları kabul etmek.”*, 3-j *“Konutunu terk etmemek.”* 6. fıkrasında ki *“Adli kontrol altında geçen süre, şahsî hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının (e) ve (j) bentlerinde belirtilen hallerde uygulanmaz. Ancak, (j) bendinde belirtilen konutunu terk etmemek yükümlülüğü altında geçen her iki gün, cezanın mahsubunda bir gün olarak dikkate alınır.”* düzenlemeler değerlendirildiğinde, söz konusu adli kontrol tedbirlerinin kişinin hürriyetini kısıtlayacak şekilde uygulanabilmektedir.

TCK'da basın ve yayın yoluyla iftira suçunun işlenmesi durumuna has olan hükmün ilanı müessesesi dışında müfteri hakkında iftira suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmasının etkisine yönelik doğrudan bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak hem adliyenin hem de bireyin hakkının etkilendiği bir suç tipi olan iftira suçunun mahkûmiyetinin etkisinin olmaması mümkün değildir. Çünkü gerçek dışı hukuku aykırı fiil isnadı ile adliye hizmetleri gereksiz yere uğraştırılmakla birlikte ayrıca bireyin hayatı açısından son derece ağır sonuçlara maruz kalmasına da yol açmaktadır. Bu sebeple iftira suçundan mahkûmiyet hükmü alan bir kimsenin ister istemez hayatına etkisi bulunmalıdır. Bilhassa iftira mahkûmiyetinin tanıklık müessesesi için önemli olduğu kanaatindeyiz. Zira ceza muhakemesi hukukunun temel delillerinde biri olan tanığın bilgilerinin güvenilir olmasına titizlikle yaklaşılrken beyanı ile muhakemeyi esaslı şekilde değiştirecek olan tanığın güvenilir olması yeteri kadar değerlendirilmemektedir. Hukuk tarihimize döndüğümüzde tanığın güvenilir olup olmadığı hususu çok değerli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanığın güvenilir olup olmadığının araştırılması için “tezkiye” kurumu kurulmuş ve bunun için özel görevliler belirlenmiştir. Mahkeme hâkimi, önemli suç tipleri açısından bir tanığın beyanı hükme esas almadan önce muhakkak tanığı tezkiye ettirerek güvenilir kimselerden olup olmadığını araştırmıştır. Tezkiye müessesesi sadece maddi gerçeğe ulaşmasındaki önemi ile birlikte hâkimin adaletin doğru tecelli edilmesi arzusunu ortaya koyması açısından da değerli bir kurumdur. Bu sebeple hukukumuzda böyle bir kurum

namevcut olsa da mahkeme hâkimi tanığın adli sicil kaydında yapacağı sorgulama ile ya da kolluk marifetiyle yaptıracağı araştırma ile bu durumu ortaya koyması halinde tanığın güvenilir olup olmadığını denetlemesi gerekir. Çünkü iftira failinin masum bir kişiye yöneltmiş olduğu gerçek dışı hukuka aykırı fiil isnadı ile birlikte mağdurun hukuk dünyasına birçok etkisi olmaktadır. Suç niteliğindeki gerçek dışı isnat ile birlikte mağdur soruşturma ve kovuşturma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı gibi masum bireye yapılan hukuka aykırı isnat ile de idari yaptırım veya disiplin cezası ile karşı karşıya da kalabilmektedir. Hatta masum birey kendisine yöneltilen gerçek dışı hukuka aykırı fiil isnatları sebebiyle şahsında ve toplum nazarında manevi olarak büyük elem ve ızdırap da çekmektedir. Bu anlamda iftira suçunu meslek edinmiş ya da itiyadi suçlu sıfatının bulunması halinde tanıklık beyanlarına ihtiyatla yaklaşılması gerekir.

İftira suçu hakkında çalışmamız kapsamında ayrıca iftira suçundan mahkûm olmanın hükümlünün belirli haklarını kullanması üzerine nasıl bir etkisi olacağı da incelenmeye çalışılmıştır. TCK'nın 53. maddesi kapsamında güvenlik tedbiri mahiyetinde bir kısım hakların kısıtlanması düzenlenmiştir. İftira suçunun işlendiğinin sabit olması ile ortaya çıkan ve kişinin kasten işlediği iftira suçundan hapis cezasına mahkûm olması ile belirli haklardan yoksun kalmada otomatik olarak ortaya çıkmaktadır. TCK'nın 53. maddesi göz önüne alındığında kanuni netice olarak uygulanan hak yoksunlukları bakımından kanun koyucu, hapis cezasının infaz süresini aşan bir hak yoksunluğu usulünü kabul etmemiştir. Bu durumun doğal sonucu olarak belirli hakları kullanma konusundaki hak yoksunluğu infazın tamamlanması ile birlikte yoksun kalınan hak ilgili kişi tarafından tekrar kullanılmaya başlanacaktır. Kişiden kişiye, toplumdan topluma değişen, göreceli bir değerlendirmeye matuf yüz kızartıcı suç kavramı hakkında TCK kapsamında mevcut bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna rağmen bir kısım özel kanun hükümlerinde iftira mahkumiyeti yüz kızartıcı suçlar arasında kabul edilmiştir. Bir kısım özel kanunlarda yüz kızartıcı suçlar arasında sayılan iftira suçu mahkumiyetinin ne kadar süre etkili olacağı da çalışmamızda ele alınmıştır. Buna göre hak yoksunluğunun süresiz olması durumunun ortadan kaldırılması için Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesindeki şartlar mucibince işlem tesis edilmesi gerekir.

Kanun koyucu CMK'nın 141. maddesi kapsamında koruma tedbirleri nedeniyle devletten tazminatın istenebilmesi süreci düzenlenmiştir. Aynı kanunun 143. maddesinin 3. fıkrasında ise iftira suçuna ilişkin özel bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, iftira konusunu oluşturan suç sebebiyle gözaltına alınma ve tutuklama halinde, devletin bu tazminatı iftira eden kişiye rücu edeceği düzenlenmiştir. Ancak yasal düzenlemeye bakıldığında devletin iftira edene rücu etmesi noktasında sadece gözaltına alma ve tutuklama koruma tedbirleri olduğunu zikretmiştir.

Kanun koyucunun iradesinin rücu noktasında koruma tedbirleri gözaltına alma ve tutuklama ile sınırlaması noktasında olmasının sebebi madde gerekçesinde belirtilmemiştir. Kanun düzenlenişine göre rücunun sebebi, iftira atılmasaydı mağdur gözaltına alınmaz ya da tutuklanmaz düşüncesi ise iftira atılmasaydı kişinin malvarlığına el konulmaz, ölçüsüz bir aramaya tabi tutulmaz veyahut da yakalanmazdı. Buna göre kanun koyucu tarafından herhangi bir gerekçe ortaya koymaksızın koruma tedbirlerinden sadece gözaltına alma ve tutuklamayı hükme bağlayıp diğer koruma tedbirleri açısından bir düzenleme yapmaması yerinde olmamıştır.

İftira suçunun 765 sayılı TCK'ya göre uygulama alanının genişletilmesinin olumlu olduğunun kabulü gerekir. TCK'nın 267. maddesinin 5. fıkrasındaki; *“iftiraya uğrayan kişinin bu nedenle süreli hapis cezasına mahkûm edilmesi halinde mahkûm olunan cezanın üçte ikisine kadar hükmolunur.”* düzenlemesinin suç ve ceza arasındaki adil dengenin korunamadığı ve adalet duygusunun zedelendiği gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi yerinde olmuştur. Fakat Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen düzenlemenin yerine bir düzenleme yapılmaması bir eksiklik olarak devam etmektedir. Kanun koyucu tarafından bu hususta düzenleme yapılarak adaletsizliğin giderilmesi yerinde olacaktır. Aksi durumda iftira mağdurunun süreli hapis cezasına mahkûm edildiği durumlarda, iftirada bulunan kişiye yalnızca iftira suçunun basit şeklinden dolayı yaptırım uygulanması söz konusu olacaktır. Adil olmayan bu durumun çözümü için ağırlaştırılmış müebbet ve müebbet hapis cezasında olduğu gibi kanun koyucu tarafından mahkûmiyet süresine bakılmaksızın, iftira suçunun basit halinin üst sınırını aşacak biçimde bağımsız bir ceza yaptırımı düzenlenmesi ceza adaleti açısından gerekli olduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

Abdülğani el-Guneymî el-Meydânî. *Açıklamalı el-Lübâb fî Şerhi'l-Kitâp*. çev. Okan Kadir Yılmaz. 2 Cilt. Yasin Yayınevi, İstanbul.

Acar Umut, Ayşe. *Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2022.

Albayrak, Mustafa. “Şikâyet Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 77 (2008), 281-306.

Alinge, Curt. *Moğol Kanunları*. çev. Coşkun Üçok, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1967.

Altunbaş, Ali. “İslamiyet Öncesi Türklerde Hukuk”. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/23 (2022), 15-31.

Akbulut, Berrin. “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı (CMK m.158/6)”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 10/1 (2022), 153-209.

Akgündüz, Ahmed. *İslam ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Kamu Hukuku*. 1 Cilt. İstanbul: İmak Ofset Basın Yayım, 2011.

Akgündüz, Ahmed. “Kanunnâmelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’î Tahlili”. *İslami Araştırmalar Dergisi* 12/1 (1999), 1-16.

Akgündüz, Ahmed. *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuki Tahlilleri/2. Kitap, II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri/3. Kitap, Yavuz Sultan Selim Devri Kanunnâmeleri*. İstanbul: Fey Vakfı Yayınları, 1990.

Akgündüz, Ahmed. *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri/4. ve 6. Kitap, Kanuni Devri Kanunnameleri*. İstanbul: Fey Vakfı Yayınları, 1993.

Akıllı Acar, Tuğba. *3 Nolu Nefy ve İtlak Defteri’nin (S. 1-100) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Akıntürk, Turgut-Ateş Karaman, Derya. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler-Özel Borç İlişkileri*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 21. Baskı, 2013.

Akkurt, Sinan Sami. “Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlali Halinde Ortaya Çıkacak Cezai Sorumluluğa Medeni Hukuk Bağlamında Bir Bakış”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/2 (2017), 329-373.

Aksoy İpekçioğlu, Pervin. “Türk Ceza Kanunu’nda Bileşik Suç”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61/1 (2012), 43-68.

Aktan, Hamza, “Kazf”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 25/ 148-149. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2022.

Akyel, Recai. “Bireysel Başvuru Yolu: Misyonu, Vizyonu ve Uygulaması”, *Adalet Dergisi* 68 (2022), 53-92.

Algül, Hüseyin. “İslam Tarihinden Örneklerle İftira Olayına Tahlili Bir Bakış”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (2000), 131-141.

Apaydın, Elif Sultan. “Adliye Karşı Suçların Koruduğu Hukuki Değer”. *Yargıtay Dergisi* 45/2 (2019), 607-634.

Apaydın, H. Yunus. “Şahit”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 38/278-283. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.

Apiş, Özge. *Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2022.

Aras, Bahattin. “Yargı Mensupları Hakkındaki Haksız ve Kötü Niyetli İhbar ve Şikâyetlerde Hukuki ve Cezai Sorumluluk”. *Yaşar Hukuk Dergisi* 2/1-4 (2020), 4-29.

Ardia, David S.. “(ABD Hukukunda) İfade Özgürlüğü, Hakaret ve Yasaklama Kararları”. çev. Hacı Ali Açıkgül, *Küresel Bakış Dergisi* 15 (2014), 85-172.

Arik, Feda Şamil. “Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar I. Suçlar ve Cezalar”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi* 17/28 (1995), 1-50.

Arıkan, Mustafa İberya. “Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016), 1061-1084.

Arıkan, Mustafa İberya. *Türk Ceza Hukuku’nda İftira Suçu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2022.

Arısoy, Mine. “Hakaret”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 72 (2007), 152-205.

Armağan, Servet. “Basın Hürriyeti ve Sınırları”. *Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2/2 (1998), 197-204.

Artuk, Mehmet Emin. “Hürriyeti Tahdit Cürmü”. *Prof. Dr. Halid Kemal Elbir’e Armağan*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı, (1996).

Artuk, Mehmet Emin. “Türk Ceza Hukukunda Yaptırımlar Sistemi”. *Ceza Hukuku Dergisi* 2/4 (2007), 61-77.

Artuk, Mehmet Emin - Gökçen, Ahmet - Yenidünya, A. Caner. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2007.

Artuk, Mehmet Emin - Gökçen, Ahmet - Yenidünya, A. Caner. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitapevi, 8. Baskı, 2007.

Artuk, Mehmet Emin - Gökçen, Ahmet - Alşahin, M. Emin - Çakır, Kerim. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 20. Baskı, 2022.

Arsal, Sadri Maksudi. *Umumi Hukuk Tarihi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı, 1948.

Arslan, Kahan Onur. “İnsan Onuru Kavramı ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir İlke Olarak İnsan Onurunun Korunması”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 120 (2015), 155-172.

Aslan, Nasi. *İslâm Hukukunda Yargılama Etiği ve İlkeleri*. Adana: Karahan Kitabevi, 2. Baskı, 2014.

Aslan, Zehreddin - Altındağ, Halil. *Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2023.

Aslantürk, Mustafa. *Etkin Pişmanlık – Cezasızlık*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Aşkın, Uğur. “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminatta Rücu Sorunu”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9/2 (2018), 23-48.

Atar, Fahrettin. *İslâm Yargılama Hukukunun Esasları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2013.

Avcı, Mustafa. “İslam’ın Ceza Hukukuna Katkısı”. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 8 (2006), 113-148.

Avcı, Mustafa. *İslâm-Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 4. Baskı, 2024.

Avcı, Mustafa. “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda İçtima”. *Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 1/1 (2021), 1-30.

Avcı, Mustafa. “Mecelle’ye Göre Dostluk ve Düşmanlığın Tanıklığa Etkisi”. *Akademik İslam Araştırmaları Dergisi* 6 (2019), 169-190.

Avcı, Mustafa. *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 3. Baskı, 2018.

Avcı, Mustafa. *Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 3. Baskı, 2018.

Avcı, Mustafa. *Osmanlı Hukukunda Suçlar ve Cezalar*. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları, 2004.

Avcı, Mustafa. “Osmanlı İnfaz Hukukundaki Gelişmelere Genel Bir Bakış”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/3-4 (2004), 87-159.

Avcı, Mustafa. “Para Cezalarının Dünü-Bugünü”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/1-2 (1998), 377-418.

Avcı, Mustafa. “Peygamberlerle Mücadele Eden Suç Örgütleri”. *Kırıkkale Hukuk Mecmuası* 4/1 (2024), 163-193.

Avcı, Mustafa. “Suç Mağdurlarına Tazminat Ödenmesi Anlayışının Tarihi Gelişimi”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 24/1 (2016), 7-36.

Avcı, Mustafa. *Türk Ceza Kanunu Reformu*. İkinci Kitap, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004.

Avcı, Mustafa. *Türk Hukuk Tarihi*. Akara: Adalet Yayınevi, 12. Baskı, 2023.

Avşar, Zakir – Şahin, Muzaffer. “Türkiye’de ve Dünyada Basın Kartı Uygulamasının Tarihsel ve Hukuki Çerçeve İncelenmesi”. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 10/2 (2022), 1206-1223.

Avşar, Zeki - Öngören, Gürsel. *Bilişim Hukuku*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 2010.

Kan Aydın, Çağrı. “Adil Yargılanmanın Bir Unsuru Olarak ‘Susma Hakkı’”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 91 (2010), 146-180.

Aydın, Devrim. “Türk Ceza Kanunu’nda Hakaret Suçu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan* 2/19 (2013), 879-918.

Aydın, M. Akif. “Ceza”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 7/478-482. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.

Aydın, M. Akif. “Lian”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 27/172-173. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.

Aydın, Melikşah. “Tanzimat Döneminde Şahitlerin Tezkiyesi ve Buna Yönelik Eleştiriler”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/1 (2021), 206-217.

Aydın, Yasin. *İftira Suçu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Azamat, Nihat. “Hacı Bayrâm-ı Veli”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 14/442-447. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.

Ayhan, Gülsün - Uğurlubay, Aygörmez. “Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/Özel sayı (2014), 3999-4044.

Babayiğit, Beşir. “Deepfake’in Ceza Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi ve De Lege Ferenda Öneriler”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/4 (2021), 655-703.

Babayiğit, Beşir. “İslam ve Osmanlı Ceza Hukukunda Kazf Suçu”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 22/3-4 (2018), 313-392.

Bacaksız, Selman-Aslan, Ahmet-Yıldız, Okan. *Sosyal Medya ve Ceza Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2. Baskı, 2023.

Balcı, Murat - Çakır, Kerim. “Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu (TCK M. 217/A)”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/1 (2023), 1-17.

Balcı, Murat - Çakır, Kerim. “Sosyal Ağlarda İşlenen Hakaret Suçlarında Ceza Sorumluluğu”. *Legal Hukuk Dergisi* 19/226 (2021), 4419-4446.

Barkan, Ömer Lütfi. *XV ve XVI inci Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zira Ekonominin Hukuki ve Mali Esasları*. Cilt 1. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlarından Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsü Neşriyatı, 1943.

Barthold, Wilhelm. *Uluğ Bey ve Zamanı*. çev. İsmail Aka, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1990.

Baş, Eylem. *Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.

Başoğlu, Tuncay. “Tezkiye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 41/77-79. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.

Baştürk, İhsan. “Basın Kanunu’nda Kimlik Açıklama Yasağına Aykırılık Suçu”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 86 (2009), 121-167.

Bayındır, Abdülaziz. *İslâm Muhakeme Hukuku*. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları, 2015.

Bayındır, Abdülaziz. *Örneklerle Osmanlıda Ceza Yargılaması*. Ankara: Semih Ofset, 2002.

Bayındır, Sinan-Apiş, Özge. “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 91 (2010), 67-109.

Bayraktar, Köksal. “İftira”, *İstanbul Üniversitesi Hukuku Fakültesi Mecmuası* 15/1-4 (1974), 181-206.

Bayraktar, Köksal vd. *Özel Ceza Hukuku (Adliye Karşı Suçlar)*. X Cilt. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, 2021.

Beroje, Sahip. *Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından İslâm İspat Hukuku*. Ankara: Fecr Yayınları, 2007.

Bilmen, Ömer Nasuhi. *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*. 3 Cilt. İstanbul: Bilmen Yayınevi.

Burus, Feyyaz. *Sırf Askeri Suçlar*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2022.

Can, Sibel. “Türk Hukukunda Af Kurumu”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4 (2016), 1291-1312.

Canoğlu, Veysel Candan. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat Davaları (Haksız Yakalama, Gözaltı, Tutuklama, Arama ve El Koyma)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2017.

Canoruç, Mustafa Şenay. “AY m.36 Bağlamında Şikâyet Hakkı İle İlgili Bir Vakıa İncelemesi - Yargıtay İctihat Eleştirisi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 9/31 (2010), 140-147.

Canpolat, Can. “Adli Psikoloji Nazarında Ceza Muhakemesinde Gerçeğe Aykırı Tanık Beyanı”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/1 (2021), 267-313.

Centel, Nur. “Cezanın Amacı ve Belirlenmesi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce’ye Armağan* (2001), 337-372.

Centel, Nur - Zafer, Hamide. *Ceza Muhakemesi Hukuk*. İstanbul: Beta Basım Yayım, 18. Baskı, 2020.

Cin Halil - Akgündüz, Ahmet. *Türk-İslâm Hukuk Tarihi*. 2 Cilt. İstanbul: Timaş Yayınları, 1990.

Cin, Halil – Akgündüz, Ahmed. *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1995.

Cin, Halil - Akyılmaz, Gül. *Türk Hukuk Tarihi*. Konya: Sayram Yayınları, 2018.

Conte, Philippe. *Droit Penal Special*. Paris: Lexis Nexis, 6. Edition, 2019.

Çağdaş, Kemal. *Pançatantra Masalları*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1962.

Çağlayan, M. Muhtar. *Türk Ceza Kanunu*. 1 Cilt. Ankara: Yetkin Yayınları, 3. Baskı, 1986.

Çağlayan, Ramazan. “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanunun Hakkında Bir Değerlendirme”. *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* 7/1-2 (2003), 105-128.

Çağrı, Mustafa. “İftira”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 21/522-523. (- İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.

Çakır, Kerim. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Başkasına Ait Kimlik veya Kimlik Bilgilerinin Kullanılması Suçu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 19/2 (2013), 1541-1566.

Çakır, Kerim. “İftira Suçu”. *Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk’a Armağan*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2020, 1163-1207.

Çakmut Yenerer, Özlem. “Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu (TCK. M. 121)”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 23/1 (2017), 45-55.

Çatak, Muhammed Emin. *Kur’ân-ı Kerîm’de İftira Kavramı*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Çelebi, Âşık. *Mi'râcü'l-Eyâle ve Minhâcü'l-Adâle*. çev. Muhammed Usame Onuş - Abdurrahman Bulut - Ahmet Çelik. İstanbul: T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018.

Çelen, Ömer. *Bir İştirak Şekli Olarak Yardım Etme (Asli Fail-Yardım Etme Ayrımı)*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2020.

Çelik, Ali - Albayrak, Zeki Murteza. *Notlu-Atıflı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.

Çöpoğlu, Binnaz. *Bolu Şer'îye Sicili*. Bolu: Bolu Halk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2008.

Dağcı, Şamil. "İhsan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 21/546-548. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.

Dalgın, Nihat. "Cezai Sorunlukta Kast". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/10 (1998).

Dalgın, Nihat. "Değişim Stratejisi Açısından Hukuk ve İslam Hukuku". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16 (2004), 111-128.

Demir, Hande Seher - Kaya, Semih Batur - Keskinsoy, Ömer. *Adil Yargılanma Hakkı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2022.

Demirağ, Fahrettin. *Türk Ceza Kanununun Genel Hükümleri Işığında Askeri Ceza Kanunu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2022.

Demirbaş, Timur. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 18. Baskı, 2023.

Demirbaş, Timur. *Haksız Tahrik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2021.

Demirbaş, Timur. "Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesinin Alınması ve Müdafilik". *Ceza Hukuku Dergisi* 2/4 (2007), 79-95.

Demirel, Muhammed. "Alman Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Muhakemeye Katılan Sühlerin Tanık Olup Olamayacakları Sorunu". *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/1 (2022), 1-35.

Didar, Özdemir. "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Susma Hakkı". *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2 (2007), 149-188.

Doğan, Hasan. "İslam Hukukunda İfade Hürriyetini Sınırlayan Sebepler". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 31 (2018), 1-24.

Doğan, Hasan. *İslam Hukukunda İftira*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2. Baskı, 2019.

Doğan, Hasan. “İslam Muhakeme Hukukunda Ta’dil ve Tezkiye”. *İslam Araştırmaları Dergisi* 29 (2017), 9-20.

Dönmezer, Sulhi. *Basın ve Hukuku*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 4. Baskı, 1976.

Dönmezer, Sulhi – Erman, Sahir. *Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım*. 2 Cilt. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1973.

Dreyer, Emmanuel. *Droit Penal Special*. Paris: Elipses, 2016.

Druzin Bryan H. - Li, Jesicca. “Yalan Söyleme Eyleminin Suç Olarak Öngörülmesi: Eğer Mümkün İse Hangi Şartlar Altında Yalan Söylemek Suç Olarak Öngörülebilir?”. çev. Nagehan Kırkbeşoğlu. *Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi* 7/23 (2017), 1-50.

Dural, Mustafa vd.. *Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku*. 3 Cilt. İstanbul: Filiz Kitapevi, 18. Baskı, 2023.

Dursun, Aysun. *Türk Halk Hukuku*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2016.

Duymuş Florioti, Hande - Demirci, Gözde. “Çivi Yazılı Kanun Metinlerinde İlginç Bir Suç Tespiti ve Cezalandırma Yöntemi: Suyu Atılma”. *Tarih Araştırmaları Dergisi* 32/54 (2013), 25-40.

Dündar, Hamit. “İftira Suçu ile Benzeri Suçlar Üzerine Bir İnceleme”. *Adalet Dergisi* 2 (1984), 292-315.

Dülger, İbrahim. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 127. Maddesinin (İsnadın İspatı) Anayasaya Uygunluğu Sorunu”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/2 (2008), 127-138.

Dülger, Murat Volkan. *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.

Dülger, Murat Volkan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2023.

Dülger, Murat Volkan. “5237 Sayılı YTCK’da Kastın Unsurları ve Türleri - Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi”. *Hukuk ve Adalet Dergisi* 5 (2005).

Dülger, Murat Volkan - Özkan, Onur - Bakdur, Merve. “Ceza Hukukunda Hata ve Hataya Bağlanan Sonuçlar”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 45 (2021), 227-264.

Ebu Zehra Muhammed. *İslam Hukukunda Suç ve Ceza (el-Cerime ve'l-Ukûbe fî Fıkhî'l-İslâm)*, çev. İbrahim Tüfekçi. İstanbul: Kitabevi, 1994.

el-Huseynî Süleymân Câd, *el-Ukûbetü'-Bedeniyye fî'l-Fıkhî'l-İslamî*, Beyrut: Dâru's-Şurûk, 1991.

Mâverdi, Ebû'l-Hasan. *el-Ahkâmu's-Sultâniyye (İslâm'da Hilâfet ve Devlet Hukuku)*. çev. Ali Şafak. İstanbul: Bedir Yayınevi, 1976.

Ekici Şahin, Meral, “Dolaylı Failliğin Ortaya Çıkış Biçimleri”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 8/107-108 (2013), 61-88.

Ekinci, Ekrem Buğra. *Hukukun Serüveni*. İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 3. Baskı, 2017.

Erbay, Celal. *İslâm Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat Vasıtaları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1999.

Erdem, Mustafa Ruhan – Öztürk, Bahri. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.

Erdem, Mustafa Ruhan - Tezcan, Durmuş - Önok, Rıfat Murat. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 21. Baskı, 2023.

Erdoğan, Oktay. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 3. Baskı, 2022.

Erdoğan, Suat. “İslam Hukukunda Kişisel ve Toplumsal Hak İhlalleri Karşılığında Öngörülen Cezalar ile İbadet Kapsamındaki Cezaların Mukayesesi”. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 12/24 (2014), 285-296.

Erdoğan, Yağmur Müge. *Zincirleme Suç*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.

Erdinç, Burcu. “İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması”. *Ankara Barosu Dergisi* 2 (2012), 239-276.

Erem, Faruk - Toroslu, Nevzat. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973.

Erem, Faruk. “İftira”. *Adalet Dergisi* 9 (1954), 1063-1073.

Erem, Faruk,. “Memnu Hakların İadesi”. *Adalet Dergisi* 6 (1948), 621-649.

Erem, Faruk. “Suç Tasnii”. *Adalet Dergisi* 10 (1954), 1179-1185.

Erem, Faruk. “Susma Hakkı”. *Yargıtay Dergisi* 18/3 (1992), 296-299.

Erenalp, Mehmet Türker. *Hakaret Suçunda İsnadın İspatı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.

Ergin, Burak. “Osmanlı Şeyhülislamalarının Siâye (Jurnalcılık) Konusundaki Fetvaları ve Hanefî Doktrinine Katkıları”. *Tasavvur Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 8/2 (2022), 1155-1188.

Erman, Sahir. *Hakaret ve Sövme Cürümleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Prof. Dr. Nazım Terzioğlu Basım Atölyesi, 1989.

Erözgün, Özden. *Türk Ceza Kanununda İftira Suçu*. İstanbul: Platon Hukuk Yayıncılık, 1. Baskı, 2022.

Ertuğrul, Hüseyin. “Türk Ceza Hukukunda Haksız Rekabet Suçu”. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 8/2 (2022), 409-427.

Ersöz, A. Kürşat - Serttaş, Seher. “Devlet Memurlarının İsnat ve İftiralara Karşı Korunması”. *İzmir Barosu Dergisi* 84/2 (2019), 161-196.

Epözdemir, Rezan. “Gönüllü Vazgeçme”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 138 (2018), 79-106.

Epözdemir, Rezan. “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat”. *Terazi Hukuk Dergisi* 12/135 (2017), 14-28.

Esen, Fatih Sinan. *Dumandan Sosyal Medyaya Kitle İletişimin Kısa Tarihi*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2019.

Eser Albin. “Alman ve Türk Ceza Hukukunda Sanığın Hukuki Durumu”. çev. Nur Centel. *Yargıtay Dergisi* 16 (1990), 313-338.

Es-Sâbûnî, Muhammed Ali. *Savfetü't-Tefâsîr*. çev. Sadreddin Gümüş – Nedim Yılmaz. İstanbul: İz Yayıncılık, 2003.

Ezer, Burcu. “İnternet Haber Sitelerinin Basın Kanunu ve Basın İş Kanunu Kapsamına Eklenmesinin Hüküm ve Sonuçları”. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Fakültesi Dergisi* 2 (2023), 443-491.

ez-Zemahşerî Mahmûd b. Ömer, el-Keşşaf an Hakâkiki Gavâmdî't-Tenzîl ve Uyûnî'l-Akâvil fi Vücûhi't-Te'vil, II, el-Matbaatü's-Şerefiyye.

Fendoğlu, Hasan Tahsin. *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2000.

Feyzioğlu, Metin. “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 62 (2006), 27-61.

Fidan, Yılmaz. *Ebüssuud'un Fıkhi Meseleleri Çözümündeki Metodu*. İstanbul: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, 2013.

Franz Von Liszt. *Traite de Droit Penal Allemand*. çev. M. René Lobstein, 2 Cilt. Partie Speciale. Paris: 1913.

Fu, H.L. - Cullen, Richard. “Defamation Law in the People's of China”, *Global Business & Development Law Journal*, 1988.

Gedik, Doğan. “Ceza Muhakemesinde Hâkimin Delilleri Değerlendirme Serbestliği (CMK m.217)”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof.Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan* 21/Özel S., (2019), 913-963.

Genca, Elif. *Eski Mezopotamya'da Hukuk Hareketleri ve Düzenlemeleri (Sümer, Babil ve Eski İsrail Hukuku)*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.

Gerçeker, Hasan. *Yorumlu - Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*. 2 Cilt. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2020.

Giyik, Abdullah. “Kamu Görevine Ait Araç ve Gereçleri Suçta Kullanma (TCK m.266)”. *Ceza Hukuku Dergisi* 16/46 (2021), 369-402.

Gödekli, Mehmet. “Türk Ceza Öğretisi ve Uygulamasında Etkin Pişmanlık”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 29 (2017), 277-360.

Gögüs, Bahar. *Türk Ceza Hukuku Kapsamında İftira Suçu*. Ankara: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Gölcüklü, Feyyaz. “Radyo-Televizyonda Düzeltme ve Cevap Hakkı”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 20/4 (1965), 125-143.

Gökcan, Hasan Tahsin. “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”. *Ankara Barosu Dergisi* 3 (2009), 93-126.

Gökcan, Hasan Tahsin - Artuç, Mustafa. *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi*. 6 Cilt. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.

Gökcen, Ahmet. “1296 (1879) Tarihli Usul-ı Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/1-2 (1994), 203-288.

Gökcen, Ahmet - Çakır, Kerim. “Ceza Muhakemesinde Delil, Delillerin Muhafazası, Toplanması, Değerlendirilmesi ve Delil Yasakları”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan 2/Özel S.* (2019), 2911-2951.

Göktürk, Neslihan. “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m.272)”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/1 (2016), 347-409.

Göktürk, Neslihan. “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimarı”. *Journal of Penal Law Criminology* 2/1-2 (2014), 31-59.

Gözübüyük, Abdullah Pulat. “Adli Psikoloji Yönünden Tanık”. *Adalet Dergisi* 39/5 (1948), 545-547.

Gözübüyük, Abdullah Pulat. “Adliye’ye Karşı Cürümler”. *Adalet Dergisi* 8 (1969), 475-491.

Gültekin, Özkan. “İddianamenin İadesi”. *Terazi Hukuk Dergisi* 1/3 (2006), 49-62.

Gültekin, Özkan. *Öğretide ve Uygulamada İddianame ve İddianamenin İadesi (Son Mevzuat Değişiklikleri ve Yeni Yargıtay Kararları Işığında)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2021.

Günay, Erhan. *Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Tazminat Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2017.

Günay, Erhan. *Uygulamalı-Örnekli Dava ve Ceza Zamanaşımı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2016.

Güngör, Sefa. *Tanzimat Dönemi Öncesi Osmanlı Devleti İnfaz Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2022.

Gürühan, Caner - Perктаş Yavuz, Hatice - Sofuoğlu, Haluk Emre. “Türk Ceza Muhakemesi Uygulamasında İddianame Yerine Geçen Belge Kavramı”. *Yargıtay Dergisi* 48/2 (2022).

Gökpınar, Mahmut. “Müfettişlerin Düzenlenmiş Oldukları Soruşturma Raporlarının Hukuksal Niteliği ve Buna Bağlı Sorumlulukları, Sonuçlar”. *Terazi Hukuk Dergisi* 4/36 (2009), 103-118.

Hafizoğulları, Zeki - Aygün Eşitli, Ezgi. “İftira ve İftira Benzeri Suçlar”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/2 (2015), 91-120.

Hafizoğulları, Zeki - Acar, Bülent Hayri. “Suçu Bildirmeme Suçları”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1 (2016), 179-199.

Hafizoğulları, Zeki – Güngör, Devrim. “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 69 (2007), 21-50.

Hafizoğulları, Zeki – Özen, Muharrem. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (Kişilere Karşı Suçlar)*. Ankara: U.S.A Yayıncılık, 2010.

Hakeri, Hakan. “*Ceza Hukuku Genel Hükümler / Temel Bilgiler*”. Ankara: Astana Yayınları, 2020.

Hakeri, Hakan. *Genel Hükümler ve Ceza Muhakemesi Kanunu Hükümlerine Göre Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2024.

Halebi, İbrahim. *İzahlı Mültekâ el-Ebhur Tercümesi*, çev. Mustafa Uysal. 3 Cilt. Konya: Kanaat Matbaası, 1970.

Hamidullah, Mumammed. *İslâm Peygamberleri*. 2 cilt. İstanbul: İrfan Yayınevi, 4. Baskı. 1980

İbn Ferhun Burhâneddîn Ebü'l-Vefâ İbrâhîm İbnü'l-İmâm Şemseddîn Ebî Abdillâh Muhammed, *Tabsiratü'l-Hukkâm fî Usûli'l-Akdiyeti ve Menâhici'l-Ahkâm*, Kahire, 1986.

Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî İbn Rüşd. *Bidâyetü'l-Müctehid ve Nihâyetü'l-Muktasid*. çev. Ahmed Meylâni. 3 Cilt. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015.

İbn Battûta Tancî, Ebu Abdullah Muhammed. İbn Battûta Seyahâtnamesi. çev. A. Sait Aykut. 1 Cilt. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 6. Baskı, 2020.

İbn Bibi. *El Evamirü'l-Ala'ie Fi'l-Umuri'l-Ala'ie (Selçuk Name)*. Çev. Mürsel Öztürk. 1 Cilt. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.

İbn Teymiyye. *es-Siyâsetü's-Ser'iyye fî Islâhî'r-Râi ve'r-Raiyye*. çev. Vecdi Akyüz. İstanbul: Dergah Yayınları, 1985.

Kayihan, İçel. “Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli: Kast” *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/12 (2007), 61-70.

İçer, Zafer. “Yalan Tanıklık Suçu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18/1 (2021), 179-226.

İnce Tuncer, Asuman. “Susma Hakkı Bağlamında Birtakım Ceza Muhakemesi İşlemlerinin Değerlendirilmesi”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4/2 (2018), 355-379.

İnce Tuncer, Asuman. *Yalan Tanıklık Suçu*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2020.

İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 5 Numaralı Sicil. ed. M. Akif Aydın. İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, 2010.

Kafesoğlu, İbrahim. *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 19. Basım, 1999.

Kanat, Cüneyt. *Ortaçağ Türk Devletlerinde Suç ve Ceza*. İstanbul: Küre Yayınları, 2017.

Kangal, Zeynep T.. *Askeri Ceza Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2012.

Kangal, Zeynep T., “Türk Ceza Hukukunda Haksız Tahrik”. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14/3–4 (2010), 19-68.

Karabulut, Efe Can. “Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat: Kurumun Türk Hukukunda AİHM Kararları Işığında Gelişimi”. *Terazi Hukuk Dergisi* 212 (2024), 93-116.

Karahasan, Mehmet. “Suç ve Cezaların Memuriyete Etkisi”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 58/1 (2009).

Karan, Ulaş. *İfade Özgürlüğü*. Ankara: MRK Baskı ve Tanıtım, 2018.

Karakaya, Naim. “Lekelenmeme Hakkı”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3/2 (2015), 311-318.

Karakehya, Hakan. “Olası Kast”. *Ceza Hukuku Dergisi* 1/2 (2006), 117-138.

Karcıoğlu, Kaan. “Demokratik Sistemin Unsuru Olarak İfade Özgürlüğü ve Ceza Hukukunun Etkisi”. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Uğur Alacakaptan’a Armağan* 1 (2008), 451-466.

Kaşlı, Enver. “Acil Çağrı Merkezleri Aracılığıyla Suç İhbarı Yapılması”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12/2 (2022), 745-760.

Katoğlu, Tuğrul. “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 61/2 (2012), 657-693.

Kaya, Asım. “Suç Uydurma Suçu ve Savunma Hakkı İlişkisi”. *Terazi Hukuk Dergisi* 136 (2017), 73-80.

Kayhan, İçel. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2016.

Kayhan, İçel. “Ceza Hukukunda Temel Kusurluluk Şekli ‘Kast’”. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/12 (2007), 61-71.

Kayhan, İçel. “Fikri İçtima Üzerine Bir İnceleme”. *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* 30/1-2 (1964), 115-200.

Kayıhan, İçel. *Kitle İletişim Hukuku, Basın, Radyo-Televizyon, Sinema-Video, İnternet*. İstanbul: Beta Basım Yayım, 13. Bası, 2018.

Kazakistan Cumhuriyeti Ceza Kanunu. çev. Yaşar, Yusuf - İvadullayev, Azat – Karaca. Ankara: Rabia Astana Yayınları, 2021.

Keçelioğlu, Elvan. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Kasıt ve Taksire İlişkin Maddelerine Eleştirel Bir Yaklaşım”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 83 (2009), 123-126.

Kent, Bülent. “Alman Hukukunda Sosyal Ağlarda Yalan Haber İle Mücadele”. (Ed.) Kent, Bülent - Kulular, İbrahim - Ayşegül, Merve. *Sosyal Medya Hukuku ve Yalan Haber*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Baskı, 2022.

Keskin, Serap. *Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu*. 1. Kitap, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınlar, 2004.

Keskioğlu, Osman. *Fıkıh Tarihi ve İslâm Hukuku*. Ankara: Müftüoğlu Yayınları, 1969.

Kılınç, Ahmet. “Mukayeseli Hukuk ve Hukuk Tarihi Açısından Yaptırım Türü Olarak Teşhir”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11/1 (2007), 1007-1032.

Kılıç, Yasin. *Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.

Kılıçoğlu, Ahmet M.. *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk*. Ankara: Turan Kitapevi, 5. Bası, 2016.

Kır, Feyza. “Yalan Tanıklık Suçu (TCK m.272) ve Etkin Pişmanlık”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 70/3 (2021), 1107-1132.

Kızıllarslan, Hakan. “Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararları (Syok) ve Bu Kararların Ceza Muhakemesi Sistematiği Açısından İrdelenmesi”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 144 (2019), 3-46.

Koca, Mahmut. “Fikri İçtima”. *Ceza Hukuku Dergisi* 2/4 (2007), 197-221.

Koca, Mahmut. *Hazırlık Soruşturmasında Sanığın Savunma Hakkı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü, Doktora Tezi, 1998.

Koca, Mahmut - Üzülmüş, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, 2023.

Koca, Mahmut - Üzülmüş, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 8. Baskı, 2022.

Kocaoğlu, Serhat Sinan. “Türk Ceza Kanunu (m. 128) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Savunma Dokunulmazlığı”. *Ankara Barosu Dergisi* 4 (2012), 19-38.

Kocasakal, Ümit. “Kişilerin Huzur ve Sükûnu Bozma Suçu”. *Ankara Barosu Dergisi* 2 (2015), 111-146.

Koçyiğit, Ali. “Disiplin Mahkemeleri Kanununa Göre Askeri Disiplin Suçları ve Cezaları”. (Erzurum, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007).

Koruculu, Irmak. *Türk Ceza Hukukunda Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi – Ceza Hukuku Monografileri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2022.

Kozak, İ. Erol. *Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi*. Konya: Palet Yayınları, 2. Bası, 2015.

Köken, Enes. “Soruşturma Evresinin Kör Noktası: İddianame Yerine Geçen Belge”. *Terazi Hukuk Dergisi* 16/ 174 (2021), 250-263.

Köken, Enes. “Yeni CMK Sisteminde Soruşturma Evresi ve İddianame”. *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1 (2021), 361-400.

Köprülü, Fuat. *Ortazaman Türk Hukuki Müesseseleri İslam Amme Hukukundan Ayrı Bir Türk Amme Hukuku Yok Mudur?* İstanbul: Devlet Basımevi, 1937.

Köroğlu, Saim. *Ceza Muhakemesinde Yargılama Giderleri (Vekâlet-Muhakeme Masrafları-Harçlar)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, 2023.

Kurt, Derya Hilal. *İftira Suçu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Kunter, Nurullah. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1989.

Majno, Luigi. *Ceza Kanunu Şerhi Türk ve İtalyan Ceza Kanunları*. 2 Cilt. Ankara: Yargıtay Yayınları, No:4, , 1978.

Mahmutoğlu, Fatih Selami. *TBMM Adalet Komisyonu’nda Kabul Edilen Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2004.

Mahmutoğlu, Fatih Selami. “Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Basım Yayına İlişkin Bazı Hükümlerin Genel Olarak Değerlendirilmesi”. *Fasikül Hukuk Dergisi* 14 (2011), 14-30.

Mahmutoğlu, Fatih Selami – Karadeniz, Serra. *Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2017.

Malkoç, İsmail. *Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu Özel Hükümler*. 2. Cilt. Ankara: Malkoç Kitabevi, 2006.

Malkoç, İsmail. “Kanunlarımızda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”. *Türkiye Barolar Birliği Yayınları* 4 (1989), 586-599.

Maraş Çankaya, Bilginur – Durkun, Zehra. “Disiplin Hukuku Açısından Yüz Kızartıcı ve Utanç Verici Hareketler”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (2023), 583-597.

Martin, Francisco Forrest–Schnably, Stephen J.–Wilson, Richard J.–Simon, Jonathan S.–Tushnet, Mark V., *International Human Rights and Humanitarian Law: Treaties, Cases and Analysis*, Cambridge University Press, 2006.

Memiş Kartal, Pınar. *Türk Ceza Hukuku'nda İftira Suçu*. İstanbul: Der Yayınları, 2. Baskı, 2021.

Memiş Kartal, Pınar. “Türk Ceza Hukukunda Suç Üstlenme Suçu”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 27/1 (2021), 16-25.

Menzel, Herman. *Die Falsche Anschuldigung Nanh Deutschem und Schweizerischem Strafrecht*. Münster (Westfalen), 1963.

Meran, Necati. *AİHM Kararları ile İçtihatlı – Açıklamalı Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret – İftira Suçtan Kaynaklanan Malvarlığını Aklama Ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2014.

Özbek, Veli Özer - Doğan, Koray - Bacaksız Pınar - Başbüyük, İsa. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, 2023.

Merginânî, Burhanüddin Ebu'l-Hasan Ali b. Ebu Bekir. *Delilleriyle Hanefî Fıkhi el-Hidâye*. çev. Ahmed Meylânî. 2 Cilt, İstanbul: Kahraman Neşriyat.

Narter, Sami. *Uygulamada Manevi Tazminat*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.

Oğurlu, Yücel. *İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma (İdari Ceza Hukuku ve İdari Cezalara Karşı Başvuru Yolları)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2001.

Onat, Ayşe – Orsoy, Sema - Ercilasun, Konuralp. *Han Hanedanlığı Tarihi Hsiung-Nu (Hun) Monografisi*. Ankara: Türk Tarihi Kurumu Basımevi, 2004.

Okandan, Recai Galip. *Umumi Hukuk Tarihi Dersleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1951.

Oral, Tuğçe - Baş, Eylem. “Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılması ve İkame Yaptırım Önerisi: Özel Hukuk Cezası”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 53 (2023), 478-545.

Otacı, Cengiz - Bayraktutan, Serhat. “Başkasına Ait Kimlik Bilgilerini Kullanma Suçu (TCK m. 268)”. *Terazi Hukuk Dergisi* 8/80 (2013), 42-50.

Ozansü, Mehmet Cemil. *Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

Ögel, Bahaeddin. *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, 1988.

Önder, Ayhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 3. Baskı, 1991.

Öner, Hamdi. “İftira Cürmü Hakkında Bir İnceleme”. *Adalet Dergisi* 11 (1946), 1139-1158.

Örsten Esirgen, Seda. “İslam-Osmanlı Ceza Hukukunda Zimmiler”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın’a Armağan 21/Özel Sayı 2 (2015), 145-172.

Özalp, Nabi. “Uygulamada Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 145 (2019), 81-158.

Özar, Süleyman. *Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.

Özbayoğlu, Erendiz. “Hitit ve Roma Yasalarında Adam Öldürme Suçlarına İlişkin Bir Karşılaştırma”. *Anadolu Araştırmaları* 12 (1990), 157-170.

Özbek, Veli Özer - Doğan, Koray - Bacaksız, Pınar. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı, 2023.

Özbek, Veli Özer - Doğan, Koray - Bacaksız, Pınar. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 18. Baskı, 2023.

Özbek, Veli Özer. *İnfaz Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 18. Baskı, 2024.

Özbudun, Ergun. “Yasama Sorumsuzluğu ve Yasama Dokunulmazlığı: Hukuki Mahiyetleri ve Farkları”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 59 (2005), 109-115.

Özdan, Selman. *Yalan Haber*. Ankara: Adalet Yayınevi, 1.Baskı, 2022.

Özdemir, Didar. “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Susma Hakkı”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2 (2017), 149-188.

Özefe, Mehmet. *Memnu Hakların İadesi Adli Sicilden Silinme ve Memur Olmaya Etkileri*. Bursa: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1996.

Özen, Muharrem - Köksal, Atacan. “Kişilerin Huzur ve Sükûnu Bozma Suçu”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 68/2 (2019), 479-521.

Özen, Muharrem. “Savunma Dokunulmazlığı”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 3 (1992), 416-454.

Özek, Çetin. “Adliyeye Karşı Suçların Hukuksal Konusu”. *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* 3 (1997), 13-50.

Özek, Çetin. *Türk Basın Hukuku*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1978.

Özgenç, İzzet. “Bir Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak İsnadın İspatı”. *Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3 (2023), 171-192.

Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 19. Baskı, 2023.

Özgenç, İzzet - Cumhur, Şahin. “İddia ve Savunma Hakkı”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/2 (2001).

Özgenç, Nuri Berkay. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İftira Suçu”. *Yargı Dünyası Aylık İctihat, Mevzuat ve Bilimsel İncelemeler Dergisi* 235-240 (2015), 43-94.

Özkavalcı, Nimet. *İnfaz Hâkimliği*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2021.

Özkepir, Ramazan - Kocaman, Salih Zeki - Kart, Erkan Hilmi. *Sosyal Medya ve Basın Hukuku Sosyal Medya (Dezenformasyon) Yasası Değişiklikleriyle*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2022.

Öztürk, Bahri - Tezcan, Durmuş - Erdem, Mustafa Ruhan - Sırma Gezer, Özge - Saygılar, Yasemin F. - Alan, Esra - Özaydın, Özdem - Erden Tütüncü, Efser - Tok, Mehmet Can. *Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 17. Baskı, 2023.

Öztürk, Bahri - Erdem, Mustafa Ruhan. *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 22. Baskı, 2022.

Öztürk, Zehra. “Züleyha”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 44/552-553. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.

Özyurt, Kürşat. *Soruşturmanın Gizliliği ve Lekelenmeme Hakkı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.

Özyüksel, Özgün. “Türk Ceza Muhakemesi Kanunu’nun ‘Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat’ Kurumunu Düzenleyen Hükümlerine İlişkin Bazı Tartışmalı Noktalar”. *Başkent Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/2 (2020).

Parlar, Ali. *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. 2 Cilt. Ankara: Bilge Yayınevi, 2015.

Parlar, Ali - Öztürk, Mustafa. *Adliye Karşı Suçlar*. İstanbul: Aristo Yayınevi Yayınları, 1. Baskı, 2018.

Passat, Michel-Laure. *Droit Penal Special*. Paris: Dalloz, 2024.

Taneri, Gökhan. *Ceza Muhakemesi Kanunu El Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Taneri, Gökhan. “İftira Suçu”. *Terazi Hukuk Dergisi* 14/156 (2019), 1578-1604.

Tanrıvermiş, Atilla. *Masumiyet Karinesini Genişleten Bir İlke Olarak Lekelenmeme Hakkı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.

Taş, Burak. “Suç Uydurma Suçu”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 49 (2022), 517-550.

Taşağıl, Ahmet. *Bozkırın Kağanlıkları (Hunlar, Tabgaçlar, Göktürkler, Uygurlar)*. İstanbul: Kronik Kitap, 2022.

Taşkın, Şaban Cankat. “İnternet Haber Sitelerinin Basın Kanunu Kapsamına Alınmasına İlişkin Değerlendirmeler”. *Ceza Hukuk Dergisi* 18/51 (2023), 35-55.

Tatar, Erol. “Yasalarımızda Tekzip (Düzeltilme ve Cevap) Hakkı ve Uygulaması”, *Ankara Barosu Dergisi* 4 (2008), 97-109.

Tezcan, Durmuş vd. Uluslararası Ceza Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 7. Baskı 2023.

Togan, A. Zeki Veleli. *Oğuz Destanı, Reşideddin Oğuznâmesi, Tercüme ve Tahlili*. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1972.

Topçu, Namık Kemal. “Siyasal Başvuru”. *Kamu Hukuku Arşivi Dergisi* 2 (2013), 51-72.

Torun, Fuat. “Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 3/3 (2013), 466-482.

Toroslu, Haluk. “Suç Uydurma Suçu”. *Ankara Barosu Dergisi* 1 (2013), 319-337.

Toroslu, Nevzat. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Savaş Yayınevi, 10. Baskı. 2007.

Toroslu, Nevzat. *Ceza Hukuku Özel Kısım*. Ankara: Savaş Yayınevi, 9. Baskı, 2018.

Toroslu, Nevzat. “İftira Cürmünün Hukuki Konusu”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 37/1 (1980), 105-128.

Toprak, Ufuk. “Şüphelinin Susma Hakkının Güvenilir Kişiye Başvurulması Yöntemiyle İhlaline Alman Yargıtay Kararları Işığında Kısa Bir Bakış”. *Türkiye Adalet Akademisi* 2/7 (2011), 257-286.

Tosun, Öztekin. “Basın Suçu ve Teşebbüs Sorunu”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 45/1-4 (1981), 261-265.

Tosun, Mebrure - Yalvaç, Kadriye. “Sumer, Babil, Assur Kanunları ve Ammi-Şaduqa Fermanı”. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1975.

Töngür, Ali Rıza. “Yargıtay Kararları Doğrultusunda İştirak Türü Olarak Dolaylı Faillik ve Azmettirme”. *Ceza Hukuku Dergisi* 10/28 (2015), 223-259.

Türkan, Talip. *İslam Hukuku El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.

Türk Hukuk Lügati. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 3. Baskı, 1991.

Türkmenistan Ceza Kanunu. çev. Yaşar, Yusuf - Durmuş, Gulnara. Ankara: Astana Yayınları, 2. Baskı, 2021.

Türkoğlu, Halide Gökçe. *Roma Hukukunda Suç ve Ceza*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2017.

Turabi, Selami. “Hukukumuzda Yüz Kızartıcı Suç Kavramı”. *Ceza Hukuku Dergisi* 7/19 (2012), 153-172.

Turhan, Faruk. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2006.

Turhan, Faruk. “Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Ceza Hukuku Dergisi* 2/4 (2007), 171-196.

Savaş, Vural - Mollamahmutoğlu, Sadık. *Türk Ceza Kanun'un Yorumu*, 2 Cilt. Ankara: Seçkin Yayınevi, 1998.

Selçuk, Sami. “Eski Çağlarda Suç Hukuku”. *Prof. Dr. Nevzat Toroslu'ya Armağan, Ankara Üniversitesi Yayınları* 2 (2015), 1013-1056.

Serahsi, *Mebisüt*. (ed.) Mustafa Cevat Akşid. IX Cilt. İstanbul: Gümüşev Yayınları, 2008.

Serttaş, Alp Tolgahan. *Türk Ceza Hukukunda İftira Suçu (Tck M. 267)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Soyaslan, Doğan. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 11. Baskı, 2018.

Sönmez, Ahmet Selçuk. *Türk Ceza Kanunu'nda İftira Suçu*. Ankara: Hâkim Yayınları, 2016.

Sözüer, Sözüer. “Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği İle Bu Hükümlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu”. *Anayasa Yargısı* 17/1 (2021), 219-253.

Sözüer, Adem. “Türk Ceza Hukuku Reformu; Dünü, Bugünü ve Yarını”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan* 21/Özel Sayı (2019), 3031-3050.

Şahbaz, İbrahim. “İftira Suçu”. *Yargıtay Dergisi* 2/4 (1985), 487-509.

Şahbaz, İbrahim. *Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu*. 3 Cilt. Ankara: Yetkin Yayınları, 3. Baskı, 2020.

Şahin, Cumhur - Göktürk, Neslihan. *Ceza Muhakemesi Hukuku-1*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı, 2021.

Şahin, Faruk. “4483 Sayılı Yasaya Göre İşleme Konulmayacak İhbar ve Şikâyetler ve Haksız İsnatta Bulunanlara Karşı Açılacak Olan Ceza ve Tazminat Davaları”. *Türk İdare Dergisi*, 75/440 (2003), 89-111.

Şahin, Ragıp. *Teori ve Uygulamalı Koruma Nedeniyle Tazminat Davaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Şen, Ersan - Aksüt, Ertekin. “İftira Suçu”, *Prof. Dr. Feridun Yenisey'e Armağan*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2014, 467-490.

Şenol, Cem. “Halkı Yanıltıcı Bilgiyi Alenen Yayma Suçu (TCK m.217/A)”. *Ceza Hukuku Dergisi* 17/50 (2020), 331-352.

Şenol, Cem. “Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Yargı Yetkisini Türkiye ile İlişkili Bir Durumda Kullanılabilmesi”. *Ceza Hukuku Dergisi* 12/35 (2017), 89-115.

Şimşek, Oğuz. *Anayasa Hukukunda İnsan Onuru Kavramı ve Korunması* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 1999).

Udeh, Abdülkadir. *İslam Ceza Hukuku ve Beşeri Hukuk*. çev. Akif Nuri. 1 ve 3 Cilt. İstanbul: İhya Yayınları, 1976.

Uğur, Hüsamettin. “Basın Kanuna Göre Dava Açma Sürelerinin Yetersizliği ve Anayasaya Aykırılığı Üzerine Değerlendirmeler”. *Terazi Hukuk Dergisi* 47 (2010), 105-114.

Üçok, Coşkun. “Osmanlı Kanunnamelerinde İslâm Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3/1 (1946), 48-73.

Üçok, Coşkun – Mumcu, Ahmet - Bozkurt, Gülnihal. *Türk Hukuk Tarihi*. Ankara: Turhan Kitabevi, 20. Baskı, 2018.

Üçok, Coşkun. *Türk Hukuk Tarihi Dersleri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1972.

Ünaldı, Büşra. *Sun’ullah Efendi’nin Fetâvâsı ve Tahlili*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Ünver, Yener. *Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

Ünver, Yener. *TCK’da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, Suçu İhbar Etmemek Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 7. Baskı, 2023.

Ünver, Yener – Hakeri, Hakan. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 3 Cilt. Ankara: Adalet Yayınevi, 20. Baskı, 2023.

Üzülmez, İlhan. “Dolaylı Faillik (TCK. m. 37/2)”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/2 (2006), 80-95.

Üzülmez, İlhan. “Hakaret Suçu”. *Ceza Hukuku Dergisi* 5/12 (2010), 41-71.

Üzülmez, İlhan, “İftira Suçu”, *Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk’a Armağan*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2020, 815-844.

Üzülmez, İlhan. “Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 58 (2005), 41-72.

Üzülmez, İlhan. “Yeni Ceza Kanunu’nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi”. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/2-4 (2006), 203-235.

Veron, Michel. *Droit Penal Special*. Paris: Sirey, 13. Edition, 2010.

Yaltı, Billur. *Vergi Yükümlüsünün Hakları*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2006.

Yakut, Esra. “Eski Türklerde Hukuk”. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 3 (2002), 401-426.

Yakut, Esra. *Osmanlı Hukukunda Tazir Cezaları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2015.

Yarar, İbrahim - Yarar, Hilal - Yerlikaya, Kübra. *Tüm Yönleriyle Tazminat Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2021.

Yargun, Uğur. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2023.

Yarsuvat, Duygun. “Kitle İletişim Araçlarının Ceza Adaletine Etkisi”. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 10 (1995), 97-104.

Yaşar, Gizem Güner. “Anayasal Bir Hak Olarak Dilekçe Hakkının Etkinliğinin Değerlendirilmesi”. *Ankara Hacı Bayram Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 25/2 (2023), 789-822.

Yaşar, Tekin. *Şer’iye Sicilleri Işığında Osmanlı Devletinde Ta’zir Suç ve Cezaları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.

Yaşar, Yusuf. “Mukayeseli Hukukta İftira, Suç İsnadı ve Mahkeme Kararları”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22/3 (2016), 3885-3405.

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. “Hak Dini Ku’ran Dili”. 2 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021.

Yenidünya, A. Caner. *İftira Suçu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997.

Yenidünya, A. Caner. “Türk Ceza Kanunu’nda İftira Suçu”. *Legal Hukuk Dergisi* 32 (2005).

Yenidünya, A. Caner - Alşahin, Mehmet Emin, “Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 68 (2007), 2819-2861.

Yenisey, Feridun - Nuhoglu, Ayşe. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, 2023.

Yenişehirli Abdullah Efendi. *Behcetü’l-Fetâvâ*. çev. Süleyman Kaya vd.. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.

Yerdelen, Erdal - Boz, Burak. “Suçların İçtimanda Tamamlama Muhakemesi”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 56 (2023), 155-176.

Yerdelen, Erdal – Boz, Burak. “Yalan Ölüm Haberlerinin Cezalandırılabilirliği”, *İnternet Hukukunda Dezenformasyonla Mücadele*, (ed.) Bülent Kent vd., İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022.

Yerdelen, Erdal. *Cezanın Belirlenmesi (Türk-Alman Uygulaması)*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

Yerdelen, Erdal. “Çifte Değerlendirme Yasağı”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/2 (2012), 105-136.

Yerdelen, Erdal. *Ceza Muhakemesinde Hükmün Gerekçesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.

Yerdelen, Erdal. *Müsadere ve Mülkiyetin Kamuya Geçirilmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.

Yerdelen, Erdal. “SYOK Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/1 (2023), 1-36.

Yerdelen, Erdal. *Soruşturma ve Koruma Tedbirleri*. Ankara: Adil Yayınevi, 2006.

Yerdelen, Erdal. *Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2. Baskı, 2022.

Yıldırım, Akif. *Anayasal Düzeyde Bir Güvence Olarak Ceza Muhakemesinde Tanık Sorgulama Hakkı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2023.

Yıldırım, Akif - Kılıç, Ayhan. “Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Silahların Eşitliği İlkesi”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 9/2 (2021), 341-411.

Yıldırım, Akif. “İftira Suçu”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 69 (2007), 177-210.

Yıldırım, Akif, “İftira Suçuna Etki Eden Nedenler”, *Adalet Dergisi* 37 (2010), 68-82.

Yıldırım, Akif. *İftira ve Suç Uydurma Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.

Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005.

Yiğit, Yaşar. “İnsanlık Onur ve Şerefının Korunması Açısından Kazf Suçu ve Cezasının Değerlendirilmesi”. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 1 (2003), 107-117.

Yiğit, Yaşar. *İslam Ceza Hukuku*. Ankara: Sistem Ofset Yayıncılık, 1. Baskı, 2012.

Yiğitbaş, Oktay. “İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme”. *Adalet Dergisi* 11 (1967), 825-858.

Yurtcan, Erdener. *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (Cmk)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, 2019.

Yurtcan, Erdener. *Yargıtay Kararları Işığında İftira Suçu (Adliye Karşı Diğer Suçlar)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2019.

Yurtcan, Erdener. *Yargıtay Kararları Işığında Hakaret Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, 2019.

Yüce, Turhan Tufan. “Sanığın Savunması ve Korunması Açısından Ceza Soruşturmasının Ümanist İlkeleri”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 1 (1998), 156-167.

Zafer, Hamide. “Fuhuş Suçu”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan 21/Özel Sayı (2019), 3157-3183.

Zafer, Hamide. “Muhakemesinde Koruma Tedbiri Mağdurlarının Tazminat Hakkı”. *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9/2 (2010), 77-99.

Zekiyyüddin Şa’bân, “İslam Hukuk İlminin Esasları (Usûlü’l Fıkḥ)”. çev. İbrahim Kafi Dönmez. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.

Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvâları. Hazırlayan. Ahmed Akgündüz. İstanbul, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2018.

Şeyhülislam Ebûssuûd Efendi. *Ma’ruzat*. Hazırlayan: Pehlül Düzenli. İstanbul: Klasik Yayınları, 2013.

3 Numaralı Mühimme Defteri. ed. İsmet Binark. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 1993.

10 Numaralı Konya Şer’iye Sicili. Hazırlayan: İzzet Sak. Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2003.

AB, Adalet Bakanlığı. “ABD’de İftira Suçu”. Erişim 22 Ocak 2024. https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_9_internet_ortaminda_islenen_suclar.html#:~:text=Amerika%20Birle%C5%9Fik%20Devletleri'nin%20ceza,s%C3%B6vme%20veya%20iftira%20su%C3%A7%20say%C4%B1lmamaktad%C4%B1r

(BBC), British Broadcasting Corporation. Deep and Heard” (Erişim 29 Haziran).

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya>
[61657526#:~:text=Depp%20Heard'%C3%BCn%202018',milyon%20dolar%20tazminat%20talep%20etmi%C5%9Fti](https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya/61657526#:~:text=Depp%20Heard'%C3%BCn%202018',milyon%20dolar%20tazminat%20talep%20etmi%C5%9Fti)

Etimoloji Türkçe. “İftira”. Erişim 21 Nisan 2024. <https://www.etimolojiturkce.com/arama/iftira>, erişim:21.04.2024

(DİB), Diyanet İşleri Başkanlığı, “Ahzâp Suresi”. Erişim 10 Mart 2024. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Ahz%C3%A2b-suresi/3591/58-ayet-tefsiri>

(DİB), Diyanet İşleri Başkanlığı, “Nisa Suresi”. Erişim 2 Şubat 2024. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/N%C3%BBr-suresi/2795/4-ayet-tefsiri>

Kıbrıs Türk Barolar Birliği. “Yasalar”. Erişim 24 Ağustos 2024. <https://www.kibristurkbarolarbirligi.org/Yasalar.aspx>

TDK, Türk Dil Kurumu. “İhbarcı”. Erişim 04 Mayıs 2024. <https://sozluk.gov.tr/>

TDK, Türk Dil Kurumu. “Şikâyet”. (Erişim 11 Mart 2024). <https://sozluk.gov.tr/>